

**RAMON BERG
DUMORT**

Gra de lajoi

«NO TOQUEM DE PEUS A TERRA» CONCURS

L'any 1858 es creava la societat explotadora de la Plaça de Braus d'Olot.

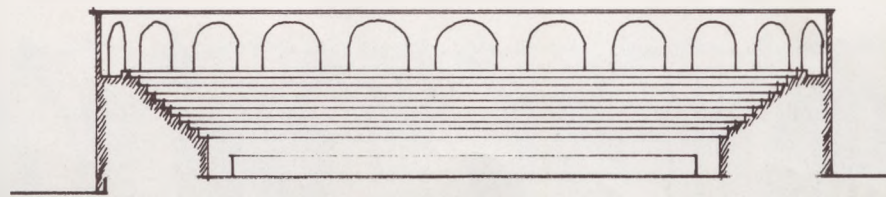
Una plaça que no es fa servir gaire, o millor dit, que es fa servir molt poc.

És una massa, com podeu veure en el dibuix acompanyat, que es podria aprofitar molt millor i per a moltes coses.

No toquem de peus a terra. Si no, es deixi portar per la imaginació (al poder) i ens digui què en faria, vostè, d'això que és una plaça de braus d'Olot. Quins usos, quines manipulacions.

Gra de Fajol publicarà les millors alternatives al proper número, i trametrà totes les propostes a l'Ajuntament (que, de tant tocar de peus a terra, no aixeca el cap).

Envieu les propostes a l'Administració Gra de Fajol, abans que surti el número següent. És a dir, no cal que us hi afanyeu.

SUPERIOR

«NO TOQUEM DE PEUS A TERRA» CONCURS

L'any 1858 es creava la societat explotadora de la Plaça de Braus d'Olot.

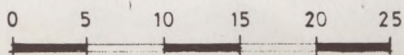
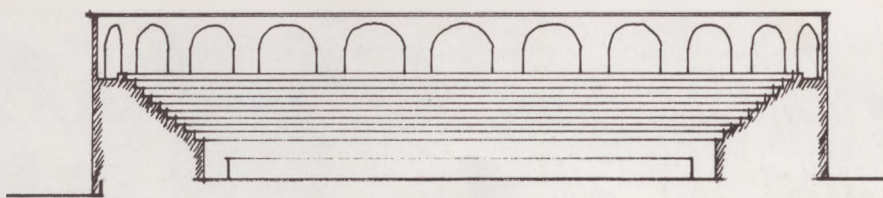
Una plaça que no es fa servir gaire, o millor dit, que es fa servir molt poc.

És una massa, com podeu veure en el dibuix acompanyat, que es podria aprofitar molt millor i per a moltes coses.

No toquem de peus a terra. Si no, es deixarà portar per la imaginació (al poder) i ens convidem a proposar què en faria, vostè, d'això que és una plaça de braus d'Olot. Quins usos, quines manipulacions.

Gra de Fajol publicarà les millors alternatives al proper número, i trametrà totes les propostes a l'Ajuntament (que, de tant tocar de peus a terra, no aixeca el cap).

Envieu les propostes a l'Administració Gra de Fajol, abans que surti el número següent. És a dir, no cal que us hi afanyeu.

Fascicle n.º 2
Preu: 200 ptes.
Olot, octubre 1980
Edita: Gra de fajol
Dóna la cara:
Joan Capdevila

Administració:
Montsalvatje, 24, baixos
Tel. 26 10 18

Imprimeix:
Aubert, impressor
Hospici, 9 - Olot

ISBN: 84-300-27866
Dipòsit legal: GE-254-80

Grup «Gra de fajol»
Jaume Bach
Joan Capdevila
Kim Domene
Antoni Mayans
Josep Mª Melció
Domènec Moli
Teresa Planagumà
Jordi Pujiula
Xavier Rusalleda
Joan Serra
Sigrid Werning

**DURAR COM
LA BOTA DE
SANT
FERRIOL**

El sac d'en Ramon
(Allò que el temps s'enduu)

El racó de l'emigrant
Joan Ponç

Seguint la cua del drac (2)
Josep M. Mallarach

La mina de La Menera
Ernest Lluch

La reducció de l'edat penal
Xavier Rusalleda

Escriure, com a ofici
Entrevista amb Joan Teixidor

La Pellofa, Cromos, Fruit del temps
New d'Or Times, Seleccions del
Grader's Digest, Etcètera

Segons la tradició, sant Ferriol era capità de lladres. Després d'haver comès un crim se n'anava a confessar i exigia al confessor que l'absolgués. Com que el capellà no ho podia fer, el matava. Un dia en trobà un que el sermonejà i li prometé absoldre'l si li jurava que mai més no faria cap crim. Les paraules del sacerdot tocaren el cor del bandoler, que obeeí. Els seus subordinats prengueren el cas com una covardia i el van matar en un hostal. Enterraren el seu cos sota les bótes del celler.

Passat molt de temps, a l'hostaler, li semblà que una de les bótes donava molt més vi que nò devia, en relació amb la seva mida. Va alçar l'estiba i veié amb sorpresa que sota la bóta hi havia un braç que sortia de terra, que amb un dit tocava la bóta. Cavat el lloc d'on sortia el braç, trobaren el cos del bandoler com si l'haguessin acabat d'enterrar; això revelà la seva santedat. Segons una variant d'aquesta llegenda, el sacerdot féu fer per al capità un anell en el qual hi havia escrit en caràcters molt visibles el mot «Moriràs». La vista constant d'aquest terme portava sempre a la memòria del bandoler les paraules del sacerdot, i es convertí.

Rondalla extreta del llibre
RONDALLÍSTICA
Joan Amades,
Selecta, Barcelona, 1974

Gra de fajol

PAPERS I MATERIALS DE LA GARROTXA

LA CRISI MUNICIPAL

40 ANYS D'ADMINISTRAR CIUTATS, CONDICIONEN LA GESTIÓ POLÍTICA

Recordo les antigues eleccions (terç familiar i sindical) municipals —on sempre sortia elegit el Sr. Ros de Castro— amb el seu baix nivell de participació, i amb una presentació de candidats que sempre es resumia a allò de «servir millor la ciutat». Llavors, els regidors estaven sotmesos pràcticament al batlle, que tenia tota la llei i legislació a favor seu, i que era nomenat pel Governador digitalment. La llei no ha canviat, ha canviat el sistema d'eleccions, però encara no està gens clar que hagi canviat el comportament dels regidors; els consellers elegits democràticament no es distingeixen gens dels seus companys d'anteriors consistoris, i allà on se'n volen distingir es produeixen les crisis municipals.

Hi ha també un punt a tenir en compte, i és que els municipis comarcals de Girona són petits i es mouen dintre d'aquell esperit (moltes vegades fals) que «aquí tothom es coneix». Les candidatures de partits han triomfat gràcies als noms de les persones (l'efecte Ros de Castro) i no dels programes i de les simpaties o antipaties que despertaven les sigles dels partits. Un Ajuntament pràcticament esdevé una reunió d'un grup de gent del poble que han d'administrar uns recursos econòmics, i han de conservar un ordre, i han de fer algunes coses. Aquesta situació és molt diferent de la que es planteja en una gran ciutat, on no es coneix el candidat, sinó el partit, i del candidat només se sap el que el partit en diu i no el que en diu la veïna, o el fill o el pare, que el coneixen personalment, o el poden identificar fàcilment fins a donar detalls de la seva vida privada.

Amb aquest plantejament resulten explicables les «crisis municipals», els «desplantes» que es fan un partit a l'altre, les «rabietes» i les declaracions rabioses i punyents en les ciutats i pobles de la comarca.

Es poden distingir els partits polítics pel tipus de política que fan a nivell municipal?

INTRODUCCIÓ

Des que es van elegir ajuntaments democràtics, no hem parat de sentir i llegir: crisi municipal a...

Com una plaga, ha anat passant de municipi a municipi la «crisi». Això no passa a altres països que porten més temps en l'exercici de la pràctica democràtica. O sigui que hi ha quelcom que no funciona, o bé són exageracions i ganes de «desestabilitzar».

En Pau Ginebreda des de dins, i en Joan Capdevila des de fora, reflexionen sobre la democràcia.

diferents. Si resulta que els qui es diuen membres d'aquest partit no saben veure les diferències, és perquè no tenen un concepte polític de ciutat, perquè només fan el paper de funcionaris que, amb la millor voluntat però sense criteris polítics, volen solucionar-ho tot.

Els actuals polítics continuen essent administradors, o millor dit, entenen la seva tasca com d'administradors i no com de gestors polítics, planificadors i en conseqüència amb la necessitat de prendre decisions que configuren positivament les ciutats, i el seu tarannà propi, segons la visió concreta que té cada grup polític.

Aquesta diversitat i disparitat de criteris difícilment es pot manifestar per la falta de conceptes polítics, perquè la legislació és encara la franquista i no existeixen els mitjans de formar-se les opinions democràticament. Mana l'alcalde i difícilment s'hi pot anar en contra sense defenestrar-lo. Inclús si l'alcalde vol actuar en plena democràcia, és ell el qui decideix en molts casos.

Els exemples que coneixem de la pràctica de l'exercici del poder per part del partit centrista amb les seves constants referències: *Hem guanyat i fem el que volem, quan vosaltres guanyeu fareu el que voldreu*, és un senyal clar que no han entès la democràcia ni el joc democràtic en la seva forma més primitiva: la parlamentària. Això a nivell de municipi s'ha repetit, deixant els grups minoritaris —com si de boxa es tractés— a la cuneta i no tolerant, en base a la legislació vigent, la configuració d'una opinió democràtica basada en la discussió i en la decisió.

Les frustracions dels polítics que no governen.

Per a les minories que haurien pogut governar, trobar-se en l'oposició municipal i que han de passar pel «tubo» de les votacions, representa una frustració política molt important. Degut al comportament polític habitual ja descrit, l'oposició ha de fer oposició per a desmarcar-se i diferenciar-se del partit que governa o intenta governar. L'oposició és el no, diguem no, i presentar uns projectes que reben igualment el no. La major part de les vegades, llegint les cròniques de la premsa sobre la multitud de crisis municipals es té la impressió que l'única oposició que es practica és el boicot per a aconseguir debilitar al màxim el partit o partits majoritaris, i poder-se presentar com a alternativa. Això és la «política» que es fa i que, segons sembla, és el màxim a què arriba la comprensió de la política i de la democràcia en aquest any 80, cinc anys després d'acabar-se la llarga nit del franquisme.

No s'ha pensat què vol dir democràcia, ni que la democràcia que es practica és molt i molt imperfecta. No hi ha hàbits democràtics, i és un engany vast i terrible pensar o ensenyar que la democràcia és només una persona, un vot.

La por dels regidors i els batlles

Encara que sembla contradictori, hi ha un altre aspecte que es detecta en l'actuació dels ajuntaments democràtics: és la manca de decisions. Als ajuntaments franquistes, les decisions es prenen entre els regidors, el batlle i els funcionaris. Sobretot els funcionaris tenien el poder real dins de l'Ajuntament, eren els qui decidien o podien tenir prou poder o coneixement tècnic per a impedir solucions contràries al seu parer. Els funcionaris als ajuntaments democràtics, ja sigui voluntàriament, ja sigui obligats pels mateixos polítics, han continuat decidint més enllà de l'aspecte tècnic i consultiu que els correspon. Els polítics s'han amagat darrera els tècnics, els funcionaris, i han delegat en ells, moltes vegades, la responsabilitat de la decisió. Aquesta manca de «responsabilitat» (són els polítics els qui han rebut del poble, amb les eleccions, la delegació del poder) es manifesta igualment quan es volen crear comissions, o es deleguen a altra gent les decisions. No és inconsciència, sinó que, tornant al començament, no es té gens clar en què consisteix l'exercici del poder democràtic, ni es tenen, per manca de temps, de formació, d'opinió, alternatives polítiques del que ha d'ésser una ciutat. Mentrestant, les crisis municipals continuaran.

JOAN CAPDEVILA

La Bisbal

Més dimissions en el consistori

(Plana 7)

Palafugell

Dimiteix un regidor per l'afer dels arbres

(Plana 7)

Palamós

La crisi

municipal,

ls socialistes

independents van dimitir

Pleguen sis regidors de l'Ajuntament de Cassà

ELS AJUNTAMENTS DEMOCRÀTICS ACTUALS

Introducció

En dur-se a terme les passades eleccions municipals, es va produir en els nostres pobles i ciutats un canvi molt fort respecte al passat, en arribar als ajuntaments unes persones elegides en votació democràtica pel poble. Això, evidentment, representa un gran contrast amb la forma d'accedir-hi d'abans, tant pel fet en si mateix, com per la seva naturalesa, com per les conseqüències que se'n deriven.

Els consellers dels ajuntaments democràtics tenim una gran responsabilitat i ens cal una forta capacitat de sacrifici pel poble, tant pel fet d'haver presentat un programa d'actuacions en la campanya electoral, com per ser els seus autèntics representants.

Aquesta responsabilitat emanada del vot popular, i emmarcada dintre d'una estructura política de canvi democràtic, crec que pot situar els actuals ajuntaments en el punt de partida precís, per a fer-ne diverses consideracions.

El meu treball tractarà de la problemàtica dels ajuntaments partint dels coneixements que tinc de la política municipal, adquirits en un ajuntament relativament petit, i de la perspectiva que em dona el fet, en relació a la situació general; per tant, hi haurà aspectes específics dels grans municipis, que segurament no trobaran esment aquí. En qualsevol cas, però, molts aspectes si que deuen ser coincidents en ambdós tipus d'ajuntaments.

Dificultats i crisis

Es fan molts comentaris sobre els actuals ajuntaments, i es parla de dificultats i de crisis. Que quelcom hi ha de cert en molts casos, no es pot pas negar. Cal donar, però, als problemes la seva dimensió real, sense minimitzar-los ni dramatitzar-los en excés.

S'ha de mirar el tema de manera realista, així hi veurem factors ben determinants que faran més entenedora la situació.

N'hi veig principalment de dos tipus: uns, conseqüència de la pròpia naturalesa dels ajuntaments democràtics, i els altres, produïts per condicionaments externs i conjunturals. Formen part dels primers: la mateixa composició dels consistoris, integrats per persones procedents de diferents corrents de pensament, i la crítica a què hom es troba sovint sotmès en un sistema democràtic; i dels segons: la contradicció entre els interessos públics i els interessos particulars, la situació de crisi econòmica general i l'insuficient entrenament, en molts casos, de conuiu en el diàleg i la democràcia, conseqüència, al meu entendre, en part del passat sistema polític i en part d'una interpretació, sovint massa partidista, de la tasca de govern municipal.

Aquesta situació pot portar a plantejaments polítics radicals, que s'han d'evitar. El bon funcionament dels ajuntaments —que no cal confondre

Cassà, Sant Feliu i Palan

S'estene les crisis

Figueres

Els socialistes parlen de la crisi municipal

La Jonquera

Renovació del cartipà municipal

(Plana)

Esclata la crisi al Consistori olotí

Sarrest (PSC) volia que l'alcalde

0335-37660
Meditacions

LA LLIBERTAT

La limitada —però important— experiència de democràcia política que està coneixent aquest país, ha fet palès que la llibertat no està pas plenament instal·lada ni en les institucions ni —el que és més greu encara— en els esperits. La dictadura ha deixat un rastre més profund del que sembla, i, a vegades, cal pensar si Goytisolo tenia raó quan deia que tots pensem o escrivim amb un policia al cap. En alguns sectors de la vida social és especialment notori el poc pregon que és en la gent d'aquest país el sentit de la llibertat. Per exemple, en el camp del periodisme: per la majoria de periodistes la llibertat ha estat simplement la possibilitat d'escollir al servei de qui escriure: abans, estaven, de malgrat o de bon grat, a les ordres del Ministeri d'Informació i el màxim que es podia aconseguir era intentar desbordar els estrets límits del possible corrent els riscos que tots coneixem; ara, dins d'un ventall relativament ampli, es pot optar. I per molts periodistes la llibertat d'expressió és això: poder escollir entre escriure al servei dels "entristes" dels convergents, dels socialistes, dels d'esquerra o dels comunistes. És un pas endavant important, no hi ha dubte. Però és una concepció de la llibertat ben pobre.

I semblant és el que passa en el terreny de la política: per molts militants, la llibertat política és la possibilitat de triar entre les diferents ofertes que presenta el ventall polític partisà: un cop s'ha fet l'opció «a lo que manden», a obeir la consigna. Ja hi ha uns dirigents que pensen i decideixen, no cal patir —i molt menys pensar—, només hi ha que seguir, obeir. És un pas endavant, important respecte al «movimiento», no hi ha dubte. Però també es una concepció ben frívola de la llibertat.

Tot plegat és, doncs, ben pobre com a actitud. I, en realitat, el que revela és una reducció de la idea de llibertat a la llibertat política. La llibertat al meu entendre, és molt més que això: és una actitud irrenunciable que ve del més profund de l'individual real, que arrenca d'aquesta facultat pròpia que és el sentit íntim, que ens protegeix de les vel·leïtats uniformitzadores del sentit comú.

Tenir sentit de la llibertat, vol dir posar la pròpia consciència per damunt de qualsevol altre criteri a l'hora de fer una elecció; vol dir exercir la facultat de pensar abans de prendre qualsevol decisió; vol dir renunciar a tot tipus de «adhesió inquebrantable» i, per tant, assumir i comprendre plenament qualsevol acció que es faci; vol dir saber que la veritat mai no és absoluta, i, per tant, que l'altre també té raó; vol dir considerar tan important poder expressar i defensar les pròpies idees, com que els altres puguin expressar i defensar les seves.

Això és el sentit de la llibertat, que és irrenunciable, perquè és un VALOR MORAL, i no polític. La llibertat política és una forma social d'organització de la llibertat: per tant, és l'ordre de la llibertat. Com més petit sigui el sentit de la llibertat dels ciutadans d'un país, més estret serà l'ordre —polític— de la llibertat.

I perquè crec que la llibertat és, per sobre de tot, un valor moral, desconfio d'aquells qui anteposen arguments polítics a la condemna de règims i actuacions contraris a la llibertat: sigui aci, a Bolívia, als USA, a l'Afganistan o a la Unió Soviètica. És moralment, que el cop d'estat de Bolívia o la invasió d'Afganistan són inacceptables. Aquesta és l'actitud primera. Després ja vindran les anàlisis polítiques, l'estudi de les correlacions de forces i la definició d'estratègies. Però sense sentit de la llibertat, tot això —la política— és difícil que es posi correctament al servei d'aquest primer objectiu. L'ambigüitat davant de tot el que és radicalment contrari a la llibertat, és un mal presagi: vol dir que la llibertat està en perill.

JOSEP RAMONEDA

En el meu article sobre Sartre, del primer número del «Gra de Fajol», deia «Nietzsche» on havia de dir «Heidegger», la qual cosa donava lloc a un error realment gros, perquè situava Nietzsche com a pensador del segle XX, quan, com tothom sap, la seva precària salut no li va permetre arribar al nostre segle. L'error no és en absolut imputable a la producció de la revista: ja era en el text que jo els vaig lliurar. Venia de la transcripció mecanogràfica del meu original manuscrit. Caldrà, doncs, fer cal·ligrafia.

“laCaixa”
Cada dia
més
a prop.

CAIXA DE PENSIONS
“la Caixa”

amb monotonia— sovint es deu a la capacitat per a saber sintetitzar les diferents maneres de veure i plantejar els problemes, i a la forma com es tracten les discrepàncies i les crítiques.

Hem de recordar una vegada més allò que és ben sabut per tothom, que la raó o la veritat no es troba enterament en una sola part de les que discrepen, sinó repartida, en major o menor grau, en cada una de les diferents opcions o postures.

La feina que hi ha avui als ajuntaments és molta i no es va sobrat d'efectius humans; per tant, en el possible cal incorporar en la tasca de govern el major nombre de persones.

Les opcions de partit —tanmateix legítimes i necessàries— crec que no podran tenir aplicació si primer no ens esforcem entre tots a fer ben sòlida la democràcia demostrant al poble que pot donar bons fruits, els millors fruits.

Quant a altres factors, la fricció produïda per la defensa dels interessos públics, enfront dels privats, que sovint és causa de fortes tensions, pot donar una imatge impopular dels ajuntaments democràtics, sobretot en determinats sectors més conservadors, fricció tanmateix difícil d'evitar, de cara al bé general i a una major justícia. En tot cas, aquest objectiu irrenunciable de servei al bé comú, s'ha de fer compatible, en la forma de dur-lo a terme, amb una actitud de serenitat i diàleg per a suavitzar en el possible les tensions.

Altres aspectes, com l'elaboració d'una nova llei de règim local, i la solució a la crisi econòmica són fora, evidentment, de l'abast de les competències i capacitat dels ajuntaments, i requereixen una anàlisi per persones expertes en el tema.

Objectius aconseguits i futur

Malgrat tota aquesta problemàtica i aquesta crisi, crec que s'han assolit coses importants, que no seria just deixar d'assenyalar. Com a fets per a mi molt positius, nascuts dels ajuntaments democràtics, destaquen: l'esforç informatiu que es realitza des de molts ajuntaments, que permet al poble conèixer el funcionament dels consistoris, i facilita l'aportació d'idees i suggeriments i l'estímul a la participació a través d'entitats, grups, associacions de veïns, etc.

Veig també com a positives en el camp de la normalització —més exactament de la normalització en alguns aspectes— del català, les accions que els ajuntaments estan realitzant o tenen en projecte: canvi de topònims, noms de carrers, retolació en català, etc.; i això cal valorar-ho pel que representa d'impuls a la recuperació de la nostra llengua, a nivell de poble i de carrer, possibilitant la seva utilització creixent, especialment en el terreny de la llengua escrita, que malauradament es troba lluny del seu ús natural.

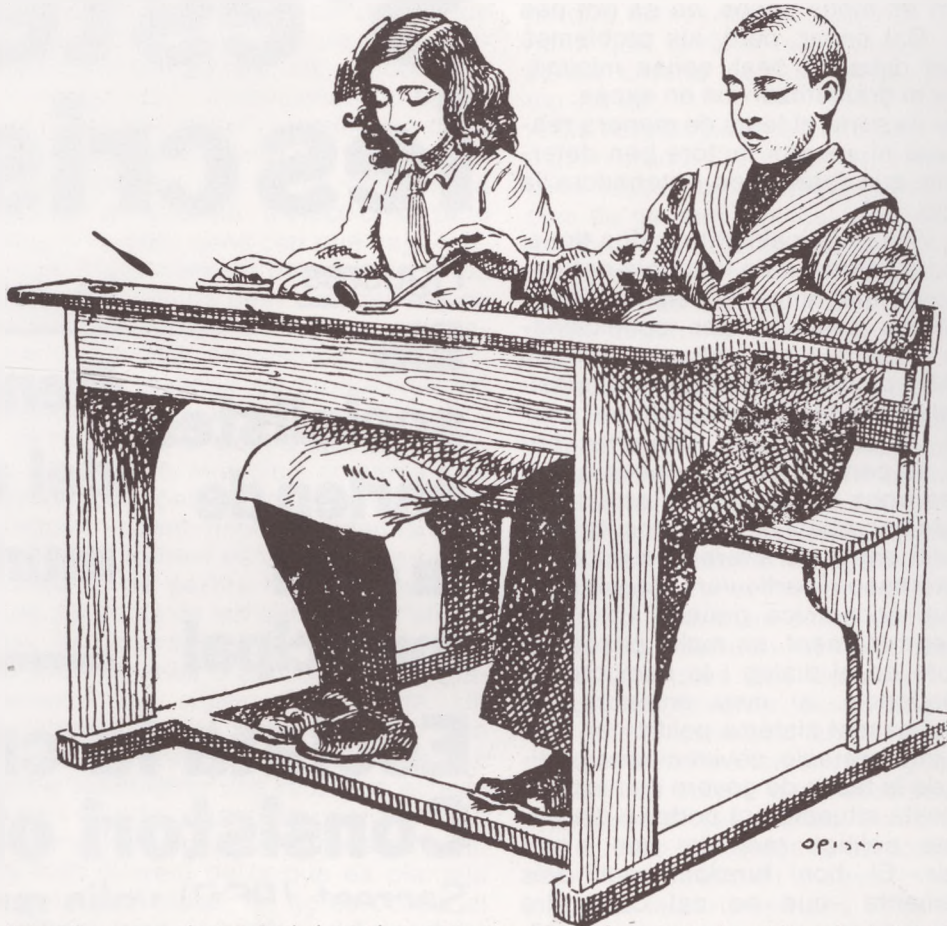
Com a conclusió, i de cara al futur, per més que el context actual es veu difícil i la problemàtica específica dels ajuntaments democràtics complexa, penso que el govern municipal, per a assolir les màximes fites, ha d'ésser a través de la democràcia, dels ajuntaments democràtics. Caldrà, això sí, corregir errors i millorar actuacions. Però serà a través de la llibertat que podrem construir un futur més just i millor per als nostres pobles.

PAU GINABREDA I SALA

CAL UNA ESCOLA DE FUNCIONARIS

0335 - 37860

La primera unitat administrativa creada per l'home per tal de desenvolupar-hi la seva vida col·lectiva, és el municipi. Per extensió i per influències vindrà després la comarca, la capitalitat de la qual l'exerceix la població més ben comunicada, on es celebra el mercat setmanal.

Si aquesta capitalitat l'ostenta una ciutat molt puixant, industrialment i comercialment, veiem que la seva influència la irradia inclús més enllà de la pròpia comarca. Així veiem que a Olot els dilluns, dia de mercat, hi vénen a comprar i vendre industrials, comerciants i pagesos de força més enllà de la nostra comarca.

Una formació embrionària de la comarca, la podríem trobar en aquella mena d'aplec que, en els temps visigòtics, es celebraven a les cruïlles dels camins, on els habitants de la contrada anaven a comprar i vendre, és a dir, on es celebrava un mercat i, a més a més, hi tenien lloc unes assemblees on es debaten els problemes que afectaven els veïns d'aquells indrets, com en una mena de consell obert.

La formació de la comarca tal com la veiem avui, ha tingut un procés molt lent, i el seu contingut s'anà modificant a mesura que la població creixia, i tant a la seva capital com als altres municipis, els fou necessari prendre, cada dia més, noves atribucions, cosa que motivà un creixement desmesurat de la burocràcia, i a l'hora actual les respectives nòmines s'emporten una bona part dels pressupostos.

Això fa que es creï una mena de dictadura per part d'aquesta burocràcia, que fins i tot algunes vegades absorbeix i mediatitza les funcions administratives i de govern de l'entitat que amb dret les ha d'exercir (ajuntaments, diputacions, Estat).

Després de la nostra guerra civil, la part vencedora, per tal de premiar els qui la van fer al seu costat, augmentà tan desconsideradament la burocràcia espanyola (i moltes vegades amb personal del tot inepte), que formà una xarxa tan densa

que ofega tota la vida administrativa espanyola. No ens queda més remei que amortitzar els llocs que avui ocupa, que mai com ara mereixen el qualificatiu d'*enxufes*.

Per totes aquestes i altres raons, es fa necessària la creació d'escoles de funcionaris. L'antiga Mancomunitat de Catalunya tingué la seva, com la tingué la Generalitat de l'any 1932, com l'obtindrà en tota la seva plenitud la Generalitat actual una vegada suprimides les arbitràries «províncies» responsables, entre altres coses, de l'absurd que una mateixa comarca, la Cerdanya, estigui partida entre dues «províncies», Girona i Barcelona, i a més amb el tros francès, encara que per a aquest res no podem fer nosaltres.

Meitat de França, meitat d'Espanya, no hi ha altra terra que la Cerdanya.

Si és evident que la cada dia més gran absorció per part de les entitats de govern, fa necessari un inevitable augment de la burocràcia, almenys cal que exigim que aquesta burocràcia sigui honesta i ben preparada, i això només ho podem obtenir amb unes eficients escoles de funcionaris, les quals, com a primer postulat, s'hauran de mentalitzar elles mateixes que des d'aquell lloc estan únicament i exclusivament al servei dels ciutadans.

Una feliç idea fou, tanmateix, la creació de les anomenades Associacions de Veïns. Sense que pretenguin interferir en les disposicions dels Ajuntaments, elles poden servir per donar-li idees, fer-li veure possibles errors i brindar-li iniciatives.

Uns Ajuntaments amb voluntat de servir, i que pensin que si ocupen aquelles poltrones no és per a cobrar uns sous ni presumir del càrrec, i a més una burocràcia més preparada, heus ací el que es requereix per assolir una bona marxa de la ciutat.

I un sòlid esperit de civisme per part dels ciutadans. Cal dir-ho tot.

RAMON PLA I CORAL

RÈQUIEM PER A LA CULTURA CATALANA

Durant anys, en aquest dissortat país, la llengua i la cultura pròpies han estat el bastió més recorregut per parapetar-se enfront de la invasió colonitzadora i anoreadora provenint del «sud avall». Com també han estat, llengua i cultura, l'únic i prioritari punt de referència comú per bastir l'esperança d'un ressorgiment estable i ben consolidat políticament.

Durant centenars d'anys, abans i sobretot després del decret de «nova planta», tota la resistència interna —que ha nodrit un sentit i voluntat nacionalista— s'ha apuntalat inequívocament sobre els fets distintius lingüístic, cultural i històric, àmpliament entroncats i codeterminats. Segons les circumstàncies del moment, un d'ells ha jugat un paper predominant. En l'efímera revifalla dels anys trenta d'aquest segle, esperonats bàsicament per la consciència col·lectiva de recuperació d'una identitat històricament elaborada s'assentaren les bases científiques de la nostra realitat lingüística i cultural. Però els quaranta anys que han seguit han canviat radical i irreversiblement aquella realitat. Malgrat això, per mor d'una il·lusa esperança i d'una necessària manipulació política, hem arribat a creure'ns —transitoriament— que al final de la dècada dels setanta empalmàvem, tot simplement, amb la situació globalment ben reeixida de la pre-guerra. Res més lluny de la realitat.

Hem arribat a creure'ns que al final dels setanta empalmàvem, tot simplement, amb la situació globalment reeixida de la pre-guerra. Res més lluny de la realitat.

Així, ben recentment, un grup de lingüistes, filòlegs i lletraferits han emès —en el manifest conegut amb el nom de «Els Marges»— el necessari crit d'alerta pel quefa al fet lingüístic. I aquest crit: «el català és mort», ha estat —lògicament— diferent i aferrissadament acollit o rebutjat.

Poc més llunyanament, el Congrés de Cultura Catalana intentà fer un inventari del nostre específic patrimoni cultural. I el recull aconseguit té més les característiques d'un exhaustiu tractat d'arqueologia autòctona i un precipitat digest de fòssils culturals i cultures alienes, que no, que no pas d'un aixecament d'acta de fe de vida d'una cultura genuïnament catalana i actual.

Però parlar i escriure –bé o malament i minoritàriament– en català, traduir i assimilar textos estrangers, rotular carrers, gaudir de dos únics diaris –crítica o desesperadament apuntalats– i d'algunes publicacions periòdiques en català, editar textos d'autors autòctons que sola una rara minoria consumeix, ensenyar –en situació de conflictiu bilingüisme– català a les escoles..., i un no excessivament llarg reguitzell d'exemples concrets, imprescindibles però insuficients, no és pas gaudir d'una cultura catalana. És sols, no ho oblidem ni ho confonguem, disposar mínimament i quasi excepcionalment d'una llengua, d'un malmès «segon sistema de senyals».

De la mateixa faicó que arxius, biblioteques i museus o aïllats i excepcionals encéfals pensants, no són pas la cultura viva, genuïna i distintiva d'un poble.

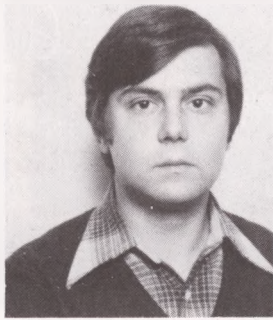
Una cultura –constituent ineludible per fer d'una matriu biològica, genèticament pre-determinada, un especiment humà desenvolupat– són els mediadors habituals que els proïmes parenterals, tutelars i col·lectius ofereixen a les seves cries i altres membres de la comunitat, per tal que facin els aprenentatges pertinents que els permetin sobreviure agrupadament i ben adaptats al medi ecològic. Una cultura és la forma específica que els individus adults d'un grup, d'una comunitat, d'un poble i d'un país –utilitzant útils, llengua i costums– ha

ICI... EN TITO

0335-37960

ETS UN BON NOI

Tot baixant el Carrer Major, solitari i amb unes copes de més recordaves que fins fa poc eres el que se'n diu «un bon noi», perquè així ho havies sentit en moltes converses agafades al vol, i recordaves que inclús t'havies sentit orgullós d'ésser classificat com a tal; plantat davant del portal, lluitant amb la tanca, te'n feies creus d'haver estat tant badoc de no adonar-te que lluny de no ésser un piropo, és un insult, possiblement el més gros, perquè qualsevol altre es fica amb la teva persona, mentre que aquest la desprecia, la deixa sense valor, com un zero; mentre busques la llum de rebedor se't fan clares les imatges dels qui han comès errors i per tant són dignes d'ésser criticats i insultats, dels qui han seguit l'únic camí vàlid per trobar una personalitat; recolzat primer a la paret i ara al lavabo, tot fent ganyotes al mirall, se't fa patent l'enveja dels qui volen ésser quelcom i no gosen afrontar els possibles errors, què són sinó totes aquestes ànsies que hi ha de salvar els altres, d'adoctrinar-los, d'educar-los, d'ajudar-los, tot aquest altruisme, quasi diria missionerisme, envers els éssers impurs, els que fallen, els que ens demostren la nostra buidor; ara que t'estàs rentant les dents, acte imputable sols al teu estat perquè mai no ho havies fet abans d'anar a dormir, ara veus clara la postura del bon noi, l'ésser incapaç de qualsevol tipus d'acció que pugui donar lloc a una equivocació, i per tant ajuda als altres a conservar la típica existència gris; si no hi ha gués gent que dorm de segur que et

posaries a saltar i ballar pel mig del passadís, perquè el que has fet avui caldria celebrar-ho d'alguna manera, perquè un acte com aquest no es fa cada dia, isi senyor!, un acte atípic en un bon noi; amb el pijama entre les mans te n'adones que de totes formes no acaba d'ésser això, ningú no s'ha ficat les mans al cap, ni tan sols ho han notat, el que més ho ha considerat una criaturada i t'ha donat la benedicció, cal insistir, cal arriscar-se més vegades, fins a l'infinit, arribar a l'espontaneïtat, al punt on ja no s'espera cap reacció dels altres; però mai no seré capaç de fer-ho, rumies mentre agafes una revista de la tauleta de nit, perquè cal ésser molt fort per perdre la daurada estabilitat, la deessa del nostra temps; comences el primer article que et ve a mà per tal d'evadir-te, de fugir d'aquesta angoixa que apreta el teu cervell, una angoixa en espiral que tot i la teva embriaguesa es va ficant endins i sembla no tenir fi; i per si no n'hi havia prou l'article d'en Tito en lloc d'ajudar-te accelera les teves idees, i no el pots deixar perquè a aquestes altures el vols acabar tot i l'absurd que és, perquè tu no tens aquests problemes, perquè ets feliç amb el teu modus vivendi, i no necessites fer cap mena d'extravagància; abans d'adormir-te? penses que almenys ho podia haver escrit en tercera persona, perquè potser si que hi ha gent que li passi, o en primera com en el de l'altre número, i així podries dir-li quan el trobessis que tot i el complicat i estrany que ell arriba a ésser, que en el fons «e un bon noi».

d'arrelar-se a un medi delimitat i que ha permès als hominits corticalitzats devenir transformadors de les condicions de vida sobre la terra i membres diferenciats de l'especie humana.

Això és una cultura, una imprescindible i constituent cultura. I cal recordar-ho. Perquè els nostres erudits lletraferits, els nostres més o menys improvisats o aprofitats polítics i els nostres institucionalitzats usurers –doblat de mecenes culturals– han confós, entre moltes altres coses– el diccionari d'en Coromines amb la cultura catalana. Mentre simultàniament, han rebutjat o quasi repudiat tota l'obra i la persona d'en Pla, que no és pas fonamentalment literària –com pretenen per salvar-la, ni reaccionària o facistoide– com el vituperen, per escamotejar-lo, sinó crònica viva i actual o immediata –ens agradi o no– de les restes d'un poble. Prefereixen, en el joc elitístic de saló i reclusa aventura intel·lectual amorfa, exaltar-se amb les reals i necessàries intrincacions etimològiques, que no pas trobar-se retratats en la petitesa de vol gallinaci, d'egoïsmes, sornagueria i mesquinitats, que Pla encarna i descriu i que és una part important i constituent de la nostra preuada identitat personal i col·lectiva.

De res ens serveix en els arxius de la Corona d'Aragó o la col·lecció Bernat Metge; Ramon Muntaner o Fra Anselm Turmeda; Pere Virgili, Antoni Gimbernat o Ramon Turró; Valentí Almirall o Joan Maragall; Pompeu Fabra o Carles Riba; Puig i Cadafalch, Domènech i Muntaner o Gaudí; Rovira i Virgili o Vicens Vives; Salvat Papasseit o Espriu! la Rodoreda, la Campmany o Pedrolo; un Joan Miró o Tàpies...; i centenàries o mil·lenàries llistes de dones i il·lustrats i renomats. Ells no són pas ni ara, ni significativament, un viu patrimoni cultural. De la mateixa manera que la cultura catalana no és pas, per inexistents extingits sense quasi rastre, ni un tractat de biologia en català, ni l'escloper de Tortellà o el rajoler de Viloví, ni el bressol, ni les puntes, ni el ball pla d'Olot. La cultura catalana no és pas una cantada –artificial i comercialment explotada– d'havaneres a Calella de Palafrugell o una tocada de sardanes –en ple estiu– a Platja d'Aro o Salou. L'única cultura d'un poble és la que es manifesta quotidianament, que conreua i amotlla i regula. La resta o són fets excepcionals, lloats i hipertrofiats com a signes d'aquest poble, però atípics, o són deixalles de temps passats.

S'ha confós el diccionari d'en Coromines amb la cultura catalana.

El que dona entitat a una cultura, i a través d'ella als seus portadors, receptors i transmissors, és bàsicament: la forma de cuidar la prole; la forma, contingut i entonació, de saludar-se i expressar-se; de copsar i transformar la realitat; la cuina i el vestir; l'habitable i l'ordenació del territori; el conreu del camp i els animals; les lleis explícites i sobretot implícites que regulen la convivència quotidiana; els tractes i pactes ancestrals i habituals; la indústria i el comerç dels productes del propi medi ecològic; les seves vivences, temors, pors, prejudicis i esperances; la seva música i les seves dances; la ritualitat del seu cortejar, les postures, manobres i tabús de la relació sexual; els jocs i les llegendes; les institucions vives; les relacions jeràrquiques; l'estructura de la família i dels grups dins de cada col·lectivitat; les eines; la pedagogia tradicional; les celebracions i commemoracions...; i un llarg, llarguíssim, quasi inabastable, etcètera.

Recordi...
imo
és garantia de qualitat

IMOCALCO

Comptabilitat per
decalcIMPRESOS
EN GENERAL

FITXERS I ARXIVS

Distribuidor exclusiu

LLIBRERIA
ARQUÉSSant Esteve, 7
Tel. 26 10 86
Plaça Clara, 4
Tel. 26 11 65

OLOT

Què en resta avui de tot això a Catalunya, de forma viva i arrelada, diferenciada i distintiva, única, que sigui manifestació espontània, imprescindible, i no artificiosa rememoració folklòrica o objecte de recerca per part d'una antropologia cultural? Què queda, avui en dia, de la cultura que ha configurat la nostra forma específica d'estar-en-el-món?

Sembla com si el macabre joc escènic del «M-7 Catalònia» dels Joglars —que estúpides rialles provocà en un públic desorientat, desculturitzat, domesticat i alienant— comenci ja a ser una premoció apocalíptica.

Perquè és evident que si, procedent d'una altra cultura —o d'una altra galàxia, tant se val—, comparegués avui aquí un equip d'antropòlegs amb la finalitat d'identificar i descriure la cultura dels pobladors de les terres conegudes amb el nom de Catalunya, no reixiria pas en projecte. Deixem de banda la llengua, ja en franca degradació i en tendència a devenir minoritaris els catalano-parlants (almenys en àrees concretes). Limitats només als fets culturals clàssics —vehiculats a útils relacionals i rituals—, en absolut trobarien cap homogeneïtat en les mostres de població analitzades. L'extraordinària dispersió de trets culturals constatats abocaria, amb tota probabilitat, als antropòlegs esmentats a unes conclusions que —cas de tenir-hi, ara, nosaltres accés— ens deixarien esgarriats. Una cultura catalana? Ben certament que no, com a fet distintiu de la majoria de pobladors d'aquesta terra. Sols alguns grups aïllats; homes, dones i infants, habitants de petits pobles de la nostra geografia, de les comarques perifèriques i oblidades, «atracades» i marginades. Podriem, aleshores, argumentar esperançada i il·lusament que Catalunya no és pas Barcelona; que les conclusions dels antropòlegs fan exclusiva referència a aquest monstruós càncer demogràfic, afinat sobre la pell triangular de Catalunya que és Barcelona i la seva àrea metropolitana. Però desan-

ga-nyem-nos. La Catalunya dels polítics, que han agafat el monopoli d'aixecar —Catalunya, és exclusivament aquesta massa mil·lionària d'electors i contribuents. Cal que ens tapem les oïdes i ens lliguem ben fort a l'arbre de la nau per no escoltar ni entabanar-nos amb el cant demagògic de les sirenes que ens parlen de comarcalització. Sinó, enganyar-nos i deixar-nos enganyar serà el nostre destí. I mentre, anirem morint progressivament, amb una estúpida rialla al morro.

Potser tot no és més que una reiterada, recargolada i pessimista valoració subjectiva. Fet i debatut, res més que una miserable opinió. I les opinions personals, cal insistir-hi, tenen —avui més que mai— escàs, cap o perillós valor.

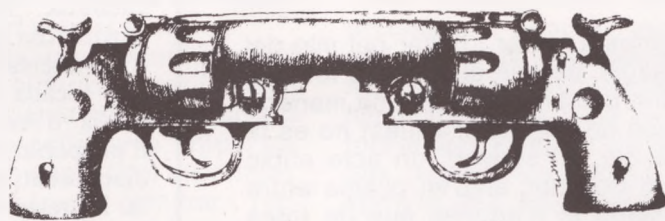
Però si les dades estadístiques i les constatacions antropològiques —que acoten amb criteris de significació i fiabilitat la nostra realitat— són vertaderes, tal volta l'única alternativa vàlida sigui l'expressada en l'eslogan, bilingüe, d'una «Catalunya Nova». Però, aleshores, la llengua i la cultura catalanes ja no poden continuar essent l'únic bastió o punt de confluència per l'esperança d'un ressorgiment. Llengua i cultura catalanes no serien, aquí i ara, res més que una mítica referència. Capaç, certament, d'emocionar-nos i inclús —transitoriament— d'exaltar-nos. Però com a forma bàsica de ser i devenir, serien ja en el camí de l'inexistència. El sorgiment, que no ressorgiment de la «Nova Catalunya» o la «Cataluña Nueva», de la «Catalunya Nueva» o la «Nova Catalunya», serà sols polític, econòmic, àdhuc històric, però no pas lingüístic ni genèricament cultural.

Si tot això és veritat, i com voldria anar errat, ha arribat el moment d'entonar pública i col·lectivament el cant de rèquiem per a la cultura catalana.

J. JUBERT i GRUART

EPISTOLARI

EPISTOLARI

JOAN:

Som una generació que, si no hi ha res de nou, veurem l'any 2000. Aquesta xifra, però, i els esdeveniments, em fan pensar amb aquell període semblant que es produí amb les acaballes dels primers mil anys de l'era cristiana. Temps, com tu saps, de crisi, heretgies, i profetes de l'apocalipsi que, com un cicle repetit de la història, de vegades sembla que tornem a reviure avui.

El «mil·lenarisme», abans i ara, es manifesta amb tot un seguit de terrors, angúnies, i incerteses davant una hipotètica fi del món pronosticada, al temps que correm, no solament pels testimonis de Jehovà i altres il·luminats, sinó també, i sobretot pels profetes de l'apocalipsi nuclear. Aquest estat irracional d'inseguretat provocà i està provocant un plegament de les actituds i les creences envers les heretgies més radicals i les ortodòxies més intolerants. Jo crec que el «mil·lenarisme» ens està envaint i impregna moltes de les filosofies actuals, des de les profecies ecologistes que ens posen la por al cos amb les imatges del desert en que es convertiran les nostres feixes i fagedes després del pas de la industrialització accelerada i la nuclearització, fins als —ui, també en nombre creixent, preveuen la guerra mundial tercera i definitiva.

Enmig d'aquest estat de coses, carregades de veritat i no poca demagògia, les doctrines es tornen cada cop més rígides per acollir amb la seva dubtosa seguretat a tots aquells que, com diu Fromm, tenen por a la llibertat.

L'Islam, ja ho veus, es torna de nou expansiu i agressiu possibilitant Jomeinis a dojo, mentre guanya adeptes i terreny arreu del món a un cristianisme esfondrat que ens semblava omnipresent fins fa

poc. Potser per això, el Papa Wojtyla, conscient de la situació i el moment històric, vol implantar de nou, un rígid decàleg que el Vaticà segon havia relaxat, voltant pel tercer món, que és el qui en definitiva pateix el pes de la història i esdevé el mercat de clientela més segura.

La gent, en èpoques de crisi i pànic col·lectiu es llença de nou —arrepentiu-vos que el món s'acabaria— a la protecció i seguretat que ofereixen les doctrines dominants que alhora es tornen inflexibles. O bé es provoquen aquelles actituds monacals de rebuig total del món, amb l'aparició dels esoterismes més complicats, els orientalismes opiàcics i el retorn dels eremites a les coves, per a citar-ne alguns de ben actuals.

Mentre els valors, com la llibertat o la solidaritat, esdevenen fràgils i poc acollidors davant l'apocalipsi, hom cultiva la por per atreure adeptes. Per a mi, torno a repetir-te, els signes dels temps ens indiquen una altra època de «mil·lenarisme». Si arribem a l'any 2000, en podem seguir parlant. Esperem que, com sempre, els profetes s'equivoquin.

JORDI

JORDI:

No sé si personalment arribaré a l'any 2000, o al 1982-83, (dates fatídiques pels que creuen en les estrelles), conjuntament hi arribarem, però, d'això n'estic segur, perquè no hi haurà ningú que s'esforci positivament en fer acomplir les constel·lacions i els seus jocs.

Recordo els meus temps d'estudiant una discussió sobre la llibertat de l'home i la sorpresa que em vaig emportar quan un company em deia que s'es-

timava més no tenir llibertat i tenir seguretat, encara que deixés d'ésser racional.

Després l'he anat trobant aquesta postura, sobretot en els seguidors de sectes, teories i dogmes. M'acollono quan veig o sento algú que és incapaç de dubtar. Per mi tots els sectaris es creuen massa importants perquè són incapços d'acceptar que som molt i a la vegada molt poc; som, com a persones, capaços de grans obres i, per altra part, tenim a la mort, el fi, la incògnita, que ens està voltant individualment a tots cada dia. Un copet, una malaltia, inclús un maldecap, ens deixa totalment desprotegits i dependents dels altres. Som una merda (pulvis eris et in pulvis reverteris).

Per mi aquesta situació m'esperona a no parar, per altres els hi és massa i s'estimen més renunciar a poder assumir el seu propi destí i s'estimen més que altres decideixin per ells, que altres portin la responsabilitat, que altres els diguin què han de creure, què han de fer, què han de menjar, què han de vestir, etc. etc. D'aquests altres, n'hi ha un doll que (suposo paràdicament), tenen missatges per comprar i vendre. O potser també es tracta de salvar institucions, privilegis i situacions de poder que només s'aguanten perquè es creu en elles.

Jordi. Tampoc ens hem de deixar enganyar, que la campanya d'inseguretat i el revival de sectes i cia està «orquestrada» per les mateixes institucions. Aniria contra la meua esperança veure que el número de persones que vol renunciar a la seva condició humana ha augmentat. No t'ho creguis, cada dia som més i més els que no ens deixem enganyar pels mil·lenarismes de moda, i no interessa ni discutir-ho.

JOAN

DISCOS

SALLY
OLDFIELD
«WATER
BEARER»

Bronze-Ariola, 1978

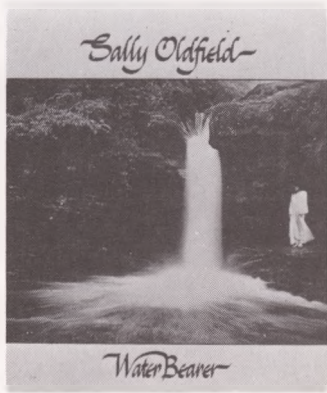
*Veig passar els vaixells mentre el vespre dona color al sol.**La pluja porta llàgrimes de la terra del meu amant.**Veig com els estels platejats fonen l'amor amb el mar.**Crido al vent: «que em portis amb tu el meu amor!».**Alà, Alà, Alà està enviant els fills del sol. Fills del sol, fills del sol.*

com una unitat, aprofitable fins a l'últim detall.

La música de Sally Oldfield, amb unes influències perceptibles —céltiques, mediterrànies, nord-americanes, clàssiques...—és una música nova, incatalogable... diferent.

És una música etèria, especialment aguda. La seva força rau principalment en l'element melòdic. Cal, però, que ens aturem un xic en tres components —la veu, la instrumentació i els poemes— que, plegats, s'integren perfectament en l'elaboració de l'obra.

La veu de Sally és, senzillament, prodigiosa. Mai no s'acaba de conèixer. És sorprenent la facilitat amb què passa d'un registre greu al més agut. La seva riquesa tímbrica i la seva capacitat de matisos no s'esgoten. Fins i tot es fa difícil relacionar-la amb la veu que posa als discos del seu germà (Tubular Bells,

Hergest Ridge o Ommadawn) on, de fet, es converteix en un instrument més. Hom diria que la veu de Sally es mou dins d'unes coordenades diferents a les d'altres veus femenines del folk britànic (Maddy Prior, Sandy Denny, Jacki McShee).

El treball de veus a **Water Bearer** és acuradíssim. Sally les grava totes, excepte a tres temes, en els quals col·labora el tenor Brian Burrows.

La instrumentació proporciona un altre tret característic a la música de **Water Bearer**. Sally se n'encarrega també de la major part, i se'ns revela (semblantment al seu germà Mike) com una notable multiinstrumentista: piano, guitarra acústica, guitarra clàssica, guitarra elèctrica, mandolina, glockenspiel, marimba, tubafon, vibrafon, clavicordi, sintetitzadors...

Com veiem, tots aquests instruments (llevat del sintetitzador, on els efectes depenen, és clar, de la seva utilització), s'inscriuen preferentment en el camp del pinçat (pizzicato) i del percutit. La qualitat de «picat» (aquest seria, potser, el mot més adient per a definir-la), que transfereixen aquests instruments, intensificada per l'execució, dona lloc a una textura sonora sovint ben insòlita. És la veu de Sally (i a voltes el sintetitzador o la mandolina fent trèmolo) que aporta l'efecte de lligat al conjunt.

Els poemes de **Water Bearer** hereten, amb una lògica evolució, la línia fantàstica i lúdica de **Children of sun**. Algunes imatges es repeteixen. I no és estrany, d'altra banda, que Sally Oldfield incorpori fragments d'**El Senyor dels Anells** i **El Silmarillion** de Tolkien a les seves cançons.

Cal destacar també la seva funció aliterativa. Els textos participen també en la creació del so típic de Sally Oldfield. Els mots són musicals, brillants, amb predomini de líquides: *starlight, magical mind, sweet child, springtime...* I quan amb això no n'hi ha prou:

Hella kiellessa niovy lo
He ana hella kielleya niova nya

Ella galalea kolotya lo
He ana hella kellessa niovy nya

La música de Sally Oldfield és, abans que tot, una música lliure, defuig esquemes i limitacions prèvies. Aquest aspecte l'uneix fortament amb la música del seu germà Mike. A **Water Bearer** les melodies i els temes brollen com per art d'encanteri. El disc és la mostra d'una facilitat envejable per a fer música (escolteu, per exemple, els tres darrers temes com s'uneixen l'un amb l'altre...). I, el que potser és més important, **Water Bearer** demostra la possibilitat de crear un món musical propi a partir d'unes fonts ben tradicionals.

Water Bearer és una obra de rara bellesa, inusual, indescriptible. Una obra per a escoltar un i altre cop.

JOAN JOSEP MAYANS

(1) Publicat ací a la sèrie Guimbarde (1979).

MÚSICA

0335 - 38560

NATIONAL
JAZZ
ENSEMBLE

Aprofitant la seva presència entre nosaltres, degut al Seminari que hi va haver a Banyoles, van venir a Olot el National Jazz Ensemble de Nova York, gràcies a Taller de Músics.

En primer lloc crec que és un dels millors grups d'estudi del Jazz que s'han vist i evidentment el millor que ha vingut aquí a Olot. Per tant, crec que vam estar d'enhorabona. Són tots uns virtuoses en cada un dels seus instruments i van salvar la fredor d'un teatre amb una professionalitat i una sapiència que anava moltes vegades més enllà dels sons que estem acostumats, doncs sembla

que anessin a buscar el «sumum» en cada instrument, sobretot els de vent que empraven uns tocs de «llavi» amb dissonàncies increïbles. Ens van interpretar des de peces de Duke Ellington, Mont, etc., considerades més clàssiques, fins a composicions d'en CHUCK ISRAELS, el contrabaix més progressistes. No oblidem que aquest ha treballat amb Herbie Hancock, un dels creadors del Jazz Rock. També Israels, ha tocat amb John Coltrane, Benny Goodman, Stan Getz i amb el genial vibrafonista americà Gary Burton.

Val a dir que Amèric Bellotto, el trompeta, ja el vam tenir aquí a Olot com a convidat a una sorprenent Big Band, de Barcelona i que és un músic que passa temporades a Catalunya, havent fet algun grup amb gent d'aquí (gent de primera fila, naturalment).

El més veterà potser sigui el saxofonista Joe Temperly que va entrar a l'Orquestra de Duke Ellington, l'any 1974.

El bateria era en Bill Goodwin; genial percusionista que havia treballat també amb Gary Burton. El guitarra era Steve Brown, un autèntic catedràtic de l'instrument. Bill Dobbins, al piano, amb l'handicap i la sorpresa per part seva de veure que estava desafinat, cosa que els que se'n cuiden haurien de superar en el futur; i per últim, una mena de Lou Reed del trombó, de Manhattan també, com el roke-ro que va estar senzillament genial, utilitzant uns recursos increïbles.

Això va succeir el passat, molt passat ja, 11 de juny al Teatre, i crec que ens hem i hem de felicitar per haver-los pogut veure. Perfecte.

TON TORNE

ART 0335-38760

MURAL
CERÀMIC DE
CLAUDI
CASANOVAS
A BARCELONA

...perquè és una de les poques obres d'art contemporani realitzades a la nostra comarca, més coherent i de més envergadura

...perquè ha estat realitzada per un artista olotí, jove i del qual n'esperem i n'exigim grans coses

...perquè ha estat realitzada íntegrament en aquestes contrades i amb la col·laboració de gent d'aquí

...perquè és un treball d'investigació i recerca de noves possibilitats tècniques i noves formes d'expressió artística

...perquè ha estat realitzat amb un material tan noble com el fang i amb una tècnica tan mil·lenària i amb tantes possibilitats plàstiques com la ceràmica.

...per totes aquestes coses i d'altres més que l'espectador sensible anirà descobrint, pensem i proclamem l'interès excepcional d'aquest treball d'en Claudi Casanovas realitzat el 1979.

L'artista

Claudi Casanovas, nascut el 1956 a Barcelona i resident a Olot des de fa 20 anys, ha passat pels tallers i escoles de ceràmica, taller dels Caputxins, amb el pare Marià; Escola de Belles Arts d'Olot; Escola Massana de Barcelona; taller de Gres a Cerdanyola, i Taller d'en Joan Carrillo. Ha realitzat diverses exposicions per les nostres comarques amb el grup de ceramistes que formen la Cooperativa Coure, de la qual ell n'és un dels seus fundadors. 1er. Premi de Ceràmica Ciutat de Manises (1978). Des dels seus inicis ha estat un lluitador incansable en l'experimentació de noves formes d'expressió plàstica aplicades als seus coneixements adquirits dia darrera dia en la difícil i múltiple tècnica de la ceràmica.

L'obra

Ocupa dos espais de la façana de l'Escola Frederic Mistral, del carrer Lluís Muntadas a la falda del Tibidabo barceloní. Amb 30 metres de llargada ocupa 50 metres quadrats de superfície de dos façanes i consta de 2.000 peces ceràmiques de diferents tamanys, formes i colors.

Ha estat realitzat en ceràmica fumada (estil càntrics populars), ceràmica esmaltada i refractari a 1250°, i cuit en forns de Gas-Oil, llenya, electricitat i gas.

Alzamora

POU DEL GLAÇ, 5
APARTADO 62
TEL. 260162 (LINEA)
OLOTT, GIRONA

La seva execució va costar uns nou mesos de treball, i va comptar amb la col·laboració del també ceramista Xavier Codina.

L'obra no figurativa, consta bàsicament de dos llenguatges plàstics molt diferents, però molt ben complementats: l'un és una superfície plana construïda amb colors molt suaus (amb predomini de blancs) esmaltats i dibuixant petites formes geomètriques, en especial triangles i quadrats i altres formes irregulars, però gairebé sempre rectes, que fan pensar en els vitralls i en les conegudes formes d'en Gaudí; aquesta superfície plana serveix de suport a les formes volumètriques que constitueix el segon llenguatge que citarem.

Aquest comença com si es tractés dels primers jocs o coneixements de l'infant (l'escola, lloc on ha estat ubicat el mural és una constant que l'autor ha tingut present a l'hora de la seva realització) amb una gran senzillesa i austeritat; a part dels colors del suport, els volums són de colors negres i grisos de ceràmica fumada, i van travessant tot el llarg del suport, primer molt tímidament, com un camí o un riu sobre una llibreta escolar, més endavant els volums, sempre conservant el seu color (o el seu no color) es van apoderant de l'espai que li brinda el suport i van agafant diferents formes, en especial cúbiques, i van constituint diferents conjunts arquitectònics d'una gran bellesa compositiva i d'una gran senzillesa plàstica, fins arribar al segon espai (situat en una façana diferent), on conservant el mateix disseny del suport ceràmic, ara els volums (igual que els jocs dels infants) arriben a la seva plenitud d'alegria i esclaten en un meravellós i màgic joc de formes i colors; els volums, que també hi predominen els cúbics, han agafat grans tamany i els colors, molts d'ells primaris, són d'una gran bellesa cromàtica, gràcies al reforç i l'equilibri que li donen els blancs i els negres, que són majoria.

El mural acaba amb aquest esclat just a l'entrada de l'escola; per això la primera vegada que el vaig visitar em vaig dir: Amb quina diferent alegria deuen entrar aquests infants a l'escola, de quan jo anava a aquelles tristes, grises, brutes i pudents escoles de la meua infància.

K. DOMENE.

PREMSA

0335 - 38960

DEL «VIBRATA» AL «PÁSAME LA SAL, CHATI»

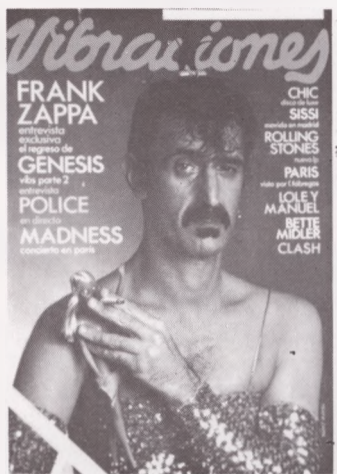
L'anàlisi del naixement i de la posterior evolució del «rock and roll» no ha estat objecte encara d'estudis aprofundits ni d'una punyent tasca de traduccions al nostre país, on la bibliografia sobre el tema és escassa, sovint dispersa i no sempre aprofitable. El propòsit d'esmena que, semblava, havia de significar l'aparició, a les acaballes dels anys seixanta, de les primeres publicacions de caire musical a casa nostra, no es revelà, al meu entendre, del tot sencer: encara avui un percentatge ben elevat dels articles que poden llegir-se en aquestes revistes versen més sobre el comentari d'uns determinats estils musicals que no pas sobre la interpretació del per què del seu llenguatge.

Si bé hom trobar, de tant en tant, aquesta mena d'informació en publicacions com *Dezine*, *Aloblanco*, *Reseña*, i fins no fa gaire a les desaparegudes *Star* i *Ozono*, més rarament a *El Viejo topo* o *Saber* i habitualment a les seccions musicals de *La Calle* o *Triunfo*, em limitaré a les comptades revistes especialitzades sobre el tema que poden veure's en les nostres llibreries.

Datada per primera vegada l'any 1973, *Popular I* és, ara com ara, la més antiga d'aquestes publicacions. Confessaré, d'antuvi, que no he tingut mai l'esma suficient com per a seguir regularment aquest magazine farcit de grans fotografies, títols i entretítols insubstancials i publicitat pròpia o aliena en una barreja de difícil digestió i poc aliment. Durant un bon temps, Jordi Sierra i Fabra, discutit crític musical i encara més escarnit autor d'un voluminosa *Historia de la música pop, 1962-72*, era l'únic responsable de les ressenyes de discos. D'ençà la seva sortida el ventall de crítiques s'en-

grandit però, altrament, el grup de redacció inicial continua gaudint portant a passejar Lou Reed per les Rambles barcelonines o fent-se fotografiar a Versalles amb Carl Palmer...

Molta més atenció mereix *Vibraciones*, nascuda amb empenta l'any 74. Angel Casas hi signava les editorials, on sovint música i política anaven de braçet, i Claudi Muntanya donava personalitat a una llegida secció de cartes. Obrint-se camí entre la nounada *Popular I* i el *Disco-expres* setmanal, en els primers números s'hi publicaven documentats treballs en els quals podies assabentar-te com el rock alemany elaborat a Dusseldorf és més metàl·lic que el produït a Berlín o quin ambient es respirava a Nova York quan Bod Dylan anava a visitar a un Woody Guthrie convalescent. Es mimava el rock català -aviat vindrien els bons temps de Canet- i encara la cançó popular (Leonard Cohen, Leo Ferré, José Afonso) gaudia d'unes pàgines fidels.

Quan *Vibraciones* havia aconseguit afinar una maqueta coherent -molt semblant a la francesa *Rock et Folk*, també es veritat- la tardor del 77, pròdiga en esdeveniments, hauria de sacsejar l'orientació de la publicació. Claudi Muntanya, després d'escriure poques setmanes abans allò que s'endevinava el seu testament personal, se suicidava; Damià G. Puig li dedicava un bell epítafi i Angel Casas s'acomiadava amb un darrer editorial amarant d'autocomplaença («hemos tenido la obsesión de la independencia...»).

D'ençà aquests fets, i sota coordinació de Damià G. Puig, *Vibraciones* iniciava un gir notable. La música deixava d'esser l'únic «leif motiv» de la publicació, que s'obria a tot allò que hom considerava pop: Jorge L. Borges, Charles Bukowsky, Ray Bradbury, Woody Allen i Stanley Kubrick, entre d'altres, sortien beneficiats d'aquesta discutible concepció. En la secció de crítica de discos, ara anomenada «Scope», s'introdueixen ressenyes de llibres i de comics. Juan Bermúdez estrenava una agraïda col·laboració tècnica. Antonio de Miguel aconseguia una

pàgina mensual de jazz. Damià G. Puig endegava una sèrie d'entrevistes, dissortadament truncada, amb els qui ell anomenava intermediaris del rock i per la qual desfilaren el manager de Zeleste Víctor Jou, el crític Angel Casas, el director musical de l'Emi Rafael Gil i l'organitzador de concerts Gay Mercader. Darrerament, Diego A. Manrique -una mena d'enciclopèdia del rock i únic comentarista que sóc capaç de llegir sigui quin sigui el tema que tracti- s'endossava una polèmica secció d'opinió d'obligada lectura...

Mentrestant, i al caire de l'arribada al nostre país de les espurnes del punk, del rock de Nova York, del rock cibernètic i ja més ençà, de la new wave i la cool wave, la revista s'ha anat renovellant gràficament (talment que arribaria a ésser lloada fins i tot per Lou Reed) i conceptualment, en impregnar-se definitivament de les noves influències. Les portades són ara per a Devo, Patti Smith, Gary Numan,

Blondie i...l'Orquestra Mondragón: l'anomenada «nueva ola española» ha quallat. En una ressenya recent, un crític de la publicació de la manifestava que l'esperit que alenava la música de Radio Futura era el que volia inspirar a *Vibraciones*. Declaracions sorprenent en un moment que Paloma Chamorro duu els xicots de Radio Futura al prestigiós «Imágenes» de la segona cadena, que l'inefable Paco Umbral dedica una de les seves habituals cròniques d'«El País» a la «movida» madrilenya, que el mateix Diego A. Manrique analitza el fenomen a «La Calle» i que les cintes de grups que responen a noms tan exòtics com el Aviador Dro y sus Obreros Especializados, Alaska i los Pegamoides, los Zombies o los Ejecutivos Agresivos sonen cada vegada més per les freqüències modulades.

Qui signa, que no pot amagar que es diverteix escoltant les cançonetes dels nous grups de Madrid però que no concep que la lletra de «Horror en el Hipermercado» (Alaska) pugui ser considerat un bell poema urbà, es dol que tan fòrassenyat esclat hagi fet

bandejar de la revista el folk, per exemple, tema del qual Julio Murillo, l'expert de la redacció, no ha escrit res llegible d'ençà que publicà (ara fa tres anys!) un recordat treball sobre la Incredible String Band, i això malgrat que la «descaradament folk» sèrie Guimbar-da porta ja més de doscents interessants discos en el mercat. I considera un greuge que, al cap de sis anys i setanta exemplars en el carrer no s'hagi fet esment d'autors tan dissemblants com Vangelis, John Rembourn, Luis Eduardo Aute o Amancio Prada. I tanmateix, comença a posar-se neguitós quan transcorre els deu primers dies de cada mes, no ha aparegut l'exemplar corresponent.

DISCO EXPRES

Actitut, aquesta, que ja no és possible envers *Disco-expres*, avui desapareguda segons tots els silencis indicis, i que durant una bona munió d'anys fou revista obligada per a copsar setmana rera setmana l'evolució musical o per anar descobrint els primers grups aleshores anomenats «progressius» de casa nostra (Màquina!) o d'Andalusia (Smash). En apropar-se a la galdosa xifra dels cincents exemplars, la publicació començà a canviar un i altre cop de concepció, de format i de periodicitat per a acabar aplegant en els darrers números les col·laboracions dels joves escriptors que pul·lulen al redós o a l'altra banda de la revista «Diwan» (Alberto Cardín, Federico J. Losantos, Biel Mesquida, Quim Monzó, Leopoldo Panero). L'experiència durà poc: l'estiu passat, en un afer del qual Gay Mercader deu saber algunes coses, la revista desapareixia. Amb sorpresa, *Disco-expres* tornaria a editar-se, com a suplement, en el número 28 de *Sal comùn* per a, amb renovada sorpresa, deixar d'existir cinc exemplars més tard. De fet malgrat els bons intents d'alguns engrescats col·laboradors dels bons temps, com Jesús Ordovás, ja no era el mateix.

Curiosament, *Sal comùn*, la revista que l'acollí amorosament i que en la seva curta existència no s'ha vist menys sotregada

pels canvis, supliria la pèrdua amb escreix. Inclús quan les dues publicacions conviuen sota el mateix format, la informació que oferia *Sal comùn* (que no pot considerar-se estrictament premsa musical) era més atractiva que la mateixa *Disco-expres*. Afavoria aquesta preferència una selecció de sucoses entrevistes fetes per gent de la casa (vegi's si més no l'efectuada recentment a Jordi Sabatés) o manlevades de les revistes *Rolling Stone* i *Rock et Folk* després que, en una bona pensada, n'obtinguessin els drets de publicació. Una força completa ressenya de discos, quatre coses ben dites i un bon doll d'imaginació completen les pàgines musicals d'una de les mostres fetaes del nou periodisme a casa nostra.

disco

Finalment, una bona colla de comentaristes de premsa i de ràdio amb diferents punts d'audiència, acaben de coincidir a Saragossa per editar *Disco-Actualidad*, un seriós intent de tirar endavant un periòdic (surte cada quinze dies) musical descentralitzat. Modesta de mitjans i amb les lògiques indecisions que suposen els sis primers números, la revista ha aconseguit una lloable distribució d'espais, on al costat dels habituals reportatges, completes discografies i cuidades ressenyes de discos, s'han tingut en compte alguns d'aquells aspectes sovint oblidats en aquesta mena de publicacions: pàgines de jazz, folk i música clàssica, ràdio musical, llibres de rock i llistes (de fidedigna elaboració pròpia o extretes dels hits anglesos i americans).

Manca de cohesió en la línia de cada revista, nul·la confrontació de parers entre les poques existents (els

millors crítics, a més, solen escriure en dues o tres) i absència d'un mínim d'utilitat teòric, d'una banda; migrat suport publicitari i òbvies dificultats econòmiques, d'altra banda. Són alguns dels elements que poden considerar-se comuns de les publicacions ressenyades. El lector crític interessat en una comprensió del fenomen de la música pop haurà de discórrer. Girant els ulls enrera, aquestes revistes forneixen prou informació com per, a través d'una atenta lectura, facilitar unes mínimes pautes d'anàlisi. Altrament, la premsa musical mateix (per la seva concepció, pel seu disseny, pel seu vocabulari) constitueix «per se» una peça més que cal estudiar a l'hora d'afavorir un enteniment global del fenomen.

ANTONI MAYANS

CÒMICS

0335-54060

TEQUILA BANG

Dintre del panorama de les publicacions del còmic espanyol, es troben a faltar produccions autòctones amb personatges i situacions que estiguin relacionats amb la situació del nostre país. No tot han d'ésser traduccions, ni les trames han de transcórrer en situacions ahistòriques (ciència ficció, oest, prehistòria) o intemporals. Trencant aquesta línia, edicions de la Torre ha publicat dos números, o aventures de Tequila Bang, amb guió de Víctor Mora, i ninots d'Adolfo Usero, Alfonso Font, i Carlos Usero al «Contra el Club Tenax», i d'Alfonso Font a «Huracán en Felicia». Aquestes dues històries van aparèixer a «La Calle» durant l'any 1979; fou primer «Huracán en Felicia», on es definien les característiques del personatge: la Tequila Bang, apadrinada per Lama Suprem, està molt bona i és molt emancipada, i ho sap fer tot. És un super agent que amaga la seva condició

del Capitán Trueno (cast heroi de feliç memòria allà cap als anys seixanta) que desfeia greuges en un segle imprecís a cops d'espasa i ajudat d'en Goliat i en Crispin.

Tequila Bang es mou en la civilització i cultura actuals, i en situacions polítiques molt concretes: Sud-Amèrica, en un país i situació semblant a la de Nicaragua després dels terratrèmols, i l'Espanya dels primers passos per la democràcia.

Hom no s'acaba de treure del cap que en Víctor Mora s'ha divertit molt fent el guió, i que hi ha indicacions i figures que només poden ésser enteses pels iniciats o el grup d'amics. Hi ha allò de «saludo en Paco que m'està llegint» i que potser és massa freqüent. Interessant —i seria més interessant encara saber l'opinió d'una feminista militant— és la conducta lliure de la Tequila i l'humor-distanciament de les seves relacions sexuals, forma de pagament als mascles desgraciats o que són bons xicots i fan algun favor.

El dibuix, molt contrastat, canvia en modificar-se els dibuixants i resulta més segur i més característic a «Contra el Club Tenax». El muntatge i narració són senzills sense caure en l'experiment, que el faria inasequible al lector mitjà, no especialitzat en el còmic.

J. C.

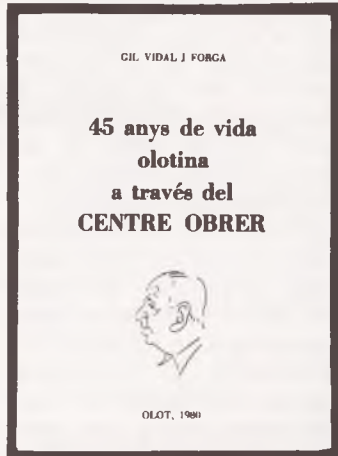
LLIBRES

0335-54160

EL LLIBRE D'EN GIL VIDAL SOBRE EL CENTRE OBRER

L'Ajuntament d'Olot, amb un encertat criteri cultural, acaba d'editar **45 anys de vida olotina a través del Centre Obrer**, d'en Gil Vidal i Forga. No cal dir que la idea ens ha complagut a tots els nivells, tant pel tema de què tracta com pel reconeixement que significa a la vàlua de l'autor. Lamentablement, en Gil Vidal ha hagut d'esperar més de quaranta anys per donar a la impremta una segona obra, després d'aquell magnífic treball «L'evolució social a Olot» que és, sense cap mena de dubtes, un dels millors llibres de la historiografia local, sobradament reconegut pels estudiosos de la història moderna de Catalunya i del moviment obrer, del qual es fa molt necessària una reedició.

El volum que ara ens ocupa, portava en realitat el títol de «Consideracions entorn al Centre Obrer». Creiem, d'entrada, que l'original era un títol més escaient que no pas el que se li ha donat posteriorment. Ja que es tracta d'això, les consideracions d'un antic protagonista d'aquella entitat olotina, tan descuidada pels nostres historiadors locals i que tant va representar per a l'evolució obrera a casa nostra. Vull dir que el llibre es nodreix abundantment de les reflexions de l'autor, i d'un anecdotari prou ric i certament oblidat, sense que hom pugui parlar amb propietat de crònica o d'història. Si bé hem de considerar, una mica com a descàrrec, que en Gil Vidal, allunyat del seu Olot des de finals de la guerra, ha escrit les seves planes des de Barcelona amb notòria passió i a cops de memòria, precisa i arrauxada, sense possibilitat ni, possiblement, pretensions de consultar dades exactes ni cronologies que una història convencional del Centre Obrer demanaria.

Del contingut, hem de destacar lògicament els capítols dedicats al període de la II^a República, en el qual el mateix autor adquireix paper de protagonista en qualitat de regidor que fou del nostre Ajuntament, representant-hi el mateix Centre Obrer, que l'arribà a proclamar soci d'honor. Els capítols, però, s'omplen sovint d'un seguit de reflexions i consideracions entre polítiques i moralitzadores, que són l'aportació més directa del pensament de l'autor, vell seguidor de l'ideari socialista de Serra i Moret, que brolla sense tenir pèls a la llengua, ensems que esdevé la matèria discutible del llibre, i constitueix de vegades un llast que pot esdevenir farragós.

Tot i això, creiem que encara resten molts capítols de la història del Centre Obrer que en Gil Vidal, bon coneixedor del tema, ha eludit. Una història a què aquest llibre contribuirà decisivament, però que encara està per a escriure. Des del paper que hi tingué la C. N. T., fins a l'anàlisi del moviment obrer i polític a Olot (gestació dels sindicats i dels partits d'esquerra a redós del Centre, la vaga de l'any 19 emmarcada en un context més ampli de Catalunya, etc.), passant per l'imperdonable oblit de moltes figures dirigents, com el cas de l'Alberola, entre els més notoris.

Capítol a part mereix la prosa d'en Gil Vidal. Certament acuradíssima, es vesteix sovint d'arcaïsmes que li donen un caire notablement cultural i difícil. Sens dubte, l'estil de l'autor resulta inconfundible i barroch. Pensem fins i tot que, per a molts, resultarà poc planera i difícil.

Una consideració de segon ordre que també cal fer, és la que hi manca la dada de quan fou escrit el llibre. Si bé s'endevina als primers temps de la transició de la dictadura franquista. Un petit detall, si voleu, que hauria, però, de situar les reflexions en aquell període ben concret i recent de la nostra història.

Diguem per acabar que aquest nou llibre d'en Gil Vidal ha satisfet en bona part la necessitat de conèixer un període tan fosc i poc historiat del nostre passat, i que per damunt de tot, vol significar un reconeixement públic a l'actuació d'aquella entitat que fou el Centre Obrer d'Olot (1894-1939), tan oblidada avui i tan decisiva per a l'evolució social a la nostra ciutat i el desvetllament de la consciència obrera.

J. P. R.

0335-54560

EL MIRACLE DE LA «PUNYALADA»

La funció d'una ressenya bibliogràfica no és altra que la d'introduir el lector potencial en un món suposadament desconegut, a fi d'estimular-lo al coneixement d'una obra.

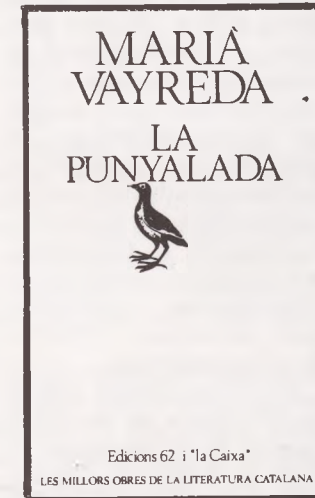
«La punyalada» de Maria Vayreda, reeditada ara per partida doble, és una novel·la especialment recomanable per dos motius:

Perquè és una novel·la garrotxina, d'una banda, i perquè, sobretot, és una novel·la senzilla.

Fou escrita pels volts de l'any 1902 i, malgrat tot, avui encara conserva com un magnetisme que se t'emporta cap a reductes desconeguts de la nostra història, evoca moments d'extrema virulència quan tot era molt més directe, apassionat i net, i clama per la recuperació d'un patrimoni que ara els bandolers d'americana i corbata malmeten sense escrúpols, per tal d'omplir-se les butxaques de diners.

Només un home capaç de copsar l'encant i el misteri de les coses, podia descriure amb la paraula allò que abans havia fet amb el pinzell. En Vayreda no era un pintor novel·lista, sinó més aviat un novel·lista pintor. Els anys d'aprenentatge amb el seu germà Joaquim i al taller de Gérôme a París, no passaren en va. Li van aportar aquest gust exquisit per als detalls, i una marcada facilitat per a descobrir, a través d'una cara, el caràcter i l'esperit dels humans.

Tradicionalista com era, i de llinatge rural i noble, els corrents naturalista i costumista li venien a la mida, i s'hi abocà amb una torrentada d'enginy i d'imatges potser massa trucu-

lentes «per aquest temps de refinament i feminisme», com diu al pròleg.

La crítica i la història han estat injustes amb en Vayreda. Els manuals li dediquen una escadussera referència biogràfica i, de fet, només se'l recorda per una sola novel·la —«La punyalada»—, i el cas de Vayreda no és el de Víctor Català que, com diu Manuel de Montoliu, és un autor d'un sol llibre —parlant de «Solitud»—.

L'argument de «La punyalada» és agraïdament lineal, sense embolics inútils; no és la típica novel·la, tampoc, que manté l'atenció del lector en funció exclusivament del desenllaç. En aquest cas, podem entreveure fàcilment quin serà el final sense fer gaire esforç.

RIGAT & MASDEU, S.A.

ZINNIA, S.A.

Ctra. de Riudaura, s/n
Tel. 26 11 62 - OLOT

El perfil psicològic que fa dels personatges pot semblar excessivament simple, però aquesta és la manera de fer habitual de la gent del camp. «Aquest és un tros de pa» o «aquell és més dolent que el pebre», etc. «La punyalada» és una excusa per a perdre's muntanya amunt, cap als cimals del Bassegoda, o al Bestracà, i sentir gairebé com esclata l'aigua entre els roquers, i cruixir les fulles seques sota els peus... És una invitació a recórrer els paratges que ens envolten, ens ensenya a mirar i a olorar, a viure profundament i apassionadament la naturalesa de les coses i de les persones.

Els temps de l'apassionament, per dissortament, s'han quedat enrera. Avui tot és terriblement mesurat i fred, tot és un joc de sotamà fosc i traïdor. És per això que s'agraeix una bona punyalada al cor, un cop de lletra incisa, com les que sabé escriure en Marià Vayreda.

XAVIER RUSCALLEDA

«LA PUNYALADA», Marià VAYREDA. Edicions 62 i la Caixa. Les millors obres de la literatura catalana. N.º 40. Barcelona, 1980

0335-54660

PERSPECTIVES ECONÒMIQUES DE LA CIUTAT D'OLOT

Les peres al perer

Quan hom cerca peres en un presseguer s'equivoca de mig a mig. Justament igual quan un comentarista no encerta a endevinar els veritables objectius a què respon l'obra objecte del seu comentari. «Perspectives econòmiques de la ciutat d'Olot» no és una excepció a aquests plantejaments. Jutjada com un estricte estudi de l'economia de la ciutat d'Olot, l'obra no mereixeria una bona crítica. El present Estudi, però, respon a una altra finalitat: presentar aquells aspectes econòmics més rellevants per a la revisió del Pla General, per tal que el futur Pla reculli les necessitats futures dels diferents sectors econòmics. I és des d'aquest punt de vista des del que cal jutjar «Perspectives econòmiques de la ciutat d'Olot».

L'Estudi tenia una dimensió de futur ineludible: en base a la investigació del present —projectat amb la introducció de les previsions més fonamentades— calia presentar el futur econòmic de la ciutat d'Olot com un tot, i en el seu si els futurs parcials dels diferents sectors econò-

mics. Futur econòmic d'Olot com a objectiu, són adreçables a l'Estudi dos tipus de crítiques: una al seu enfoc, l'altra en qüestiona alhora la concepció i el procés d'elaboració.

1ª.— Dos fenòmens tan rellevants com l'àrea econòmica garrotxina i el paper olotí de nucli d'aquesta àrea —paper progressivament assumit amb més vigor— ocupen tan sols alguns apartats del Cap. II de l'Estudi. Hom creu que, més que problema d'extensió, és qüestió d'enfoc: Garrotxa i nucli olotí haurien d'ésser les bases primeres de tot estudi amb aspiracions de descriure fidelment les línies mestres de la nostra economia futura. És clar que els autors havien de respondre d'allò que se'ls demanava i, si recordem bé, l'encàrrec feia referència exclusiva a un aspecte ben concret de la ciutat d'Olot. De totes maneres, en l'Estudi hom hi troba continus canvis d'àrees (quelcom que desdii del rigor metodològic, és clar). Així, per exemple, es barregen estadístiques de la ciutat d'Olot, de la Mancomunitat, de la Garrotxa... fins i tot de territoris tan aleatòriament delimitats com «l'entorn» d'Olot o les seves «rodalies».

2ª.— Una segona crítica es referiria a la debatuda qüestió de la ideologia de l'Estudi. Els mots «desenrotllista» o «no desenrotllista» o/i altres qualificatius semblants, si bé orienten sobre la direcció de les propostes, no posen el «dit» en el que crec que és la «llaga»: la nul·la participació popular en un projecte on es discuteix i presentaven les alternatives de futur de la ciutat d'Olot. (I em refereixo a una participació molt més viva de la que es deriva del complex mecanisme de delegació del vot quadriennal).

Pàgines endins, el treball és una aportació important al fons estadístic existent sobre la comarca —limitació general, a voltes insalvable, dels estudis comarcals—. A més d'elaborar-se estadístiques fins ara inexistent (camps d'hisenda i comunicacions i serveis públics, sobretot), es sistematitzen i actualitzen

les altres dades presentades.

El lector atent veurà reafirmades algunes de les idees tradicionals sobre la nostra societat: el caràcter industrial, el creixement originat des de dins i en base als propis recursos, la influència negativa de les actuals comunicacions en el creixement econòmic... etc. Circumstàncies prou ben conegudes de qui trepitja aquesta terra, però que reben aquí les raons que les fonamenten. Hi trobarà també novetats. Em sembla especialment suggerent el tractament que reben els serveis i equipaments col·lectius (un bon esforç sistemàtic), la qüestió de la hisenda olotina (que segurament hagués estat convenient condensar), i la població d'Olot i la Garrotxa.

El darrer capítol, per contra, m'ha semblat fluix, i les conclusions insuficients i poc matisades. Deficiència més notòria quan —donat el tipus d'encàrrec originari— era allò més interessant i substancial. I deficiència, també, que no es despenia de la qualitat del treball que la precedia. Llegint les conclusions, hom té la impressió de trobar-se davant d'una descripció abstracta del model de desenvolupament seguit per l'economia olotina, però no queden gaire clars aquells trets que, a criteri dels autors, continuaran essent rellevants en el desenvolupament econòmic futur. El caràcter estructu-

ral de la crisi actual, invadida la simple extrapolació lineal del model de desenvolupament seguit en el passat. Evidentment, això agreuja la no presentació del model teòric suggerit per al futur.

No puc deixar de lamentar l'escassa transcendència d'un treball d'aquesta mena. I no tinc al cap solament la difusió-publicitat de l'Estudi ja acabat, sinó el que és més enriquidor: un procés comú de creació, discussió i elaboració. És a dir, la participació popular que obligui a replantejar-se contínuament els guions prefixats, en un procés d'adaptació constant a la realitat. I l'enfoc dialèctic, en el que implica de global-interdisciplinari, i de dinàmic... No sé si ensopego en allò de cercar peres en un presseguer. Fóra una llàstima.

MODEST FLUVIÀ I FONT

CRÒNIQUES DE L'ERA CONCEPTUAL

El fet que aparegui la present ressenya sobre aquest llibre que parla de l'art conceptual, ve mediatitzat (i a part del seu evident interès), per la importància que va tenir aquesta forma d'entendre l'art en el procés formatiu d'un grup de joves que en aquells moments ens endinsàvem en el camp de l'art, importància que no va repercutir en una pràctica mimètica ni en una comunió absoluta, d'interessos, sinó que va servir per apuntalar les bases d'un rebuig que abraçava tant allò específicament plàstic dominant, concretat aquí en la carrincloneïria paisatgística olotina, com les formes convencionals de comportament.

Aquest llibre fa relativament poc temps que ha sortit a la llum pública: l'autor Lluís Utrilla és un conegut personatge lligat al món plàstic des dels anys 60 i ex practicant del que s'anomena art conceptual. A grans trets podríem caracteritzar el moviment per l'ús de mitjans alternatius, per la interrelació de les arts i per l'hegemonia, diuen ells, de la idea per damunt de la forma. A Amèrica va néixer arrossegant tots els tòpics de les avantguardes, oposant-se a la pintura minimalista a la que acusaven de «formalista» i a prop de certes actituds estètiques derivades en part del moviment contracultural. A Espanya i a Catalunya, el conceptual va ser una barreja de moltes coses, però i com assenyala S. Marchán, sempre a un nivell molt superestructural.

S'inicia el llibre (i després d'un breu pròleg de la M.ª Lluïsa Borràs) amb unes consideracions generals que pretenen justificar el seu caràcter divulgador, que en aquest cas vol dir renúncia absoluta a formular, reformular o analitzar cap dels plantejaments o projectes definidors del que va ser o és aquest moviment, remènt als textos ja publicats sobre el tema. Aquesta actitud (generalitzant, òbviament) m'ha semblat paradigmàtica en relació als nostres plàstics amb el seu sistemàtic refús de l'activitat teòrica o de pensament, aplicat o complementant la seva pràctica material, característica que parla en darrer terme d'un pensament fragmentari, que irreversiblement condueix a una visió unilateral de la realitat. En el cas específic d'un conceptual, però, sobta més si es té en compte la decidida

voluntat globalitzadora de les seves propostes inicials.

Continua el llibre en un to monocord, que no avorrit, amb «una descripció de les accions, els artistes, les «xafarderies» i les petites anècdotes al voltant d'elles». El text s'articula amb la intercalació d'unes narracions curtes de temàtica afí a la resta del llibre que actuen en un sentit desmitificador, expliciten l'entorn ambiental i vivencial dels personatges, i proposen un joc de referències i al·lusions al món real, en les quals no és allò menys divertit endevinar amb quins dels personatges de la realitat s'identifiquen els de la ficció.

La part més específicament narrativa, s'estructura prenent com a fil vertebrador els diferents focus geogràfics que van anar englobant la pràctica conceptualista. Així: Granollers als anys 71-72, on es constaten les primeres manifestacions; Barcelona, Banyoles, l'any 73, on s'aconsegueix una certa atenció per part dels mitjans d'informació. Hi ha, després, noves exposicions a Barcelona, fins a connectar amb els conceptuals de Madrid, i a Madrid fer-hi unes jornades de confrontacions i debats. El llibre s'acaba amb la descripció d'unes accions, la darrera de les quals és datada cronològicament l'any 77; unes breus consideracions sobre el paper de la crítica i les institucions entorn de l'art conceptual i finalment un epíleg pessimista i desesperança davant la manca d'alternatives reals i col·lectives enfront d'allò establert.

Penso que l'anàlisi i qualificació dels resultats de l'art conceptual, demana un desplegament llarg de dades, que han de venir donades per la sistematització objectiva de les diverses tendències que sota aquell nom s'emmarquen. Dit treball, evidentment, sobrepasa el caràcter d'aquesta ressenya, per la qual cosa em limitaré a explicar breument la per a mi principal contradicció del moviment.

Una de les característiques que es veuen en les mostres d'art d'aquesta mena, és que, generalment, allò que s'ofereix a la contemplació no és l'obra

«...jugament real» (donat que el caràcter efímer de gran part de les propostes ho impossibilita), sinó un enregistrament d'aquesta, una fotografia, un text, una fotocòpia, etc... Aquest «fregolisme» és, d'una banda, un tribut al mercat de l'art i, de l'altra, una reconversió generalment descontrolada. Així, allò primigeniament no especulable —acció efímera— esdevé especulable permanent de l'acció en un nou mitjà—. La plasmació material, però, no és (tal com creien els conceptuals) sols la referència, sinó que necessàriament implica una reconversió que ve donada per l'ús d'un nou codi i un nou llenguatge, en funció, sempre, del canal de transmissió utilitzat, i és que, com demostrava Lessing, cada mitjà té les seves servituds. Aquest «oblí» o «despreocupació» podria pretendre exemplificar un «antiformalisme», però realment hi ha qui creu possible una comunicació sense una forma que serveixi de vehicle al pensament?, i no és, en definitiva, la forma, les dades materials, allò que s'ofereix al potencial fruïble? Deia Nietzsche: «el millor contingut ve donat per la millor forma», perquè no existeix, en art, dualitat platoniana que valgui i, en definitiva, tot és forma.

NARCÍS SELLAS

0335-55060

UN LLIBRE GARROTXÍ PER A UNA TECNOLOGIA CATALANA: LA FARGA

CONEIXER CATALUNYA

La farga

Pere Molera i Sola

El lector inquiet pot treure molt de profit tot veient com els nostres avantpassats ja es prengueren les coses seriosament des d'un bon principi. Això quedarà més clar analitzant la qüestió sota tres subtítols, encapçalats per una efa (1).

LA FAULA

La història va començar molt aviat i va durar molt de temps. Els primers comtes catalans ja es varen preocupar de tenir cobertes

les necessitats de ferro i acer dels seus dominis. Això no tenia res d'especial perquè és de suposar que qualsevol senyor feudal hauria fet el mateix; la singularitat rau en què Catalunya estigué ben fornida, tenint en compte les característiques de la producció i del mercat, de primeres matèries i, el que és més important, d'una tecnologia pròpia. L'existència de la farga apareix documentada ja al segle XI, encara que per força havia de fer temps que ja existia.

Per al procediment de la farga cal disposar de mena o mineral, de carbó i de corrents d'aigua. De tot això n'hi havia prou per a una població molt més baixa que la d'avui (2) i amb uns nivells de consum també molt baixos. Després de satisfer la demanda interior, encara es podia exportar a un ampli ventall de països.

L'exportació no es va limitar al ferro i a l'acer i a les seves manufactures, sinó també a la mateixa tecnologia de la farga. Així, ultra les fargues que es podien trobar a Catalunya i als seus entorns, n'hi havia fins a Galícia, per una banda, i fins a mitja França, per l'altra.

Les fargues catalanes foren l'infraestructura que forní el ferro, primer per la reconquesta i, després, per la política imperial de la Corona d'Aragó. En foren coneguts paladins, promotors i agents de vendes, el comte Bernat «Tallaferro», el Ferrer de Tall, i evidentment, els almogàvers, els quals despertaren ferro català fins a Grècia i Turquia, en un enèrgic intent de millorar la balança de pagaments.

La història va durar molt de temps, però també es va acabar. I l'acabament coincidir amb el darrer terç del segle XIX. Ja des de gairebé cent anys abans, però, la farga catalana era tocada de mort. El sistema feudal de producció no podria resistir el sistema de producció industrial i la farga tampoc. L'extinció de la farga va coincidir amb l'extinció a l'inici d'extinció d'altres activitats i formes de vida. Amb la farga se n'anaren també els escorxadors d'alzines, els trabucaires, els carlins, els liberals, les castes Corallins i els camps de fajol.

LA FARGA

Cal no confondre la farga amb la forja. La farga és un procediment d'obtenció de ferro i acer, mentre que la forja és un procediment de conformació del ferro i de l'acer.

Al forn de la farga hom hi barrejava el mineral (normalment òxid de ferro hidratat) amb carbó vegetal de pi. A través d'una tovera s'injectava aire al forn. Un cop reduït el mineral, el producte final era mar-

tellejat amb un martinet, que era un mall immens accionat per una roda hidràulica. L'energia hidràulica servia també per insuflar aire al forn, essent aquest l'element més peculiar de la farga catalana.

El procediment d'obtenció de ferro consistia en la reducció directa del mineral a una temperatura molt més baixa que la de fusió. Avui, amb la crisi de l'energia, s'està desenvolupant de nou la tecnologia de la farga, doncs l'estalvi energètic és considerable.

L'autor analitza molt a fons les característiques de la farga, del procés de producció, primeres matèries, organització del treball, costos, etc. Al llibre remetem el lector interessat. Hi ha, emperò, un aspecte que ens interessa específicament i és que a la nostra comarca només hi apareixen cantsades la farga de Beget i la de Sant Aniol d'Aguges i, és clar, ens agradaria que n'hi hagués més.

LA FORJA

Cal no confondre la forja amb la farga. La forja consisteix en la conformació en calent del ferro, el qual és martellejat fins que s'obté la peça. El ferrer fou l'artesà que dominava una diversitat de tècniques i completava el cicle iniciat amb la farga. D'entre aquestes tècniques destaquen, a més de la forja, la soldadura i els tractaments tèrmics. Amb aquest bagatge fabricava el ferrer tota mena d'eines, estris, atuells i peces, tot de molt bona qualitat. Qui en vulgui saber més, que llegeixi el llibre, perquè s'ho val.

Ara podem parlar de l'autor i de la seva obra.

L'AUTOR I L'OBRA

En Pere Molera i Solà és fill de Begudà. Ens ofereix un treball complet i resumit, des de la seva sòlida formació acadèmica i professional en química i metal·lúrgia. El llibre (3) és de lectura còmoda i breu i ha d'estar present a la biblioteca de tot els qui componen el públic escollit i intel·ligent al qual s'adreça: arqueòlegs furtius, conservadors de museus, col·leccionistes d'armes antigues, historiadors, folkloristes, aficionats a temes comarcals, nacionalistes d'Esquerra, Nacionalistes d'Esquerra, Amics de Besalú i el seu Antic Comtat i lectors de «Gra de Fajol». Potser amb un merescut èxit comarcal, engrescarem l'autor a oferir-nos un nou treball, qui sap si sobre forns de calç, forns de guix o la indústria de tints.

1- Efa de fajol.
2- Jaume Vicens i Vives, deduïda dels fogatges que la població de Catalunya assolí un màxim de mig milió d'habitants abans de la pesta negra.
3- «La Farga», per Pere Molera i Solà. 110 pàgines. DOPESA 2. Col·lecció «Conèixer Catalunya».

QUI ÉS?

Han dit que no tenia cap o poc sentit de la realitat, i que no es va sentir mai com a esclau de les realitats immediates més baixes. Així i tot la seva biografia no és apta, de tan burgesa, per a ésser novel·lada, així i tot que un biògraf —que escrivia la frase anterior— l'ha qualificat com un dels genis més sensibles de la Renaixença Catalana.

El seu pare —un propietari rural— va opinar, però, que el noi s'havia de dedicar a l'administració del patrimoni. I s'hi va dedicar, i el va mantenir mentre no es va dedicar a altres negocis on es va enganxar els dits. El cop definitiu va ésser amb motiu de la portada de la llum elèctrica a Olot. El negoci no va reeixir, i el dia que havia de subministrar la llum, aquesta no va arribar.

Aquest fracàs econòmic (o «timada», ja que li van subministrar material defectuós) no pot amagar el paper fonamental jugat a la ciutat i a Catalunya. Va ésser dues vegades regidor local, diputat provincial, industrial, fundador de noves indústries i catalanista convençut, fundador del Centre Catalanista, vocal de la Junta permanent de la Unió Catalanista i corrector de les cèlebres bases de Manresa.

El seu catalanisme i catolicisme l'obliguen a exiliar-se a França durant la República, on no va pas perdre el temps, ja que va conèixer la seva futura muller, i es pogué dedicar al seu hobby.

Va morir als 51 anys d'un atac de cor.

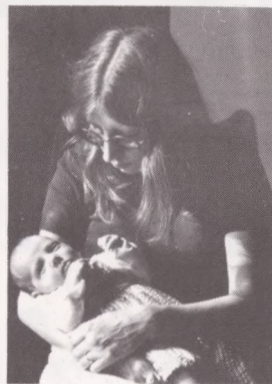
SOLUCIÓ AL «QUI ÉS?» ANTERIOR

Qui era?
El personatge que morí als 71 anys, i del qual s'està publicant la seva obra més important, és el Dr. Joaquim Danès (1888-1960).

0325 - 55460

AI QUÈ CANSAT QUE ESTIC...

Motodrom «El Firal»

Entre les coses que estem perdent —al cap i a la fi això és el plat fort d'aquest número del «Gra»— es troba desgraciadament, també, el Firal. Si de moment encara no hem de temer la seva conversió en, per exemple, un parking (el Pla d'Ordenació no ho preveu, tenim entès) no és això cap raó per trobar-nos segurs: la pèrdua de qualitat, doncs, ja està en plena marxa.

Allò que pesa més és la decisió d'autoritzar com a autodrom i motodrom el trajecte «Casino-Drac» per a totes les hores i tots els dies, sense cap veda. Amb això s'ha aconseguit ni més ni menys que degenerés fins a la inutilitat el més important centre de comunicacions que té la ciutat (el més important, perquè és informal). És inutilitzable —això se sobreentén— només per al peatò, aquell ésser antediluvià que es passeja per gust allà al Firal sobretot els caps de setmana, que es vol aturar per una tertúlia «ad hoc» i que demana modestament solament una cosa: poder xerrar (no haver de cridar!) intacte en cos i vida. Que ningú no digui: «Qui vulgui pau que vagi a la muntanya!». La idea d'àgora, fórum, piazza, plaça, rambla i també del Firal no és el silenci absolut, sinó aquella tranquil·litat que possibilita la vida urbana, la comunicació de les persones en el seu entorn vital: la ciutat. Aquesta necessitat elemental, a Olot s'ha sacrificat al principi tecnocràtic: «la ciutat s'ha d'amotllar al tràfec». O sigui: hem de lluitar, amb la nostra dèbil veu humana, contra els decibelis del motodrom-Firal.

S'ha passat per alt la necessitat de comunicació i —al mateix Firal— també les necessitats estètiques. Evidentment, no hi ha hagut sentit d'estil a l'hora de deixar muntar aquelles cabanyes de gelats, de posar aquells testos de flors i aquelles desafortunades cartelleres del Teatre.

Per a no caure en malentesos: No hi ha res a dir, en principi, contra una combinació de vellesa i novetat en la fesomia urbana. S'ha de dir tot, però, en contra d'un enlletgiment inspirat d'una estètica «petit-burguesa» que, sense cap criteri per al conjunt, enganxa aquí una mala copia, allà un trasto «funcional» i més amunt una combinació d'ambdós errors. Per ésser més concret: S'han d'evitar cabanyes de gelats de disseny dubtós que, a més a més, són tan superflues com un goll, ja que hi havia, sense aquestes, possibilitats suficients de proporcionar-se gelats al Firal. S'han d'evitar també testos pseudo-rústics, tristos jardinetes per a xiprers també tristos. I finalment resulta incomprensible com es pot arribar a tanta ceguesa estètica, per a posar al Teatre unes cartelleres d'alumini que fan tan bonic a la façana com una verruga a la cara de la Marilyn Monroe. El punt irònic (amb alguna gota de «bitter») és que aquest Teatre, sota aquestes circumstàncies estètiques, hagi d'ésser declarat d'interès històrico-artístic. Artístic?

Hi havia una vegada un Firal...

SIGRID WERNING

SERVEI DE TRADUCCIONS

CURSOS ESPECIALS PER A EMPRESSES

CLASSES DE GRUPS I PARTICULARS

CURSOS ESPECIALS AL MATÍ

STERLING English Language Centre

Hospici, 11 - 1er 3^a
Tel. 26 62 72
OLOI

PERDRETEMPS

A) Els quatre nanos sobrealimentats estiren la corda tan fort com les cinc germanes grassonetes i rodones.
 B) Però, dues de les germanes grassonetes i rodones arriben a guanyar les bessones altes i primes.
 C) Qui guanyarà quan en un costat hi hagi les bessones i tres germanes rodones, i en l'altre una germana i els quatre nanos sobrealimentats.

BOTIFARRA

A			
Ⓢ	9, 1, 12, 6		
⚡	1, 11, 7		
†	7, 6,		
‡	1, 4, 2		
		B	
Ⓢ	11, 10, 7, 4		
⚡	10, 3		
†	4, 3		
‡	11, 7, 6		
		C	D
Ⓢ	-	Ⓢ	8, 5, 3, 2
⚡	8, 5, 4, 2	⚡	9, 12
†	12, 11, 10, 8, 2	†	9, 1, 5
‡	12, 10, 3	‡	9, 8, 5

A, que ha de dir, delega a C. Aquest diu trumfos. D contra i A recontra. Què ha de declarar C i com ha de jugar A-C per tal de guanyar la partida?

Solució al problema anterior

1.- C11c-B7c-D3c-A9c (C surt amb 11c, única possibilitat lògica. A contesta matant amb 9c).
 2.- A4e-C8e-B9e-D7e (A entra amb 4e. Té prou bo com per témer que li fallin i sortir d'11o és massa arriscat: pot trobar-se que el 9o i el 12o estiguin en mans del contrari. Opta per fer un pic)
 3.- B1e-D12e-A2e-C5e (B entra matant amb 9e. El company ha fet trumfos i

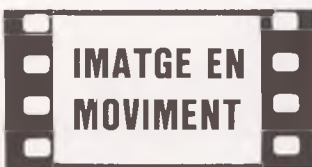
està obligat a creure, tornant-hi).
 4.- B11e-d50-A4b-C10e (Si bé D ha donat el rei de recules, B no pot pensar encara que C està net ja que té la sota. Repeteix trumfos amb 11e. D se'n va d'oros tot donant-ne senyal. A també dona senyal de bastos. C ha de llençar l'únic trumfo que li queda. Ara C-D estan nets).
 5.- B8b-D12b-A9b-C2b (B, amb quatre bastos carrats i davant del senyal del company, llença 8b).
 6.- A5b-C1b-B7b-D3b (A és ara a dins. Continua

essent arriscat provar 11o perquè D n'ha donat senyal. Decideix tornar la jugada, amb 5b. No gosa tampoc tirar copes que podrien fer fallar inútilment el seu company).
 7.- C6c-B3e-D10c-A2c (C s'ha adonat que B ha lliurat el 7b i pensa que si tingués 10b l'hauria carregat. Prova atzarosament si B falla tot intentant salvar l'1c del company. Pel se-

nyal de D podria tocar 80 però el considera massa petit per fer baixar peça).
 8.- B11b-D6b-A5c-C2o.
 9.- B10b-D6c-A8c-C3o (B s'ha fet els dos bastos gairebé obligatòriament).
 10.-D9o-A4o-C8o (B no vol arriscar-se amb 12o pel senyal de D i tira 10o).
 11.- Toqui el que toqui D, A-C són fermes. El tamteig aconseguit per aquesta parella és de 23 punts.

REPRESENTACIO DEL PASSAT / Hi han diverses tècniques per a representar-lo: **Vibrats**: tentar o tenyer d'un determinat color durant un cert temps de la pel·lícula. Escenes en **Blanc i negre** dins una pel·lícula en color, o viceversa. **Reduir la imatge o Emmarcar-la**. Mitjançant **sobreimpressions**. Dels PPP, passem al record per un **encadenat** i sortim del record per un **nou encadenat** sobre el PPP...

CINEMA

FITXA N.º 2: EL TEMPS

El cinema és una successió temporal d'imatges. Definim TEMPS Físic com el temps real de la pel·lícula; tè, per tant, una dimensió linial, una direcció i una marxa. TEMPS filmic és el temps que representa l'acció de la pel·lícula.

Efectes mecànics per modificar el temps
CÀMARA LENTA / Consisteix en filmar a més imatges per segon de les que després es projectaran, donant sensació de «ralantí».
CÀMARA RÀPIDA / És l'efecte contrari o sigui filmar a menys imatges per segon de les que després es projectaran. Exemple clar de càmera ràpida són les pel·lícules d'en Charlot. Normalment i en Super-8, es projecta a 18 i/s; en cinema professional a 24 i/s, i a tv. a 25 i/s.

Formes de representar en temps en el llenguatge cinematogràfic
ADEQUACIÓ / El temps físic és igual al temps filmic. L'acció, per tant, transcorreix en 90' igual que la durada de la pel·lícula. Com a exemple cal citar «Solo ante el peligro»
CONDENSACIÓ / És el que normalment es fa en totes les pel·lícules. El temps físic és menor que el temps filmic. Com a exemples podem dir: «El Expreso de Medianoche», «La Conquista del Oeste».
DISTENCIÓ / És un allar-

gament subjectiu de la durada objectiva d'una acció. El temps físic és major que el temps filmic.
CONTINUÏTAT / És respectar la direcció del temps quan es relata. Per tant el temps físic té la mateixa direcció que el temps filmic. Cas concret de continuïtat pot ésser «Séptima Avenida».
SIMULTANEÏTAT / O projecció de dos o mes accions intercalades paral·lelament. És un muntatge en paral·lel i per tant es crea una distenció.
SALT ENRERA o flash back / Consisteix en canviar la direcció del temps en un moment determinat de la narració, com podria ésser fent un salt enrera en el temps amb unes escenes del passat. «Doctor Zhivago», «Sargento Negro».
TEMPS PSICOLÒGIC / A part dels conceptes temps físic i filmic, el Ritme d'un film pot variar considerablement el temps objectiu (físic) del temps subjectiu de l'espectador. Una pel·lícula dolenta ens sembla sempre més llarga que una de bona.

ELIPSIS / Tinguem el valor de suggerència que té el cinema. Es necessari eliminar tot allò que no és important per a la intel·ligència o per l'estètica de la pel·lícula.
 Elipsis és la supressió dels elements tant narratius com descriptius d'una història, de manera que se sobreentenguin.
 Exemple: Un nen mira una bicicleta d'un aparador. En aquest moment passa un autobús per davant de la càmera, i seguidament ja no es veu ni el nen ni la bicicleta. L'espectador ha comprès perfectament el fet sense veure'l.
Recursos per expressar el pas del temps
 Hi han moltes maneres per a donar a entendre el pas del temps. Potser les que més hem vist siguin:
 -Mitjançant el progressiu envelliment d'una persona.
 -les broques d'un rellotge es mouen, canviant per tant d'hores
 -les fulles caient d'un calendari
 -una espelma que es va acabant.
 -un cendrer que s'omplena
 -canvi d'estacions de l'any
 -etc

Col·lectiu Independent de cinema de la Garrotxa

Mercat de Ruces

Proper Mercat: 14 de desembre

Comercial MINGUET

Agent Oficial

EBRO

JOHN PERKINS

Ctra. de Les Tries, 111

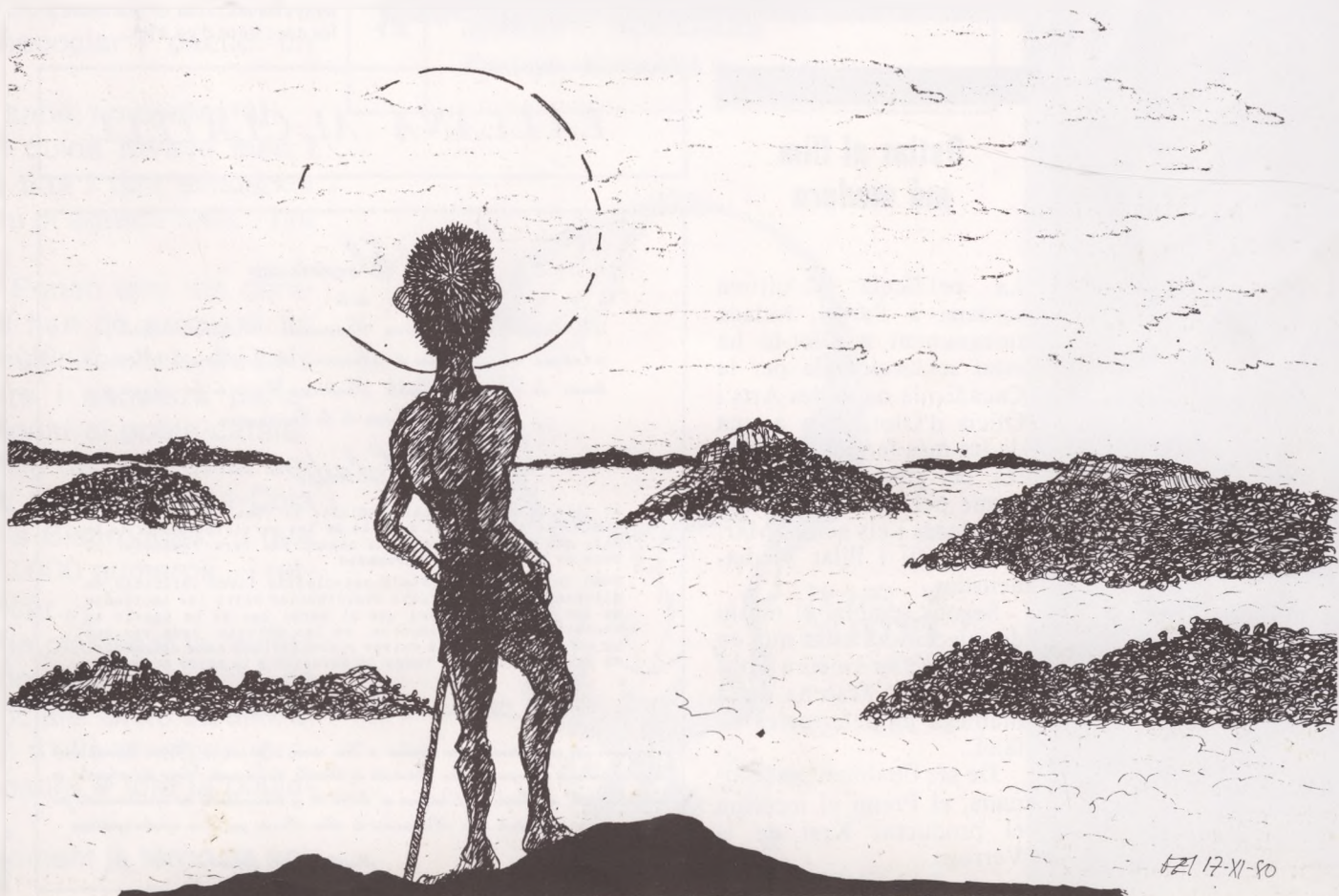
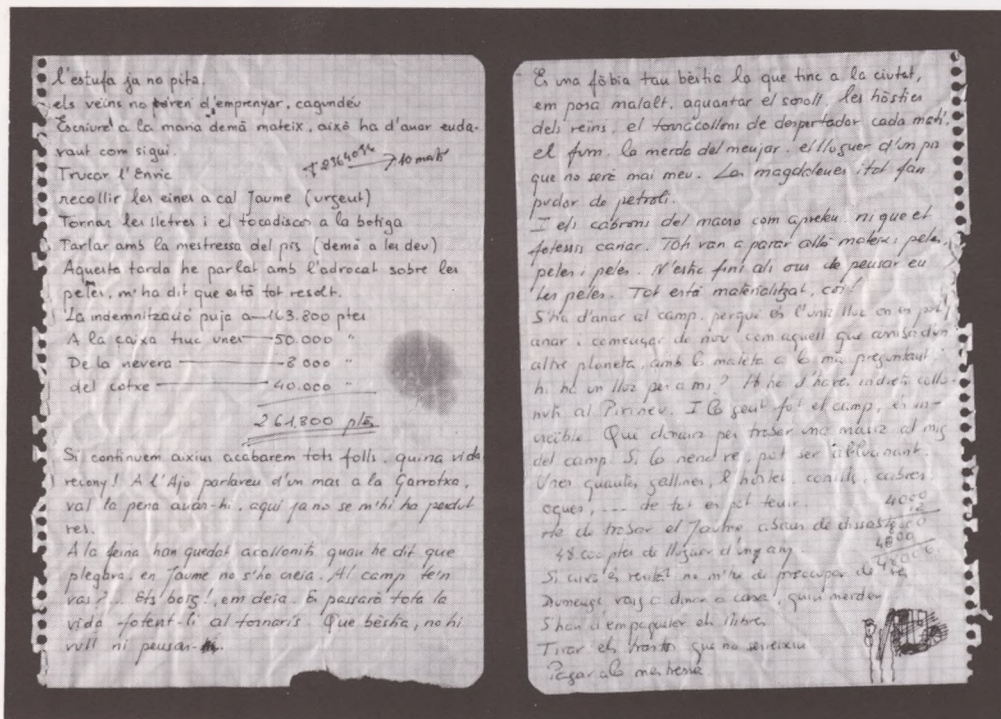
Tel. 26 01 91

EL MANUSCRIT TROBAT A LA GARROTXA

Un amic de GRA DE FAJOL, ens ha entregat un quadern, llibreta, perquè ens el llegíssim per publicar-ne el text. És una llibreta d'aquestes amb espiral (de l'espiral en queda el mínim perquè les fulles s'aguantin) vella, rebregada i es tracta, sens dubte, d'un diari, o millor dit de la primera part d'un diari. El nostre amic ens ha dit que hi havia cinc quaderns, però que de moment ens deixava el primer ja que no havia tingut temps de mirar-se els altres.

Vàrem intentar treure-li un xic més el suc, al nostre amic, però l'únic que vàrem poder aclarir és que els havia trobat aquest estiu en un mas de La Garrotxa (així!) abandonats.

Es tracta d'un diari d'una persona del que consten només les inicials G.C. (o a vegades com ell mateix s'anomena irònicament: Garrotxon). i en el qual ens explica la seva experiència de viure a La Garrotxa, a pit descobert per un que ve de fora, i que en aquests anys s'instal·la aquí en una masia i porta diari de la seva «vida» (cal posar-ho entre cometes) ja que per vida entenem massa coses i en aquest cas -ens referim a l'autor del diari- significa sobreviure i viure conscientment cada dia.

Abans de comprar un calendari qualsevol espereu que surti el calendari 1981 de «Gra de Fajol» É maco...!

CENTRE DIFUSIÓ MODA OLOT

CADET

INFANT

Edició: Societat de Caça i Pesca d'OVNIS.
Impressió: Raigs Laser Espectro-Físic i Químic.
Periodistes extraterrestres: Silvia Amposta i Vicenç Krattromina's.

Prec als lectors: Lamentem que la manca d'espai ens ha obligat a no poder publicar les 246 cartes enviades per en Puig-Olet. Un altre dia.

Ni cotxes, ni bicis, ni cavalls...: barques

Notícies fresques de Roses

ESCÀNDOL PARLAMENTARI

La darrera notícia que ha commocionat els mitjans polítics i catalanistes de la nostra ciutat i resta de Països Catalans, ha estat sens dubte, el descobriment de que un cosí de la dida del diputat Sr. Marçal Casanovas... era castellà! (i de Madrid per acabar-ho d'adobar). El daltabaix ha estat sonat, i ha posat greument en dubte la puresa ideològica i sanguínea del nostre Diputat d'E.R.C. Els representants del P.S.A. han declarat: «Con estas contradicciones no se puede hacer política». La resta de diputats catalans davant del perill d'investigació de la puresa de la sang dels seus avantpassats estan tots a veure-les venir.

Olot, sur Mer: Si en el n. 1 de «New d'Or Times», diem que s'havien posat al Passeig de Blay uns ferros per estacar-hi cavalls, les casetes de bany que s'hi varen instal·lar aquest estiu, ens vénen a demostrar la intenció del «nostre» Ajuntament de convertir el Firal en una platja artificial. Amb això l'actual Consistori podria tenir molt bones possibilitats d'endur-se'n el premi del nostre concurs «No toquem de peus a terra», doncs davant d'aquesta idea, la Plaça de Braus esdevindria, tota ella, el dipòsit d'aigua d'aquesta grandiosa platja.

De moment, una colla de turistes ja s'ha aprofitat de les casetes per a prendre-hi uns bons banys de sol, com es pot veure a les dues fotos d'en Mel.

Ostiar al flim mé modern

La pel·lícula «L'última sardana a París», rodada íntegrament a Olot-te ha estat seleccionada per la Acadèmia de Belles Arts i Oficis d'Olot, com a una de les més fermes candidates, pel gran treball dut a terme pel seu director Callistolozzi i els actors Marlon Agustí i Pilar Media-neitsder.

Segons sembla, el motiu de selecció ha estat que en el rodatge es veieren obligats a rodar l'escena de la mantega amb farinetes de fajol.

De ser finalment guardonada, el Premi el recollirà el productor Krat de la Verruga.

TANENCI BRIOIX

LA LLANA AL CLATELL

El Secretario

de la
Hermandad del Santísimo Sacramento, Pontificia, Real y Antigua Archicofradía de Nazarenos de la Sagrada Presentación de Jesús al Pueblo, Santísimo Cristo de la Sangre y Nuestra Señora de la Encarnación.

Saluda

Al Jefe de esa Sucursal y adjunto se toma la libertad de remitirle cargado, el importe de las participaciones de la Rifa que esta Hermandad, ha organizado para financiar la obra de nuestra Casa Hermandad.

Como quiera que el premio establecido tiene infinidad de alicientes, para la fácil distribución entre los empleados de esa oficina, espero que el cargo que se ha puesto en circulación por su importe, no les moleste, toda vez que ha sido motivado para evitar y simplificar esta operación, en caso contrario le ruego, lo devuelva a la mayor brevedad.

Antonio Martín Fernández

Aprovecho mis circunstancias para referirme a Vds. como Jefe de la Oficina Urbana de la Caja de Ahorros Provincial San Fernando de Sevilla, denominada «Caja del Aguilar», en calle «Sis M. de Torada n.º 3, teléfono n.º 616698, y testimoniarles mi agradecimiento, por la colaboración prestada a la Hermandad de San Benito, que en su nombre agradezco

Sevilla, de Febrero de 1977

NOTA DE PROTESTA DEL CASSOLOT

Davant les declaracions del conseller Sr. Danés oposant-se a la celebració de les tradicionals «corridas de toros» a Olot, aquesta societat gastronòmica ha aixecat el crit al cel davant la possibilitat de veure's privada de cuinar i assaborir uns plats tan autòctons i importants com l'estofat o el «picadillo». Per sort, no sols hi hagué «corrida» de Festes, sinó que també se'n celebrà una segona per les Fires de Sant Lluç. «No vols estofat? doncs dues cassoles».

PAULI

Assessors
immobiliaris

Lloguer i compra-
venda de pisos,
cases, apartaments,
estudis, finques,
masies, locals...

Mobles Tanagumá

Passeig d'en Blay, 31
Tels. 26.21.54 i
26.11.38

L'increment de deu duros del nostre suplement «Gra de Fajol» ha estat degut a que aquest «New d'Or Times» és més grosset, bonet i fortet.

ENQUESTA

L'irresponsable i irrestible redacció del NEW D'OR TIMES s'ha tirat al carrer per esberinar quina ha estat l'acollida que ha tingut el nostre suplement GRA DE FAJOL. Hem preguntat a totes les patums, caradures i demés vividors que parasitejan per la nostra city i rodalies i heus aquí el resultat de la nostra

ENQUESTA

QUÈ T'HA SELAT EL PRIMER NÚMERO DE Gra de fajol ?

Juli Clavijo.- Molt incòmode, vaig tenir que pujar de peus sobre un taburet per a poder llegir-lo.

Marçal Casanovas.- Molt interessant fins que vaig arribar a la pàgina 13, i vaig tenir que abandonar el meu ascó i sortir al passadís... No vaig tornar entrar i llegir fins a la pàgina 15.

Pilar a mitja nit.- el granito de fajol-la, es una revistita muy simpaticuita de Olot.

Daniel Terradellas.- Mecagum Déu! aquesta revista va contra la classe treballadora. Tenir que pagar 150 peles és afavorir a la patronal. S'ha de negociar i pactar un conveni.

Antoni Garrido.- (No sabe, no contesta).

Margarida Agustí.- I quina revista més i més maca i quins nois tant i tant simpàtics aquests que la fan. A mi m'agrada molt... i ni feta a «mida» per a mi.

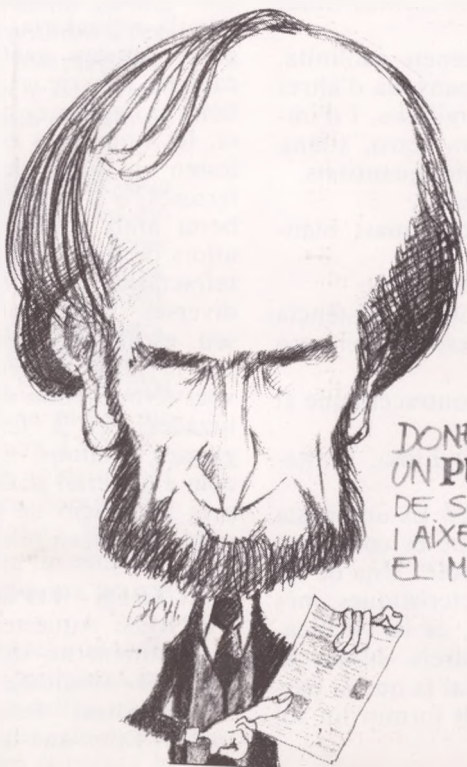
Santiago Vilanova.- Penso que els companys del Gra de Fajol han de procurar no caure en mans de les multinacionals, ni dels colonitzadors, de centre i esquerra parlamentària que han traïcionat al poble català. Crec que la redacció s'ha de manifestar sobre l'entrada a l'OTAN, sobre la Coca-Cola Nuclear i els xalets dels Bisarques... i que mai arribin a imprimir 80.000 números... i reivindicar i torno a reivindicar...

Lluís Sacrest.- S'ha de planificar la revista molt ben planificada procurant un equilibri de les diferents pàgines socials. Si no és així, el meu equip i jo dimitirem d'allà on sigui i presentarem un vot de censura a tota la població.

Jordi Cornellà.- Un moment ja torno de seguida...

Cançons per després d'unes eleccions

1	HABÍA UNA VEZ UN CIRCO The Konsistori
2	UN PASO ADELANTE Arcadio Descalza, ajudat pel Grup Punk-Diari
3	EL TRIQUI, TRIQUI, TRIQUI Raphael Babau
4	NO SOY DE AQUÍ, NI SOY DE ALLÁ Coral Polifònica Convergència
5	CAMPANADES A MORT Besora (L'altre «Caixa»)
6	SOLO PIENSO EN TI Duo MALObrán-Sellame, amb Fuerza-New
7	EL DRAPAIRE El Campaner del Fluvià contaminat
8	NADIE ME QUIERE, NADIE ME AMA Whrito
9	VUELVE A MI LADO Secció femenina de Coros y danzas de Vutinyà
10	PASODOBLE TARDE DE TOROS Joaquin Danez
11	PILDORITA COMO TÚ José M.ª Pajé
12	«SPEEDY» GONZALEZ George Kurnellà

DONEU-ME UN PUNT DE SUPORT, I AIXECARE EL MÓN

Materials de la construcció

acabats decoratius de la llar

Joan Maragall, 29-31
Exposició i oficines.
Tels. 26 24 17 i
'6 24 18

Magatzem
Tel. 26 17 52

OLOT

A OLOT...

4 LLOCS,
4 AMBIENTS:

CERÀMICA

EL FANG

El terrissaire treballa si fa no fa la mateixa terra que el pagès, quant a composició química, però en un estat físic particular. La terra que usa prové de la sedimentació de les roques sortides de les capes interiors de la terra, principalment de les feldespatiques; l'aigua les ha erosionades durant milions d'anys, i les ha convertides en petites partícules que es dipositaren en capes als deltes o estuaris tranquils dels rius; més tard, aquests extensos dipòsits es poden assecar i poden emergir gràcies a una elevació del nivell deguda a pressions geològiques, i el terrissaire trobarà l'argila a l'abast de la mà.

EXERCICI PER A LA DEPURACIÓ DE LES TERRES QUE PODEM TROBAR AQUÍ A LA NOSTRA COMARCA

En l'últim exercici de l'anterior número, parlàvem del text de plasticitat de les argiles que ocasionalment podem trobar per les rodalies d'Olot. Aquestes terres són molt bones per a treballar-les en unes colònies d'infants, etc... Però en ésser normalment barrejades amb sorra o pedretes, dificulten la realització de treballs molt delicats. Llavors és necessari sotmetre les terres a un procés de depuració.

Una bona terra que tenim molt a prop de casa, és la de Sant Roc. Seguiu el Passeig de Barcelona i, abans d'arribar al trencant del Parc Nou, a mà dreta hi ha un gran clot, on abans hi havia una serra. L'argila de l'interior és molt adequada per a aquest procés.

Escola d'Estiu - 79: Agafant terra de la comarca.

Materials:

- Dues galledes.
- Un sedàs (pot servir algun sac de plàstic, de malla molt fina).
- Un bastó o martell.

La terra que volem purificar, la posem al sol i, quan està completament seca, la piquem amb un bastó o martell, per tal de reduir-la a bocins petits; com més petits siguin, més ràpidament es desfaran a l'aigua.

Tindrem aquesta terra dins d'una galleda sense omplir-la del tot. Després hi tirarem aigua fins a punt de vessar. Sense tocar-la gens, es deixa reposar algunes hores. Passat aquest temps veurem que els bocins han quedat completament desfets i convertits en papilla fluïda. Si algun tros no ha quedat completament sec, el trobarem tal com li havíem posat: sense desfer. Per això insistim que la terra sigui completament seca abans d'afegir-li aigua.

La pasta ben remenada, la passem pel sedàs o colador. Dins de l'altra galleda, veurem com totes les pedretes, palles, etc..., queden retingudes al sedàs, mentre que dins de la galleda serà una papillallimut o barbotina, molt fina i agradable de tocar.

Es deixa reposar algunes hores; la terra se'n va al fons i l'aigua clara queda a dalt. Aquesta aigua es va traient trabucant la galleda o absorbint-la amb una esponja. L'escalfor del sol i l'ajut de l'aire accelera el procés d'enduriment.

Un sistema per a fer que la barbotina agafi la consistència del fang, és posant-la sobre una placa de guix o de rajols. Un altre sistema és ficar-la dins d'una coixinera de roba i penjar-la: l'aigua s'evapora a poc a poc per tota la superfície.

Aquest fang, no ha d'envejar res al que trobeu al mercat.

TIPUS DE TERRES: Nosaltres treballem l'argila vermella, el gres i el refractari, encara que n'hi ha d'altres, les característiques

Escola d'Estiu - 79: Palpar i mirar.

de les quals també us explicarem.

LES ARGILES són roques secundàries, bàsicament formades per silicats d'alumina hidratada.

-*Argiles residuals o natives:* Les que s'han alterat al mateix lloc on s'han quedat després de refredar-se durant milers d'anys, provinents de compostos fosos de roques primàries.

-*Argiles sedimentàries:* Les que s'han dipositat en un lloc degut a agents externs (vent, pluja, rius...).

D'entre les argiles podem citar:

Caolí.- Argiles formades principalment per un mineral anomenat caolinita (N-2 - 2 SI O₂ - 2 H₂O).

Els caolins vénen de les roques feldespatiques.

- Propietats:*
- Calcinació blanca.
- Alta refractarietat.
- Plasticitat moderada.
- Poca resistència en cru.

Aplicació: És component de qualsevol tipus de ceràmica blanca, en especial la porcellana.

Argiles grasses: Són d'origen sedimentari. Abans de coure són d'un color fosc, degut a les matèries orgàniques que contenen, però després de cuites agafen un color cremós tirant a blanc.

També tenen caolinita, però acompanyada d'altres minerals, argilosos, i d'impureses com ferro, titani, etc., en petites quantitats.

- Propietats:*
- Calcinació quasi blanca.
- Molta plasticitat.

-Augmenta la resistència de les peces, tant en cru com cuites.

-Major contracció que el caolí.

Aplicació: Llosa, sanitaris.

EL GRES: És una pasta ceràmica que es cou entre 1.250° i 1.300°. Una de les seves característiques més importants, és la vitrificació que sofreix durant la cuita, la qual fa que la pasta i l'esmalt formin un sol cos.

El gres en estat natural, és difícil de trobar-lo en la nostra terra, per això el que fem servir és format per primeres matèries, les quals es troben en cases especialitzades. Els components bàsics són feldespat, caolins, sílex i argiles refractàries. Una pasta de gres per a coure a 1.250°, seria:

- 30% feldespat.
- 30% caolí.
- 40% argila refractària.

Una peça de gres és impermeable, dura, i no és atacada pels àcids.

El refractari: Les argiles refractàries formen part d'un grup difícil de definir, formades per diverses classes d'argiles, però que tenen en comú la característica de ser resistents a temperatures altes (1.400° - 1.600°). La seva plasticitat pot ser molt variable. El ceramista utilitzarà principalment l'argila refractària en forma de xamota, és a dir, argila refractària cuita i mòlta. En afegir la xamota tamisada, granulacions majors o menors, s'aconsegueix que sigui menys grassa l'argila i que el producte acabat tingui una major força mecànica.

A causa de les impureses que sovint existeixen en l'argila refractària, en afegir-li xamota agafarà un caràcter més ric a la superfície; si l'argila és compacta, les impureses es manifesten en forma de taques ferroses, o si l'argila és coberta amb vernís, com a «flors de ferro». Les pastes refractàries tenen moltes i diverses aplicacions, pel seu escàs encongiment i per la seva resistència als xocs tèrmics. Són molt utilitzades per a fer peces grosses, plafons, i també com a material auxiliar per a la fabricació de la ceràmica (plaques i piles per al forn).

ALTRES TIPUS DE TERRES: Aquestes, però, normalment no són utilitzades per nosaltres.

Terracotes: Pastes del mateix tipus que les teules

Escola d'Estiu - 79: Depuració de la terra.

i rajols, però més fines. Poden anar vernissades. Temperatura, 900° - 1.050°.

Majoliques: Pastes de color recobertes de vernís opac. Porten decoració. Temperatura, 850° - 1.100°.

Llosa: Pasta porosa, permeable i opaca.

Si és blanca, s'utilitza per a jocs i eines de taula. Van vernissades i poden

anar decorades. Temperatura, 1.000° - 1.100°.

Porcellana: (Xina -YAO). Pastes molt blanques, vitrificades i caracteritzades per la impermeabilitat i transparència. Temperatura, 1.350°-1.450°

GASTRONOMIA

FARINETES DE FAJOL

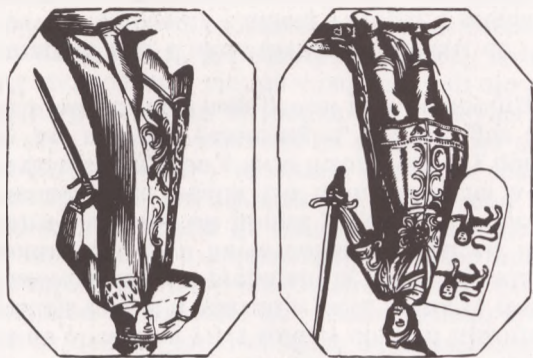
Era a la tardor, quan el fajol omplia de blanc els camps de la rodalia com a premonitori d'un altre blanc que acompanya a l'estació freda i inhòspita: l'hivern.

I era precisament en les llargues i avorrides vesprades camperoles d'aquest temps, quan era costum -sa i senzill costum- de posar una olla sobre els tres-peus o penjada de les lleves que el foc -centre vital del nostre camp- feia bullir insistentment, en la que una farina feta del gra de fajol -tret boll i pellofà-barrejada amb una lleugera quantitat de farina de blat, a còpia d'hores i paciència, s'anava convertint en una massa d'aparença gelatinosa que arribava a aconseguir la consistència del flam, i que una vegada refrenada era ni més ni menys que un deliciós pa de farinetes de fajol.

Amb aquesta massa, freda, els nostres avantpassats tenien ja la matèria prima necessària per aconseguir unes delicioses postres o un bon acompanyament de qualsevol plat de vianda. Tot era ja fàcil: es tailaven primes o gruixudes -a gust- llesques d'aquest pa sempre sucós i tou que es fregien i, si es volien com a postres, s'ensucraven. Era una menja umbilical. Com una mena de comunicació directa entre l'home i la terra, en la que es podia sentir el regust de tota una cultura i el sabor d'una terra negra, volcànica, severa, agraïda, com és la de la nostra comarca.

Avui amb prou feines queda fajol i és difícil trobar farinetes. Realment cada dia l'home està més lluny de la terra.

Joseph Berge i Boix

LOS DOS BARONS

temps de contestar, —mateulo, exclamá, talleuli el cap, que's penjará pera escarment en la forca més alta.

Los criats y guerrers del mal Baró se tiraren com á lleons sobre els pobres desprevinguts, relluhiren espasas y punyals, hi hagué una confusió espantable, s'ohiren exclamacions, renechs y crits infernals, que ressonaren per la boscuria, regná el terror en todas las casas dels voltants y terminada la lluyta desigual, infame y vergonyosa pel Baró del Coll, sos esbirros presentaren al amo un cap escabellat, desfigurat, brut de sanch, que deixá plé d'horror al fals Baró encara que satisfet de sa acció malvada. Creguent regoneixer la fesomia del seu germá en la horrible testa, ordená soterrarla al cementiri de Sant Andreu, perque no l'hauria poguda mirar en las forcas del Castell.

II

Transcorregué un quan temps, que per las terras del fals Baró corrian remors fatídicas, que la gent propagava á cau d'orella; aquella mort misteriosa de la font, commogué la baronia entera, y las conjeturas que per tot arreu se feyan, encara que en reunions privadas y entre personas de molta confiança, arribavan als ohidos del tirá del Coll, que per medi de sos confidants lograva enterarse de que's murmurava massa. Pero may pogué donar en el clau verdader, perque era difícilíssim esbrinar lo que pensavan sos súbdits, puig solament á la nit, ab molta vigilancia y en boscurias y llochs hont era casi impossible transitar, se tenían ab gran secret las conversas dels pagesos.

Tampoch en el Castell las cosas pogueren tornar en l'estat normal, perque desde'l succés de la font, regnava cert malestar entre'l servey, hont se coneixia que existían alguns partidaris del verdader Baró, y aquets d'amatgat ó de present del amo, condemnavan l'assassinat y alguns dels vells armats que'l tirá necessitava com á homes de gran confiança y valentia, que fins aquells moments havían cregut que l'hereu era mort, durant aquell vespre terrible de la font, despertaren com d'un somni pesat y entraren en dubtes.

De la horrible batussa tots se'n recordavan be massa y que'l personatge assassinat fos el verdader Baró, la major part ja comensavan á créurerho, fentse cárrechs l'un á l'altre per la obediencia cega, brutal de secundar las ordres de llur amo d'una manera tan innoble y ab tanta cobardia.

Entre'ls homes d'armas del Castell n'hi havia d'indiferents, molt poch de bons, y la major part una colla de borrarxos, enfangats en tots els vicis, de costums tant depravadas com lo mateix amo, pero batussers, decidits per atropellarho tot y cometre las maldats que'l Baró maquinava. Una indicació, una indirecta ó petita senyal, una riulla sarcástica acompanyada de segons y quins gestos feya presentir garrotadas, presoners, violacions de donas de vassalls del Baró y mil altres calamitats per l'istil.

Efectivament, al haver pujat uns doscents metres pel conducte, que tenia llums per anar més depressa; jo necessito els demés homes.

Fora del Castell l'home misterios, se reuni ab los que l'esperavan, que gran en Martí, el seu germá y els germans de la Daldeta que duyan las ey-fer remor, uns doscents metres més avall del Castell, per la part de Banyá. Allí l'ermítia indicá un espés bardissal, que destruhiren en un moment. Darrera l'obstacle se vege una pedra picada vertical en forma de tapadora, una especie de lapida sense inscripcions, ab una gran anella de ferro al mitj, y ab un parpal que ficaren dintre la anella, apretant tots cap á la part oposada á la pedra, aquesta cedi y descobriren la boca d'una mina que conduhia á la cambra de la finestra punxaguda, la més propera á la cam-bra senyorial del Baró del Coll, y que's comunicava ab la anterior per medi d'una porta d'escapada. —Guayta, digué l'ermítia al hereu Bernadella, puja ab serenitat; al cim trovaras la cambra hont hi ha la Daldeta; la cam-bra comunica ab la del tirá; aquet está borrarxo y ensopit, en un estat de-plorable; fes feyna y torna prompte ab la teva esposa; á miya mina veuras llums per anar més depressa; jo necessito els demés homes.

Ben enterat de lo que en el Castell passava, l'ermítia fingit doná un feig rodó.

L'home misterios tot menjant y fent l'orni, tot escurant plats y anant extrany, un pelegri de llunyanas terras.

Veient los de la porteria aquell tipu tan singular, inofensiu y cara de donat las primicias.

carrech tan important davant de Deu de cels y terra, si volia substituirlo per una temporada en la ermita. Y revestit ab aquest carácter recomana-bie, encara que inter, al Castell del Coll se presentava, puig savia que las sobras de dit palau pels pobres deurían ser, ja que als richs Deu los havia

Es veritat que'l tirá havia parlat ab alguns dels seus súbdits sobre els mals usos, insinuant que'ls condemnava y que per lo referent als seus dominis aquells drets estavan abolits, pero no ho digué en cap casa que hi haguessin donzellas próximas á maridarse. Passá una temporada de dubtes, d'engunias, de mal estar, sobre tot per certas familias que tenían donzellas casadoras.

En Martí y la Daldeta confiant en las promesas de llur amo, ab la formalitat ab que semblava parlar, s'enmaridaren y en el dia de la boda, després d'eixir de la esglesia de Sant Andreu del Coll, anaren a fer una visita al amo del Castell, fentli saber que ja estavan enmaridats, prestantli l'homenatge degut, com ho aconsellaren llurs pares, mentres la comitiva de la boda els esperava en la font dels Sayols.

La reacció cap al mal, operada en lo mal Baró després de la promesa de la font, no tenia res d'extrany. Vivía sense companys de la seva classe, ab el mal exemple dels criats y de la soldadesca, en mitj del vici y de las orgias més escandalosas, la corrupció més espantosa dominava en aquella casa, que molt aviat aniria riu avall, per més que'ls que pagavan la festa eran los pobres súbdits, que veyan cada any augmentarse els pagos, las injusticias y el malestar.

Los criats els invitaren a séure en la entrada del edifici, mentres anaren á anunciar al baró la visita inesperada ó al menos aixís havia de semblarho. La resposta del amo trigá á venir y en Martí que no las tenía todas estava impacient, nerviós y comensavan á roncarli els budells, pensant en que podia succehir quelcom extrany. Més al cap de bona estona eixiren los criats y digueren á la Daldeta que s'esperés y a n'en Martí que ja se'n podia anar. Aqueixa resposta posá al hereu Bernadella en una tensió d'esperit que no's pot descriurer. —Jo no me'n vaig d'aquí, digué, sense la meva esposa, á la font nos esperan tots los parents y convidats al casament, y diguin al Baró, que no podem trigar més ó sino demáninli permis per entrar á parlar ab ell. Tornaren los criats ab l'amo i eixiren de la cova infernal ab l'ordre que la Daldeta no's mogué del Castell, y que'l seu marit podia anar allá hont volgués.

La rabia d'en Martí exclatá com exclata un llamp dels Pirineus vora un pastor que guarda son remat, protestá enérgicament contra l'ultratge imprevist, y la Daldeta temerosa, esmaperduda, com un colom atuhit per las embestidas del esparver, desesperada, anava á arrencarse á fuger y escapar-se d'aquell cau de feras, quan dos dels armats la subjectaren agarrantla pels brassos y la obligaren á entrar en altra ala més endins del Castell, pera esperar novas ordres del Baró. En Martí frenétich, foll de rabia, els hi plantá cara, y en lo moment d'embestirlos eixiren nous armats, quins per la forsa del nombre l'obligaren á recular, y com qui diu lo tiraren escalas avall á empentas y estiragarsadas. La comitiva de la font, alarmada de la tardansa dels enmaridats de nou, comensá de perdre la paciencia, prompte se enteraren de la nova infamia del Baró del Coll y dintre d'aquella reunió pacífica, alegre y inofensiva, exclatá la indignació més tremenda; malediccions, amenassas, que's propagaren ab la prestesa del llamp per todas las terras

—Res de nou, respongué en Martí, cap nova bona, y jo en vista de lo que passa m'en vaig a pendre una resolució extremada. De tant que t'estimo vull renunciar per sempre més a possehirte, no puch permetre que sias víctima del que manca descaradament a la llei de Deu, invocant las tradicions falsas de la época, nó, nostra unió projectada no pot verficarse, per-

—No sabs res de nou, li preguntà la nova? ¿no corre cap nova bona pera nosaltres? ¿es possible que eixa situació durti tant?

—No sabs res de nou, li preguntà la nova? ¿no corre cap nova bona pera anavan cada setmana en augment.

—Mentres en aquest mar d'idees divagava l'esperit de l'hereu Bernadella, mentres arribava a la font, la Daldeta s'avença a saludarlo y a oferirli las violas, observant que la tristesa el dominava y que las penas que ell sufría,

—Mentres en aquest mar d'idees divagava l'esperit de l'hereu Bernadella, mentres arribava a la font, la Daldeta s'avença a saludarlo y a oferirli las violas, observant que la tristesa el dominava y que las penas que ell sufría, en dit punt, puig ja se savia que cada festa cap al tarr, allà solia tenir una especie de violas que's crien tot l'any vora la font, pera oferirne un ram a son ayamador, en Martí, l'hereu de la Bernadella, que deuria compareixer aays, filla del Sayols, la Daldeta, s'estava cullint flors de vinca per vinca, de més anomenada de la rodalia. Oh! quina desdicha la de ser vassall d'un senyor, quals defectes arriban a ferlo insoportable, y quals costums no s'a-

—En el camí de la font a la Rectoria hi jugava la maynada del veynat; el senyor Rector conversava ab els pagesos sobre el temps y las anyadas; al- gus soldats del castell ajeputs per aquells marges o passejantse per la vora de la esglesia comentavan fets d'armas. Una donzella gentil, d'uns divuyt ays, filla del Sayols, la Daldeta, s'estava cullint flors de vinca per vinca, especie de violas que's crien tot l'any vora la font, pera oferirne un ram a son ayamador, en Martí, l'hereu de la Bernadella, que deuria compareixer en dit punt, puig ja se savia que cada festa cap al tarr, allà solia tenir una

—En el camí de la font a la Rectoria hi jugava la maynada del veynat; el senyor Rector conversava ab els pagesos sobre el temps y las anyadas; al- gus soldats del castell ajeputs per aquells marges o passejantse per la vora de la esglesia comentavan fets d'armas. Una donzella gentil, d'uns divuyt aays, filla del Sayols, la Daldeta, s'estava cullint flors de vinca per vinca, especie de violas que's crien tot l'any vora la font, pera oferirne un ram a son ayamador, en Martí, l'hereu de la Bernadella, que deuria compareixer en dit punt, puig ja se savia que cada festa cap al tarr, allà solia tenir una

—Era tarda enlla d'un diumenge de Maig del any 1331, el Sol se'n anava a la posta y en tot el blau del cel no's veya un núvol. El panorama que desde la font dels Sayols podia contemplarse, era encisador; desde Sant Julia del Mont fins a Finestras, desde Collsacabra fins a Puigsacalm, totes aquestas montanyas de l'horitzó preñian un to blavisch moradenc, que s'anava con- fonent ab el crepuscol vesperit, armonizantse ab las de segon terme, ab las immensas y ferestegas boscurias de la serra del Corp, de Bate y de Sacot, y ab los negres fragments de Montolivet y Montsacopa. Per sobre la serra del del sol, semblavan barres d'or brunyit entravesadas en la gran planuria. Completavan el grandió espectacular els seculars roures de la font, que junt ab la silueta de la Rectoria y el campanar de Sant Andreu del Coll, forma-

—No acabava de pronunciar eixas paraulas, quan de sobte, el mal Baró que'ls espiava d'amagat en l'espessor de la roureda, se'ls presentá al davant, y ab ayre de serietat, els hi feu aquet parlament: —ja sé que us queixeu ab rahó, la teniu tota, y aquesta mateixa setmana vaig a donar ordres de que la tradició falsa resti abolida per sempre més en mos dominis. Feu el vostre fet y descansau en la meva paraula.

—En Martí y la Daldeta de primer restaren pasmats, sense saber que dir, aturats davant de llur amo; de prompte, al calcular sobre las demostracions del Baró, que semblavan ingenuas, inspiradas en l'anhel de justicia verdadera y al mateix temps políticas, perque els temps, las circunstancias y las corrents socials de la nació las aconsellavan, las agrañiren ab fondas reverencias y ab tota la efusió de llur ánima, y despedintse del amo, ab mostrars de verdader afecte, se'n pujaren cap al Sayols a parlar ab els pares de la Daldeta.

—El Baró s'assegué en els pedrissos de la vora de la font, hon se anavan reunint sos homes d'armas, sos criats y casi pot dirse el servey enter del Castell, puig en las diadas de festa casi sempre se matavan las tardas en aquell paratge tan admirable.

—Mentres s'aixecava tota la comitiva per anarsen cap al Castell del Coll, puig la foscor comensava d'extendre's per la comarca volcanizada, vegeren eixir pel costat de Colljubí, un caballer ab son criat, que seguint el camí de la font, vers el Castell feya vía. Al arribar, tots lo guaytaren ab gran atenció, pera saber qui deuría ser aquell personatge, ja que en el castell y en tota la baronía corrian remors extranyas sobre el germá del Baró, que uns creyan mort y altres asseguravan que l'hereu era viu, que era un gran militar, un héroe que se'n parlava molt dellá del mar y que un dia ó altre compareixería.

—El cavaller baixá de la cabalcadura, saludá afectuosament a tots els presents y dirigintse al mal Baró, al Baró fals, al germá que li usurpaba el dret, allargantli la ma —¿no'm concixes?, li digué, ¿haurás oblidat ma fesomia?, guaytam bé, soc ton germá lliurat pels frares mercenaris, aquí'm tens altra volta, després de tants treballs com he passat.

—En Berenguer del Coll, combatent contra'ls alarbs, caygué presoner; cautiú dels moros escrivia á son germá perque'l rescatés y aquet en compte de ferho, practicava tots els medis perque en Berenguer no pogués tornar y restés ell l'hereu de la baronía, gastant totes las rendas en vicis y tiberis escandalosos, y en aquell moment l'hereu arribava ab un sol criat y son cavall, sense cap ostentació.

—Quan en Berenguer anava per abraçar a son germá, reculá aquet y ab veu estrident, alarmant a tots els circumstants, exclamá furiós: —Vil impostor, detúrat, no ets digne de tocar las mevas mans, mon germá es mort y lo que tú cercas es robarme els drets que'm corresponen, apoderarte del Castell y de la baronía, y fent un crit estrident horrorós, als homes d'armas, apostrofant a son germá, tractantlo de traydor y miserable, sense donarli

—Aquel dia, cap al vespre, entre dos llustres, comparegué a la porta del major part del temps, a las nou del mati ja estava tiritis.

—La orgia durá tota la tarda, tot el vespre, fins a la nit, entre la majoria dels guerrers del Baró del Coll, entre'ls criats y amichs que ell se trava, llur estat normal era la borratxera permanent; no necessitavan beure gayre pera agarrar unas turcas que s'endevinavan d'una hora lluny. El Baró, la

III

—La orgia durá tota la tarda, tot el vespre, fins a la nit, entre la majoria dels guerrers del Baró del Coll, entre'ls criats y amichs que ell se trava, llur estat normal era la borratxera permanent; no necessitavan beure gayre pera agarrar unas turcas que s'endevinavan d'una hora lluny. El Baró, la

—La orgia durá tota la tarda, tot el vespre, fins a la nit, entre la majoria dels guerrers del Baró del Coll, entre'ls criats y amichs que ell se trava, llur estat normal era la borratxera permanent; no necessitavan beure gayre pera agarrar unas turcas que s'endevinavan d'una hora lluny. El Baró, la

—del amo indigne, hont se formá una onada tétrica, terrible, imponent, contra las provocacions d'aquell cor de fera, contra'l Castell malehit, cau del timoni y de totes las calamitats de la rodalia.

—En Martí despitat, frenétich, desde'l cap de vall de la escala apostrofaba als criats del Baró; —diheuli que'ns va prometre que aquest infern s'acabaría, diheuli que no té paraula, diheuli que l'ultratge caurrá com pedra seca sobre'l Castell y la rassa que l'habita, diheuli que si té un rastre de dignitat y de vergonya, ha de cumplir la paraula, diheuli que... y mentres estava cridant com un boig y ab gest d'amenassa, eixí un *esbirro* armat de cap á peus y desde la galería li contestá que'l tenir paraula per un miserable pagesot del mas de la Corda, sería el major descrédit per un senyor omnipotent en sos dominis, una informalitat, una baixesa, y que si no marxava prompte sería prés, emmanillat y estacat ab las cadenas de la presó del Castell, d'ahont ne surtiría quan vingués la setmana dels tres dijous.

—L'hereu Bernadella no abandoná'l Castell; desesperat, s'apartá una mica; volía calar foc al edifici, enarbolarlo, alsar la bandera de la sublevació y ensorrar aquell catau de malas estrugancias, però'l deturava el temor de matar á la Daldeta; alsava els brassos al cel demanant venjansa y s'entregava al desespero més terrible.

—Dalt del palau de la malvada fera, no estavan desprevinguts; volían celebrar la festa que ja sospitavan que's preparava, anavan á comensar una orgia de resonancia, las taulas del menjador estavan plenas de tota mena de vianda y dels vins més exquisits de la terra empordanesa, un banquet més suculent que'l millor que s'hagués celebrat desde que l'hereu era fora, ja que tal volta sería el darrer segons en el meteix Castell se murmurava. Y l'ápat va comensar ohint en Martí la gatzara escandalosa, el xibarrí que movían dins de la fortaleza, mentres la Daldeta estaria desmayada en alguna cambra, y mentres molts pagesos se morían de fam, de miseria, atropellats per aquell despota que'ls arrebasava la pell de la esquena, ab pagos onerosos, pera mantenir un luxe irritant, provocador, sense precedents en las baronías dels voltants.

—Quan la borratxera comensá a invadir als més flachs de closca, n'eixiren alguns á la galería, que veyent a n'en Martí que encara se esperava ab algun altre que li feya companyia, li cridaren desde dalt: miserable estripa terrossos, té... ménjat aquesta cuixa de badella y li vuydavan pel cap las deixas del festí y li rebatien els ossos per sobre.

—Ni s'adonaren los ubriachs del Castell, d'un home extrany, arrupit, abrigat ab un capot d'estamena rossa, que eixint de darrera las hortas del castell, s'apropá poch á poquet ab en Martí, parlantli á cau d'orella, calmantlo, emportantse darrera el gran casal, fonguentse abdós en l'espessor de la boscuria, eixint després sobre un turonet que dominava el Castell. Desde dit punt se veyen els finestrals y marlets del palau negre, i l'home misteriós li deya a n'en Martí ab una convicció y serenitat imperturbable: —¿Veus? sospito que en aquella finestra punxaguda hi ha la cambra hont tindrà tan-cada la víctima, li deurán tenir fins al vespre ó durant tota la nit, es neces-sari proceder ab molta calma y sanch freda, jo m'empenyo en salvarla de

ta, aclaparats per la perda d'en Berenguer del Coll, que's salvà l'honor y capdill valeros que's portà la llibertat tant desitjada. En Martí y la Dalde- Los subdits del nou amo restaren contents, però tristos per la perda del

Los subdits del nou amo restaren contents, però tristos per la perda del capdill valeros que's portà la llibertat tant desitjada. En Martí y la Dalde-

Los subdits del nou amo restaren contents, però tristos per la perda del

de la baronia del Coll...
Llavors lo senyor Rector obtí un pergamí y llegí el testament del hereu

pregavan a Deu per l'ànima del compte Berenguer.
consternats al peu del cadàver, en presencia de una desgracia tan greu,

Andreu del Coll y com estava tant delicat, lo pujaren a la Rectoria. Com

S'ana reunint tot lo campament, condhiren al verdatz amo cap a Sant

més urgents. El mal Baró espirava en las convulsions d'una agonia agitada.

der Baró, mentres lo col·locavan en una llitera y li procuravan els remeys

aquella gent. Lo Rector de Sant Andreu acudí prompte al costat del verda-

de que'l compte Berenguer era ferit greument y l'esglay s'apoderà de tota

la Baronia acudian pagesos armats cap al mas de la Corda, corregué la ven

Mentres ressonaven per plans y montanyas els crits da victoria, y de tota

del seu germà.
costat esquerra de'n Berenguer del Coll, que també caygué ferit al costat

Baró un punyal que duya amagat, y encara tingué força pera clavarlo al

condolít anaava pera alsar-li el cap y donar-li algun adjuutori, s'arrenca el mal

-Perdonam, exclamà lo mal Baró, tingas pietat de mi, y mentres l'hereu

gas los teus crims, la justícia de Deu trioma.
la font, era el cap del meu criat, el més fidel que ha existit al mon; ara pa-

blerts contra las lleys divinas y humanas; aquella testa que't presentaren a

Palau, que pretendias robar-me, los vicis que't degradavan y els usos esta-

creyas mort y soterrat a Sant Andreu, mentres jo vetllava per arrencar del

En Berenguer del Coll s'apropà a son germà, dihentli: Desditxat, tu m

de la cavalcadura, y l'feu caure ferit greument als peus del cavall.

capdill de la sublevació l'embesteix d'aprop, d'un colp de llansa lo tomba

força. Mentres una descarga de fleixas feria son cavall y l'inutilisava, lo

empena dels pagesos era irresistible y per tots costats el malvat perdía la

peradament, acudia hont podia y procurava alentar a sos partidaris; més la

las gorgas, als crits de venjança y d'extermi. Lo mal Baró, lluytant deses-

nyia la riera de Ridaura; los soldats del amo del Coll eran engegats dintre

muyra el malvat Baró. Als curts moments de la terrible lluyta, la sanx te-

Per totas las serras y turons ressonavan els corns de guerra y els crits de

segons se tirà sobre la comitiva, seguit dels pagesos que semblavan feras.

ra; eixiren de dintre las casas, de darrera els roures y matolls, aixams de

tota la professó en estat alarmanat. Llavors s'ohí el formidable crit de guer-

y la vanguarda comensava d'atravesar la riera de Ridaura, un espartable

crit estrident, prolongat, que venia de la colzada de la Carpana, posà a

certa fressa simpomatíca, no gayre llunyana, que esverava a la fondata

certa fressa simpomatíca, no gayre llunyana, que esverava a la fondata

certa fressa simpomatíca, no gayre llunyana, que esverava a la fondata

certa fressa simpomatíca, no gayre llunyana, que esverava a la fondata

certa fressa simpomatíca, no gayre llunyana, que esverava a la fondata

certa fressa simpomatíca, no gayre llunyana, que esverava a la fondata

certa fressa simpomatíca, no gayre llunyana, que esverava a la fondata

certa fressa simpomatíca, no gayre llunyana, que esverava a la fondata

certa fressa simpomatíca, no gayre llunyana, que esverava a la fondata

Llavors se hauria donat al dimoni. ¿Qui hauria descobert la mina? ¿Com
més burla, ab las claus d'abduas cambras fora del pany y desaparegudas,
espasa y el gambeto, quan pera eixir cap a las salas del Castell se trobà per
Baró pogué deslligar-se ab alguns esforços; però quan vegé que li faltava la
tario, sinó de salvar la seva esposa; això's vegé clarament, puig el mateix
hont savia ell que ningú el podia veure. En Martí no tenia intenció de ma-
vant dels demés barons, de la gatzara que hi hauria en la baronia entera,
ridicol en que l'havia posat un vassall seu, del paper que representaria de-
di, que de despertar ja ho era, però llavors se donà compte de la situació, del
Vers la una de la matinata se despertà el Baró del Coll, es dir, se deixon-

I V

Aixis que emprengueren la marxa, una forta ponentada comensà a bujar
desde Coll de Canas, y aquell vent que infla las camas, fa mal de cap y ens
porta tantas desgracias, podia contrariar los ó afavorirlos; de moment seria
un destorb perquè al breu rato se convertí en huracà espantable.

ajudar millor en cas de nous perills.
germà d'en Martí y altre de la Daldeia, que com a joves y robustos podian

Se despediren tots entre mars de llagrimas y marxaren acompanyats del
Colljubí, puig els demés camins eran perillosos y més llarchs.

hrtios a la jurisdicció de Ripoll; era el camí de Vallfogona, per la serra de
tant, emprengueren la marxa pel camí que ab menos temps podia condu-
Refeta la Daldeia, alentada per tots els circumstants que anavan aumen-

sa.
mera vegada, testimonial dels seus amors purs y dels recorts de la infante-

cia d'en Martí pogué lograrho, en aquella font hont se conegueren per pri-
ràpida, y encara que li procuraren tots els medis de referla, sols la presen-

mas, però estava espantada, atuhida, sense alé pera empendre una marxa
capat per miracle de las garras del tirá, era per circunstancias especialissi-

Lo primer de que's tracta fou de refer a la Daldeia perquè si s'havia es-
mina.

res y germans, que ab altra gent de confiança ja esperavan a la boca de la

y sense fer fressa s'atansaren mina avall ab la Daldeia, reunintse ab sos pa-
gué la magnífica espasa del Baró, el gambeto per lo que pogés convertirli,

guentlo segur, tanca la porta per dintre, se ficà la clau a la butxaca, pren-
que's patullava, obehía com un xai las ordres del seu subdit y aquest, tin-

punyaladas l'amo del Coll, era perquè trastoacat pels licors, sense saber lo
Si't mous y criadas, has acabat la vida, li repetí en Martí. Si no fou cusit a

al cos ab una corda que duya, el deixà estassat, casi sense coneixement.

apunat al cor, li signà que s'ajagués de boca terrosa y lligantli els brassos
tas degollat sens exhalar un ay, y empenyentlo ab l'instrument espantable

casí no podia obhirse, li insinuà: si't mous y dius tant una paraula, res-
ma esquerra al coll, la dreia ab una daga terrible, y dientli tant baix, que

hauria alsat la tapadora un home sol? Existiria una conspiració, no hi ha
dubte, un plan pera apoderarse del Castell y destronar-lo. Al mateix temps
ho veyá difícil perquè ningú més podía pretendirho que'l seu germà, però el
seu germà era mort: tu vegeries sa testa sagnanta, bruta, desfigurada, pero
desfigurada y... no, no t'hi fixares bé, ¿ho es de mort? ¿era ell? Y de reflexions y comentaris per l'estil ne feu un feig, però com no tenia talent, com era un barbre y un sanguinari, comensà a cridar y esvalotar la casa, comparegueren alguns criats que desbotaren las portas de las cambras, y al curt rato el corn de guerra ressonà en totas las quadras.

El servey armat prou pensava que'l Baró deuria projectar alguna bogeria, més may de la vida que volgues perseguir al hereu Bernadella, però no tingué més remey que obehir; se feren els preparatius a correuyta y suposant que'ls fugitius haurian escapat per la serra de Colljubí, com era natural, per aquell costat emprengueren la ruta. May l'havien vist al Baró del Coll tan acalorat com aquella vegada; l'haberli robat la espasa que ell considerava com una de les millors armes de tota la terra, lo posà en una tensió d'esprit que se'l veyá encés de rabia, morat com un mataparent, congestionat, a punt de ferirse y en aquesta situació emprengué la persecució a marxas forsadas, posant ell al cap y prenguent altra espasa del diposit d'armas que existia en el palau.

Al eixir del Castell devian pujar cap a Sant Andreu; de la esglesia a la font, el camí es pla, allà's comensa una petita baixada y s'emprén el camí de la serra. Mes al eixir de la fortalesa, l'huracà devastador ho malmetia tot; el picament de portas y finestras, el grinyolament dels ferros, espantava'ls cavalls, que s'esveravan quan arribaren vora'l cementiri adossat a la esglesia, una nuvolada blanca, espessa, ab remolins de pols que'ls impedian caminar, semblava un exercit de bruixas desesperadas; los guerrers espahordits, mitj ensopits, deyen que'ls hi semblava véure aligots blancs ab caps de dona, cadavres verdaders, armats ab garfis y ganxos espantables, que ab la furia de la ponentada s'recargolaven en l'ayre, desapareixian y tornavan formarse, cada volta més ferestechs. Cruixien els roures més robustos, se decantavan els cavallers en sas cabalcaduras, y las bromas de Mars travessant com el llamp per damont la capella de Sant Miquel del Mon, impelidas per Eolo que las rebatia ab tota la furia desde Puig Estela, componian rengleras de llagardaixos fantástichs, serpents, vívoras, drachs monstruosos, que aterroritsavan al escamot de guerrers del Coll. Els xipers del cementiri, cedint a la furia del vent, blincantse y fent reverencies, semblavan congregants ab cucurutxu, pregant per algun sentenciat. El mal Baró, veyent que'ls armats s'espantavan, els hi deya que tals visions eran efecte de la ponentada y com possehit del dimoni de la luxuria, redoblava las ordres d'apretar els cavalls; més impelits per una forsa misteriosa, no podien travessar.

Res com la borrarxera per trastornar el seny; tots els que s'emborratxan están molt més disposats que'ls altres a créure en bruixas y visarmes. Algun criat de la Rectoria, algun vassall enemich del Baró, preveyent lo que podría succehir y en part ja succehia, s'abrigá ab un llenso blanch, pujá a

la paret del cementiri y palplantat prop de la porta del fosar, posantse prop de la boca un corn per exagerar y extrafer la veu, aixís que vegé al tirá se posá á cridar ab veu de tró: germá malvat, deshonorador de donzel·las, monstre de la terra, deturat. Y vosaltres butxíns malehits, que execu·teu las ordres tiránicas del amo mes crudel de la rodalia, alarps sense áni·ma, sense cor que esteu borratxos tot lo dia y tota la nit, entorneuvosen, que anéu á morir entre las feras, trossejats pels llops famolenchs que ja us esperan. Els guerrers horroritsats no volgueren passar mes endavant y el mal Baró inspirat pel dimoni ordená recular fins al Castell y emprende'l camí per altra part; farían una marrada grossa pero confiava atrapar als fu·gitius.

La colla de'n Martí, aclaparada per l'huracá, perdía molt temps; tam·bé'n perdía l'escamot del tirá, però'ls d'aquest grupo anavan á caball. Al ser al Coll de'n Caubet l'áuba apuntava, y la Daldeta amarada de suhor, contrariada per las ventadas, acabava las forsas; no podía més; los vestits y mocadors, encara que nous y llampants, los mateixos del nuviatge, á cada bardissal, á cada mata d'ársos y argelagues hi deixaven un tros de roba. Un llobarrás que fugia del veynat d'Artigas, esquivat per la fressa dels que acompanyaven á la Daldeta, féu a n'aquesta l'efecte de que a pochos passos tenían la caballería del Baró, però aquella bestia, més compassiva que'l tirá del Coll, al menos respectava als que li eran superiors.

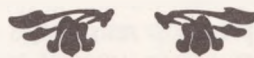
Reyna Santíssima, exclamava la noya, isi logravam arribar á Coll de Canas abans que'l malvat nos atrapés!

—Cor y fora li responía en Martí, agafantla per la ma y adelantantla, con·fiansa en el Totpoderós: Sant Miquel del mon nos ajudarà.

Lo padrí de nostra heroína habitava á Ripoll; si lograven escapar de las garras del Baró, restarian en los dominis del Abat, un altre feudal, però tot al revés del tirá del Coll; mancava ja molt poch pera escapar del monstre, feyan esforços titánichs pera eixir del pas, però'l ponent era un gran obsta·cle. El mal Baró, foll de rabia, venjatiu, al cap de sos caballers, los divisá en lo moment de surtir el sol y cregué atraparlos abans d'arribar á la linia divisoria del seu territori, que era en lo mateix indret de la cova del drach. Llavors ab rialla, satánica exclamá: si s'escapan de las mevas mans caurán en las d'un altre Baró que n'estripará un ó altre.

Mentres la colla de'n Martí, preocupada en salvar á la Daldeta, a quina casi portavan á pes de brassos cap al terme de Ripoll, va adonarse de la fa·mosa bestiassa, en aquell moment en Bernadella'ls digué: marxeu, corre·veu, transpasseu la ratlla, mentres jo entretinch la fera: aquesta s'estava da·munt la bauma ab las potas de darrera ben arrapadas á terra, per donar la embransida més forta. Gloriós Sant Miquel del Mon, exclamá en Martí, vos que vencereu al drach de la soperbia, alcanseume forsa pera véncer als monstres de la terra, y empunyant la espasa ab valor temerari, colcant en la punta un plech del gambeto vermell del Baró del Coll, doná uns quants passos en avant y, mentres la fera l'embestia ab furia espantosa, li enfonsá la espasa á la gorja y fent un ruyech formidable, cau la fera revolcada y perna batent als peus del hereu de la Bernadella.

Publicat a «EL DEBER» el 1914

JOSEPH BERGA y BOIX

Passió del any 1332 l'ànima de qual militar reposi en pau.
Aquí reposa el venerable Berenguer del Coll que mort el diumenge de

Traducció lliure:

(Lletra gòtica de la época y llatí de la época).

MILITIS M CCC XXXII CVI AI-A REQUIESCAT PACE

QD-A OBIIT DOMINICA I-PATIONE ANNO

HIC JACET VENERABILIS BR-S-D' COLLE

la época y copiada literalment:

gun guerrer la expressió més fonda de tristesa. Diu la inscripció en llatí de de monjas; estan tots els personatges en actitud desconsolada, possehint al·ció. Completan el quadro tres guerrers vestits de dol, y duas donas, especie prebere á cada costat, se troban darrera'l lliit, y en lo centre de la composi· que mort combatent. Un Bisbe en actitud de donar la benedicció, an un vestit de guerrer, ab un coixí deus del cap, y un lleó las peus, en senyal de figuras. Al centre, sobre una especie de lliit, reposa la figura del compte, La composició escultòrica de la lápida es en alt relleu, consta de non (probablement fill de Bianya).

marbre de Sagardó y executada per un escultor desconegut, de la época, entre ells la urna principal ab la inscripció, ne son clara mostra. Es de nom; tres fragments que existeixen encara en la església de Sant Andreu, A n'en Berenguer del Coll li dedicaren un monument digne del seu re· se conservá fins passat lo primer ters del sigle XIX.

Ripoll per presentalla, passant més tart á la església de Sant Eudalt, hont Al terrible cocodrill li llevaren la pell, que fou portada al monestir de pendenza del Castell.

la vida, visqueren la major part del temps á Ripoll, despatxant á tota la de-

La Daldeta y sos germans s'havían salvat, però en Martí restá presoner del Baró, per causa del obstacle del famós y històric llagardaix.

Entre'ls guerrers adictes al mal Baró, desde'l moment de caure estassat lo maligne cocodrill, ja's dibuixaren dos tendencias; sostenian uns que al héroe més remarcable dels encontorns se l'havía de premiar amb una re·compensa extraordinaria y no tractarlo com un lladre, garrotat com un cri·minal; aquestos eran la majoria, los més valents. Sostenían altres y el Baró en primer terme, que s'havía d'exterminar als revoltosos y refractaris á las lleys de cada baronia, y que en Martí havia de ser penjat al Coll dels Morts, com tants altres que no volían regoneixer las autoritats y las cos·tums de la terra.

Aquellas opinions, que comensavan á emitirse per primera volta entre'l mateix servey de la casa, al Baró no li feyan cap gracia. Mentrestant la mort del famós lluhert causá sensació en la comarca y en tota las baronías vehinas. Fins llavors s'havía parlat de'n Martí com d'un jove valent, hon·rat, treballador; d'aquell dia en avant fou considerat com un héroe digne de las mes grans atencions; de Sant Esteve de Bas á Camprodón, de Besalú al Coll de Tossas, no's parlava d'altra persona. Ell, satisfet de sa acció hu·manitaria, no demanava cap paga, sols desitjava la llibertat á que tenia dret; però fou carregat de cadenas, engrillonat y tancat á presó del Castell del Coll.

Com volentse cebar en la agonía del hereu Bernadella, trigá encara uns quants dias á dictar la sentència de mort, y en Martí havia d'endevinar la fi que li esperava, perque se'l tingué sempre incomunicat.

V

L'hereu Bernadella se trobava assegut á terra, carregat de grillons, en la presó del Castell del Coll. S'estava al seu costat un capellá per aconhortar·lo en el poch temps que li restava de vida. Fadigat de las lluytas anteriors, oprimet lo cor ab el pensament ficxo sobre el destí de la Daldeta, mort de flaqueza, tombá el cap, s'endormiscá, y ab la imaginació excitada per tan·tas desgracias, forceja, empeny, cerca novas vías per dur á terme sa empre·sa, recorre els espays y torna a obrir los ulls á la realitat horrible. La debili·tat agota sas forsas progressivament, recau en una especie de deliri, y son esperit, ja casi separat de la materia, vola incert pels llochs de la rodalia en busca del tresor del seu cor, de la Daldeta, de la felicitat tan somniada, de que gosaría ja, á no haver estat lo llagardaix del Coll de Canas.

—Daldeta... Daldeta... pel costat del estany negre... donam la ma... puja á la barca... Bon barquer, bogueu depressa vers lo pas ample... quinas ona·das, Deu meu!... quin vent!... la tempesta ressona á Puigsacalm... lo burinó avansa... s'enfosqueix... si podíam arribar á la illa del Mallol!!! ¿Hont nos trovem?... Verge Santa, quin trámpol... abrassemnos tots dos si hem d'anar á fons. Res s'ovira... aguantat fort... ja s'amayna... s'aclareix... Terra... guayta... ja's veu altre castell... Bon barquer, depressa cap allà... ¿ja hi arri-

La mirada humida, com d'animal ferit. Les paraules curtes i els silencis llargs. El recordo molt bé entrant per la porta estreta i verda, senyant-se amb un gest estrafolari i un xiulet tristament alegre. Ara sé que amb ell se'ns esmunyia, sense adonar-nos-en, tota una època. Era l'últim pobre captaire deliciosament tocat del bolet, però també eren els últims dies de moltes coses per les quals tampoc no tocaren a mort les campanes de Sant Esteve. Curiosament, ara, amb la perspectiva del temps, d'aquell Olot ens queda més el re-

**EL SAC
D'EN RAMON
o allò
que el temps
s'enduu**

cord d'en Ramon del Sac, que no pas el d'aquella gent que s'anomenaven les «Fuerzas vivas». I és que en Ramon no fou un pobre elegit a dit.

Caminava entre la gent sol, i sol vivia amb la dignitat que a molts els faltà per a caminar amb la seva opulència. La mainada l'escarnia i se'n reia. Ell només els estimava. Darrerament ja no portava el sac. Segurament l'havia omplert massa i no tenia forces per a arrossegar-lo. O potser se li havien descosit totalment les vores i no li quedà ni esma ni ràfia per a cosir-lo.

EL TEMPS PERDUT

Es pot perdre, realment, el temps? Perquè això fos possible hauria d'existir el temps i el temps, en realitat, no existeix: és una invenció humana artificial.

Reculem deu mil anys enrera: no existeix el rellotge en cap forma: clepsidra, hidràulic, mecànic, automàtic. Només el Sol, en la seva rotació, assenyalava l'ombra canviant d'un monòlit enlaira. «Quaerimus umbra», diu el moltó d'alguns esborrats rellotges de sol: «perseguiu una ombra». Això era el temps en el seu principi: ombra, fuga, persecució, i mai no se li dona caça; era això: una ombra.

En el principi no hi havia temps, només certs fenòmens naturals cíclics: l'any solar, les estacions, les llunes, els dies i les nits, i prou, res més. El temps no era lineal, sinó cíclic, perquè aquests fenòmens naturals són tots cíclics. Quan comença el temps lineal? Amb el desafortunat mite judeo-cristià de la caiguda i la redempció: el temps cíclic quedà en segon terme al costat del temps històric, un temps lineal que va de la caiguda, avançant, progressant, dirigit envers un punt: la redempció. Neix el temps lineal en el pensament dels homes.

Després vénen els artífexs per a senyalar el temps lineal: el més decisiu fou el calendari, i el compte històric dels anys per segles i èpoques. Quan el temps era cíclic un dia valia tant com un altre, perquè no calia anar enlloc, vull dir cap a una redempció; no calí més que assenyalar les hores del dia i prou. Això es feia amb un quadrant solar. Els anys també eren equivalents, un al costat de l'altre, no anaven enlloc. Amb el temps lineal els anys es col·locaven un darrera l'altre, en una direcció.

Quan hi ha direcció el temps es pot perdre, perquè tota desviació de la pretinguda direcció es considerarà com a

pèrdua. Quan el temps no té direcció, quan és cíclic, no es pot perdre perquè tot torna. El destí no porta res que no torni a recollir, els dies tenen igual valor i els anys també. Ningú no té pressa perquè el temps no va enlloc, sinó que gira tranquil·lament, com volutes de fum flotant en els aires.

Si no hi haguessin rellotges, calendaris, historials i mitologies de pensament lineal, el temps no existiria de fet. Els grans cervells de la Humanitat, aquells que han aconseguit saltar fora de les barreres normals, han descrit el seu estat com a èxtasi que, en grec, vol dir «fora del temps». Certes substàncies psicodèliques produeixen efectes que s'atansen a aquesta desaparició del temps. Imaginem que el temps no existeix: Què queda, aleshores? Un espai on floten fets, successos, «events», com diuen amb precisió els anglesos. Cada fet no va davant ni darrera d'un altre, sinó que són un al costat de l'altre, sense ordre lineal de prioritat. Aleshores allò significatiu, allò que relliga eixos «events», no és travessar-los amb la fletxa lineal del temps, sinó reunir-los en conjunts; de sobte un «event» relliga i tanca tot un cercle de fets succeïts en molt diversos moments del temps lineal.

Fora del temps, allò significatiu són conjunts de fets: i es dona el cas increïble que un fet que s'escau ara, pot canviar la natura de fets anteriors perquè es relliga amb ells creant un conjunt significatiu. ¿Com pot, doncs, perdre el temps si en un moment donat es pot escaure el fet que recuperarà molts instants insignificants i que s'havien donat perduts? El temps és el truco de l'espai per a fer cabre varies coses en el mateix lloc.

LLUÍS RACIONERO

EN PASCUAL MOLÍ

⊗ 0336-11060

Hom a vegades ha trobat, penjat en les parets d'algun museu particular, al racó de les antigalles, o entre peces curioses, un cap de lleó dissecat, una nina de porcellana blanca, un llibre enquadernat amb pell i l'efígie escolpada en passat de l'artesà.

L'ARTESÀ COM A EXCUSA

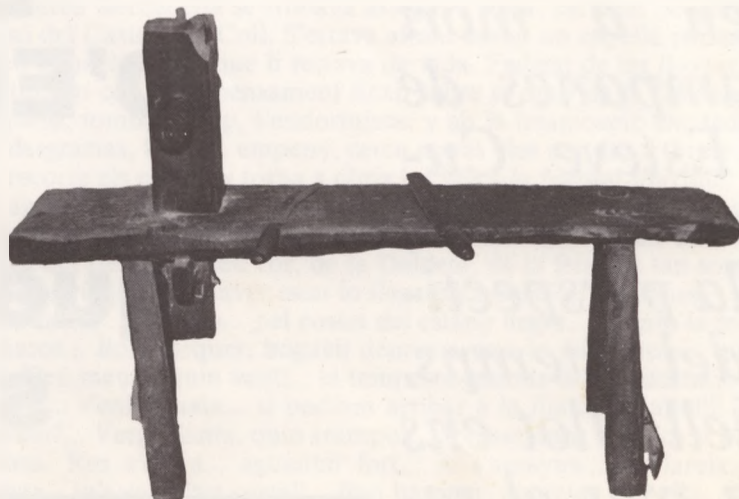
La dea modernitat s'ha pintat els llavis de roig i vestit amb setí daurat, s'ha recobert dels millors perfums i, asseguda al banc del progrés, ens ha fet desfilar els «boys scouts» del senyor McLuhan i companyia. La dea modernitat ens ha clos en la presó dels monosíl·labs, ens ha rebentat els timpans tot oferint-nos els millors licors. Però contra la dea, Rousseau ha retornat per salvar-nos, i amb ell l'individualisme burgès com a forma d'entendre l'home i les seves relacions amb la naturalesa. Aquesta concepció de l'home, porta implícit un retorn a les imatges i formes del passat, mitjançant un viatge a l'harmonia del propi jo, i amb ell a la configuració de determinades figures del passat (aquelles que aparentment apareixen com a menys manipulades per la càrrega històrica del passat-present) com a bones: el camperol, l'artesà...; formes de vida, aquestes, que manllevem del present la destrucció de la modernitat, o almenys així es vol entendre.

Enfocar des d'aquesta perspectiva l'anàlisi de qualsevol tipus de forma arcaica o camperola, condueix a un desajust del camp d'anàlisi. Convertint la vida de l'artesà o del camperol en un tot harmònic entre natura i home, no s'aconsegueix altra cosa que falsificar, sota el prisma de la

il·lusió simbòlica, el jo propi de l'artesà o del camperol. (Aquesta «conversió» metodològica pot desfigurar, en la major part de les ocasions, el món que s'estudia). Si el món a estudiar (en aquest cas l'artesà) és harmoniós, no és perquè l'harmonia hagi estat un do diví, sinó perquè aquesta harmonia ha estat fruit d'una constant adaptació, a través de formes concretes de producció, amb el seu entorn. Si el seu és un ecosistema sense aparent desharmonia, és perquè l'home, a través d'un llarg procés històric, ha introduït modificacions adaptatives per tal que així sigui; ha creat una cultura pròpia, no exportable i difícilment transmissible a altres grups humans. (Cultura que ara volen fer-se seva aquells qui, enduts per l'encant del treball artesà, ens parlen d'ell com d'un món preciós i encantat. El passat i les seves imatges no és bo en si mateix: és passat).

L'artesà no entén gaire bé aquesta sobtada admiració envers ell i el seu treball, que ha sorgit actualment; el seu ofici compleix unes funcions productives molt concretes. Que, tot d'una, els qui fugen de la productivitat s'enamorin de la seva, no el deixa sinó sorprès.

Metodològicament el dubte envers el «passat», i amb ell el cant al·legòric que comporta, sorgeix en el moment que, a partir de la pròpia aculturació, s'està

Banc del cargol de rotar

Jo perdo...
Tu perds...
Ell perd...

0336-11360

LA MEMÒRIA

No crec en els objectes ni professions ni paraules ni persones perdudes. No n'hi ha, tot es transforma, s'adapta a les noves situacions, i tot serveix. I no fa falta que serveixin per a quelcom funcional i pragmàtic, sinó que també serveixen per a allò que no té cap raó a la raó, i tant pot ésser el pot del terrissaire que no es fa servir per a la sopa, però té unes formes boniques i agradables, i no fa falta que li inventem d'altres aplicacions, com la camisa de dormir que fem servir com a vestit.

Res no s'ha perdut, tot és aquí i ara, i el mecànic uneix l'enginyer electrònic amb el ferrer que descobrí el bronze. Anella darrera anella, ens permet ser històrics i no purament tecnòcrates inconscients que no saben per què es fan les coses, si no és perquè ho diu el reglament o l'ABC que han après, i en el qual creuen, com el sectari creu en els seus dogmes.

Ho hem assimilat tot, però cal recordar-ho, perquè podria ser que ens haguéssim equivocat, i llavors haurem de mirar endarrera fins a trobar el punt -l'anella-, la cruïlla equivocada, per a tornar a tirar endavant. Encara no ho sé, però podria ésser que l'haguéssim errada fa un temps.

Si ens vàrem equivocar en triar una forma nova de vida, tenim que aquest objecte, professions, jocs «perduts» ens poden dir quin podria ésser el «bon camí». Aquests objectes no són solament arqueologia, sinó que són manifestacions de les nostres arrels.

JOAN CAPDEVILA

0336-11460

«ZÖGERLICH»

Parlo bé l'alemany, i no és gens estrany, ja que al cap i a la fi sóc alemanya, nascuda i crescuda en l'Alemanya capital del meu país partit en dos. Cap alemany no em prendrà per estrangera, però tampoc, segurament, per «in-trangera», per nativa,

Foto: Mel

convertint l'artesà en un home aculturat. Cal no entendre'l fora del context local on viu; essent el seu un món extremament particular, no és, però, aïllat. Només a partir de la comprensió dels dos mons (el particular i el social) hom pot conèixer les mans que pacientment manipulen, i la vida de l'artesà. Enamorar-se d'ell, és quelcom més fàcil que entendre l'artesà com a unitat productiva que és. Combregar és a vegades quelcom útil, però generalment desvirtua la comprensió real d'allò per què es vol combregar.

L'ARTESÀ DEL CAMP

El model de producció artesanal ha estat, durant molt de temps, en les zones camperoles, un model de producció semifamiliar que ha completat determinats productes -útils- de les comunitats locals en què estava inclòs. Els útils familiars (tant els destinats al treball agrícola o ramader, com els utilitzats en la vida domèstica), majoritàriament de fabricació pròpia, eren complementats per tota una altra sèrie d'útils «especialitzats», que la unitat domèstica comprava o intercanviava amb els especialistes dedicats a la seva fabricació. Aquests especialistes tenien entitat pròpia, si bé, en la major part dels casos, hi havia una interrelació entre el treball destinat a la manipulació de matèries naturals (fusta, fang...) i el treball al camp.

Amb la disminució demogràfica, la creixent mecanització de determinades feines camperoles, i la substitució de l'utillatge familiar per productes de fabrica-

ció industrial, així com la substitució de materials típics en la fabricació artesanal (fusta, fang, canem...) pel plàstic, acer inoxidable... han fet disminuir el valor productiu de l'artesania de camp. La indústria artesanal, amb la pèrdua dels seus consumidors més directes, s'ha vist obligada a desaparèixer o a transformar la cadena productiva, industrialitzant-la i adaptant els nous productes a les exigències del mercat.

En la majoria dels casos, allò que eren tallers artesanals s'ha convertit en tallers semi-industrialitzats o en petites indústries, en les quals s'ha mantingut la tradició familiar, adaptant-hi els avanços que la tècnica els ha permès. Els pocs artesans de camp que s'han mantingut fora de la industrialització, han vist com els seus tallers perdien tota capacitat econòmica. Malgrat això, en els darrers anys, determinades formes artesanals -com el cas de la ceramista- han sofert un important redreçament, en destinar els seus productes a un nou mercat: el folklore. Amb tot, aquest redreçament de determinades formes artesanals no ens permet parlar d'una perdurabilitat de l'artesania, ja que en la major part dels casos es produeix una greu adulteració tant del producte com del taller artesanal en si mateix. Adulteració que ha de portar a redefinir tota una sèrie de nous productes de diem-ne, artesania.

Llevat de determinades excepcions, com la citada anteriorment, els tallers artesanals s'han convertit en productes de folklore (la venda dels seus productes ha estat destinada a satisfer les necessitats de

«tipisme» dels turistes) o, degut a les seves qualitats de perfeccionament en l'acabat, s'han convertit en polidors de feines industrials. Pocs han pogut mantenir els nivells d'independència econòmica de què abans gaudien. Per tal d'aconseguir-ho, però, han hagut de reduir el taller a un espai mínim (recursos, mitjans i treball), a fi d'adaptar la seva producció a les noves necessitats de la demanda. En aquest cas la unitat de producció, tot i que continua essent familiar, ha passat a dependre exclusivament de l'artesà i la seva dona (en molt poques ocasions s'han mantingut altres productors, com els fills o els aprenents i ajudants), passant generalment el taller a formar part de la vivenda.

Dins d'aquests darrers, s'hi troba en Pascual Molí, hereter de la tradició familiar en el treball del boix. El seu taller és a Tortellà (Garrotxa), poble d'una gran tradició artesanal, avui en vies d'una total extinció.

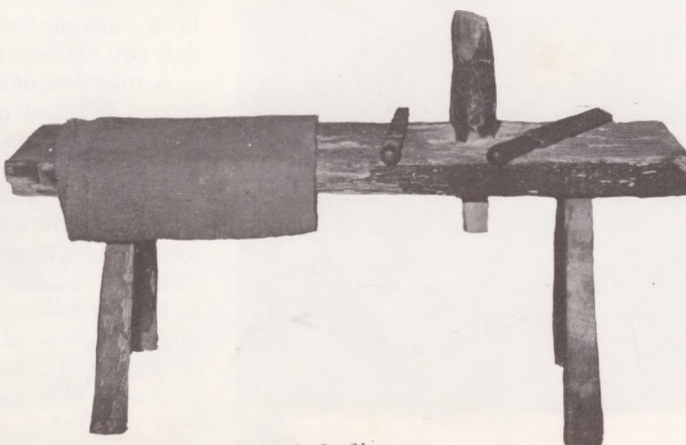
EL TALLER D'EN PASCUAL MOLÍ, DINS DELS MODELS PRODUCTIUS DE TORTELLÀ

Tortellà, igual que els pobles compresos entre el Fluvià i la Mare de Déu del Mont, ha deixat de dependre directament de la terra, produint-s'hi una interdependència indústria-camp.

Fonamentalment, a Tortellà, la indústria actual és fruit del procés de tecnifica-

Banc de cuar

Banc de fer filets

ció d'indústries (tallers) artesanals ja existents: la indústria de l'espardenyeria derivada de tallers manuals, i la indústria mobiliària i de la fusta, resultat de la tradició artesanal de la zona en el treball del boix. Indústries que s'han adaptat a la fessomia social del poble, sense produir alteracions greus en l'hàbitat; són indústries que es podrien definir com a «indústries de camp»: que no contaminen, resultat de tradicions artesanals de la zona on són emplaçades, representarien la transformació històrica de formes de producció ja existents.

El camp ha passat a ésser una mesura de producció-protecció destinada al consum particular, en el millor dels casos, o bé ha desaparegut totalment. Cal tenir en compte excepcions particulars, en les quals el bestiar (proliferació de granges tecnificades o semi-tecnificades) s'ha convertit en el principal element productiu. El camp s'ha transformat en l'hort particular, i la seva explotació ha restat en mans de la població vella.

Han quedat assenyalats dos factors que configuren les formes de producció local de Tortellà (industrial i agrícola-ramadera). Cal afegir-n'hi una tercera: la constituïda per tallers semi-tecnificats, amb mà d'obra bàsicament familiar o amb un o dos assalariats a baix preu, tallers dedicats generalment a la manipulació de la fusta de «plàtan»; però també n'hi ha d'altres, com un taller-indústria familiar dedicat a l'embotellament de sifons, o a la fabricació de productes alimentaris (galetes).

Un quart model de producció és l'artesanal, tallers familiars de baixa producció i amb moviments econòmics poc voluminosos. Tallers que s'han mantingut històricament i que, tant en l'aspecte d'utilitge com d'elaboració del producte, han sofert poques variacions des que ho aprenueren els pares fins a ara que ho fan els fills. Dins d'aquest quart model de producció, hi ha el taller de Pascual Molí, taller dedicat a la fabricació de culleres i forquilles de boix.

EN PASCUAL MOLÍ

Com una relíquia del passat, el taller artesanal d'en Pascual Molí s'ha mantingut quasi intacte fins l'actualitat; en ell, no existeix cap separació entre unitat productiva i unitat familiar. Parlar d'una, és parlar de l'altra. Per això, de la mateixa manera que el taller ha condicionat un determinat model de vivenda i unes determinades relacions dins d'ella, l'ofici ha configurat l'artesà. No pretenc, amb això, afirmar que la concepció que del món té en Pascual, té com a eix explosiu de la seva dinàmica el treball del boix, sinó que aquest ha forjat una manera d'ésser particular, a partir de la qual es deriven determinades conductes socials.

La vida d'en Pascual ha estat marcada per dos pols diferents: la música i el treball del boix. Fill d'artesà, des de petit visqué els afers familiars, i s'inicià seguint la tradició del poble per a la música (des de sempre, Tortellà ha estat poble de músics i artesans, arribant a tenir cobla pròpia. L'aprenentatge es realitzava a nivell de veïns de carrer: en la casa on hi havia un músic, aquest n'ensenyava els vaillets del carrer).

El taller del seu pare ja es dedicava a la manipulació de la fusta de boix, artesanà, aquesta, que juntament amb l'espardenyeria, eren les típiques del poble. Llavors, les opcions de treball es limitaven a treballar al camp, o a la fabricació de culleres i forquilles, a l'espardenyeria o a anar al bosc. Per tradició familiar en Pascual es dedicà a fabricar culleres, alternant-ho amb l'ofici de músic. Ésser culleraire i músic era tenir una alta categoria social. Fins abans de la guerra, en Pascual alternà els dos oficis. En el taller, a més d'ell hi treballaven l'avi, el pare i el

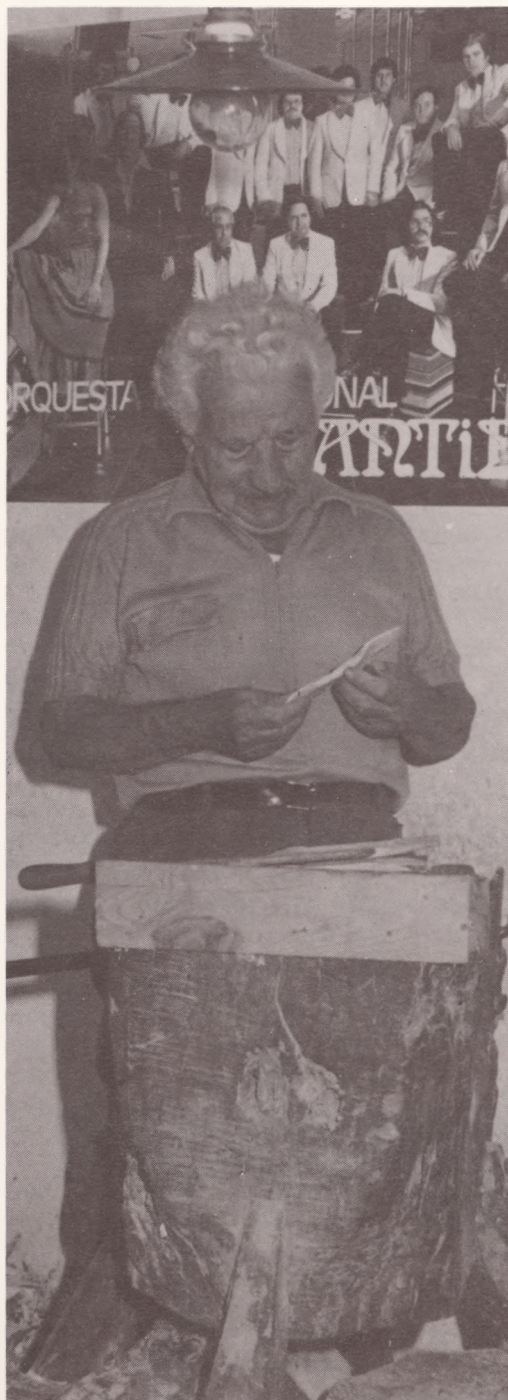
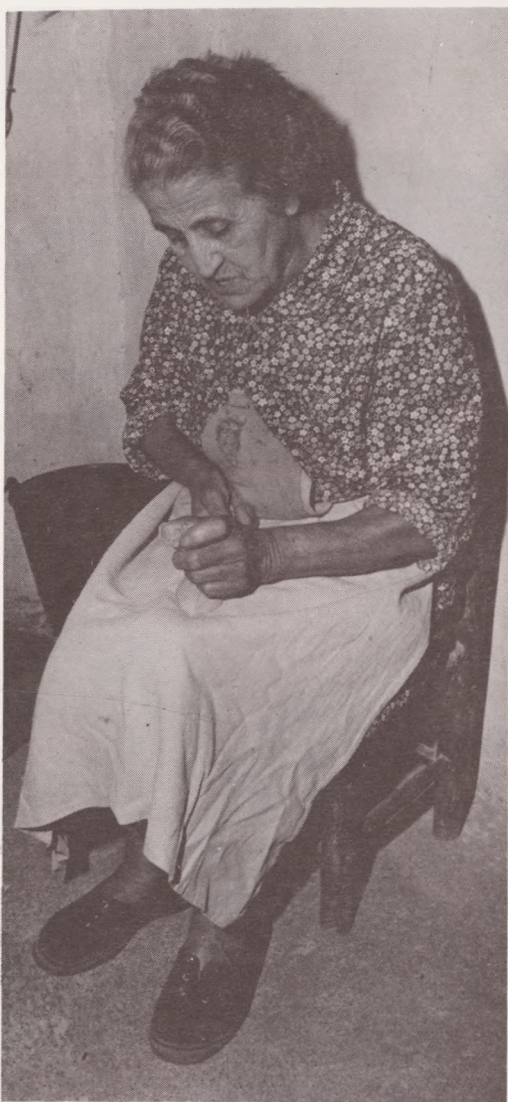

Foto: Mel

germà del pare, portant les feines de polir a casa de dones llogades.

Un cop acabada la guerra, i fins avui, ha continuat en el seu ofici, ajudat per la seva dona (la Maria) en la feina de polir. La consideració social que li atorgà el fet d'ésser culleraire i músic, s'ha mantingut fins els nostres dies. En Pascual és un home estimat i apreciat, essent actualment l'únic que manté intacte el procés típic de fabricació manual de culleres.

Les característiques pròpies del seu treball, no li han imposat esforços físics o condicions ambientals dolentes, ans ben al contrari, han fet d'ell un home meticulós, però no lent, segur de si mateix. (El seu, és un treball sense greus transformacions de la matèria, basat essencialment a anar polint la fusta fins que s'arriba a la forma desitjada). Aquesta tranquil·litat i sobrietat s'ha encomanat a la seva manera de fer; al matí, una passejada pels volts del poble, després al taller, o a l'hort, dinar, i a la tarda altra vegada al taller. Quan és temps de cacera, cada dimecres és festa reservada.

El seu, és un món sense alts ni baixos. Hom s'atreveria a dir que ha arribat a l'encant de la vellor.

FER FORQUILLES I CULLERES

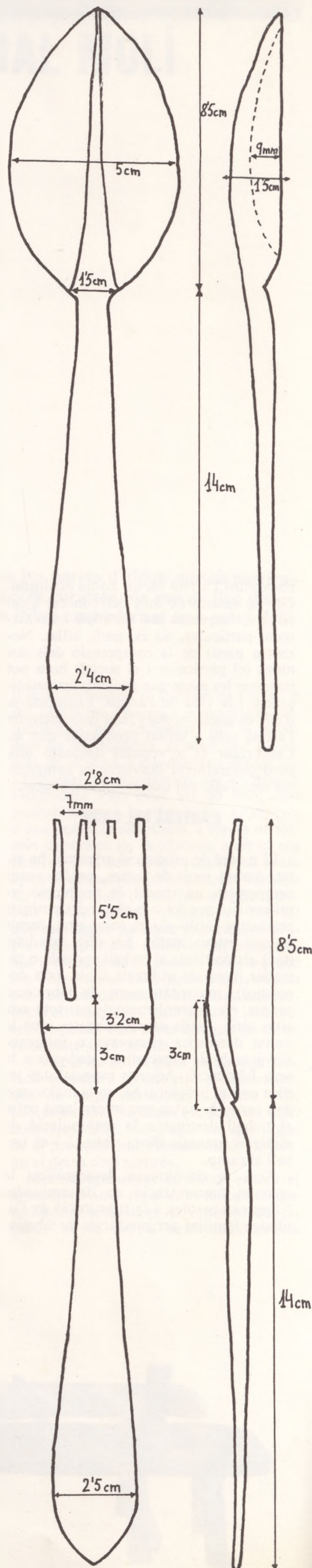
El material bàsic sobre què treballa en Pascual, és la fusta de boix, a diferència de la fabricació semi-industrial o industrial, que treballa amb fusta de plàtan. Els avantatges del boix, malgrat la seva duresa, que en dificulta la manipulació, són els d'una fusta forta, neta, blanca i més fina que les altres (no es pela, com fa la fusta de plàtan a la llarga).

Antigament, d'obtenir el boix se n'encarregaven els bosquerols, homes que es passaven temporades llargues al bosc (unes dues setmanes) seleccionant i tallant boixos. Un cop tallats, els partien amb l'escardador i n'obtenien les xepes (motlles de boix en els quals s'assenyalen els contorns de la cullera o forquilla).

Actualment, en Pascual treballa amb boix que li envien des de Navarra; amb tot, però, no deixa d'anar a bosc per a escollir, ell mateix, branques seleccionades per a fer peces particulars (sol anar a la ribera del Burró i a Sales de Llierca), boix que és seleccionat prèviament (a diferència del que rep). La selecció es realitza per les característiques externes (branques, nusos, gruix, i si el tronc és recte o, pel contrari, es corbat). Un cop seleccionat, es serra la zona desitjada i es parteix per la meitat (de dalt a baix) amb l'escardador, escalabora la fusta, obtenint així la xepa, que es posarà en aigua durant uns 15 dies. La fusta que rep de Navarra ha estat assecada prèviament, ja que si no es fes, perdria el seu color blanc-daurat característic i es tornaria negre; precisament per la sequedat de la fusta és necessari mantenir-la alguns dies en immersió per a poder-la treballar en tendre.

Bàsicament, les peces fabricades al taller són de dos tipus: la catalana i la valenciana (més petita, i amb l'acabament del mànec en rodó). De cada una d'elles es fabrica la mida normal (la utilitzada per a menjar) i la petita (de postres); a les dues, s'hi pot afegir el batart, tant de cullera com de forquilla. Aquests dos models són els destinats a la venda.

A més d'aquests dos models n'hi ha un tercer, fabricat per al consum propi: familiars, amistats...; és el model de l'anell, de les mateixes mides que la catalana però amb ornamentacions al mànec. Abans se'n feia un altre model: culleres i forquilles del cor; eren de la mateixa mida de la catalana, amb la variant que el mànec baixava des del sec més estret, eixamplant-se al final en forma de lòbul (o llàgrima). Quan començava a eixamplar-se, s'hi gravava un bec en forma de V, ressaltant el lòbul final, donant-li forma de cor.

Jo perdo...
Tu perds...
Ell perd...

L'elaboració de la cullera i forquilla segueix tècniques similars; tant en un cas com en l'altre, es tracta d'anar polint i donant forma a la xepa inicial. L'elaboració és perfeccionista, però sòbria; complexa, però d'una extrema senzillesa de comprensió. Donades aquestes similituds, explicaré només el procés de fabricació de la cullera:

1.- Un cop s'ha deixat estovar la xepa amb aigua, es dona forma convexa a la «xoca de ronsar» amb el «contell». El contell s'utilitza de dalt a baix i de dreta a esquerra, amb lents moviments quasi acariciant la fusta. El traçat ha d'ésser seguit, o del contrari es poden fer escalonaments. Per acabar d'igualar la boca, se li passa la raspa.

2.- Es passa a continuació a la «xoca de gubiar» on, amb la gúbia s'enfondeix la boca fins a donar-li la forma quasi definitiva. La gúbia s'utilitza picant-la amb la maça contra el fons de la boca i fent girar la mà. Es comença pel fons i es va seguint, alternativament, per cada un dels laterals. Amb aquesta operació es dona forma còncava a la cullera; és l'operació més delicada.

3.- Es torna la cullera a la «xoca de ronsar» on ara se l'acabarà de repelar.

4.- La cullera passa al «cargol», per acabar de llimar el resultat de les primeres operacions, fins que comença a quedar fina. S'utilitza per a aquesta operació la raspa i el repassador. Amb el cargol, es manté fixa la cullera, polint-la de dreta a esquerra.

5.- A continuació es passa al «banc de quar», on s'acaba el mànec amb el contell de quar i s'aprima amb la raspa.

6.- Després al «banc d'acabar de rotar», on se li treuen les ratlles produïdes en les operacions anteriors, utilitzant per a aquesta funció el repassador. El mànec de la cullera s'aguanta amb l'estómac (protegit per un coixí), mentre que la boca recolza en el cimbell. El moviment del repassador va de la boca al mànec, amb petits desplaçaments suaus damunt la fusta.

7.- Al «banc de fer filets» es fa el filet de la part convexa de la cullera, fent també el sec que separa la boca del mànec. Aquestes dues operacions es realitzen amb l'espleneta, i es neteja la boca de la cullera amb la gratua.

8.- Per a netejar els caires petits que s'hagin pogut fer amb l'espleneta a l'hora de fer el filet i el sec, s'hi passa el netejador.

9.- A continuació es deixa assecat durant cinc quarts al sol, per tal que no es piqui o «la fusta es posi malalta».

10.- Ja només queda acabar de polir la cullera; aquesta operació es fa en dos temps: primer s'hi passen les pells d'escat per tal de polir els mínims relleus o caïres, i després es bruny a puny amb l'os. Aquesta operació serveix per donar-li llustre.

Malgrat que els tallers artesanals tenien un planteig estrictament local, en l'actualitat han hagut d'ampliar les àrees de venda, en busca d'una distribució que els permetés subsistir econòmicament. Aquesta ampliació de les àrees de venda ha portat: a) descontextualització de la indústria artesanal, deixant de concebre els tallers en funció de les necessitats del grup local (pèrdua de la relació necessitat-producte); b) busca de noves formes artesanals, o especialització en aquelles que són acceptades pel mercat exterior. Això ha portat un augment de la producció de determinats productes, i la desaparició de formes artesanals no acceptades pels nous mercats; c) dependència de les noves regulacions que imposa la venda a l'exterior del grup local (la venda condiona la productivitat fins a fer-la dependre d'ella); d) deshumanització i pèrdua de la creativitat. El taller deixa de ser concebut com a lloc per a crear, i passa a ésser entès com a lloc on només fabricar.

L'artesanía ha passat a entendre's com a producte «folk», o article de luxe, coses, aquestes, que han condicionat el treball de l'artesà. Per altra banda, en copiar la indústria les peces artesanals, l'artesà s'ha vist obligat a entrar en un mercat competitiu en el qual no té res a fer, llevat de dedicar-se a «fer artesanía».

Aquest desplaçament de les àrees de venda es pot entendre com un fet normal en l'evolució del mercat, evolució en la qual l'artesà ha vist variar les àrees de venda, i com aquestes àrees influeixen en la seva productivitat. Evidentment, aquesta evolució en el mercat origina una variació en el concepte d'artesanía i artesà. El problema sorgeix en el moment que l'artesà es manté ideològicament al marge d'aquesta evolució i, o no n'és conscient, o se li escapa de les mans.

JOAN SERRA I CAPALLERA

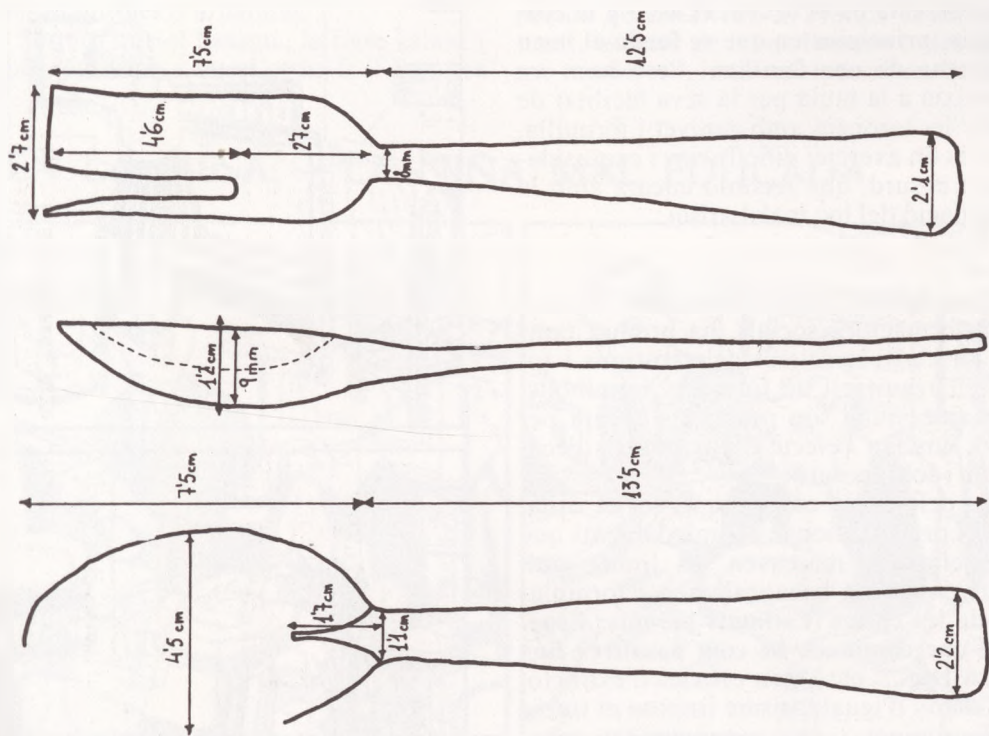

Foto: Mel

ja que parlant amb alemanys d'Alemanya, cada cop més em pregunten: «Què vols dir amb això?». «Què significa allò?». I llavors sé que, una altra vegada, se m'ha escapada la traducció literal d'algun catalanisme, i que em costarà almenys deu frases ben fetes explicar, p. ex.: «Fem cau i net». Evidentment, l'alemany té aquí un buit, i un buit idiomàtic també és un buit cultural. Però, per altra banda, la cosa segurament només se'm manifesta a mi com a tal. Els alemanys, a Alemanya, són totalment inconscients d'aquesta llacuna lingüística; encara més: per a ells, aquest buit és inexistente. Les condicions psicosocials, el clima cultural i les normes lingüístiques que impedeixen que hom pugui sentir la necessitat d'una expressió com «fem cau i net». Aquestes condicions, aquest clima, aquestes normes, però, tenen les qualitats necessàries per a despertar la necessitat per la paraula «zögerlich», i de crear-la de cop. No hi ha cap dubte que es tracta d'una paraula alemanya: Té la terminació típica dels adjectius, i la sil·laba «zög» té alguna cosa a veure amb un verb que es traduiria amb «trigar». Des de fa alguns mesos, aquest «zögerlich» apareix en revistes i diaris, i cada vegada m'entrebanc de nou. Ho entenc més o menys (suposo que significa l'actitud d'un cagadubtes), però em sembla artificial, més estranya que qualsevol de les més estranyes paraules catalanes, que he de consultar al Pompeu Fabra. «Zögerlich», d'això n'estic segura, no s'escaparà mai dels meus llavis, tan poc com d'altres neologismes. Això (ja) no és el meu alemany, ja no participo en el procés viu que experimenta el meu idioma. El meu alemany és aquell de finals dels anys 60 i començaments dels 70, un alemany nostàlgic, passat de moda. L'alemany d'una tia vella, que ja no participa ben bé en la vida real. Un alemany gairebé tan mort com el llatí.

En definitiva: he perdut el meu idioma.

S. WERNING

REFLEXIONS ENTORN DELS BONS COSTUMS PERDUTS

0336-11660

Encara recordo amb força precisió el meu llibre d'Urbanitat de l'editorial Luis Vives, que em feien aprendre a la meua infantesa. Senyal inequívoc que aquelles lliçons assoliren el seu objectiu, per més que avui pretengui passar-hi una ullada crítica i deixi reviscolar la nostàlgia «retro».

A la pàgina de l'esquerra, unes imatges amb un breu comentari il·lustraven «Lo que hace el niño maleducado». Imatges gairebé provocadores per a les nostres ments infantils que em fan evocar, avui, aquell petit energumen, destraler i malcarat, espècie de Jaimito o de Guillermo. En realitat, aquell document sociològic del nen que menjava la sopa de forma barroera i sorollosa, amb els colzes damunt la taula i engrapant les plates del menjar abans que la resta dels comensals, que obligava les velletes a baixar de la voravia sense contemplacions o que es furgava el nas amb delectació, han esdevingut records perennes de la meua memòria iconogràfica que em provoquen, ara, un somriure íntim i nostàlgic. I, no cal dir-ho, han restat gravats amb molta més força que no els dibuixos amb comentaris semblants, de la pàgina de la dreta del meu llibre d'Urbanitat, que reproduïen «Lo que hace el niño bien educado»: Conductes il·lustrades que hom sospita que eren les que s'esperaven de nosaltres, els nens de les escoles dels anys quaranta i cinquanta. Imatges de cortesia i pulcritud exagerada, que es feien sovint difícils de reproduir a la nostra vida quotidiana. Així, no puc deixar de pensar en la reverència que m'hauria produït la possibilitat de cedir el seient del tramvia a una senyora o a un vellet, especialment entre

nosaltres, nens olotins que —és clar— mai no utilitzàvem tramvies, ni barrets amb els quals descobrir-nos al pas dels coneguts, ni rebíem a casa visites amb el formalisme toquiposat que preconitzaven les vinyetes.

Més endavant tots devem haver practicat, en un moment o altre del nostre anar pel món, alguna d'aquelles normes d'Urbanitat mentre es produïa el reflex de la lliçó apresada en la infantesa. Però hom sospita que el fet ha esdevingut progressivament forçat, incòmode, davant la realitat actual, que ha abolit tot un seguit de «bons costums» i, amb ells, els manuals d'Urbanitat de les nostres escoles. En contra de l'opinió d'alguna gent, sóc dels qui creuen que la desaparició dels llibres ha estat secundària a la dels hàbits de la «bona educació», i no al fet casual. En realitat, els ritus del comportament són inherents a qualsevol forma social, i alhora assoleixen un paper diferenciador entre les classes.

«Si el aseo y el amor al orden sientan tan bien a las niñas de padres ricos, ¿cuánto más no brillarán en las de condición humilde?...», es llegeix a El libro de las niñas, de Joaquín Rubió, publicat a finals del segle passat i usat, encara, a les escoles fins als anys trenta. I afegeix: «La Urbanidad es un primor en los grandes, un adorno en los ricos y una maravilla en el común de las gentes: ella sirve frecuentemente como de carta de recomendación, siendo tanto su valor, que nos procura a veces más honores de los que merecemos».

Els principis i la pràctica educativa

mai no responen, doncs, al conjunt de tota una societat, sinó a les normes de la classe social dominant, que arriba a presentar els seus interessos i la seva visió del món com a propis de tota la col·lectivitat. És evident que als nens de la postguerra (parlo de la meua experiència) se'ns ensenyava una urbanitat de formes burgeses (quan no eren clarament feixistes), que no corresponia a la nostra manera real de viure, però que havíem de repetir per tal d'assolir una identitat que esdevenia una fita de l'escala social.

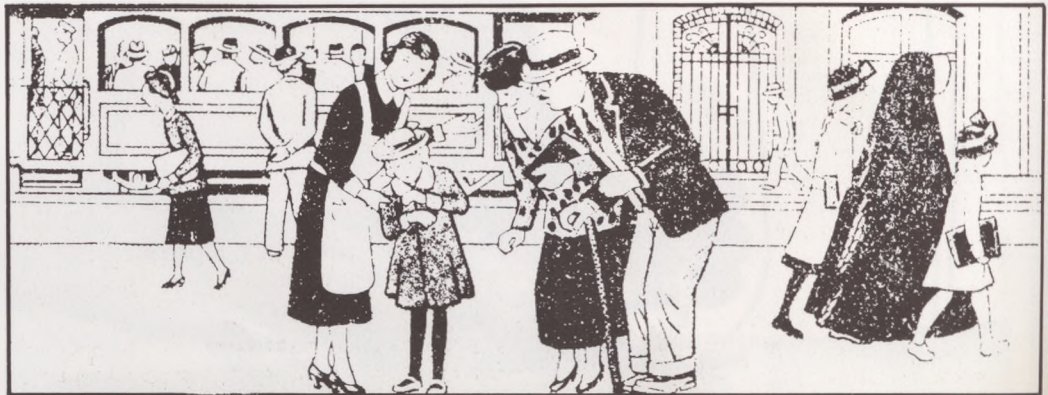
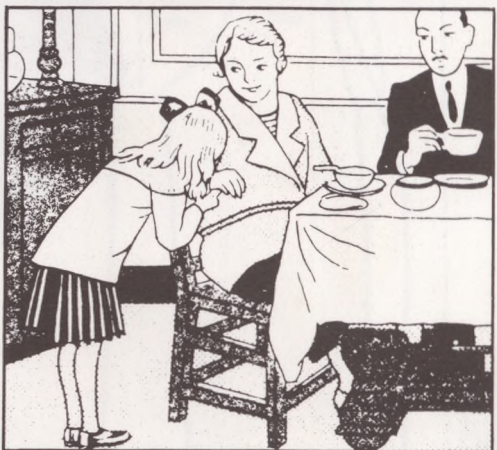
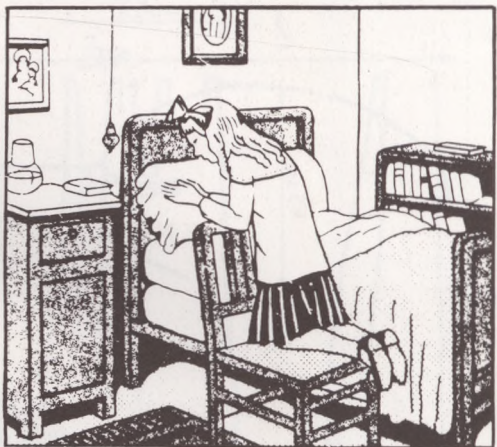
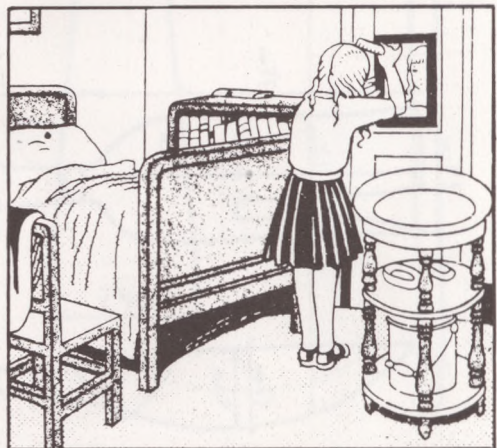
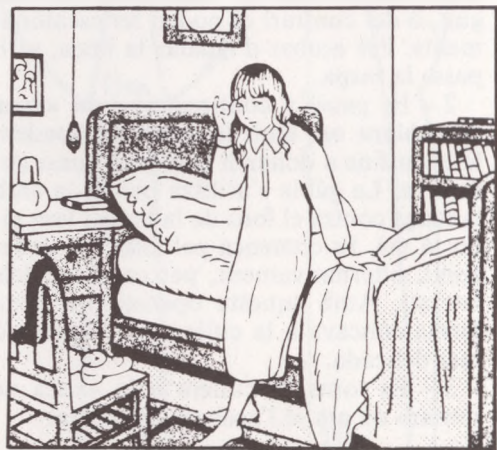
Així, hom coneixia l'educació rebuda i, en definitiva, la classe social a la qual es pertanyia, a través d'algunes normes, practicades o no amb convenciment. A tall d'exemple, hom recorda que determinats col·legis religiosos, i especialment els femenins, solien practicar una urbanitat rígida i enrevesada, com corresponia a l'educació que la societat esperava de les «senyorettes distingides», a les quals s'inculcava que «la regla, el principio fundamental, está en el orden, el aseo y la economía, principios en que se funda el buen gobierno de una familia». Però hom les coneixia a la taula per la seva facilitat de pelar les taronges amb ganivet i forquilla, que és un exercici difícilíssim i exquisidament absurd, que recordo encara amb la fascinació del joc malabarista.

Una època com aquesta, de ràpides transformacions socials, ha produït també un canvi accelerat dels costums i tot aquell reguitzell de fórmules i simbolismes que, quan són practicats encara per algú, ens fan l'efecte d'uns modals decadents i sobreposats.

La deferència en el tracte, tot el ritual de les presentacions i acomiadaments que en definitiva marcaven els límits amb l'altri, com els encapçalaments formularis de les cartes (Estimats parents: Esperem que continueu bé com nosaltres fins ara a D.g.... etc.), són en vies d'extinció. Un afany d'igualitarisme imposa el tuteig indiscriminat i una espontaneïtat en el tracte que sovint resulten abruptes per a la gent que continua lligada a una educació rebuda fins fa ben poc. Plena de fórmules de diàleg sovint banyades per una educació social en la qual la religió tenia lloc preponderant: Jesús! Gràcies! No es mereixen!, o aquelles inefables cantarelles infantils de presentació: Fulanet-detal-per a-servir-a Déu- i a vostè.

Sense oblidar l'abillament i la indumentària, reduïts avui a fórmules bàsicament indiferenciades, però que fins fa poc delimitaven amb precisió els estrats de la societat. On ni tan sols té lloc el recurs de mudar-se els diumenges i festes de guardar que ens imposava el decàleg del decorum personal. Fórmules i actituds que sovint han estat trencades per les noves generacions amb un sentit provocador i fins i tot revolucionari: Des de la desaparició de la corbata com a signe

DEL ACTO DE LEVANTARSE

DOS QUARTS DE VUIT

d'identitat irrenunciable, fins aquells trasbalsaments dels primers agosarats, en deixar-se els cabells llargs.

Un llarg capítol mereixeria l'anàlisi dels costums en els esdeveniments col·lectius com els bateigs, les comunions, els casaments i els enterraments. L'espai no dona per a tant, i cal observar, a més, en aquests esdeveniments, una notòria resistència al canvi de determinats rituals i comportaments, lligats profundament a un sentit ritualista i religiós de les etapes de la vida.

Senyalem també el paper que la progressiva emancipació de la dona ha tingut en la transformació de molts «bons costums». Fins fa ben poc, els manuals d'urbanitat reproduïen explícitament les diferències d'educació entre el noi i la noia. La dona era predestinada i educada «*para las labores propias de su sexo*» i a «*la vida modesta y tranquila a que estamos destinadas en el mundo*», segons resaven les recomanacions de «*La ciencia de la mujer al alcance de las niñas*» de D. Mariano Carderera. Madrid, 1889. La dona era a la vegada sotmesa al mascle i explotada per ell, mentre era magnificada com a objecte reverencial i de tracte diferent, per les normes d'urbanitat.

Sospito que el besamà, la frase galant i obligada, i fins i tot el cedir-li el lloc per

la seva exclusiva condició de dona, resultant, avui, actituds en desús, rebutjades clarament per qualsevol «fèmina» conscienciada del seu paper, i són, de produir-se, clares manifestacions d'un masclisme après, també, fins fa ben poc.

De qualsevol forma, els «bons costums» teixits entorn a una societat, són rituals que es localitzen en un temps i en un espai determinats. Tots, però, conserven la funció primitiva de les pràctiques trameses i destinades a la supervivència del grup, vistes com a fonament de l'estabilitat social, i necessàries per a mantenir la vida (menjar, vestir, allotjament, etc.). Transformades segons les circumstàncies però que, sota l'aspecte d'aquells «bons costums», hom endevina fàcilment els ritus nous.

Pel que fa a la localització regional, en què tots sabem que «cada terra fa sa guerra», cal advertir la ràpida transformació de la fenomenologia al nostre país, reproduint esquemes de comportament de la societat americana, que domina bona part del nostre món, una societat que evita clarament determinades consideracions i gestos, i ha trencat amb molts formulismes del tracte. Mentre que a quatre passos de nosaltres, a França concretament, baluard de la «*politesse*» i «*les bones manières*», la transformació no ha as-

solit encara uns nivells com els d'aquí.

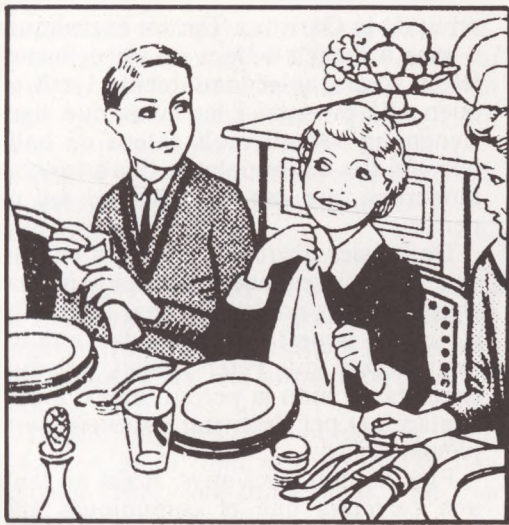
Donar-se la mà, per exemple, continua essent encara una pràctica habitual entre el jovent francès com a fórmula de contacte i de comiat. O els petons, que segueixen encara un ritual precís entre coneguts, mentre que aquí, s'han transformat en un asèptic apropament de les galtes, seguint una llei de psicologia social que va en augment, de distanciar el contacte entre els cossos. Potser per això, penso, a França pot triomfar un rebentador de les «*bones manières*» com Brasens, precisament perquè toca unes actituds i uns modals encara vius al país veí. Siguin quins siguin, però, aquests costums, la manifestació de rebuig o trencament continua essent un signe extern d'inadaptació social.

Avui, mentre contemplem la desaparició d'aquells vells costums que ja no assoleixen valor d'identitat, tot el que és antic adquireix valor de noblesa, i tendim a establir un maniqueisme entre l'abans i l'ara. Potser per això, en continuem dient encara «bons costums», per més que hom dubti de la seva bondat. Fins que esdevinguin relíquies només recuperables per a un cinema «retro», pura imatge.

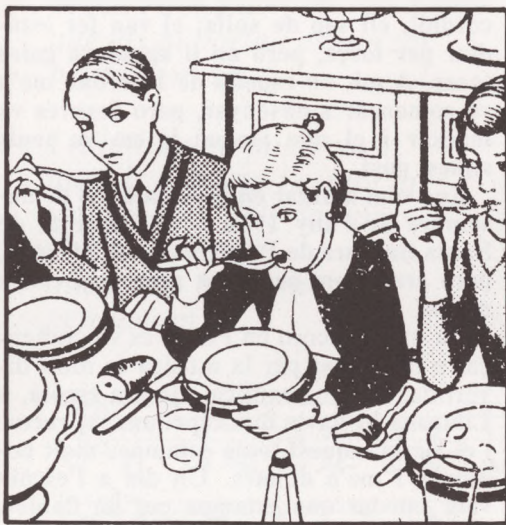
JORDI PUJULA

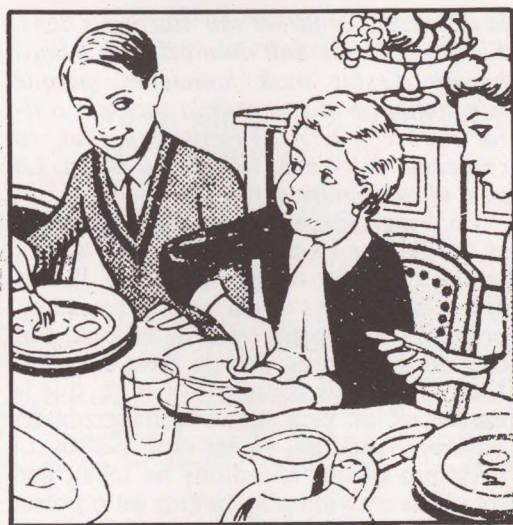
EN LA MESA. — LA NIÑA MAL EDUCADA

DESDOBLA la servilleta la primera, como si hubiera de faltarle tiempo para comer.

COME con los codos en la mesa sin observar que molesta y hace el ridículo. ✦

HABLA con la boca llena y comete varias descortesías a un mismo tiempo. ✦✦✦✦

PENÚLTIMES NOTES DE BEGET

Entrevista amb en Blanc, en Fonso i l'Amadeu

«*Les noies de Rocabruna totes van a pixar al riu, i les de Beget es queixen que l'aigua es torna lleixiu*».

Aquesta és una de les tantes corrandes que es canten per Beget, i és que Beget, igual que altres pobles, feia servir les corrandes, la forma més primitiva de música estructurada, capaç de ser ballada, cantada, i tocada alhora, per ballar, divertir-se i també tirar-se en cara les virtuts i sobretot els defectes dels habitants del poble veí.

En Blanc encara es recorda d'haver vist ballar corrandes, «ara ja fa molts anys que no se'n ballen, potser no hi hagi ningú que les sàpiga ballar».

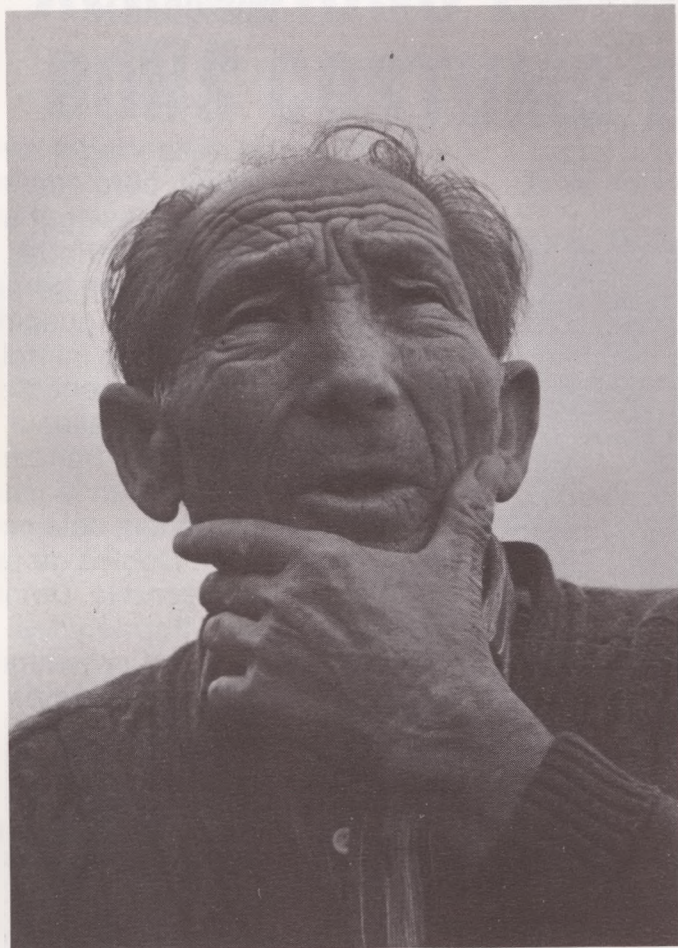
En Pere Sala i Soler (en Blanc), té 63 anys, ha nascut a Beget i ha treballat amb el matxo fent de traginer de Beget a Camprodon. Encara el mena d'una banda a l'altra de pont, car aquest és estret per poder-hi passar cotxes. Pertany a la nissaga de músics els Blanc. Aquesta, es remunta ja al seu besavi, que feia de pastor i tocava el flabiol; el seu avi va començar a tocar el violí, igual que el seu pare, i ell de petit ja anà a acompanyar-lo per les festes i aplecs, tocant també el violí, que l'aprengué a l'edat de 8 anys. Cap d'ells no estudià solfa, però del violí d'en Blanc surten unes notes molt clares, ben afinades i amb molta precisió.

Quan vas parlant amb ell i amb en Fonso de Lliurona, l'altre músic que toca amb ell des de fa molts anys, t'adones que

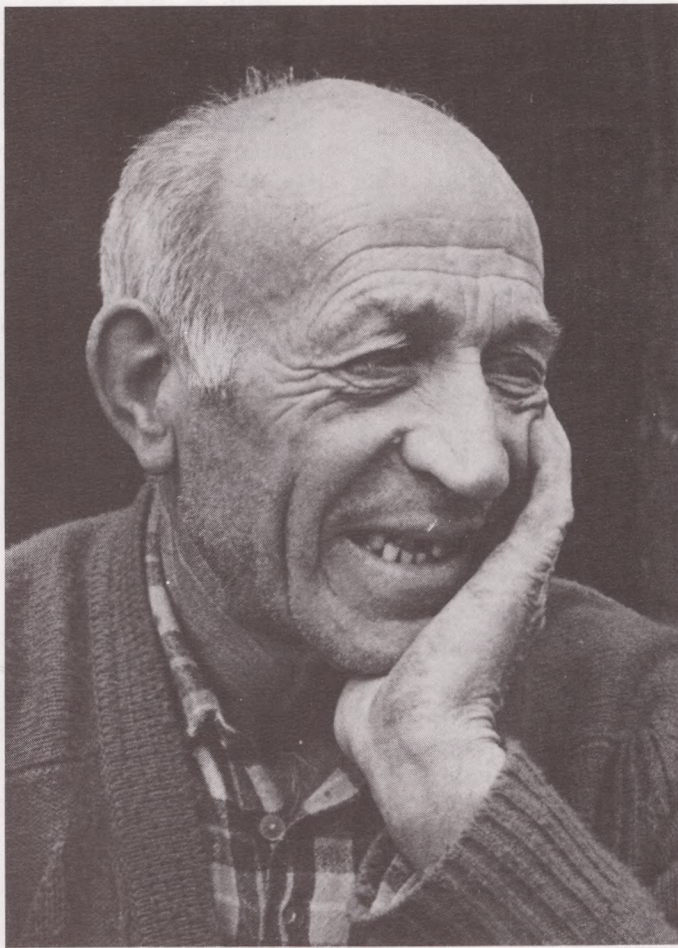

El so del despertador arribava esmorteït, però amb el costum havia esdevingut suficient. A l'acte, Manrique, l'ablatiu absolut i una gerna-ció de presocràtics, guspises escollides per algun intel·ligible procés de la ment d'una lliçó repetida en silenci moments abans de trencar el son, em brollaven en la mandrosa somnolència dels matins de tardor. Cobles de peu trencat, urbe condita, Demòcrit, Heràclit i Parmènides... Camí de l'Institut, prosseguia la silent cantarella, només truncada per algú que per bon dia em transcriu el gol d'en Reixach. L'Institut, en destrio records: coneixies la clau de l'armari on es guardava la pilota de bàsquet; vint-i-cinc minuts de recreu que, els comptats dies de neu, en toleraven deu més per a llançar les últimes boles a uns professors encara enjogassats; oblidaves la diferència entre un capitell dòric i un de jònic a canvi de fer coneixença dels qui més tard, i fins a la inevitable diàspora, t'ajudarien a encarar els cansos capvespres d'estiu. Berenaves, de retorn a casa, mentre distribuïes la feina amb la providència de deixar, talment un postre exquisit, la traducció de llatí, enyorat plaer. I, ja deslliurat del deure, t'embadalies davant d'unes imatges deliciosament malignes: les escapades d'un Merckx a un Tour que encara podia anomenar-se així, l'angoixa per la falla d'aquell Apol·lo, l'esguard desdibuixat de Nixon tot presentant la dimissió, les pel·lícules amb Katherine Hepburn i Ingrid Bergman...

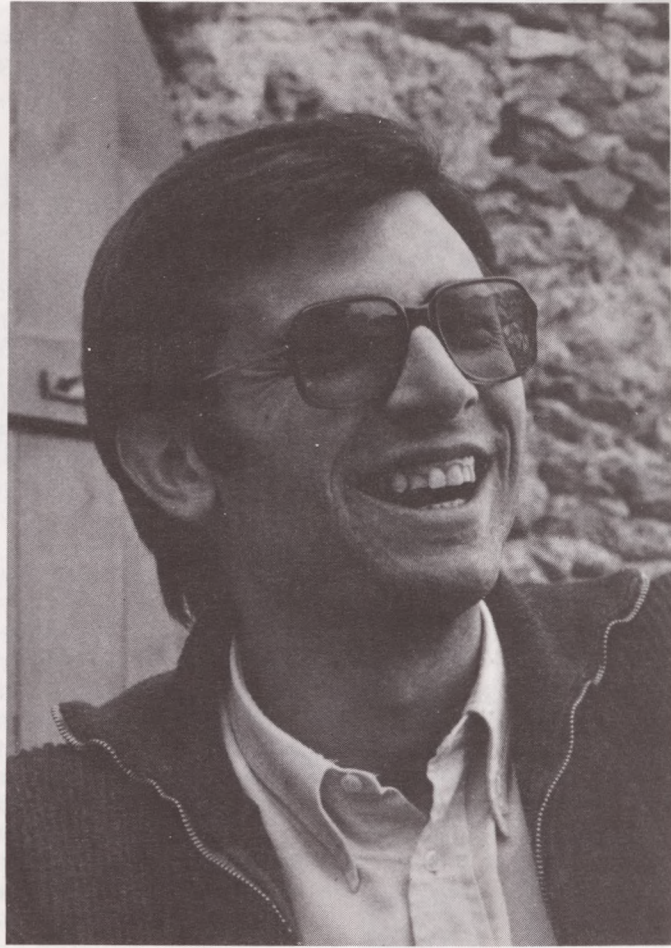
—Au, va, són tres quarts i està plovent! Enamorat dels llençols, aquell vident quart d'hora potser només podia encabir unes jornades com aquelles, que ara semblen grises i monòtones, perquè ha desaparegut d'ençà que les sotragades d'un ritme de vida descompassat fan difícil entreveure res en quinze minuts. I, tanmateix, una innocent i sana intuïció es revoltava sobre aquests moments on, sembla, cal donar raó de tot. M'adono, així, que aquestes ratlles, simple remembrança d'uns dies ben-volguts, demanen a crits una conclusió com a epíleg. Quan fa un moment les imatges se n'han anat de Moscú,

En Fonso.

en Blanc...

...i l'Amadeu

t'expliquen una manera de viure que pràcticament s'ha perdut, és la vida de l'home del camp, de l'home de l'Alta Garrotxa; d'una Garrotxa abandonada pels seus homes, que ho han fet a contracor, però que no han tingut cap més remei que anar-se'n, per poder sobreviure en els ambients urbans i industrials.

«Abans, anàveu a l'Alta Garrotxa i, de seguida que hi éreu, ja sentíeu lladrar els gossos. Llavors, en tombar el primer serrat potser els veuríeu al pas de la porta, al peu del paller o a l'era de la masia. I si el camí que seguíeu us duia a passar de llarg, quan deixàveu de sentir-los, a no trigar gaire en sentiríeu d'altres. Perquè a l'Alta Garrotxa tot era de masies, de gent i de bestiar.

Un dia a l'any, els gossos de Bestracà, del Madelom de Monars, Maïans o Masmijtjà, del Vaquer de Talaixà o masies dels tocoms de Lliurona i Bassegoda, de la Vall del Bac, de Bolós o de Salarça, lladraven en una hora determinada del

Abans, anàveu a l'Alta Garrotxa i, de seguida que hi éreu, ja sentíeu lladrar gossos.

matí, ja ben estès el sol; la mestressa sortia a fer-los callar i en un instant, tota la família apareixien al pas de la porta: l'avi, o l'àvia, potser, i ho voldríem, tots dos, es situaven tot darrera, ells tenien menys delit; els fills tot davant i el més petit, arrapat a les faldilles de la mare. Era l'arribada del músic, un músic de la contrada: era el dia de l'aplec».

(Fragment del llibre de l'Esteve Puigmal, Alta Garrotxa, aplecs i músics i una esperança, Biblioteca Olotina, pl. 11).

«Abans —ens continua dient en Blanc— tot ho fèiem a peu. A vegades ens tiràvem fins tres i quatre hores de camí per anar a tocar en alguna festa; tocàvem fins ben entrada la nit, i llavors havíem de fer les tres o quatre hores de camí de tornada».

Quan arribem aquí, me'n recordo d'una anècdota, el protagonista de la qual resulta que fou el seu avi:

«Un dia va anar a tocar a La Manera; ja de nit, en tornar, el van atacar els llops. Ell va enfilar-se dalt d'un arbre. Els llops havien d'estar molt famolencs, perquè van començar a soscavar la soca per a tirar l'arbre a terra. Veient-se perdut, va començar a tocar el violí fins a Beget. La gent el va prendre per begut».

En Fonso de Lliurona, l'acordionista, es diu Alfons Faig i Renard, té 75 anys i també en porta un grapat tocant l'acordió. Als deu anys el seu pare li'n va comprar un, molt petit; «era de botons, i al cap de dos o tres dies ja treia tonades. L'any 1940 vaig comprar-me'n un, que ja era de tecles; és a dir, vaig haver de fer dos aprenentatges, va ser molt pesat». Li pregunto quants acordions ha tocat, «en tota la meua vida n'he tinguts set o potser deu, m'agraden molt i quan fallen una mica ja els canvio».

«He viscut a Lliurona fins el 1967. Treballava de carboner, barber, músic i un piló de coses més; quan vaig marxar d'allí encara hi quedava algú, ara ja no hi viu ningú. Quan vaig arribar a Olot ja estava retirat, però encara faig una mica de barber.

Amb en Blanc fa molts anys que ens coneixem, ell abans havia tocat amb en

Salvi d'Oix, que en sap molt, de tocar l'acordió!, ell sap de solfa; el van fer estudiar per força, però no li agradava gaire tocar. A mi, un capellà de Lliurona me'n va començar a ensenyar, però després va marxar i el que vingué ja no va tenir aquest gust.

Ens vam ajuntar en la festa del 4 de desembre de l'any 1964 o 65, la festa de Santa Bàrbara de Pruneres, ja fa 15 anys, però ara ja em pesa una mica, em canso molt».

La manera com en Fonso es va començar a interessar per la música és molt divertida, ells ens explica: «jo era escolà, a Lliurona hi havia dos capellans, el rector i el vicari, aquest tenia estampes molt boniques i me'n donava. Un dia a l'escola vaig canviar una estampa per un flabiol, alguns dies després ja el feia sonar. En veure la meua afició, el pare em va comprar l'acordió».

Parlant que Beget ha estat terra de cantadors i músics, «a Lliurona no n'hi ha hagut cap, de músic, tot m'ho vaig fer jo. Havia tocat tot sol en festes majors, matances de porc, i sempre feia el camí sol i a peu. A vegades venia algun amic a fer-me companyia, fins que em vaig ajuntar amb en Blanc».

Aquests dos personatges són coneguts arreu de la Garrotxa. Encara es dediquen a anar a tocar als llocs on els demanen: festes, rosers, aplecs, casaments..., ells toquen allà on sigui i les hores que sigui. Tenen un ventall molt extens de balls, que van des de les polques fins a cançons modernes, que van engruixint el seu repertori.

De músics d'aquesta mena no en queden gaires. Les noves generacions han abandonat els pobles per anar a treballar a ciutat, i aquest tipus de vida s'està extingint, com diu Peter Lasllet, «el món pagès és un món ja perdut, més o menys contaminat per l'activitat industrial complementària».

Fins fa molt pocs anys, Beget no tenia una carretera que el comunicés amb Camprodon, tampoc no hi havia arribat la televisió, i és potser per aquesta manca de comunicacions, i per la seva situació geogràfica (es troba en un cul de sac), que les tradicions, cançons, llegendes, hi han

Ara ja no hi queda ningú que canti, els uns ja s'han mort, d'altres ja no poden i els altres han marxat.

perdurat fins els nostres dies com a coses vives, que es troben en la vida quotidiana de la gent, en la seva feina, en les seves relacions, en les seves festes. Beget és un arxiu de cançó. Se n'hi han trobades moltes, de cançons, encara que molt poques podríem dir que són exclusives d'allí. La gran majoria es troben escampades arreu de Catalunya amb alguna lleugera variant de lletra o de música, inclús aquesta pot ser del tot diferent, però l'argument de fons és el mateix.

Beget ha estat un poble de músics i cantadors. Quasi a cada casa hi ha un cantador o una cantadora. «Hi havia, afegeix en Blanc, ara ja no queda ningú que canti, els uns s'han mort, d'altres ja no poden i també n'hi ha que han marxat; això que a Beget es cantava molt, de tot se'n feia cançó. Hi havia la Núria, que

cantava molt bé, en Samarra, en Joanito de can Jeroni i la seva dona Teresa, en Peret de can França, la Margarita i la Cisca de can Batlle, en Joan Bosc «Surra-cans», que ara viu a Sant Privat d'En Bas...

El tipus d'influència de la cançó és en gran part francesa. Hi trobem moltes paraules afrancesades, com: «xivallo» per cavall, «cabellera rouge», «la potxa» en comptes de butxaca, «cotxer» per dormir, «jolies» per boniques...

Els habitants de Beget es comunicaven molt més amb França, degut que anaven a treballar a la verema, i allí connectaven amb gent del Rosselló i del Vallespir, com també de la resta de la Garrotxa i el Ripollès. També en les matances de porc coincidien gent de diferents contrades, i així s'anaven passant les cançons.

Aquestes són llargues, i moltes són romanços. Parlen de cavallers que se'n van a la guerra i deixen la dona, com «La Porqueirola», romanço de 69 estrofes.

També es troben cançons picaresques, on el protagonista és el capellà; com «el rector de Talaixà»:

La raó per què n'hi ha tantes de capellans, ens explicaven ja fa uns anys, quan el Seminari de Cançó Popular del Sac vàren anar-hi a fer una recerca, «en el poble quasi mai no hi havia homes, aquests a l'estiu anaven amb les colles de segadors, els uns cap a la plana (Tortellà, Besalú), i els altres cap al Ripollès; a la tardor anaven de veremes a França, i a l'hivern i primavera a fer llenya i carbó al bosc. Al poble només quedava el capellà amb les dones; això motivà que es fessin cançons picaresques dirigides a aquest».

També es troben cançons de treball; aquestes marcaven el ritme de la feina, com «els tres dallaires»:

«A Beget -ens diu en Blanc- hi havia en Samarra que era un gran cantador, el llogaven les colles de segadors només perquè cantés, i així els altres anaven a ritme».

També algunes de polítiques com «Aquests de la capa negra», que és una sardana curta, «de les d'abans d'en Pep Ventura»:

Cançons d'amors no correspostos, de gelosies maritals, caramelles de Pasqua, corrandes; d'aquestes, en ésser improvisades, se n'han trobades moltes que parlen de personatges, masies de Beget i el seu entorn:

Beget també ha estat terra de traginers. Amb els matxos anaven amunt i avall portant de tot, des de robes i eines casolanes fins el ferro de les fargues, que el duien cap a Ripoll. Per la seva proximitat amb França, els contrabandistes tampoc no hi faltaven. Ens explicaven l'anècdota d'en Tuta, que era un pastor de can França, molt «xistós» i divertit, que en les matances de porc el llogaven perquè divertís la gent explicant acudits i anècdotes. «Doncs en Tuta, els guardes del Tec el van agafar per fer contraban; li lligaren les mans i el pujaren damunt d'un carro. En ser a la vora de La Manera, els va demanar que li deslliguessin les mans perquè se li havia deslligat l'espardenya, bo i preguntant-los-hi si mai havien vist córrer cap espanyol?, en dir això va fer un bot i posant-se a córrer el van perdre de vista. Més tard ell mateix va dictar-se una cançó». Aquesta no l'hem poguda trobar a Beget n'havien sentit a parlar però ningú no sabia.

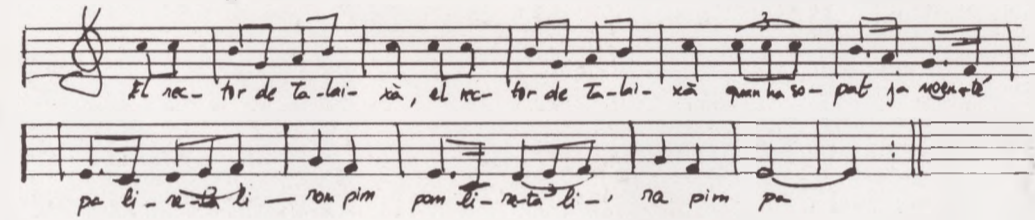
Les cançons populars agafen una importància car reflecteixen una manera de viure que com dèiem abans està agonitzant per culpa de la industrialització sense fre que ha estat en gran part la que ha provocat el despoblament rural.

Si se n'han cridat les guerres
-de la vila som, de la vall
d'Ornera
que a la guerra s'ha d'aner
-de la vila som, de la vall
d'Orner.

També hi ha d'anar don Jaume
i don Jaume, cavaller.
-En tinc la muller tan jove,
no la gosaré deixar.
..... etc.

El rector de Talaixà
quan ha esmorzat ja no en té pa.
Lireta liró pim pom
Lireta lirà pim pa.
Agafa l'escopeta i se'n va a caçar
ni perdus ni gotlles no encontrà.

Pastorel, la t'hi vols casar
ja en voldria ser temps ho.
A on hi podriem anar
i a darrera de l'altar.
L'altar es posa a tremolar
sants i santes a ballar.

Si n'eren tres dallaires
que en dallaven un camp
i n'hi ha una polla rossa
petita i bonica
que els hi porta l'esmorzar
petita com va.

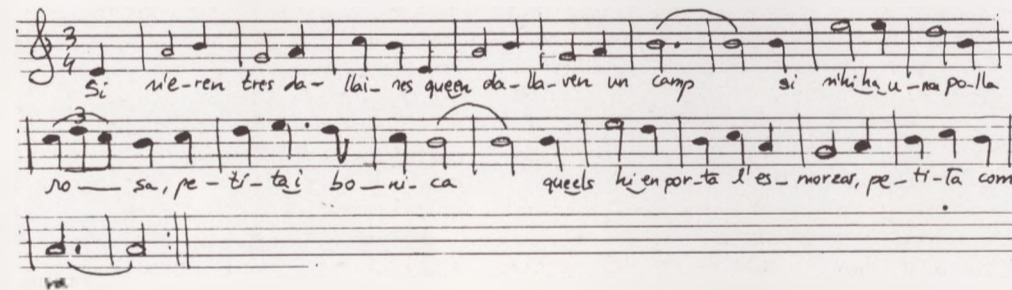
I n'hi ha una polla rossa
que els hi porta l'esmorzar
i n'hi ha un dels dallaires
petita i bonica
que no en pot esmorzar
petita com va.

Que en teniu lo dallaire
que no en podeu esmorzar.
n'hi ha una polla rossa
que em fa morir i penar.

Jo en vull dir a n'el seu pare
si me le'n vol donar.

Si cas no me la donen
jo le'n faré robar.

Pels Miquelets d'Olesa
o pels de Puigcerdà.

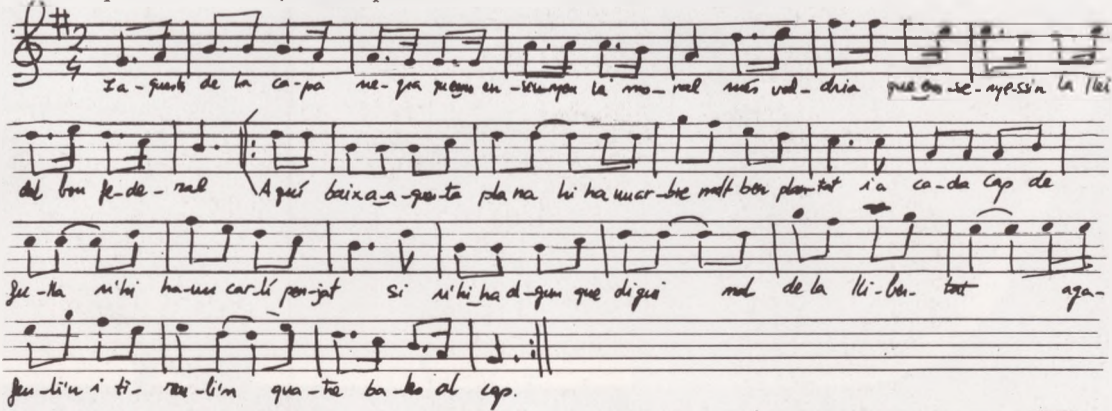

(curts)

I aquests de la capa negra
que ens ensenyen la moral
més valdria que ensenyessin
la llei del bon federal.

(llargs)

Aquí baix a aquesta plana

hi ha un arbre molt ben plantat
a cada cap de fulla
n'hi ha un carlí penjat.

Si n'hi ha algun que digui
mal de la llibertat
agafeu-li'n i tireu-li'n
quatre bales al cap.

Jo perdo...
Tu perds...
Ell perd...

just a l'hora que Greg Wessig anava a arrabassar el rècord del món de salt d'alçada a un entristit Jacek Wszola, ben bé me'n guardaré. M'acolliré, en tot cas, a uns mots arreglats per Sádaba a Epicur: «Qui oblida els béns gaudits en el passat, ja és vell avui».

ANTONI MAYANS

036-24060

EL RECORD DE LA INNOCÈNCIA O LA INNOCÈNCIA DEL RECORD.

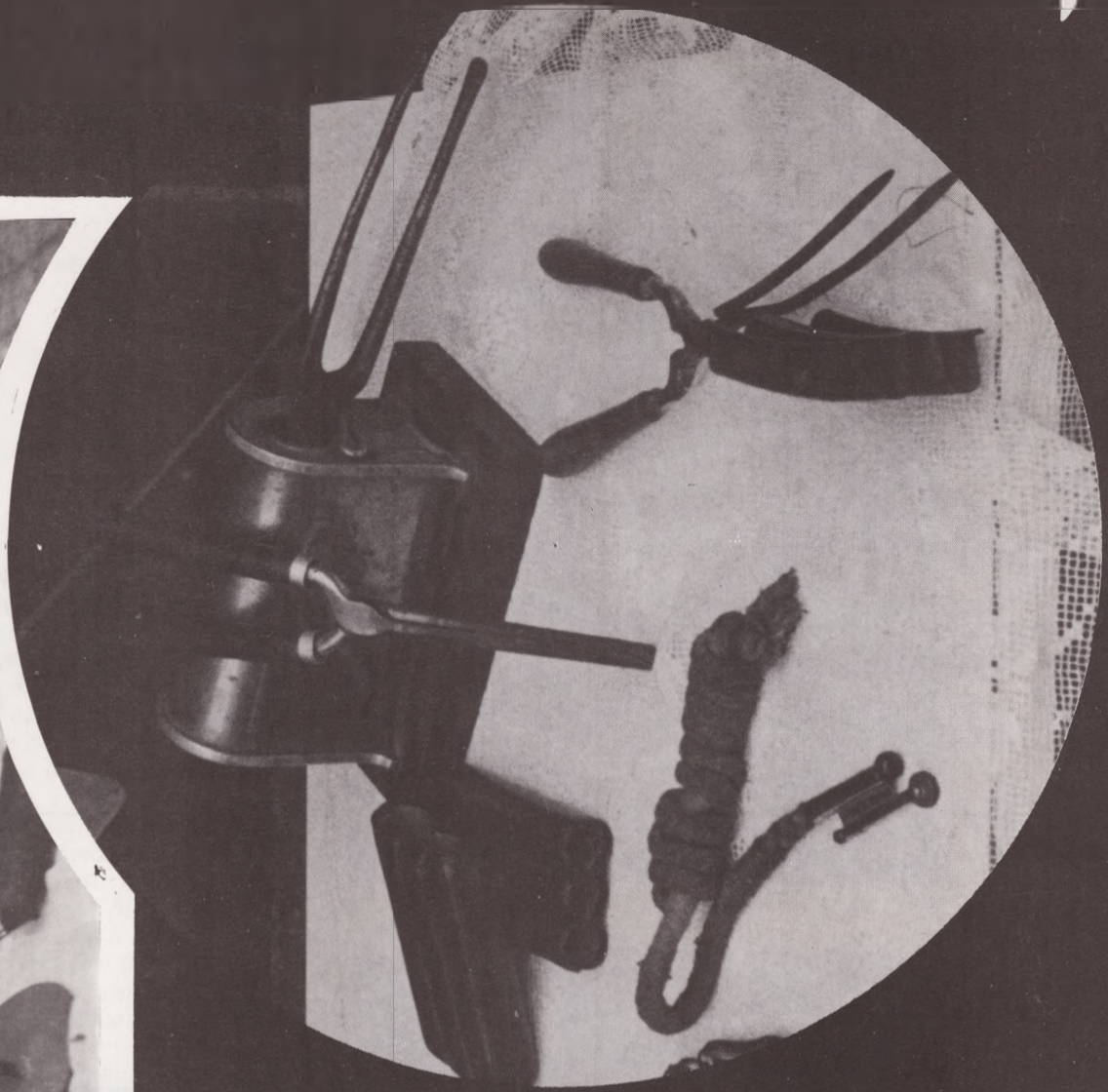
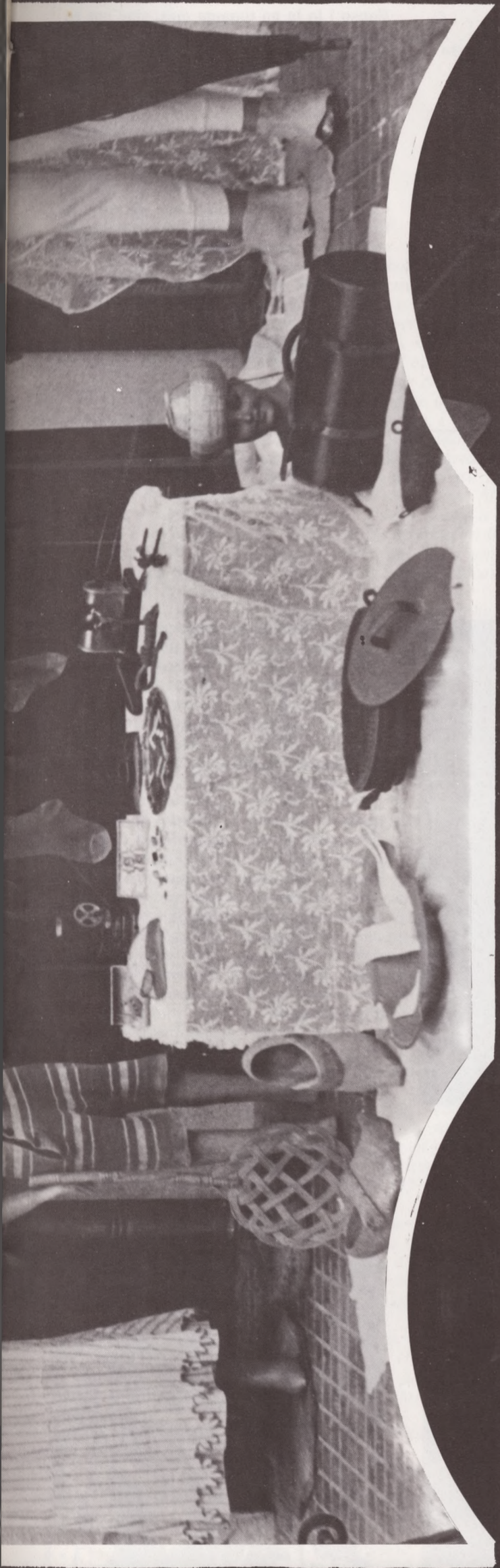
Haver d'escriure sobre la cosa perduda. Ara mateix se me'n acudeixen tantes de coses perdudes. N'hi ha que són tan innocents i al mateix temps tan importants: el sidral i la pega dolça, les festes dels 15 anys, els tres reis quan no sabies qui eren els tres reis i quan ho sabies també, aquell llibre que vares deixar i mai t'han tornat... un escrit d'aquesta mena es pot caure tan fàcilment amb una melangia i en l'enyorança que abans tot era millor.

Però ara, més que mai les coses al igual que les modes, canvien a un ritme vertiginós. Estem a l'era del progrés desenfrenat, que tants mals ha fet en el viure de l'existència humana i aquesta cosa perduda que ara estem pensant queda a anys-llum del nostre viure d'avui, condicionat per tantes i tantes coses inútils que al mateix temps s'han convertit en els déus del món actual.

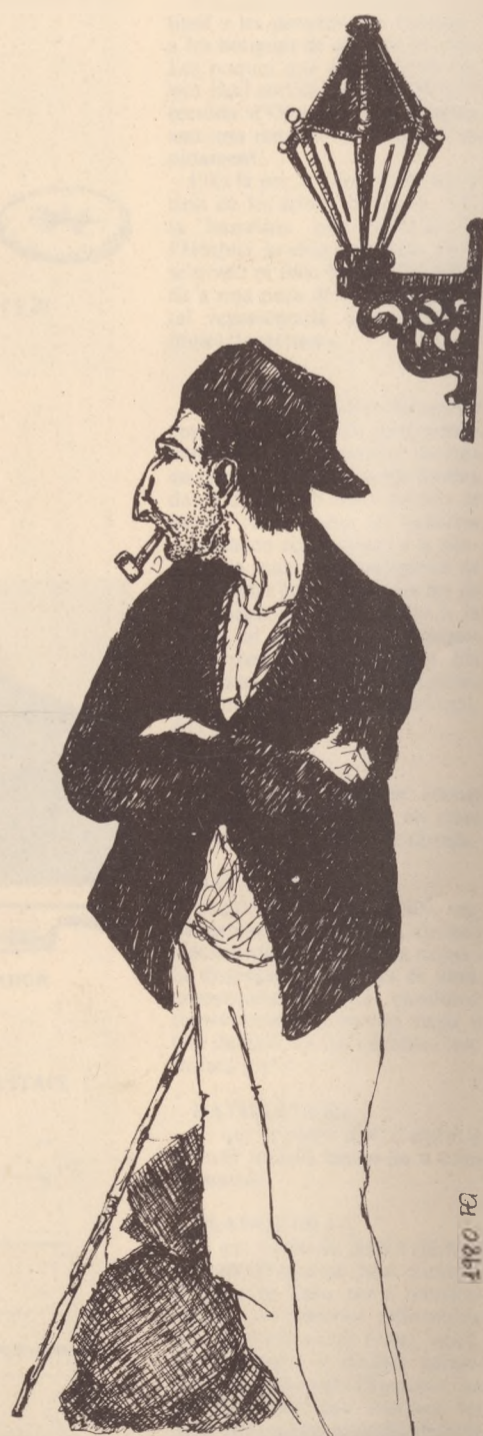
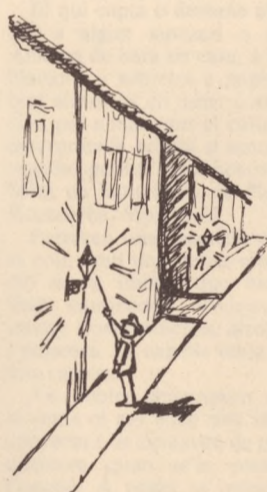
Són uns records que a vegades et fan plorar tendrement i a vegades plorar de ràbia, perquè no hem estat capaços de mantenir-los en el nostre tarannà diari, i no és que siguin grans coses, a vegades -potser sempre, n'estic convençuda- que les coses petites són les més grans: el regal que només és regal, de qui no t'esperaves que et regalés res, l'excursió organitzada mitja hora abans, perquè no és l'excursió en si, sinó amb qui vas el què et fa il·lusió, inclús les reunions del «Gra de Fajol», reunions eternes i a vegades massa serioses...

Allò que diuen «A tants caps, tants barrets», segurament sortirien milions de coses perdudes si preguntéssim a milions de persones. Anirien aquestes des de l'objecte purament material

PETIT DICCIONARI DELS OFICIS PERDUTS

A

ABAIXADOR.-

Menestral que tallava i igualava el pèl d'un drap. Utilitzava grans tisores de molles sense punta i treballava damunt d'un taulell. Era un dels oficis auxiliars de la fabricació de teixits de llana, sovint unit al paraire. Actiu encara en el segle XVIII, aquest ofici inicià la davallada al segle següent, amb la generalització de les tondoses. (GEC)

ALBADINER.-

Aluder especialitzat en la preparació d'albardina, varietat d'aluda blanca, utilitzada per a cobertes de llibres i folradures.

ALBARDER.-

Menestral que feia o venia albardes, guarniments de les bèsties de càrrega de peu rodó que consisteix essencialment en un coixí ple de palla, borra, etc. que s'adapta al llom de l'animal i sota el qual es col·loquen les sàrries, arguenells, etc.

ALUDER.-

Menestral que adobava aluda, pell de xai o de cabrit adobada amb l'alum, un rendent consistent en una mescla d'aigua i excrement d'animals com el gos. A més, els aluders treballaven l'adob a l'oli per a fer camusses. De molt antic anaven vinculats als guanterers, principals usuaris d'aquelles pells. Va perviure a la ciutat de Vic fins ben entrat el segle XX, i hom pot dir que aquell ofici fou el precursor de les importants i modernes adoberies que en aquesta ciutat adoben i acaben gran quantitat de pells ovines, destinades principalment a articles de confecció, tals com els anomenats antilops, napa i guanteria. (GEC)

APLEGADOR.-

El qui capta o demana almoina per a algun santuari o ermita. Anaven de casa en casa, a les poblacions, i sobretot a pagès, captant almoines en diner o en espècies, per a mantenir el culte d'una determinada ermita o santuari de vegades perdut entre boscos (la Salut de Sant Feliu de Pallerols, Rocacorba, Montdois).

Portaven una capelleta penjada al coll, amb una petita reproducció de la imatge que motivava llurs caminades. Rodejaven la imatge flors artificials, atrotinades i polsoses. La capella tenia a baix una caixeta.

Als pobles demanaven caritat, si venia el cas feien una mica de conversa i no deixaven de prendre quelcom quan se'ls presentava l'ocasió. A pagès es trobaven al seu centre. A les cases de propietats rurals s'atipaven, s'aprovisionaven, contaven notícies del seu itinerari i sovint xafardejaven. Algunes cases pairals disposaven del «quarto» dels aplegadors, independent de la resta de la casa per tal d'evitar possibles complicacions. (MdG)

ASSAONADOR.-

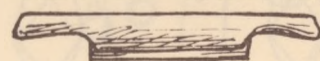
Menestral que realitzava totes les operacions d'acabat de pells o cuirs adobats, tals com el greixatge, el tenyit, aplicacions de llustres o altres. L'assaonador prenia del blanquer les pells o cuirs «en blanc», és a dir, només adobades amb tanins vegetals i sense acabar. Damunt, hom li aplicava tot un conjunt d'operacions anomenades actualment d'acabat, i lliurava així un article enllestit per a l'ús que n'havien de fer els sabaters, els basters i altres persones de l'ofici relacionat amb la pell.

BARRETINADA

color variat, que duen per dormir (Olot, Torelló, Vic, Pinós). -c) Barretina de mariner, és vermella i no molt llarga, i l'usen els mariners. -d) Barretina de capellà:

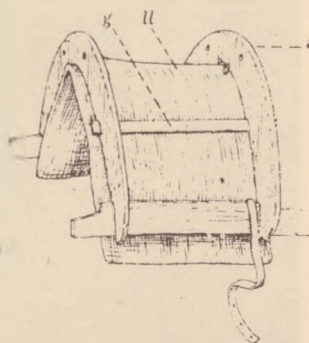

CAPÇANA (|| 2)

PINTA D'ASSAONADOR

BASTAIX

B

BARRETER.-

El qui fa o ven barrets. Antigament els barreterers fabricaven barrets o gorres de llana, seda, fil o estam; treballaven amb agulla. El comerç amb Amèrica i algunes millores tècniques donaren lloc a una època de prosperitat entre el 1750 i el 1800, però l'elevat preu de la seda i el canvi de moda originaren la decadència del gremi. (GEC)

BARRETINAIRE.-

El qui fabrica o ven barretines. A Olot coneixiem bé aquest ofici. Mossèn Cinto començà el poema *La barretina* amb aquesta estrofa:

Quan a Olot jo l'aprenia
mon ofici dava plaer,
cada poble a on floria
me semblava un claveller.

Més endavant, a Olot la confecció de barretines esdevingué una veritable indústria. En aquest ram sobresortí la fàbrica que avui porta el nom de Fills de Serrat Darné. Les seves barretines arribaven a molts llocs de Catalunya.

En el primer quart del nostre segle, a gran part de Catalunya, els pagesos duien *barretina vermella*, doblegada i posada de tal manera que recordava una cresta. Un d'aquells ferrenys camperols, sense barretina hauria fet l'efecte d'un gall sense cresta. De vegades s'albirava algun vell amb *barretina musca* (o de color morat fosc), aplanada. Recordem un masover que per a pagar l'amo treia els diners de la barretina musca.

Ara cercariem endebades barretines a les parades dels mercats o a les botigues de gèneres de punt. Les poques que es fabriquen troben fàcil sortida. Als venedors de records d'Olot -si n'aconseguien una remesa- se'ls esgoten ràpidament.

Fins fa poc, a Olot, un home retirat de les feines del camp, lluïa la barretina pels voltants de l'Hospici, la seva residència. Ja no se'n veu ni una. Ha quedat reduïda a una peça de museu, i com a tal representada degudament al museu local (MdG).

BASTAIX.-

El qui té per ofici transportar coses de pes a coll, generalment amb l'ajut d'una *capçana* (bastaix de capçana), d'una corda (bastaix de corda), d'una barra (bastaix de barra). Antigament, els bastaixos treballaven regularment a la ribera de la mar, i s'encarregaven de transportar les mercaderies des de les platges o els molls fins a la duana, al pes del rei, als magatzems particulars i viceversa. Els bastaixos es feien responsables dels productes que transportaven. (GEC)

BASTER.-

El qui té per ofici de fer, adobar i vendre els basts i tots els altres arreus per a les bèsties de càrrega.

BATANER.-

El qui treballa en un batà, màquina usada en la filatura de cotó i destinada a continuar la neteja i la disgregació dels flocs de fibra, començada en les obridores, transformant-los en una napa o tela de batà, de pes i densitat controlats. (GEC)

BATIFULLER.-

El qui fa panys d'or, d'argent o d'altres metalls batent-los a cops de martell.

BLANQUER.-

El qui adoba les pells d'animals després d'haver-ne estat eliminat el pèl o la llana, per a transformar-les en matèries utilitzables, per a la confecció de calçat, vestit, marroquineria o d'altres aplicacions. Antigament el blanquer era un menestral que adobava les pells amb tanins vegetals, després d'haver fet els treballs de ribera.

neteja i eliminació de substàncies no útils (pèl, etc.) fins a obtenir pells «en blanc» —d'on deriva el nom de l'ofici— que eren lliurades a l'assaonador. La indústria catalana de la pell tingué un bon mercat al nord d'Àfrica fins al segle XVI. Els blanquers treballaven a les grans ciutats i vora els corrents d'aigua. Disposaven de grans obradors col·lectius i d'un sistema de repartiment de les primeres matèries, així com del dret d'inspecció sobre els cuirs, concedit per Martí l'Humà. (GEC).

BORRALLER.—

Filador de borres, fibra curta de qualsevol matèria tèxtil procedent de les operacions de batanat, cardat, pentinat, etc., considerada com a rebuig i que era aprofitada per a filar fils gruixuts, fabricar buates i encoixinar.

BOTER.—

El qui té l'ofici de fer bótes, especialment de vi.

BRUNYIDOR.—

Operari especialitzat a treure llustre a les pedres, metalls, etc. fregant-los.

BUIDADOR.—

Menestral que buidava metalls.

BUROT.—

Funcionari municipal encarregat de cobrar els drets d'entrada de certs articles. A Olot existien oficines.

C

CADIRAIRE.—

El qui fa, ven o repara cadires.

CAMPANER.—

El qui fabrica campanes. En el seu origen, l'ofici de fabricar campanes era vinculat estretament al de couer. No arribà a formar gremi independent, si bé la fabricació de campanes s'especialitzà com a indústria pròpia. El 1906, als Països Catalans encara funcionava una fàbrica de campanes a Olot i una altra a Vic. (GEC).

CANVIADOR.—

El qui es dedicava a canviar monedes per altres de valor equivalent, alhora que solia tenir diners en dipòsit, feia operacions de préstec i negociava lletres de canvi.

CARBONER.—

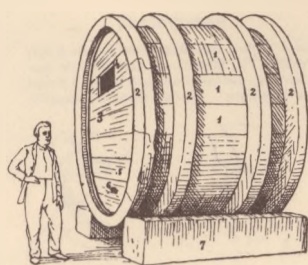
Persona que fa carbó vegetal. A tot el nord de Catalunya central i oriental (inclòs el Rosselló), els carboners eren cerdans que emigraven temporalment a colles. A la Catalunya Nova, els carboners eren bàsicament tortosins que emigraven per famílies que s'establien en un bosc mentre hi havia llenya. (GEC).

CARDADOR.—

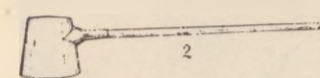
Obrer encarregat de l'operació de cardar o del funcionament de les cardes, màquina emprada en la filatura mecànica de cotó, llana, jute, etc. que té per finalitat desagregar i fer paral·leles les fibres, i separar-les de les impureses de què van acompanyades mitjançant l'acció de superfícies recobertes de guarnició metàl·lica disposada sobre la perifèria de cilindres, o la combinació de cilindres i superfícies planes. Hom l'exercia molt sovint a les zones rurals i, fonamentalment, l'exercien les dones, com els filadors. (GEC).

CASTANYERA.—

Qui torra i ven castanyes pels carrers. Era un ofici de temporada, exercit exclusivament per dones modestes que aguantaven la intempèrie, situades en llocs estratègics. A Olot en paraven tres a la Plaça, una a la Plaça dels Capellans (sortint del carrer d'Amargura) i probablement en algun altre

BÓTA CONGRENYADA

BUIDADOR (|| 1)

1, de carabassa;—2, de zinc

indret. La parada era senzilla: consistia en una tauleta, una cadira baixa de balca, un fogó portàtil, resguardat en una caixa metàl·lica i cilíndrica, amb un utensili anèx, la torradora, paella foradada d'aram o de ferro. Quan la il·luminació urbana era deficient, un llum d'oli formava part de l'utilatge de l'ofici. En dibuixos d'aquella època, al costat de la castanyera, es veu un fanal no gaire pretensions.

Les castanyes, un cop torrades, es mantenien calentes dins d'una saca, ficada a vegades en un cabàs. Les castanyeres les col·locaven sobre una tauleta al costat de papers de diari, amb els quals feien paperines que els clients rebien amb complaença. A més de les torrades, també es venien castanyes bullides. (MAG).

CERER.—

El qui treballa o ven la cera.

CISTELLER.—

Menestral que fabricava cistells i altres objectes de vimet. Mai nombrosos, els cistellers constituïren un ofici pràcticament lliure.

CLAVETAIRE.—

Menestral que feia claus. L'ofici, desenvolupat a partir dels segles XV i XVI, fou exercit pels ferrers fins que al segle XVII les necessitats de proveïment exigiren una major producció, fet que originà en alguns indrets un ofici especialitzat i independent. Tingué realment importància a Ripoll i Campdevànol a causa, possiblement, de la facilitat d'obtenció de ferro al mateix Ripollès, mentre que, amb els d'Olot i Manresa, esdevingueren gairebé els únics proveïdors del mercat peninsular i americà. Amb la fabricació mecanitzada de claus el primer terç del segle XIX, l'ofici perdé la seva importància. (GEC).

CORDER.—

El qui fabrica o ven cordes. El menestral corder treballava essencialment amb canem i la seva producció era destinada a cordes per a vaixells. A Catalunya era un ofici molt estès a les poblacions marineres, com ara Blanes, que avantatjaven sovint els gremis de les capitals. (GEC).

CORREDOR D'ORELLA.—

Corredor que intervenia en els contractes de compra-venda de productes d'importació i exportació, en la negociació de lletres de canvi, en la contractació d'assegurances marítimes i de nolis, en el peritatge de teixits, de naus i de mercaderies, etc. Era un ofici que, en principi, fou exercit pels jueus i, més tard, pels conversos. (GEC).

COTAMALLER.—

Menestral que fabricava cotes de malles.

CULLERAIRE.—

El qui fa o ven culleres de fusta. En aquestes mateixes pàgines en comentem la figura de Pasqual Moli, de Tortellà.

D

DIDA.—

Dona que alleta l'infant d'una altra.

DRAPAIRE.—

El qui comercia en draps vells, paperassa i altres objectes de rebuig.

E

ESCOLÀ.-

Persona que ajuda a missa i altres ministeris de l'altar.

ESCLOPER.-

El qui fabrica esclops. S'elaboraven de manera senzilla a la Garrotxa, Guillerics, Plana de Vic, Ripollès, Berguedà i en general a les terres muntanyenques. No tenim record dels esclopers instal·lats en ple bosc, en barraques primitives, predecessors dels qui hem vist feinejar en obradors modestos i dels qui han establert tallers mecànics. Es deia que els esclops de fusta de pi mantenien calents els peus calçats amb peücs, i que els de fusta de saula o de pollancre eren preferits per llur lleugeresa. Per tal de fer els esclops, es començava per escalabornar peces de fusta de dimensions apropiades, donant-los forma i buidant-les. Després es polien i decoraven amb dibuixos simples fets en baix relleu. A continuació es fumejaven a la llar o foc a terra. Es feien trincar, i pel so es comprovava que no eren esquerdatos. Finalment es pintaven de vermell, amb més o menys intensitat segons la qualitat de la mercaderia. Els més gruixuts i més resistents acabaven al davant amb punta roma inclinada cap a enlaire. Un esclop serveix indistintament per al peu dret o per a l'esquerre.

Els esclopers també manufacturaven els esclopets. L'esclopet era una mena de didal amb el qual els segadors, durant la sega, protegien els dits de la mà esquerra del possible risc d'un cop de falç fortuït. (MdG).

ESCURA-XEMENEIES.-

Qui neteja les xemeneies traient-ne el residu deixat adherit a les seves parets per la substància que hi ha estat o passat.

ESMOLET.-

El qui té per ofici esmolar ganivets, tisores, etc., és a dir, fer agut el tall o la punta d'aquestes eines donant a la fulla l'angle de tall adequat per a l'ús a què és destinada. Tradicionalment, els esmolets anaven pels carrers amb un cavallet amb la mola acoblada, i advertien la seva presència amb un so característic. (GEC).

ESPARTENYER.-

Menestral que fabricava espartenyas. L'ofici d'espartenyer tenia una base rural, i era practicat pels pagesos en temps de pluja i de fred. Com a gremi urbà, els espartenyers eren units amb els corders a la majoria de les poblacions. (GEC).

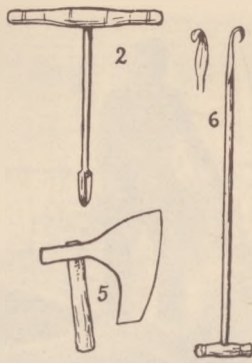
ESPARTER.-

Menestral que treballava l'espart. Tenia diverses aplicacions. Entre altres objectes, feien soles d'espartenyas i estores. En començar aquest segle, a Olot hi havia, almenys, una dotzena d'espartenyeries i cinc estorereries. Eren de famílies d'espartenyers els escultors Josep i Joan Clarà i Enric Quintana, i de família d'estorers el poeta Xavier d'Olot.

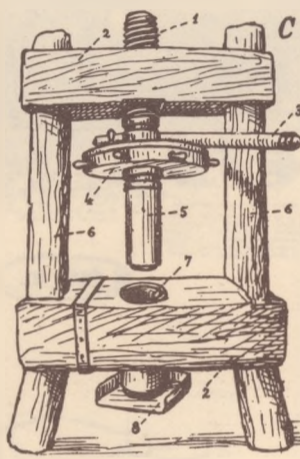
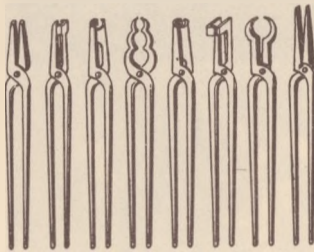
De l'espart en feien cordes, fre-galls (per a la neteja domèstica), sarrions (per a transportar carbó), saques i cabassos en els quals alguns treballadors portaven les eines de l'ofici, i feien favor als pagesos per a tragar molts materials. A alguns llocs fabricaven d'aquesta fibra barrets ordinaris: d'aquí la dita menorquina, parlant de l'agricultura: «qui vol entendre aquest art, ha de dur barret d'espart». També ha servit per a fabricar pasta de paper ordinari. (MdG).

ESQUILADOR.-

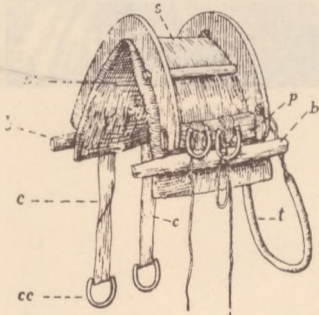
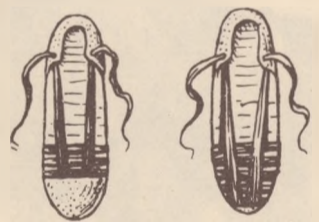
Persona que talla arran el pel, la llana, etc. a un animal, ja sigui

Eines d'ESCLOPETER

C, premsa de fideus.

per a facilitar-li la higiene i la transpiració, o per aprofitar-ne el producte obtingut.

ESTANYAPAELES.-

Persona que estanya paelles, cassoles i altres atuells de metall.

ESTORER.-

Persona que fa o ven estores, teixit fet de llates trenades de joncs, de palla, espart o jute, destinat principalment a cobrir el paviment de les habitacions.

F

FERRER.-

Menestral que treballava el ferro. L'ofici de ferrer fou el punt inicial de l'especialització dels gremis metal·lúrgics, els quals s'anaren separant d'aquest al mateix temps que el gremi es dividia en diferents variants tècniques. (GEC).

FIDEUER.-

Fabricant i venedor de fideus i pasta per a sopa. Anomenats també semolers, molts fideuers eren, a la Barcelona del segle XVIII, d'origen italià. S'organitzaren en gremi sota la pressió fiscal del Cadastre (1722), i continuaren llur existència corporativa fins ben entrat el segle XIX. (GEC).

FILADOR.-

Operari dedicat a filar qualsevol matèria tèxtil. Als Països Catalans era un dels pocs oficis oberts a la dona. Des del segle XVII, en la indústria de la llana, els paraires tendien a recórrer a filadores de la ruralia, les remuneracions de les quals eren sensiblement més baixes que les de la ciutat. (GEC).

FRENER.-

Menestral que fabricava frens o guarnicions per a cavalleries. Fou el més antic dels oficis de la pell a Barcelona, i participà en el Consell de Cent des de la seva creació. (GEC).

G

GUADAMASSILER.-

Menestral que daurava i estampava coixins, cuirs, cortines, etc. S'originà en l'artesanía hispanomusulmana. Formaven un petit gremi, unit amb els batifillers i oripellers. (GEC).

GUARNICIONER.-

Menestral que formava part de les corporacions que aplegaven tots els oficis relacionats amb la guarnició de les cavalleries.

GUARNIMENTER.-

Persona que fa o ven guarniments, conjunt de corretges, collar, brides, etc. que hom posa a un cavall, mul, etc. per al transport o la feina en general.

M

MANDRETER.-

Menestral que confeccionava mendrets, cert tipus d'espasa.

MANESCAL.-

Qui té per ofici curar les malalties de les bèsties.

MANXAIRE.-

Persona que feia anar la manxa d'un orgue, d'una ferreria, etc.

MATALASSER.-

El matalasser s'encarrega de fer i de refer els matalassos, aquests grans sacs de roba, aplanats, plens de llana i a voltes de cotó. Ho feien al propi obrador, i més sovint a domicili, tant als pobles com a pagès. Les eines del seu ofici són dues perxes i una bossa amb gansalla i agulles apropiades. Pot portar un saquet de llana per a suplir les pèrdues. Quan la llana dels matalassos queda massa premada pel pes del nostre cos, es fa necessari refer-los. El matalasser descús el matalàs i esuen la llana al terrat o al pati de la casa, o a l'entrada (si no troba lloc més adient). Amb les dues perxes, mogudes amb rapidesa i habilitat, aconseguen que la llana es torni de nou esponjosa; amb la d'una mà voleia la llana, i amb la de l'altra la bastoneja. (M&G).

MESTRE D'AIXA.-

Menestral que a les drassanes de vaixells treballa aquesta, i projecta i construeix tota mena d'embarcacions.

MOLINER.-

Menestral que tenia a càrrec seu la mòlta de blat.

MORRALLER.-

Persona que fa, ven o adoba morralles, conjunt de corretges que hom acomoda al cap d'una haveria, als quals van units la brida i el mos.

N**NUNCI.-**

El qui té per ofici o encàrrec fer les crides en veu alta.

O**ORACIONER.-**

Persona que va de porta en porta dient oracions de caràcter supersticiós. A Barcelona, els antics oracioners eren cecs i formaven part, juntament amb els coixos i esguerrats, de la confraria del Sant Esperit. (GEC).

ORIPELLER.-

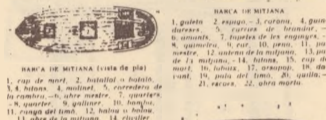
Persona que fa o ven oripell, full de llautó prim i polit que brilla com l'or, i del qual hom fa diversos ornaments. Els oripellers dauraven i argentaven cuir o pells amb fins pans, i colraven l'argent amb productes i mixtures que constituïen secrets només tramesos de pares a fills. (GEC).

P**PARAIRE.-**

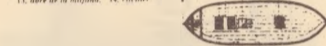
Persona que es dedica a qualsevol de les operacions a les quals és sotmesa la llana, des del rentat fins al perxat. El paraire fou es-

BARCA DE MITJANA (VETRA)
1, mastro; 2, palaneta; 3, mitjaner.

BARCA DE MITJANA (LLEDA DE PI)
1, cap de mast; 2, baloiol o baloiol; 3, 4, bitons; 5, mastro; 6, esportons de la cambra; 7, abra mastro; 8, quarter; 9, quarter; 10, quarter; 11, canya del fons; 12, bitons o bitons; 13, abra de la mitjana; 14, rivoter.

BARCA DE MITJANA (LLEDA DE PI)
1, galera; 2, ruyga; 3, celano; 4, gale d'araca; 5, capata de tramitar; 6, canons; 7, mastro de les canons; 8, quarter; 9, cap; 10, jero; 11, pal mastro; 12, canya de la mitjana; 13, canya de la mitjana; 14, bitons; 15, cap de mast; 16, bitons; 17, armarque; 18, canya; 19, pala del fons; 20, quarter; 21, canya; 22, abra mastro.

Oriental superior
MOLÍ D'ORIPELL

CARDA DE PARAIRE

sencial en la indústria tèxtil catalana des del segle XIII fins a les acaballes del XVIII i el principi del XIX: dins la indústria de la llana exercia l'element directiu; comprava la llana i la donava a treballar als oficis subalterns -teixidors, tintorers, abaixadors- tot reservant-se l'aprest final i la comercialització. El procés d'industrialització (segle XIX) significà l'extinció dels antics paraires, substituïts pel tipus més modern del fabricant, lliure de vinculacions corporatives i de reglamentacions tècniques. (GEC).

PEROLER.-

Qui fa o ven perols.

PINTAIRE.-

Qui fabrica pintes o en ven.

PLORANERA.-

Individu, generalment una dona, que plora en les cerimònies, sobretot els enterraments, per acompanyar el dol d'un parent, d'un amic o d'un membre destacat de la societat.

S**SAGRISTÀ.-**

Clergue o laic que té cura d'una sagristia, de les coses necessàries per al culte cristià, i de l'endrecament d'una església. En els antics monestirs, col·legiats i canòniques, constituïa un ofici important que disposava d'un tot de béns, cosa que el convertí sovint en un petit magnat en les grans comunitats. En les parròquies grans era un clergue o beneficiat, i en les petites rurals un cap de casa, el qual administrava els béns provinents del dret de sagristia. (GEC).

SALTATAULELLS.-

Aprenent o dependent de botiga.

SEGADOR.-

Persona que talla les messes o l'herba amb la falç o amb una altra eina semblant.

SELLER.-

Menestral que fabrica i ven selles per a cavall.

SERENO.-

Funcionari encarregat de la vigilància nocturna en les poblacions petites i, per sectors, a les ciutats. Foren establerts (inicialment només a les capitals de província) per un decret de 1834. Les missions són les d'evitar robatoris al veïnat que tenen assignat, avisar en cas d'incendi, anar a cercar metges o sacerdots en cas de malaltia greu d'un veí, etc. Antigament cantaven l'hora i el temps que feia. D'ací prové, en castellà, llur nom. (GEC).

SIVELLER.-

Persona que fabrica sivelles o en ven.

T**TAPINER.-**

Menestral que feia tapins, sandàlies que duïen principalment les dones, i que eren de tela fina amb una sola de suro gruixuda posada entre unes altres dues de cuir.

TARTANER.-

El qui mena una tartana.

fondre en la mateixa persona.
(GEC).

Part davantera del TELER A MÀ

TRAGINER.-

El qui transporta mercaderies d'un lloc a un altre. El traginer tingué un paper molt important dins la societat preindustrial com a element de relació de poblacions sovint aïllades, petits comerciants, difusor de notícies, etc.

TRULLAIRE.-

Encarregat d'un trull, local destinat a la fabricació d'oli.

V

VANOVER.-

El qui fa o ven vànoves, cobrellits d'abric i ornament, generalment fet de punt.

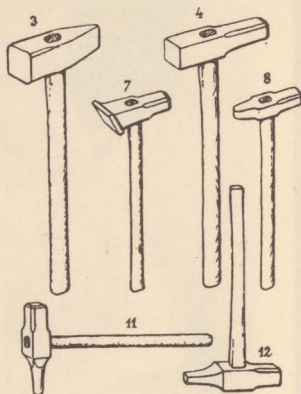
VETLLADORA.-

La qui es dedica a vetllar malalts.

X

XERRICAIRE.-

Teixidor que treballa amb un teler xerric, teler de mà per a fer mitges i altres gèneres de punt, propi d'Olot.

«Ara, si anem a l'Alta Garrotxa, de gos d'atura ja no en podem sentir gairebé cap; han callat les campanes de les nostres esglésies; les masies resten tanca-des, ja no hi ha ningú...».

(Esteve Puigmal, idem).

Un exemple que ara em ve al cap, i que indirectament o potser directament el podem relacionar amb aquest nostre món de sorolls i presses és que actualment no hi ha cap casa discogràfica que vulgui una cançó que duri més de cinc minuts, i encara ja és llarga; a Beget es troben romanços que duren 40 minuts. Evidentment, la gent tenia temps per cantar quan feinajava o simplement per passar l'estona, ara ja costa trobar algú que canti tot fent feina.

Això potser és una mica el que intenten fer en Blanc i l'Amadeu, d'anar a explicar les cançons i rondalles de Beget a partir del tarannà, la feina i la manera de viure de la gent. Les cançons no surten perquè si, surten perquè hi ha un sentiment, una vivència al darrera, la cançó és l'expressió d'aquesta.

L'Amadeu, el vaig conèixer quan estava al Seminari de Cançó Popular, ell també hi treballava, aleshores va haver d'anar a fer la «mili» i al cap de 4 anys l'he retrobat vivint a les Arsoles, una casa entre Rocabruna i Beget.

«Ja fa dos anys que hi visc, quan vaig acabar la mili ja vaig venir cap aquí». Nat a Manresa, fa molts anys que viu a Camprodon, a la colònia Estebanell i a Sant Pau de Segúries. Treballa d'animador a les escoles de Camprodon i a la Professional de Ripoll donant classes d'expressió. Des de l'hivern passat que s'han ajuntat amb en Blanc. «En principi el que jo volia era aprendre a tocar el violí. Li vaig dir a n'en Peret si me n'ensenyaria i vàrem quedar un parell de vespres a la setmana. L'hivern té el dia tan curt que a tots dos ens va agradar la idea».

En Samarra era un gran cantador, el llogaven les colles de segadors només perquè cantés, i així els altres anaven a ritme.

Ja tenen un repertori d'unes trenta cançons i balls; en Peret toca el violí i l'Amadeu la guitarra i canta. Han anat a Ripoll cridats per l'Ajuntament, a Campdevànol, Matamala, Camprodon.

Amb aquestes sessions, normalment duren un parell de dies, intenten fer conèixer a la gent el què és Beget, o millor dit, el que ha estat. Desgraciadament el món que expliquen ja resta dins els records, «però intentem sobretot que la gent conegui les seves cançons». Canten una corrandà que diu:

«De cançons i de corran-des
us en cantarem deu mil,
les portem a la butxaca
llogadetes amb un fil».

I tenen tota la raó del món.

«A la gent ara li torna agradar tot això, ens diu en Peret, encara que és força una minoria, però ens va sorprendre i agradar que a Ripoll, el segon dia el número de gent s'havia triplicat».

«També anem per les escoles a fer ballar la mainada, els agrada molt».

Si voleu ballar corrandes
aneu-hi a la Ma del Forn
les ballen a les enfosques
i amb el puntier del forn.

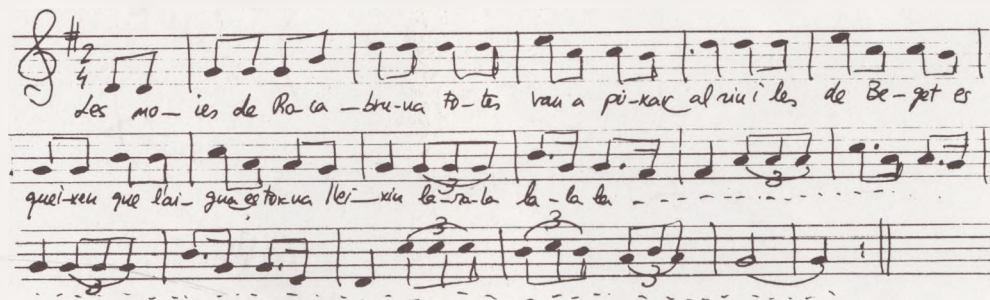
(La Ma del Forn és una masia que hi ha tocat el poble de Sant Aniol).

A la Vall del Bac se corre
a la Vall del Bac es diu
que no hi ha més galant jove
que és l'hereu de Llongarriu.

Les noies de Molló
són poques i mostatxudes,
quan passen pel carrer
fan petar les ferradures.

Mare de Déu del Coral
vos que en sou tan «coralera»
ajudeu-les a casar
les noies de La Manera.

etc.

No han fet cap tipus de propaganda ni promoció del treball que estan fent. «La gent que ens ha llogat, ho ha fet perquè ens coneixia, però nosaltres no hem anunciat res».

«Això no vol dir —diu en Peret— que en Fonso i jo ja no toquem més, sinó que en són coses diferents i que es poden molt en complementar. Amb en Fonso continuarem tocant allà on ens lloguin».

Quan li pregunto el tipus de música que solen tocar en els balls em contesta en Peret: «S'ha de tocar segons el quadro, segons la guarnició. Depèn molt del dia, del que et demana la gent, que a vegades costa molt d'arrencar, però un cop ho està, ja no volen parar. Fem una mica de tot, intercalem ball antic: tango, mazurca, vals... amb música moderna que aprenem de la ràdio».

De Beget, de la seva gent, d'en Blanc i en Fonso, els últims trobadors de la Ga-

Amb en Fonso continuarem tocant allà on ens lloguin.

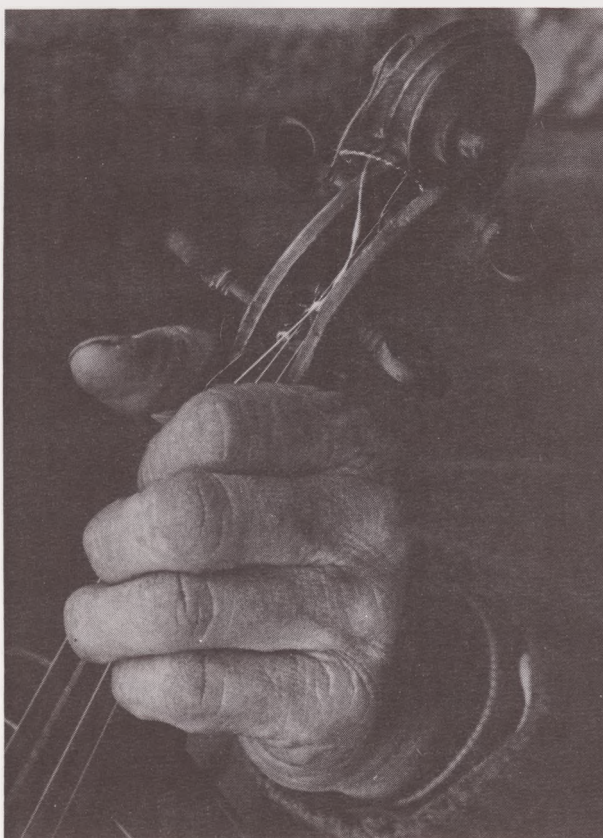
rrotxa, n'hi hauria molt per anar escrivint igual que de tants pobles que han perdut els seus habitants i ara queden com fantasmes d'un passat existent, d'un model de vida i societat perdudes. Els qui no volem admetre aquest drama entorn a l'existència humana, les paraules finals de l'Esteve Puigmal no ens consolen pas tant com ell desitjaria.

«Cada dia són més les masies que a les nostres valls recobren vida de bell nou. Una vida de caps de setmana i períodes de vacances, cert; però el que importa és que d'una manera o altra recobrin la vida. Ja no cal pensar que hi poguem sentir més gossos d'atura; però... què importa al capdavall que siguin perdiguers o llebrers? El que importa és que hi siguin, perquè amb els seus lladrucs ens diran d'un tros lluny que en aquella masia hi ha gent».

TERESA PLANAGUMÀ
Fotos: Mel

EN PERET DE CAN BLANC

En Peret de can Blanc, aquest músic excepcional el nom del qual no hi ha programa de festes d'arreu de la comarca que no dugui o no hagi dut imprès, va néixer a Beget, a la casa n.º 1 del carrer de França, aleshores coneguda per can Blanc. Diem «aleshores», perquè ara ja no és can Blanc, sinó, i ben curiosament, can Qual Negre. També és ben curiós el que passa amb el nom de les cases: a pagès, el nom dels masos no canvia mai. El masover del mas Barrancot —per citar un exemple— deixarà de ser en Barrancot si per cas es muda al mas Codina, i serà d'ara endavant en Codina; mentre que en Codina, si es muda al Barrancot, deixarà de ser en Codina per ser, de llavors endavant, en Barrancot. Als pobles rurals s'esdevé més aviat el contrari. És la casa, que canvia de nom. Així tenim que l'avi d'en Peret, fill de can Blanc de Pera, se'n va a viure al poble de Beget i dona, a la casa on se'n va, el nom de can Blanc. D'ara endavant serà can Blanc. I quan el pare d'en Peret es muda a una casa del poble coneguda per can Dies, hom deixa de dir-ne can Dies per dir-ne can Blanc. És un dir-ho de passada.

El besavi d'en Peret, feia de pastor i tocava el flabiol; l'avi ja no s'acontenta amb el flabiol i aprèn a tocar el violí; el pare aprèn també el violí, i ensenya la germana a tocar-lo; aprèn també una mica el clarinet.

En Peret es limita al violí; però és el més músic de tots. És el que toca millor, i per autèntica vocació. És clar que el pare també hi tenia vocació, però el tocava sobretot per a fer bullir l'olla. Anava a tocar allà on fos i tocava tant com volguéssiu; però pagant. En Peret ha estat sempre amant d'agafar el violí a tothora: fent tabola amb el jovent, a l'església, a les caramelles de Pasqua, simplement per «amor a l'art», que solem dir. En una paraula: en Peret de can Blanc, és un home que ha vingut al món per a ésser músic, però com tants d'altres en el món de les vocacions humanes, no ha trobat mai qui l'ajudés a encarrilar-se.

La gent que han governat el nostre país, no s'han distingit pas mai com a bons hortelans. En altres països ha estat molt diferent del nostre. L'hortalà, tan prompte com ha nascut la mata de pèsol, hi planta l'aspra al costat perquè s'hi pugui enfilar. Ara: el bo del cas, és que ens enorgullem extraordinàriament de les «plantes» que a l'«horta» hi fan bon goig; ens enorgullem dels músics famosos, dels pintors, escultors, poetes, escriptors famosos; però, ¿què haurien estat aquestes celebritats, si haguessin hagut de comptar amb una ajuda de «des de dalt»? ¿Van trobar l'ajuda oportuna, els conreus necessaris ja des de la infància, en una escola primària amatent a les manifestacions vocacionals de l'infant?

Quan en Peret tenia tretze o catorze anys, un sergent de carabiners que tenia coneixements de música li ensenyava solfeig. Tot plegat quatre o cinc mesos, i el sergent se'n va haver d'anar. Ja no té cap més oportunitat fins a la guerra: al poble hi ve un mestre nacional que sap música, i també li ensenya solfeig. Però en Peret és de la lleva del 38, i el setembre de 1937 és cridat per anar a la guerra.

En Peret és cridat per a anar a la guerra, i la frontera allí mateix: decideix travessar-la. Ell no volia anar a la guerra, però el govern de França li va dir que hi havia d'anar:

—Podeu escollir —li va dir un gendarme, tot just arribat al poble francès de La Manera—, o tornar a Espanya per Figueres, o per Sant Sebastià.

És que no vull anar-hi, jo, a la guerra, sabeu! A mi la guerra em fa basarda! No, no pas per covard, no! He travessat la frontera tot sol, clafertia de carabiners com és. No, jo no sóc un covard. És la guerra, matar gent, que em fa esgarrifança. Jo no hi vull anar, sentiu!

—Escolliu —insistí el gendarme—, a França no us hi podeu pas estar.

Escolliu?... Què li deixava escollir, aquell gendarme? És que ell podia tornar a la banda republicana, havent-ne desertat? França l'obligava a anar a la guerra, i ara hi hauria d'anar lluny, i sol, sense els companys del poble.

No hi havia més remei. Va haver-se d'encaixonar en aquell vagó del tren a Perpinyà, i cap a Sant Sebastià.

Era un diumenge al matí. Un oficial de l'exèrcit de Franco els va fer arrencar per anar a missa. La banda militar interpretava una missa solemne. En Peret recordà la festa major del poble, amb l'orquestra de Camprodon dalt al cor, tocant l'ofici... i no oblidava que n'era lluny... erra arrambat a la paret, i hi clavà el rostre entre les mans per rebentar-se a plorar.

Jo perdo...
Tu perds...
Ell perd...

fins a l'ideal més noble de la consciència humana. Però trobaríem un fil conductor en totes elles: la innocència i la il·lusió.

TERESA PLANAGUMÀ

ISABEL

0336-24360

«Els records, a dintre del cap, crec que fan com el vi dintre de la bóta: a mesura que van passant els anys i més anys, s'evaporen i s'escapen com fum per les esquerdes dels sentits; però els pocs que queden en el fons del cervell són més dolços i tenen més força i més graus». Santiago Rusiñol.

Estimada Isabel:

Han passat les darreres calors de l'estiu, mentre fullejo els munts de revistes polsinoses que l'avia guardava al mirador. En una d'elles, les paraules d'en Rusiñol m'han fet pensar en la meva maduresa de la carn, esposa fidel; per a l'instant refer els teus ulls i el nostre primer bes. Com mai no m'he sentit capada i obligada a viure dins un cos que, de joves, quasi nenes, les dues havíem odiat. M'atreveixo a dir-te de nou amor.

No he pogut deixar de jugar als sonets, per això ara te l'escric: Irene jugant a l'estany, amb xocolata i pastissos, mel i llimonada ha perdut la imatge. Oh Isabel tes cabells i besar-te. El cel despert i clar no hi és, oh el cel! les maduixes vermelles i les margarides blanques, els teus pits encesos en cada manyac.

Irene vestit blanc i el vent, matí i tarda, rialla i gemec, el retrat s'esquerdissa amb ella. Oh Isabel ton rostre i dibuixar-te. El cel paraula i vol ha marxat, oh el cel! les parpelles humides en cada sospirar, els teus llavis oberts amb nostra nuesa.

I resseguir el teu mirar mentre s'erica la pell i la mà busca el teu si humit pel nostre besar. Els teus cabells i el cel on són, jugant a l'herba, tarongers i flors.

I els meus negres ulls, fina pell que descansa en cada una de les teves robes. Oh il·luminar. Es fa tard per a buidar el teu cos, adormit a la cambra, liles i vels; oh el cel les teves passes.

Teva. Irene.

Elles dues besades en el columpi, cos contra cos, dona amb dona i la suor, el gemec i les mans que es re-

Una mà fraternal se li posà a l'espatlla. En Peret reaccionà, va girar-se...

—Sóc de Gombren —li va dir aquell company, també jove com ell, que li havia posat la mà a l'espatlla—; serem companys!

—Aquesta música m'ha impressionat —volia excusar, en Peret, les seves llàgrimes—. He recordat el poble, la festa!...

Però en Peret ara observava els ulls del de Gombren, que també havia plorat.

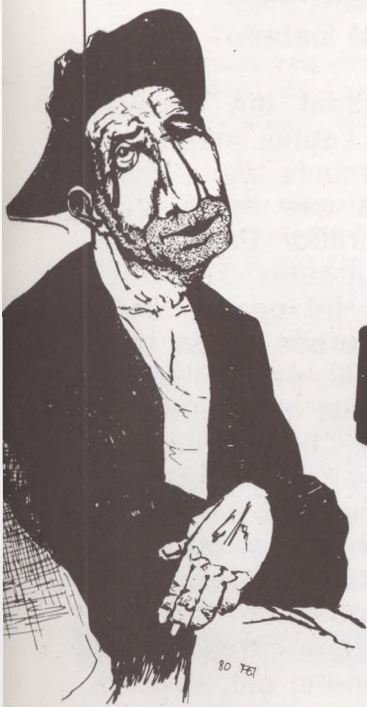
En Peret va ser enviat al front. I de seguida que hi va ser, el capità de la companyia va saber que tocava el violí i va comprar-li'n un. No; per què només el violí i ja està? Que no ho veia, el capità, que el que necessitava aquell noi era un mestre? És que no ho veia ningú? Si, és clar, ara amb la guerra, no es podia pensar en res més que en la guerra. I ben cert, també, que ara ja es deuria haver fet tard...

«Jo sóc jo i la meva circumstància»? I tant! Què seria en Peret, avui, si de petit hagués trobat la seva aspra? No ho podrà saber mai ningú. Com en tants casos en el món de l'art. Tants casos, ben segur, que hom es pregunta si de la mateixa manera que existeix un monument al soldat desconegut, no n'hauria d'existir també un a l'artista ignorat. Perquè ens fes pensar en la seva exis-

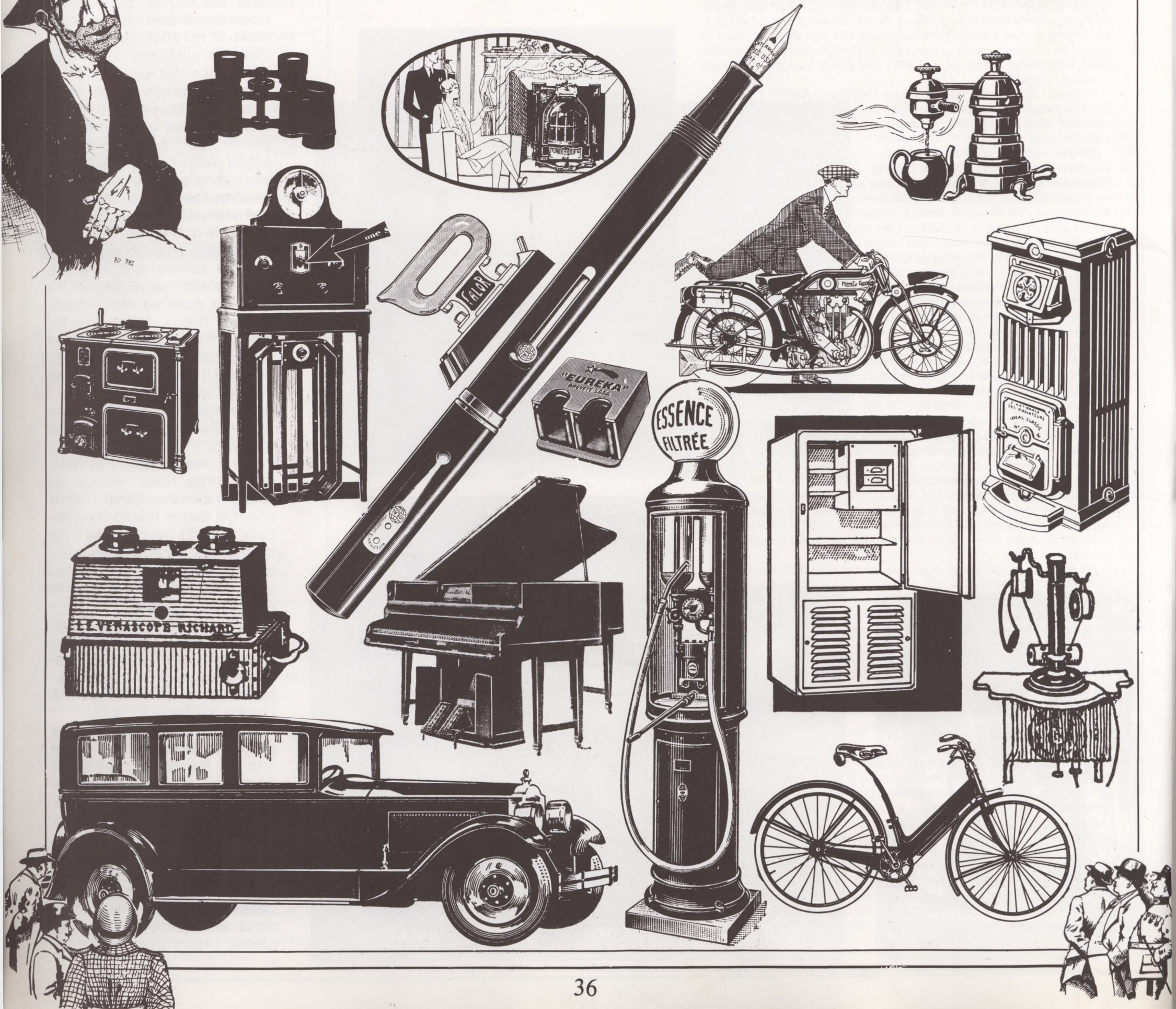
tència, en la necessitat de conrear millor les vocacions humanes. Però és clar que tampoc no en fariem res. El monument al soldat desconegut ja fa molts anys que existeix i les guerres es van encenent igual avui que ahir. No sembla pas que ens faci meditar gaire. Quan en Peret tenia nou anys, ja va fer el primer lloguer amb el pare. Concretament a Bestracà, per l'aplec de Sant Joan. El pare guanyava un duro, i a ell ja li van donar deu rals. Dintre seu hi ha, doncs, ben manifesta, una vocació que vol enfilar-se. Però l'aspra no és enlloc. Ningú no ha dit al mestre amb el qual va a escola al poble, que ha d'estar atent a qualsevol vocació que vegi espurnejar entre els seus alumnes, per tal d'obrir-los camí.

Sí, en Peret de can Blanc, és conegut arreu de la comarca. Qui és, però, en Peret de can Blanc? És el músic que toca excepcionalment el violí sense saber de música, d'oïda simplement, o el músic digne de figurar, al seu dia, a la sens dubte llarga llista dels qui són mereixedors d'un monument a l'artista ignorat? Però això, és clar, no ho sabrem mai.

ESTEVE PUIGMAL

MERCAT DE PUCES

0336-24460

DE LA CULTURA ENVASADA I ALTRES MALEDICCIONS

Evidentment som molt lluny de les celebracions rituals de les antigues civilitzacions. El triomf en la caça i en la guerra, l'adoració dels déus, la vinguda d'un hostatge, la recol·lecció dels camps, la vida i la mort,...eren motiu de festa. Les festes eren una explosió de joia o de dolor en les quals participava tot el grup-vida. El desarrelament de la gent d'avui, de nosaltres, havia de conduir inevitablement a la desnaturalització d'aquelles manifestacions (in) culturals que anomenem «festes».

DE LA CULTURA A LA INCULTURA PASSANT PER LA COLONITZACIÓ: LA SOCIETAT DE L'OCI

Al primer cop d'ull pot semblar que tendim cap a la societat de l'OCI, és a dir, cap a allò que Fabra defineix malintencionadament com «el fet d'estar-se sense fer res». En la cultura del treball, de la qual la societat catalana n'és una fervorosa defensora, l'ociositat és un vici repudiable, font d'innombrables mals.

Davant d'aquella proclama que, si més no, defineix un desig, una aspiració frustrada, no és estrany que molts es fotin a riure. Pensant-ho fredament, un dilluns qualsevol, quan sona aquest maleït instrument que en diuen «despertador», és molt fàcil que tots pensem el contrari.

Quantes vegades no hem sentit a dir que el treball necessari per fer funcionar la societat, per viure, en definitiva, es podria reduir a un mínim fàcilment tolerable...? I és veritat, encara que en general es consideri com una utopia inabastable.

I mentrestant, la màquina estatal de tots els països es veu obligada a trobar un lloc on col·locar l'excendent de mà d'obra a qui converteix en un exèrcit de buròcrates de la cultura. En aquest món no hi ha lloc per als incontrolats. Tot i tot-hom està en funció del treball que serveix per alimentar l'Estat, les institucions, l'immobilisme, l'explotació... Si l'art, la cançó o la dansa són subversius, la qual cosa no vol dir anti-això o allò sinó reno-

vadors, immediatament se'ls absorbeix o se'ls esclafa.

És per això que crec que la cultura del treball representa la negació de l'autèntica cultura. És lògic, doncs, que LES FESTES que antany eren l'expressió d'un ritme, d'una manera d'entendre i de viure les relacions entre les persones i els pobles, ara siguin una NECESSITAT imposada a remolc del treball.

Tota imposició a l'estil colonial provoca reaccions en contra. El nostre secular rebuig del centralisme n'és un exemple clar. Hi ha una necessitat vital de conservar la pròpia identitat, tant pel que fa a les persones com pel que fa a aquesta invenció moderna de la nació-estat. Però hi ha maneres i maneres de colonitzar un país. És força evident que nosaltres som més una colònia americana que altra cosa, i no pas per la presència d'unes bases, precisament. Ens han fet confondre el progrés amb l'adopció d'uns hàbits i uns valors que no tenen res a veure amb el nostre tarannà històrico-cultural. Però el fet és que hem après força bé la lliçó. Fins i tot amb les festes, que són l'expressió més natural i alliberada d'un poble. al marge de les imposicions del treball, hem adoptat uns clixés absolutament estereotipats.

Jo perdo...
Tu perds...
Ell perd...

corren. Oh Isabel t'han separat de mi, t'han perdut; les teves imatges home amb dona i la pobresa de l'estimar. Oh el cel no hi és, l'han prohibit en honor dels avorrits.

Irene, les maduixes vermelles i les margarides blanques. Tarongers i flors, Isabel. Nosaltres les dones.

JOAN SERRA I CAPALLERA

0336-24560

EL DIA QUE VAIG PERDRE «ALLÒ»

Jo que no vaig gaire a la perruqueria, he de confessar que si lleigeixo les revistes del «corasón» és perquè m'agraden. Donen la mida exacta del país. El sol fet que, avui per avui, s'hagin quedat soles en el mercat editorial, sense cap alternativa de la mateixa magnitud per part de les revistes «sèries» ja és prou significatiu. Com també ho és el seu llenguatge i la majoria de temes tractats. Entre ells, aquella mena d'enquesta en la qual es preguntava quin dia i en quines circumstàncies l'entrevistat-da havia perdut «allò» Les respostes eren sempre una qüestió d'himen i de llit.

De ser jo l'encarregat de respondre, mai no hauria fet referència a aquesta classe de virginitat. La de debò, penso que tota una generació la vàrem perdre el dia que l'home va conquerir la lluna. Millor dit, el dia que un súbdit americà va posar per primera vegada els peus a la lluna.

Allò va ser terrible. Milers de persones estàvem asseguts de matinada al sofà de casa nostra, mentre el televisor ens anava desvirgant a tots. Els americans ens estaven follant vius. Tan sols van seguir verges uns quants avis que moriran, si no ho han fet, sense haver-se cregut de cap de les maneres que allò fos veritat. Però nosaltres, fills de l'era atòmica, ens ho vàrem empassar i ben empassar entre altres coses perquè sabem que allò era cert. El que no sabem era que ja mai més res no tornaria a ser igual. Mai més res no ens tornaria a sorprendre. Podiem comprar la lluna! Havia esdevingut un producte més de consum...

Ara per sobreviure ja només ens queden dues possibilitats: Somniar clandestin-

DE COM ENS HAN AIGUALIT LES FESTES

Ha arribat un moment que hem perdut la noció de «festa», i no sense raó. Hi ha molts elements que han ajudat a desfigurar el veritable sentit de la FESTA. Nosaltres regim la nostra vida d'acord amb un paperet que es diu Calendari i que generalment porta uns numerets de color negre i uns altres de color vermell. Els negres representen literalment la negror dels dies de cada dia, tot i que sempre hi ha algú que se'n salva, simplement perquè es va inventar la manera que cadascú tinguéss la seva pròpia festa particular: l'onomàstica. Els vermells representen les festes de guardar, que hipòcritament respecten fins i tot aquells que a part dels diners, no guarden res. En definitiva, que la distribució del treball i de l'oci ha anat sempre emparentat amb les celebracions religioses. El senyor Franconstein va tenir fins i tot l'osadia de sacralitzar la festa del treball, la de Sant Josep Obrer. L'Església va comprar l'exclusiva, de tal manera que el paganisme o fou ignorat (prohibit) o va ser integrat soterradament. No us sembla que això de la verbena de Sant Joan fa una mica de pudor de cremat?

Fins aquí, tot és una enorme confusió, senzillament perquè després de tanta parauleria, encara no ens hem posat d'acord sobre què és una festa.

QUÈ ÉS UNA FESTA?

Avui faig festa. Dilluns és festa. Ara venen les festes. Aquesta nit fem una festa....Realment tenim un panorama força confús. Lògicament, des de sempre, quan se celebrava una festa no es feia altra cosa que viure i participar de la festa, per tant, si hom estava de festes, no estava d'orgues per fer una altra cosa. El que passa és que a poc a poc, per extensió, s'ha arribat a identificar «fer festa» amb la idea de no treballar, no fer res, la qual cosa no té res a veure amb l'esperit que regnava en tota celebració festiva. Festejar és un verb actiu i transitiu. Dir «és festa» és com dir avui és dijous, i aquí no passa res.

Les festes són una convenció. Aquest, aquell i l'altre han convingut trobar-se per celebrar els anys d'aquest, és a dir, implica necessàriament una relació. Actualment, un pot fer festa sol.

Curiosament, vivim en funció del treball, però treballem pensant en el cap de setmana, la festa setmanal. Són els dies de la descàrrega i de la frustració perquè, evidentment, la festa sense festa no satisfà ningú. Fet i fet, l'únic dia joiós pel qui treballa sol ser la vigília de les festes, quan tens la tranquil·litat de saber que no has de donar corda a aquell impertèrrit personatge que només sap el llenguatge de les hores. Les festes, dissortadament, ja no ens treuen la son, més aviat són una excusa per recuperar la perduda la nit abans fent esforços per esgotar el temps, escurar l'última gota de plaer pensant, només pensant, que pot esdevenir la felicitat que gairebé mai no arriba.

Això confirma que la festa és com una il·lusió volàtil que se t'escapa quan et pensaves tenir-la a l'abast de la mà.

Per materialitzar-se, les festes necessiten un espai i un temps, s'han de poder localitzar en un territori definit i en un temps limitat. Abans, les festes representaven un signe d'admiració, ara són un parèntesi, on la màxima imperant és no fer res. El prelude sempre ha estat important en una festa. De fet, les festes no comencen el dia assenyalat sinó des del moment que s'ha començat a cavil·lar com havia de ser.

El cotxe ha destruït els límits del territori; amb una tarda pots córrer quatre festes diferents, que és la millor manera de no viure'n cap autènticament.

Allò que donava cos a una festa era tot un conjunt d'elements que avui de fet

jor, ja ens ve organitzada per la comissió corresponent, vull dir que ja no hi pintem res nosaltres. Tant de bo que algun dia ens canssem que sigui l'autoritat qui ens organitzi l'oci. Aquest fet reflecteix una renúncia que no té cap sentit: ens hem negat a nosaltres mateixos com a creadors de noves tradicions. Aquesta és la nostra veritable tragèdia.

En aquests moments en què gairebé tothom està a l'espectativa, és molt difícil saber allò que és anacrònic d'allò que no ho és, perquè el que fa desaparèixer una tradició és el neixament d'una altra que la suplanta.

EL CULTE A LA POMPOSITAT

És innegable que les processons religioses d'abans agradaven a la gent, sempre hi ha hagut una marcada atracció per les cerimònies, les desfilades militars, la concessió de medalles, els protocols, etc. Un casament sense cerimònia —diuen— ja no és un casament. Ens fascinen els moviments compassats, la magnificència, les masses, la pompa, allò que els nazis van aprofitar tan bé i els governs de molts països encara utilitzen com ara al Brasil o a Mèxic, arran de la visita del Papa.

Amb la desfeta dels valors tradicionals, tot això se n'ha anat en orris i ara són les forces més reaccionàries que recorren al fetixisme per arrossegar la gent. Ens ha fallat el recanvi.

És curiós que condemnem les restes del naufragi (el bagatge tradicional) quan som a casa i en canvi, elogiem els fòssils d'altres cultures. Hi ha una atracció manifesta per la cosa popular quan és forà-

han passat a ser atemporals: la indumentària, els àpats, els obsequis, etc. La Festa era una diada realment excepcional. Avui dia, de regals se'n fan contínuament, tot depèn de la rebequeria de la mainada. Com més tossut, més joguines s'emporta el menut. Ara, tothom estrena qual vol o quan pot. Tot això ja sé que és molt discutible. Els joves hem estat els primers a carregar-nos aquests esquemes encarcerats i l'haver assumit aquesta actitud destructiva sense tenir a l'abast un recanvi viable i innovador, ens ha portat a la nostàlgia i al desencant.

La nostàlgia vertebrava totes les manifestacions culturals del nostre país i, val a dir, que ha fet cometre molts sacrilegis.

Ja de per si, el programa tradicional de qualsevol Festa Major, sol ser força ensopeït, la prova és que molta gent aprofita per emigrar. Es fa per complaure una mica tothom: ofici, esports, sardanes i ball.

LA IMAGINACIÓ PERDUDA

Si dèiem que les festes funcionen i es munten a partir d'un esquema limitadíssim, no és menys cert que algunes han esdevingut simplement una fira. L'intercanvi, el contacte, ja no es fa amb les persones sinó amb els objectes. El negoci ha envaït d'esperar la festa, la qual cosa era d'esperar en una societat on tot està capitalitzat. Les orquestres no treballen de franc, els firaires viuen de les punyetes que traginen, per veure un espectacle has d'anar a contractar una companyia, ja no hi ha pallasos ambulants. La festa ja no es viu, simplement es mira. I encara pit-

nia. Parlem amb veneració de les processons de Sevilla —quan sabem que són un carnaval— i ens carreguem la de Girona perquè és anacrònica.

Darrerament, hem adoptat un costum que pot ser nefast per aquest país: anar-nos-en de festes arreu. Per setmana Santa a Andalusia, el Juny a Menorca, el Juliol a Pamplona, el mes d'agost a Avinyó, etc., etc, i mentrestant, la monotonia i el descens envaeixen les nostres comarques.

Donem la impressió de ser uns personatges desarrelats que avancem o reculem a les palpentes a la recerca a la recerca de no sé quins valors, o a la recerca de la nostra pròpia identitat. Sembla que tot esforç sigui en va, perquè cada cop som més idèntics al jove corrent d'un país europeu qualsevol; els mateixos hàbits, la manera de ballar, de vestir, d'utilitzar el temps, etc.

La finalitat d'una festa sempre ha estat la de facilitar el contacte, la comunicació, l'ansia de conèixer nova gent i, tenint en compte que se'ns ha tallat el fill conductor de la nostra identitat com a poble (desconeixement del cabal propi de tradicions, dels costums, de la història, etc.) potser és a partir d'aquí que s'ha de començar a recrear un altra forma d'entendre la vida.

XAVIER RUSCALLEDA

Som al barri de Sant Miquel, un dels pocs barris que s'esforça a conservar l'esperit de la festa d'abans. Pel que ens han dit en Sendo i l'Adelaida, dos veterans entusiastes del barri, les d'ara poc s'hi assemblen.

EL BARRI DE SANT MIQUEL

Foto: Mel

El barri de Sant Miquel es trobava més desplaçat que els altres del centre de la ciutat, i inclús feien la vida a part. Dèiem «me'n vaig per amunt», per a dir «me'n vaig a Olot». Del barri de Sant Miquel en deien «el barri de les serps», i en èpoques d'evolució social sempre hi havia hagut «jaleo». Allà, a l'urna de Can Legares fuster, sempre hi havia hagut «jaleo», i fins i tot l'any que van donar el vot a les monges, allà hi va haver un «caçau» que les van arremangar. La majoria de les juntes del Centre Obrer procedien del barri.

El Centre Obrer tenia un col·legi particular. Pagàvem un duro. Tot el barri de Sant Miquel sentirà que ha anat al Centre Obrer. Aquest col·legi era l'únic «de pago» d'Olot. Al Centre Obrer el mestre no ens deixava plegar ni quan havíem de fer la Comunió. Inclús a Sant Miquel, havia arribat un moment que hi havia hagut una germandat, que recollien cèntims i, en cas d'enfermetat, et passaven un tant. Era un barri molt ben unit.

Després de la guerra, molta gent que

eren addictes al barri i feien tantes coses. van morir a la guerra o van marxar a l'exili. Ja mai més no va ser el que havia estat. Llavors es va tornar a incrementar, però va ser amb un altre caire. Va passar que el barri es va fer molt gran. Les cases d'allà baix no hi eren (el grup de cases barates són de la guerra cap a aquí). El barri eren cases de dos i tres pisos, unes cinquanta cases. Baixaven convidats sobretot el diumenge: tothom es matava el bestiar, preparava el dinar de l'endemà, el vespre aquell.

La gent tenia ganes de divertir-se i manifestar-se. Durant l'any no es trobaven pas, la gent. Els homes a l'hostal, les dones a la casa; les dones sortien a la tarda al carrer i jugaven a cartes, al truc, i els partits de futbol al mig del carrer allà baix a Ca la Ramona; inclús els nois que festejaven fins a l'hora d'anar a festejar jugaven a futbol al carrer. La gent, durant l'any treballaven moltes hores, dotze hores cada dia. Es treballava a la fàbrica, principalment, però tothom tenia horts particulars i, a més a més, menaven terres. Tothom tenia horts. De patates i cebes no n'havia de comprar ningú. Els diumenges, qui anava a Missa hi anava; els homes a l'hostal, les dones a casa i les velles al carrer jugant al truc. A Sant Miquel hi havia la Marina, a Can Escapa i a Can Casacuberta i a Ca la Filo, on després hi hauria Can Casals. La gent durant l'any es veien, però estaven molt reclosos a casa.

LA FESTA

Per la festa, s'arreglaven les cases i es pintaven.

A cada cantonada del barri hi havia arbres: roures, alzines petites que els pabor-des anaven a buscar a fora, a tallar-los.

Hi havia una comissió que en deien «Pabor-des», que preparaven les festes. Aquests hi han estat sempre. Quatre pabor-des i dues pabor-deses. El bou, el recordo de tota la vida. Els pabor-des eren dos de solters i dos de casats. Les pabor-deses eren solteres, i que no festegessin. El bou es feia d'una pesseta, sis rals. Es recaptava setmanalment passant de casa en casa, i hi havia una setmana que es feia doble, perquè la setmana de la festa no es passava.

Inclús a l'hivern passar el bou era divertit, perquè si feia fred, molta gent et deien: «passeu, veniu...», i t'oferien vi calent i un cafè. Els pabor-des casats es cuidaven de dins el barri, i els solters de fora. Fora del barri no es feia gaire, amics, algun cafè, etc. Es posava una pesseta amb deu i els deu cèntims eren per als pabor-des. Més tard ja no van donar res, perquè tot va pujar molt i la festa costava milions, i la recaptació era de milions.

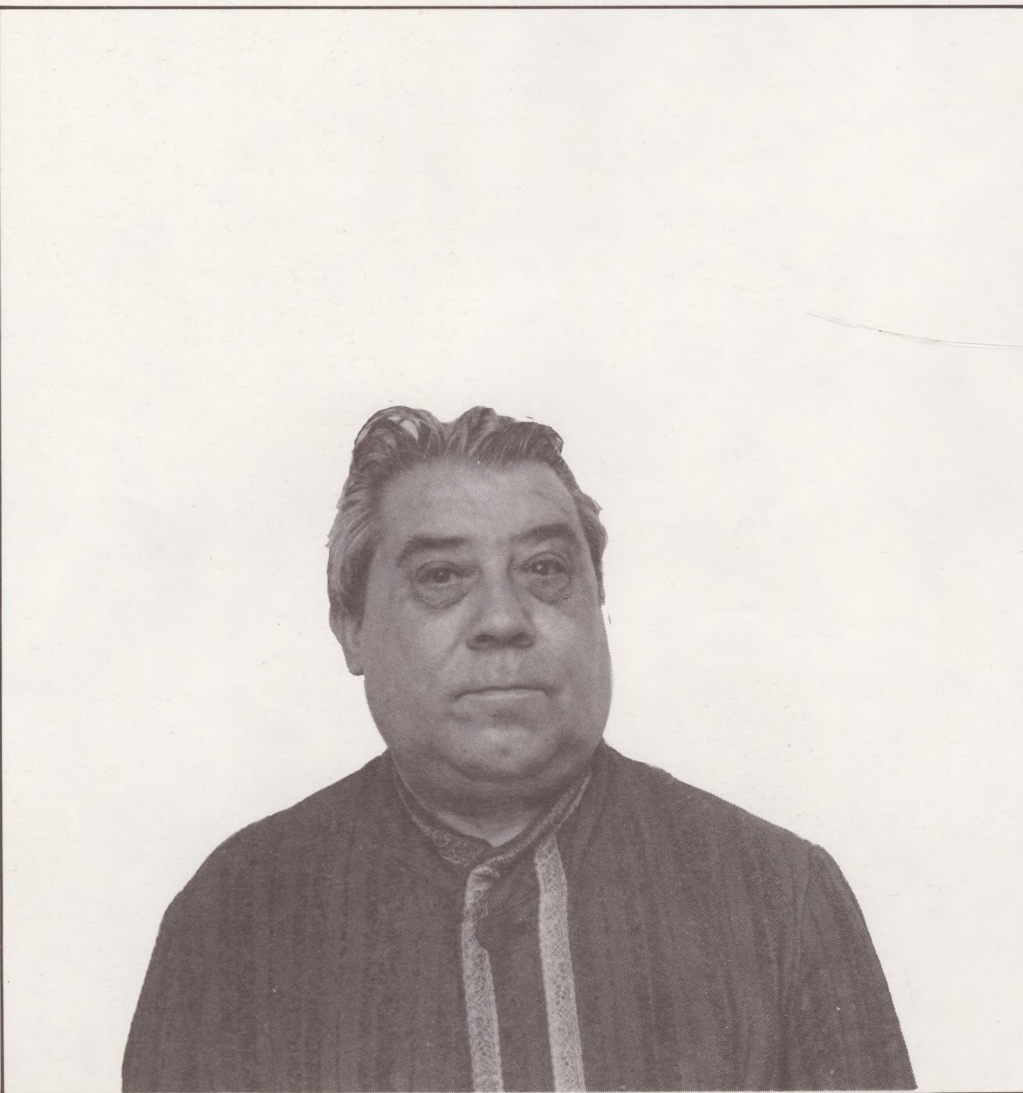
La festa era el dissabte; el diumenge la tornaboda i el bacallà.

El diumenge, havent dinat feien concert. L'orquestra tocava peces clàssiques, pasodobles, els «Sitios de Zaragoza»...

La tornaboda a Sant Miquel es va acabar amb la guerra, i ja no es va tornar a fer més.

El passant del bon profit es feia també abans de la guerra. Se'n feien dos, de passants: el d'anar a Missa i el passant del bon profit. El d'anar a Missa, a les nou passaven els pabor-des, i petardo va i ve, pim, pam, i música: pom, pom, pom, parimpom, pam. La Missa es feia, abans, a l'església de Sant Miquel, que ara és a terra.

Pel passant del bon profit, fèiem bon calé: La gent donava una pela, però molts

Jo perdo...
Tu perds...
Ell perd...

nament en la lluna que havíem après a estimar o esperar que homes com en Nunez o l'Helenio Herrera ens retornin la capacitat de la sorpresa.

JAUME BACH

0336-24660

DE QUAN ENCARA ENS FEIEM PESSIGOLLES

De ben petit que perdia els cabells, però jo, rebec a renunciar a la meua integritat, els desava fervorosament entre els fulls d'una blanca llibreta. Passats els anys constato indiferent la inutilitat d'aquella dura empresa. L'obsessió pels cabells en va fotre els nervis. Me'ls van treure un per un, uns senyors a qui urgia no sé quina raresa neuronal.

Perquè els volia jo els nervis, si fan més nosa que servei? El nas se m'ha negat a seguir olorant pestilències, fa anys que no sento res, només el suc de porc, d'aquell autèntic, el mig desvetlla, però és inútil, ja. M'han cosit els llavis perquè resulta que tinc una llengua de dos pams. De fet, parlava massa.

Una vegada, per arrencar una rosa vaig perdre uns quants dits. Res...va ser una simple qüestió d'habilitat professional. El jardiner badava i...zas!

Un dia, fixeuvos quina cosa, vaig empenyorar una cama jugant a la botifarra i l'altra se me la va quedar un estrambòtic esguerrat de l'última baralla nacional. «Només uns dies, per arribar no sé on» —em va dir. Ja no les vaig veure més.

L'amor sí que m'ha fet males jugades, m'ha destrossat el cor dinou vegades i ja m'ha dit que prou. Per mi, perdre la virginitat va ser com perdre-ho tot. Ho tinc tot escapçat. Somiant amb no sé qui a la via, em varen llescar en tres trossos, de la caixa fins arran de genolls.

Què s'ha de fer... Tot és robable i retallable en aquest món de (?) (anava a dir de déu) ferotges depredadors. Si no cedeixes gentilment els ulls al banc, te'ls hipotequen per força, Si tens un queixal d'or, tururut pa amb oli.

n'hi havia, de pela, els convidats a les cases. A les cases convidaven a beure els paborbes, que acabaven ben tous, ja que havien d'acceptar per força o la gent s'enfadava. Havies de passar i fer la xerrada, asseure't... Hauries pogut passar quinze dies fent el passant del bon profit.

Fèiem Ball Pla a La Paella (el Centre Obrer), això abans de la guerra ho fèiem a fora. Després en Saraia va ser el primer que va cedir un local al barri per a fer-hi la festa.

Per l'anada a Sant Miquel del Mont es menjava a l'Hostal de a la Garrinada. Un dels qui hi anaven sempre era en Pere Juvinyà. Aquell també va fer una cançó que deia:

Sant Miquel de Déu Arcàngel (???)
vos que sou una bona persona
gardeu-nos d'agafar una mona
als homes i dones de la ciutat.

Aquesta anada a Sant Miquel del Mont es feia quinze dies després de la festa. Agafaven el penó i anaven a Sant Miquel. La festa era l'últim diumenge de setembre, i el primer d'octubre era l'anada a Sant Miquel.

La Festa d'abans i ara

La Festa, jo l'he vista de tota la meua vida. No se sap quan va començar. La Festa, quan jo era petit tenia molta envergadura, però això era a tots els barris.

Hi havia l'Apartament, Sant Miquel i el Pont en el primer escalafó, i després venien Sant Bernat, Sant Francesc, Sant Ferriol.

Les festes antigues eren més autèntiques, més de barri, més boniques, més familiars, més d'un: en canvi ara, després de molts anys és una festa més de cara a fora.

Després de la guerra la festa va perdre completament l'encant que havia tingut.

En aquest temps era una festa fetament per la gent del barri, i molt popular, i hi participaven tots, grans i petits.

Avui la festa és comercialitzada, des que es va començar a fer l'envelat això és un negoci. S'hi guanyen molts diners, amb l'envelat, i es fa un bou molt i molt gros. Ara hi ha molta gent de fora, s'ha estès massa. La festa és molt diferent.

En aquesta festa es sortia, i hom es veia en sortir, i es podia comentar i xerrar. Anaven mudats encara que fos amb espadenyas, i la gent s'ajuntava sobretot als hostals que hi havia. Es reunien als balls les famílies i les criatures. Inclús gent de fora del barri, a l'hora del dinar, es passava per les cases, es convidava a galetes i vi. És una cosa tan diferent d'ara!

Tota la gent anaven mudats, amb espadenyas, armilla, les dones amb davantals i un vestit de cotó net i arreglat, i la mainada nets i arreglats. La mainada esperava el joc de la cucanya: el de les pomes, i ho feien a Ca l'Escapa. Em sembla que cada hostal es cuidava de fer una cosa determinada.

Els Gegants

Els primers gegants eren de quan jo tenia 10 o 12 anys. Eren uns que cada any s'apedaçaven. Aquells gegants anaven de puta, gairebé. Ballaven, anaven per terra... Els feia ballar el ferrero, al qual agradava molt el vi, i perdien un cop per dia el braç dret, l'esquerra... El ferrero es deia «Ferrero Canpistrous». Era un home molt fort, i recordo que va cardar en collo de burro a dintre la bassa de Sant Miquel.

Els gegants vells eren com els d'ara.

lets de parracs, però portaven una careta. D'això deu fer uns cinquanta anys.

Els gegants aquests els va fer en Ramon, germà d'en Pep, que era a Barcelona i va marxar a l'exili. El gegant era el pare de la matalena de can Pistraus.

El Ball Pla

El Ball Pla va néixer de platets i bombo. No n'estic pas ben segur, però em sembla molt que va ser aquest mateix any de la Missió, que vam agafar llaunes i vam fer un ball pla. I l'any que ve ja el vam fer una mica més ben fet. El mateix recorregut sempre, que vam fer anant tirant amunt. I l'any següent vam fer els vestits de paper. I érem quatre parelles. Perquè s'havia volgut fer un Ball Pla amb vestits de roba, i així semblava que en volíem fer un com els d'Olot, i això al barri semblava que no quedava gaire bé. El ball pla no tenia cap relació amb el Centre Obrer. El Ball Pla de Sant Miquel és una cosa que s'organitzà sola, espontàniament. Era un dia que no es sabia què fer. Era l'any que les paborbesses eren la Benita i la Bru i la Rosita de Can Tutau.

0336-24960

JOCS D'INFÀNCIA

Avui dia, la mainada té a la seva disposició un munt de joguines que, mal sigui aparentment, omplen la seva il·lusió. Però, encara que n'hi hagi algunes d'aquelles que s'anomenen didàctiques, n'hi ha d'altres, per contra, que, pel seu exagerat sofisma, només serveixen per endormiscar la seva imaginació i encallar el seu enginy.

Crec, doncs, que seria molt escaient dedicar una mena de petit homenatge de recordança a tots aquells jocs, o tan sols entreteniments, de la nostra infància que, malgrat ser d'una senzillesa extrema comparats amb els d'ara, no deixaven de tenir una gran dosi d'emotivitat personal que posava de manifest els al·licients propis de l'edat.

Que poc gaudiria, tanmateix, un marrec d'ara, pel sol fet d'anar a una horta, com fèiem nosaltres, a pispar una carbasa, buidar-li la tripada i, amb tres traus ben fets i encertats, posseir-la de nas i ulls; per, més tard i a les fosques, posar-li una espelma encesa a dins perquè semblés un cap de mort.

Aquest mateix marrec tampoc no tindria temps, i encara menys paciència, per a entortolligar, amb molta cura, un cordill per tot el panxum d'una baldufa, pel sol fet de veure com un ben girbat tascó de fusta polida giravolta sobre si mateix.

També sembla que els joves d'avui dia, tot i que posseïen un complex anatómic molt superior al d'aquells temps, no són capaços o no volen, de passar-se estones i estones corrent per aquests carrers, amagant-se per les entrades i pujant pels

terrats, pel sol fet de jugar a cuít.

Fent honor a la justícia, també diríem que no tot eren roses i flors, aquells temps, quant als jocs. També hi havia els seus punts flacs; ja que no podem admetre com a tal, aquell joc anomenat «Cavall Fort», perquè per a jugar-hi, només feia falta tenir una força de matxo i una esquena d'ase per a ser guanyador. I parlant d'esquenes, també afegirem, en aquest adient paràgraf, que era una cosa ben poca-solta donar-se cops de puny en un lloc tan delicat com és l'espina, pel sol fet de jugar a un joc tan primitiu com era el «Runy».

Però la bretolada per excel·lència, eren aquelles guerres tan aferrissades que s'establíen entre una colla de bordegassos del mateix barri contra els d'un altre. El camp de batalla preferit era la muntanyola del Montsacopa, amb un espetec de cops de roc que feia escriuir. Amb un resultat de pelats, esgarrinxades i algun trenc al cap que, més d'una vegada, havia de ser assistit per la benefactora mà d'un apotecari.

Però deixem de banda la part nefasta, i tornem a aquells jocs animats i sorollosos com era el dringar de la rutlla quan saltironejava per les llambordes del carrer, aleshores encara verge de l'insidiós tràfec que regna avui dia. I quantes vegades la nostra mare no trobava la paleta per a rentar la bugada, mentre nosaltres l'estàvem fent servir per jugar a bèlit, amb el sempre present perill de trencar algun vidre d'algun aparador de botiga o buidar un ull al badoc que s'acostava massa.

Tots aquests jocs tenien lloc preferent a les anades i vingudes de l'escola, a les estones d'espera del dinar o del sopar. I, cas curiós, molts d'ells cada any tenien la seva temporada establerta, sense que ningú la dictaminés d'una manera arbitrària. Només faltava que, un dia qualsevol, arribés algú amb les butxaques farcides de botxes, perquè l'endemà mateix al pati del col·legi, sota els porxos o dins d'una entrada, s'establissin les primeres partides.

De totes maneres, l'empori dels jocs, allà on s'assentava l'epicentre de tota aquesta activitat, era la Plaça; així, a seques i sense additius de cap mena, ja que a Olot, aquell temps, malgrat haver-hi moltes placetes i raonades de carrer, de Plaça, amb majúscula, només n'hi havia una; on, a la seva part de dalt, durant els matins asolellats d'hivern, o sota la llum dels seus fanals als capvespres d'estiu, era lloc ben concorregut de jugadors.

Tanmateix, hi havia jocs que no sortien del barri. No per ésser propis d'ell, sinó perquè les sessions de cinema Nic, teatre i titelles que s'hi feien, eren en locals tancats i només s'hi podia entrar mitjançant el pagament d'un nombre determinat de cromos, que oscil·lava segons la col·lecció a què pertanyien. Perquè... aquell temps... no hi havia dubte que un cromo de la Història de Catalunya de la xocolata Juncosa, valia molt més que el de pirates que sortia als xiclets «El Globo». A les curses de braus no sols s'hi podia assistir de franc, sinó que es podia fer de brau o de torero segons la influència que hom tingués.

Podria ser, cosa fàcil i tal vegada convenient, que degut a la llunyania dels fets, s'hagués quedat molta cosa a l'oblit, que potser tindria prou força d'expressió i emotivitat per a ésser contada. I voler contar cada una d'elles, seria llarga lletania. I només m'accontentaré, com a cloenda d'aquest article, fer reviure un joc el qual considero que ja ha passat definitivament a l'estiba dels records i que, difícilment, ja mai més no tornarà.

EL PALET

Quantes vegades no ens havíem aturat davant d'una ferreria, en espera del bon moment per a demanar al seu amo que ens donés aquell retall de passamà que, temps ha, havíem albirat en el munt de la ferralla, i que, en passar-nos-lo en propietat, havia d'esdevenir el nostre palet.

Tantost aconseguit aquell tros de ferro de poc gruix, la forma del qual anava del quadrat al rectangle, i sortits del cancell del bon ferrer, ja el desfogàvem arrossegant-lo per tot allà on permetia el bon estat del terra. Després d'aquesta temptativa, que ens servia per conèixer els seus secrets i saber, a la vegada, si era de bona mena, ja anàvem tot seguit a establir partida amb els nostres companys.

La moneda unitària per a fer afront al joc del palet, eren aquells «retrats» sortits de la part davantera de les capsas de mistos. Si el qui tirava tenia la «xamba» de tocar el del qui ja el tenia a terra, li deia: «paga, que és gata!», i el pobre tocat, amb una recança de mil dimonis, li donava aquella penyora sortida de la «Fosforera Espanola».

I, d'aquesta manera, ara tu, ara jo, fins que s'acabava el temps o un dels jugadors quedava «espetat», que era tant com quedar-se sense cap retrat per a continuar la partida.

RAMON SOY I FAGEDA

Jo perdo...
Tu perds...
Ell perd...

Darrerament, se m'han endut el cul per ordre judicial. Deien que era d'escàndol. Ja m'és igual. He salvat una aixella de miracle, i estic content, sabeu?. Amb l'ajuda d'una mà puc arribar a parlar noto perfectament el gust de cada paraula, escolto amb atenció les vibracions de qui em parla i de tant que se m'acosta puc fer-li petons dolços que tothom agraeix. Sóc aprenent de tot, i això em convé. M'enamoro de cada aixella d'espant, sóc gairebé una aixella feliç. I la defensaré amb sang, si cal. Mal d'aixella no en tinc, però el més terrible és no tenir qui em faci pessigolles.

XAVIER RUSCALLEDA

0336-25060

BÈLLICA INFANTIL

Abans la mainada jugàvem, i ens barallàvem, al carrer. O als prats i a la muntanya, que aleshores eren sempre tocant a casa. La bèl·lica infantil, sobre la qual no ens cal entrar en consideracions ètiques o metafísiques, era, però —comparada amb l'actual—, més natural i sobretot, manufacturada casolàment. Hom sospita que el plàstic i el consumisme, amb la inundació de la joguina bèl·lica explícita i concreta, que resulta, paradoxalment i per sort, desproveïda de qualsevol funcionalitat i risc, han provocat una certa sublimació tecnològica de l'agressivitat i les baralles infantils. Practicades abans de forma més corporal i cruent en les baralles concertades entre colles de barris diferents (localment anomenades «potulades»), els dissabtes a la tarda.

D'aquell armament, vull recordar la cobejada *barnilla de paraigües* que, convenientment esmolada amb una pedra, esdevenia una sageta suficientment perillosa als nostres arcs de fusta i «gansaia» perquè les mares ens recordessin a bastament el cas d'aquell nen que hi va perdre un ull, fet que, per altra banda, mai no vaig poder comprovar.

El tub de canya buidat, casolana «cerbatana» curta i precisa, per a tirar «veces» era, de fet, més molest que

DE PER QUÈ A OLOT NI DONA NI PORC

Una vegada —quan els animals ja no parlaven —fora d'alguns casos extraordinaris— als voltants d'Olot, cap allà al Bosc de Tosca, hi havia una masia on hi vivia el masover amb la seva dona, els seus pares i una filla, la pubilla, maridadora.

El pagès conreava una sèrie de feixes no pas massa bones, però suficients per a viure i per arraconar un xic cada any, després d'haver lliurat les parts a l'amo, per la dot de la noia. Mai no hi mancava un xai per Pasqua ni un parell de pollastres per la festa, ni —Déu ens en guard— els porcs per matar i poder fornir el rebost de botifarres per a tot l'any.

Havien passat les festes de sant Lluc i el pagès estava tot content perquè havia vengut la mula vella i altre bestiar, i havia comprat una vaca molt ben posada i prenyada i la pubilla estava contenta perquè amb la feina de mercadejar, els pares no havien tingut temps de buscar-li marit, ni ella en sabia cap que li fes el pes (1).

La vida de la casa seguia el seu ritme i apuntava cap el Nadal, quan un dia va passar per allí un marxaire d'aquells que un parell de vegades a l'any, de poble en poble i de mas en mas, oferien tot tipus de mercaderia i duïen tot tipus de novetat de tot el Principat. Amb la tartana encimbellada de les coses més estranyes i meravelloses, es va presentar cap al tard a les portes del mas, doncs venint de Vic feia el recorregut per a tota la comarca. Era un home amb fama de trapella, passats ja anys l'edat del Crist i que no es parava davant de cap faldilla.

Va demanar hostalatge, o es va fer convidar a sopar i dormir, després d'haver allargat la conversa i haver deixat anar tres o quatre noves que prometen un sopar entretingut (2).

El pare va avisar a la mare i aquesta a la filla: «Noia, estigues a l'aguait, que ha arribat en Pep marxaire, i no voldria pas tenir néts sense gendre ni que fossis fadrina tota la teva vida». La noia li contestà: «No us preocupeu, mare, que per a mi sabré vetllar».

Acabat el sopar, el marxaire va treure una ampolla d'aiguarent que duia per les bones ocasions, pensant entrompar al pare. Aquest per entrompar al marxaire va fer treure la ratafia, convertint-se els

postres en un duet entre aiguarent i ratafia, en Pep marxaire i en Pau de Cal Forrat. La mare se n'havia anat al llit, car era la primera en aixecar-se, i la Remei contemplava l'espectacle. No es podia treure del cap una faldilla de domàs i una vànova d'indiana i el moment era l'indicat ja que tan el pare com el marxaire estaven molt alegres.

—«Què en voleu per aqueixa faldilla de domàs i la vànova d'indiana amb fulles de castanys?» digué la Remei a en Pep marxaire.

En Pep va riure, va buidar el got, es va fregar els morros amb la mànega i somrient, amb mirada que volia ésser seduïdora, però que només reflectia la borratxera: —«En vull poc i potser massa».

En Pau, ja força pet, digué —«Un porc és massa demanar, en tot cas un godai, i encara hi hauries d'afegir una pedra d'esmolador i un cobrellit». Va repenjar el cap sobre el braç i es va dormir.

En Pep marxaire va beure un altre got, va sacsejar a en Pau i dirigint-se a la noia li va dir: —«No vols pas que mirem aquesta faldilla i la vànova ara?, que demà haig de sortir aviat». —La Remei li digué: —«Tot per un godai? «Per un godai que no arribi a porc». I hi afegirem la pedra pel pare».

—Hi afegiré la pedra pel pare.

—I res més?

—I una cornucòpia per a la mare. Si en vols.

I mentre així dialogaven en Pep s'acostava a la Remei. Aquesta, però, no es va deixar pas tocar i agafant el fanalet li digué: —«Anem, doncs, i ensenyeu-me aquesta».

L'aire de fora va esbargir un xic a n'en Pep, però no pas suficient com per poder agafar la Remei.

—«Compte que despertarem els gossos»— digué la Remei.

Arribats a la tartana, a la païssa, la Remei li féu treure el que havia promès.

—«Noia, ja saps com t'ho has de posar tot això?» li digué en Pep.

La Remei se'l mirà i li contestà: —«I no voleu pas el godai primer?— «I agafant la faldilla, la vànova, la pedra i la cornucòpia, es mogué cap a la casa seguida d'en Pep. Tots dos anaven cap a les corts, la Remei obrí la porta i en Pep volent

arrambar-la, però amb pas insegur, va anar a parar, ajudat d'una empenta de la Remei, al terra emmerdat. La Remei li tancà la porta amb el furriac. En Pep no va tenir forces per aixecar-se i allà es va quedar dormint la mona.

Al matí, la mare en anar a conduir el bestiar, va trobar el seu home, en Pau, amb el cap sobre el braç, a la taula de la cuina, i en Pep roncant voltat de porcs a les corts.

—«Ep noi, que el gall ha cantat i això serà que sigueu un porc més». —i afegí— «i porc has de ser quan en Pau t'està caçant perquè la Remei no es troba gaire bé i serà que tu hi tens quelcom a veure amb això».

El marxaire, corrent, va enganxar la mula a la tartana amb quatre esgarrapades i va sortir cap Olot, on fent parada i fonda curta, tirà cap a Sant Joan. Sortint d'Olot es recordà del porc i maleint a tot déu repetia entre dents, «a Olot ni dona ni porc».

(1) En les fires, a més de mercadejar, comprar i vendre bestiar, també es mercadejaven i arreglaven casoris: «Què et sela si la noia l'arribessim a arreglar amb el meu segon...».

(2) Abans, com que no hi havia ni ràdios ni televisors, la gent que vivia a pagès, s'enterava de les noves a través dels marxaïres que voltaven per tot el Principat o per zones. Normalment les noves eren del tipus: «Sabeu que la noia gran de cal Junito d'Escaladuix va tenir un mal casament?, doncs sí, resulta... «El diumenge després de Nadal, la Quimeta de cal Xerric es casa amb en Cinto del Brull; Ondia ja seria hora!»Tot aquest safareig permetia passar una bona i llarga vetllada, amb la companyia grata d'un bon vi.

NOTES:

—La versió ací transcrita, respecta l'argot garrotxí de la gent que ens la va explicar.

—Versió recollida de la Marieta dels Tussols, l'any 1968.

—Es troben també d'altres versions sobre la mateixa rondalla, encara que variant molt poc la forma; l'argument de fons en totes és el mateix.

La versió que s'aparta una mica de totes, és l'explicada per l'avi Pep de can Cistella: «El pagès paga les diferents mercaderies amb llangonisses i un pernil; i la noia, a canvi de presents escaients, se'n va a rostoïar amb el marxaire. Quant el marxaire és lluny d'Olot, troba que les llangonisses i el pernil estan en males condicions i que ell té purgacions. D'aquí allò que «a Olot ni dona ni porc».

COSES DEL DRET CATALÀ QUE ES PERDEN

Una de les tasques que haurà d'emprendre el Parlament Català, tard o d'hora, ha de ser la de revisar les institucions del dret català, —essencialment les del dret de família— per adaptar-les a la realitat socioeconòmica actual, o simplement, en segons quins casos, per suprimir-les.

La meua edat i la meua professió dins d'una família, en la qual represento la tercera generació de juristes, m'ha fet conèixer per experiència pròpia o per referències dels meus passats l'evolució que han tingut algunes d'aquestes institucions.

Escric sense pretendre ser exhaustiu ni tènic i sense utilitzar cap llibre de consulta.

CENSOS I CENSALS

L'evolució econòmica ha esborrat totalment del mercat unes institucions contractuals, que difícilment podran reviure com, per exemple els censals i els censos.

El censal consisteix en cedir una quantitat, perquè et paguin uns interessos. O també comprar el cobrament d'una quantitat anual. Amb la devaluació crònica de la moneda, avui això no té cap sentit.

Per virtut del cens s'adquireix el domini d'un terreny amb l'obligació de millorar-lo, sigui edificant-lo si és urbà o plantant-lo si és rústic. El pagament es feia calculant un tipus d'interès sobre el valor del terreny. Solia ésser el 3%. També es veu clar que l'erosió de la moneda no el fa possible com a norma general. Però possiblement sí que es podria aprofitar la figura jurídica bàsica amb correccions per la devaluació monetària i que els terrenys que adquiriran, els Ajuntaments en l'aplicació de la Llei del Sòl poguessin ser cedits en cens, per les vivendes de Protecció Oficial, o d'interès benèfic o social. Seria una facilitat pel pagament total i facilitaria la construcció.

EL TESTAMENT DAVANT DE RECTOR

Rebia el seu fonament en les dificultats de comunicació dels pobles rústics allunyats de la vila on hi havia Notari.

A vegades, quasi «in extremis» no existien possibilitats que un malalt pogués traslladar-se a la Notaria, o bé al revés.

Avui, amb les facilitats de comunicació, el cas gairebé no es dona, principalment perquè hi ha més previsió per part del testador, més facilitats d'avisar el Notari o d'acudir-hi, i d'altra part, el fet que els Rectors generalment atenguin més d'una parròquia, també és causa que no se'ls trobi al poble en el moment necessari.

S'atorgava molt rarament, i en molts casos la seva tècnica de disposició era deficient i causa de litigis.

ELS CAPÍTOLS MATRIMONIALS

Aquesta, ha estat la institució reina del Dret Català, que ha configurat la Catalunya actual.

S'han escrit llibres i llibres sobre les seves característiques jurídiques, socials i econòmiques.

No pretenc ni tan sols resumir, i sí únicament donar unes idees i uns fets de divulgació bàsics, en llenguatge corrent i normal.

Els capítols són els pactes que atorguen els futurs contraents i els seus pares, i que regulen la vida familiar i la convivència entre ells.

Per a l'atorgament dels capítols, es reunien a Cal Notari el nuvi i la núvia, i els pares respectius. Aquests començaven dient què els produïa el matrimoni que projectaven contraure els seus fills (satisfacció que, per part dels pares, que ho havien treballat tot, era certíssima, però que no sempre era compartida pels qui s'ana-

«UNA VEGADA HI HAVIA UNA ÀVIA...»

Un parell de reflexions sobre els canvis estructurals de la família

En una d'aquelles reunions, quan vàrem preparar les llargues llistes amb els objectes, professions, conceptes, costums perdudes, -unes llistes en les quals de manera paradoxal i grotesca, les il·lusions perdudes anaven unides en la mateixa columna amb els elàstics amb traus- en una d'aquelles reunions va citar-se a les àvies com una de les institucions que ja han desaparegut. Que no hi hagi malentesos: el món està ple d'àvies. Nosaltres pensàvem en un tipus molt especial i concret d'àvia, com a punt de partida per una reflexió sobre la moderna petita família: aquella àvia la imatge de la qual s'ha convertit ja fa temps en clixé i que en un estil naturalista romanitzat seria quelcom així: «A fora fa un fred que pela. Els boscos i els camps jauen coberts per una capa de neu que tot ho amaga. Dintre a la vora del foc de la llar ennegrida pel sutge les flames juguen amb les branques de pi i socs d'alzina i un olor de pomes cuites s'estén per tota l'habitació. L'àvia ha agafat el nét més petit, l'assenta a la falda i comença: «una vegada hi havia... una vegada hi havia un gegant, un rei que tenia tres fills, una princesa i una vegada hi havia una àvia que familiaritzava als néts amb els personatges de les rondalles i contes. Ja fa temps que aquesta àvia ha passat a ésser una part d'aquest mateix inventari de contes, una figura tremendament pre-industrial que tenia el seu lloc històric en les masies i cases de pagès d'una cultura agrària: aquell temps doncs, en que la família era quasi exclusivament associació de producció, agrícola o bé artesanal. La casa era a la vegada llar i lloc de treball no sols pels pares i els seus fills, sinó també pels avis, per les ties solteres, pels joves nebots que volien aprendre l'ofici dels oncles, etc. etc. i inclús per la parentela que no era co-sanguínia, els aprenents i els mossos per exemple. Tots pertanyien «a la casa», a «la família»: conceptes, que al seu temps es cobrien uns als altres (eren quasi iguals) i que comprenien tots aquells que vivien i treballaven sota el mateix sostre o descansaven del treball -els vells-, ja que l'assegurança de jubilació era la família; no hi havia institució estatal que es cuidés per llei i ajudes socials pels que no treballen. Només la família podia garantir una relativa seguretat a la vellesa.

La família pre-industrial era numerosa: la mitja europea en el segle XVI era de 10 fills, al segle XVII de 6, al XVIII de 5 fills i al XIX de 4 fills nascuts per cada matrimoni, mentre que fa dos anys a la República Federal alemanya era només de 1,7 fills (estadístics) per matrimoni -la primera posició europea en aquesta disciplina. Aquesta multitud de fills pre-industrial era una mesura per «l'assegurança de la vellesa» i encara més: «reserva de mà d'obra» irrenunciable, la família com associació de producció, significà la participació total dels nens en el «procés de producció» i encara més: la necessitat

d'aquesta participació. (Imaginem-nos només un moment, l'immensa inversió de feina que significava el treballar en un d'aquells masos solitaris de l'Alta Garrotxa!). La mainada petita creixia, mirant i ajudant, i integrant-se molt aviat en el dur ritme de treball. «Infantesa» com nosaltres avui ho entenem com una fase de la vida «sui generis» que prepara per la maduresa, no existia llavors. La «mainada» participaven en la vida dels adults, això era la seva escola.

La Revolució Industrial -a Anglaterra es varen col·locar a mitjans segle XVIII els primers telers mecànics- fou el començament de la fi de la gran família a Europa. La final de la gran família en el sentit doble: com a família numerosa i com a grup que abarcava la parentela més allunyada, no tan sols els pares i els fills. Aquest procés -naturalment molt lent- de dissolució d'una forma de família, està avui pràcticament concluida a l'Europa del Nord i Central, mentre que a les regions menys industrialitzades de l'Europa mediterrània encara dura.

I com anava això concretament? la generació més jove abandona mas i poble per vendre a un amo de fàbrica a la ciutat, la seva força de treball i ocupar vivenda estreta i poc higiènica en un bloc de lloguer; en altres paraules, per convertir-se en un proletari. A partir de llavors, la família ja no és cap associació que viu i treballa sota el mateix sostre. La casa es converteix cada vegada més en vivenda, que s'ha d'abandonar per anar al lloc de treball. La família es desintegra ja que la vida en comú és cada vegada menys treball en comú, es redueix cada vegada més a la utilització comú del temps lliure. Afegim que l'estat i la societat (després d'una fase explotadora sense contemplacions anomenada «lliberal») han agafat cada vegada més aquelles tasques que en altres temps pertanyien a la família: assegurança de la vellesa, d'enfermetat, escoles, jardins d'infància, clíniques, beques, assegurança d'atur, etc. etc. Tot això són prestacions que (així i tot les deficiències) descarreguen la Família però a la vegada la despullen en gran part d'unes forces integradores. Ja no és totalment necessari que els avis, que ja no treballen, visquin amb els seus fills. I ja no és cap qüestió de supervivència tenir molts fills, sinó al contrari, una família numerosa és avui dia normalment un cas d'assistència social, la mainada s'han convertit en un

factor de cost, no assegurin el nivell de vida sinó que l'enfonsen. Quasi ningú pot oferir, diguem p.e. a un munyó de 10 criatures, tot allò que prescriu, la no escrita llei de la societat de consum: el jugueta educatiu per l'infant, el tren elèctric pel xiquet, la nina que es caga per la nena, més tard les classes d'anglès, ballet, guitarra, els texans, la mobylette, etc. etc. Tot aquest devesall agradi o no, és un argument convincent contra les famílies numeroses. I llavors encara hi ha el desig que «la nostra mainada ho han de passar millor que nosaltres». Energia educativa i mitjans econòmics dirigits a pocs nens prometen l'acompliment d'aquest desig (s'interpreti com es vulgui la paraula «millor») d'una millor manera que el «repartiment» a molta mainada. Igualment -com un moviment que s'ha extès en el present immediat- hi ha l'emancipació de la dona. Naturalment no es pot, en aquest lloc, intentar ni esquemàticament descriure aquest procés. Les conseqüències per la família i pel número de mainada són, però, evidents. Cada vegada menys dones estan disposades a acceptar

que hagin de consagrar les seves forces exclusivament a la casa i a la família. No solament la pura necessitat (financera), sinó el desig, molt comprensible, (que en realitat moltes vegades és una lluita a diferents fronts a la vegada) de independència, de responsabilitat, de autoconfirmació, és el motiu buscar una feina fora de la família, i renunciar a la benedicció d'un munt de fills, ja que això lliga a la dona massa temps i anys decisius a la cuina i a les criatures.

I aquí la tenim, la moderna petita família de dues generacions: la llarga taula familiar fa temps que ha anat a parar al parracaire i l'àvia que explicava contes a la vora del foc ha estat en certa manera amortitzada: els contes -en tan que el seu lloc no està ocupat pel Comando G i altres personatges de plàstic- surten dels altaveus d'un casset, els explica una àvia sintètica. Les àvies i avis reials fa temps que han marxat de casa dels fills i on encara hi són, la convivència és més aviat viure en plan: cadascun a la seva.

Les experiències dels vells, p.e. de la seva feina, tenen pels joves normalment

només caràcter d'anècdota. L'experiència ahir viscuda avui ja està antiquada. La transmissió de tècniques artesanals de generació pertany quasi totalment a la història. L'enteniment sobre normes morals s'ha tornat difícil per no dir impossible, i així és més saludable no viure sota el mateix sostre quan és possible evitar-ho.

I el que queda de la família: pare, mare i els 2-3 fills? Quines experiències comparteixen? Què és el que els manté units? Difícilment el treball conjunt, ja que el Sr. X abandona, al matí el seu pis, va a la fàbrica on apretant un botó produirà milers de trocets de plàstic, sense saber ben bé perquè serveixen. També en Jordi i l'Anna X. abandonen els matins el pis, a les 9 comença l'escola, on per desconcert del Sr. i la Sra. X la gramàtica sembla aritmètica i l'aritmètica gramàtica. La Sra. X es queda sola, venç el desordre matinal, sent la soledat al pis buit i pensa ja en el vespre, mig esperançada i mig resignada. Què passarà? Un marit molt cansat es deixarà caure al voltant de les vuit del vespre en una butaca i demanarà que el deixin en pau; espera que la mainada no contestaran la pregunta de «Què heu fet a l'escola?» una altra vegada amb «res». Aquesta mainada que nerviosos i barallant-se faran els deures escolars (un ull sobre el quadern, un ull a la TV). Llavors hi haurà sopar deixant ja al parlar la taula un forat per veure tothom la TV—després al llit. Vida familiar.

El psicòleg social Alexander Mitscherlich va titular un llibre «Camí cap a la societat sense pares». Amb això, pensa primerament en l'ausència física del pare, que fa en algun lloc alguna feina que no pot transmetre i comunicar als seus fills. De tant en tant apareix com amenaça en les dificultats educatives (ja veuràs quan arribi el pare!) i en els millors dels casos és un pare amable pels fins de setmana. Al cap de setmana de totes maneres no vol carregar-se de problemes, evita complicacions i deixa en mans de la mare, la pedagogia quotidiana. Vida familiar.

Mitscherlich reconeix i comprova que, constel·lacions familiars d'aquest tipus, han de tenir conseqüències desastroses per a la formació de la consciència, del super-ego, de la mainada. Dit una mica abreujat, el super-ego, es pot definir com a «pare/mare interioritzat» i amb això la frase de la «societat sense pares» agafa un segon sentit de transcendència alarmant: Si el nen experimenta les figures de pare i mare de forma poc autèntica i molt ambivalent, s'ha de desenvolupar en la criatura un super-ego igualment ambivalent, insegur i fàcilment influenciable, una consciència fàcilment seduïble i conduïble des de fora (per estímuls externs) és però exactament allò que necessita de consum per a mantenir el ritme de producció de béns. O sigui: la tesi que la institució primària de socialització anomenada família (inconscientment) sempre forma els membres que necessiten les societats pel seu funcionament, no es pot rebutjar. I al revés: les necessitats de la societat determinen les formes de família i el nombre de fills. En aquest sentit és correcte i adequat parlar de la família com a cèl·lula primària de la societat. A Europa occidental el camí ha anat de la gran família fins a la petita família d'avui, desintegrada i consumista. El culte a la família numerosa dels règims feixistes, va ésser un intermedi més aviat anacrònic, una política familiar ja per endavant condemnada al fracàs (mai s'ha reeixit en tirar enrera la roda de la història). Sota el pretexte de restaurar l'antic i sagrat ordre familiar es perseguen uns fins ben aliens de la família; en l'Alemanya d'en Hitler p.e., la família devia ésser res més que el lloc de cria de (molts!) futurs soldats i de (moltes!) futures mares d'herois. Així es pot llegir en el llibre del mateix Hitler: «La meua lluita».

Així i tot els anàlisis i pronòstics poc favorables, la família evidentment no ha

perdut atractivitat. Ara com abans hom es casa, es tenen (encara que pocs) fills. Això segurament no es pot explicar només amb la frase, que convencions i tradicions buides poden sobreviure encara força temps el seu propi final. El motiu de fundar famílies és segurament l'enyorança de protecció, estabilitat, seguretat, comunicació directa, continuïtat, solidaritat i d'amor en una societat que de tot això en té molt poc i encara sovint en forma de funcions pràctiques de la família anés aparellada amb la seva càrrega (i sobre-càrrega) en «ideologia» —un desenvolupament relativament nou com ho és «l'amor» com a motiu de casar-se. Segurament que una família fundada amb tal quantitat d'esperances ha de fracassar també per causa de la mateixa «manca de mesura».

Afegim-hi, que avui a més a més una propaganda refinada, ens vol fer entendre que es pot comprar amb diners l'acompliment de totes aquestes esperances per exemple seguretat. Ens garanteixen assegurances, caixes d'estalvi i fins i tot sprays contra mals olors. Veig amb horror un futur en el qual totes aquelles «cèl·lules primàries de la societat», consumeixen com a atontades els succedanis de les seves esperances.

Té la família possibilitats? —potser que sí— sempre que la cèl·lula consumista es converteixi es una espècie de cèl·lula «subversiva» que lluiti activament per un trosset de realització de les seves esperances.

SIGRID WERNING

Jo perdo...
Tu perds...
Ell perd...

lloc— a dintre meu hi trobo una resistència inesperada i absolutament increïble per a recordar el que he perdut.

El que em queda ja és una altra cosa. Al llarg de la vida, qui més qui menys, anem omplint el sac de coses. De consells, que no serveixen per a res; d'experiència que a canvi de joventut és un trist canvi; d'objectes inútils —deliciosos objectes que no perdo mai—; i unes poques, ínfimes cosetes aprofitables que són —això ja es veu— les que irremissiblement estan condemnades a perdre's.

Definitivament he arribat a una conclusió: els papers, les idees, les coses en general, el millor que es pot fer és donar-les a qui les vulgui, amb la condició que no les perdi. Em quedo amb la vida; amb l'amistat; amb la família...

I, ara aniré molt en compte a no perdre aquestes vint-i-cinc ratlles.

MOLI

1336-25660

QUI VOLDRIA PERDRE...

En Silvestre camina feixuc. No en va els anys han encorvat, encara més, el seu cos menut.

Enllà, lentament pasturant, s'allunyen les ovelles tot seguint el rastre deixat el dia abans.

En Silvestre, ulls fits en les ovelles, resta a l'ombra de l'alzina esperant, al cap-tard, el seu retorn.

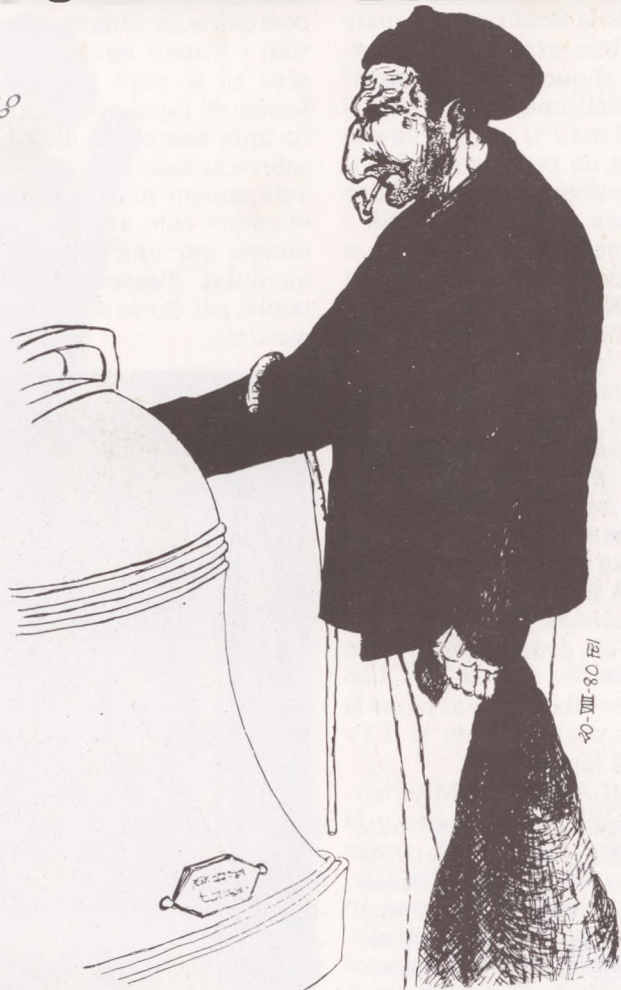
El rostre d'en Silvestre, afable i sorneguer, s'aviva en la conversa que ens retorna, anys enrera, quan l'herba, aci i enllà, mai escassejava en aquests indrets.

Per en Silvestre el temps és un seguit de sol, vent, pluja, neu... herba..., ovella, que amb el pas dels anys, ell que no s'ha mogut d'aquestes contrades i desco-neix, per tant, el món més enllà de l'herba i les ovelles ha identificat amb la seva pròpia vida.

El seu món és el món de les ovelles; la seva vida és la vida de les ovelles. El pas

LES CAMPANES I LA FUNDICIÓ BARBERÍ

0336-25160

Fóra ben sobrer que ens esplaiéssim sobre la importància de les campanes en la vida de les nostres societats precedents. Hi ha tota una història i, sobretot, una tradició occidental, entorn a aquest instrument que al llarg de cents anys ha servit per expressar el goig, la desgràcia, la guerra, l'amor, la vida i la mort, entre les nostres comunitats cristianes. La campana, el campanar i l'església, encara avui són, en els pobles de les nostres contrades, el punt elevat, més sobresortint, més visibles de lluny, i, encara ara, el detall característic que permet identificar un poble a primera vista sol ésser el perfil alterós dels campanars. Si la campana ha jugat un paper tan decisiu —i no solament en les cultures cristianes— és possible deduir la importància que l'ofici del fonedor de campanes ha assolit en el transcurs dels anys. Des del segle VII, en que l'ús de les campanes és general en les esglésies occidentals, apareix a la nostra societat la figura del fonedor campaner. Figura que arriba fins als nostres dies i fins a l'avui d'Olot, amb la presència entre nosaltres dels Barberí.

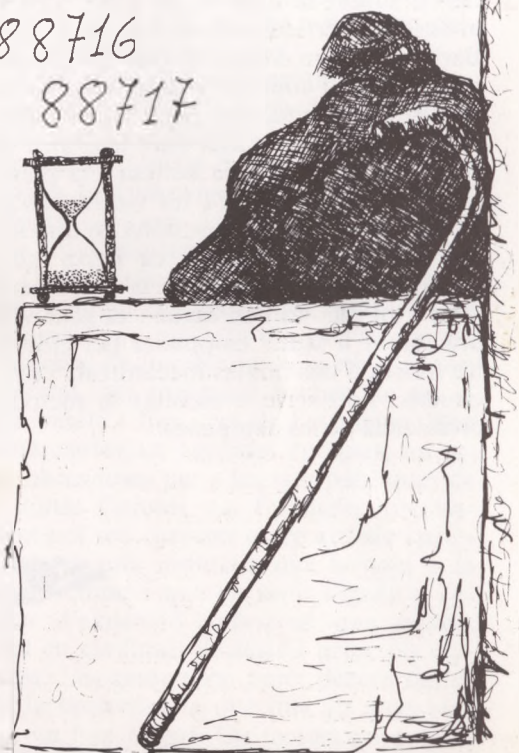
La fundició de campanes entra dintre dels oficis que es mouen en els límits d'aquesta frontera ambigua i difícilment definible que separa, i uneix, l'art i l'artesania. Quina quantitat de cada hi ha en aquest ofici? Difícil de contestar i més si pensem que els campaners antics a l'igual que els escultors de retaules o els pintors eren gent itinerant que eren llogats pel municipi o l'església on havien de fondre la seva campana. No acaben aquí les similituds, sinó que com a bons professionals no era suficient tenir un coneixement profund de l'ofici sinó que, a més, en la seva feina hi entrava la quantitat suficient d'atzar, i d'imaginació creativa com per a fer de la seva feina un art, un art, però al mateix temps collien els coneixements i l'aprenentatge propis d'un ofici. Com tants artesans, eren gent humil, senzilla que feien el seu treball amb cura i aquesta estranya sabiduria en la que mai se sap fins a on arriba l'experiència, fins a on la tècnica, o fins a on la improvitació.

Entre els segles XVI i XVII es comença a detectar la presència dels Barberí a les nostres rodalies. Del 1817, és la petita notícia que Francesc Caula ens dona de la presència d'un tal Miquel Barberí a Sant Joan les Fonts per tal de fondre una campana que havia de substituir la que s'havia trencat en la diada de Tots Sants del 1807, a les deu de la nit. Aquesta referència serveix per a donar-nos notícia sobre el que dèiem abans en relació al procés de fusió de les campanes. El mestre campaner fou llogat per l'ajuntament d'aquest poble amb la següent paga: la vida, dotze càrregues de llenya d'olivera o faig, una càrrega de carbó, tres dobles de quatre per a adquirir el metall, i vuit sous diaris de jornal. Encara que el contracte estipulava que la campana estaria acabada i rebedora en quinze dies, tardaren més de tres mesos en enllestir-la, el que reafirma el què hem dit: no es tractava d'una feina impersonal, sinó que l'atzar hi jugava un paper important. Concretament, sembla que en aquest cas calgué fondre-la tres vegades.

A les campanes era costum de marcar-hi la data i el nom del fonedor, el que ara permet seguir una mica la petja dels fonedors antics. Un tal Francesc Barberí data i signa la campana de Sant Miquel de Falgars en l'any 1668, essent el vestigi més antic que tenim sobre aquesta nissaga. Quan realment la fundició Barberí adquireix fama és a partir del 1880, en què conquerí una medalla d'or a l'Exposició Universal de Barcelona. A partir d'aquest moment, els encàrrecs arriben de tot el país català i fins i tot de l'estranger. Són remarcables, en aquestes èpoques, les seves obres foses per a les vies públiques de la ciutat Comtal. La Fundició, precisament pel seu caràcter entre artístic i artesanal, és una indústria que honora a la nostra ciutat i que va molt lligada a l'època d'expansió industrial que coneix Olot en els finals de segle i principis d'aquest. Les campanes, però, deixen de tenir la importància que fins als anys cinquanta han tingut. Els factors perquè tal fet esdevingui són molts i de tothom coneguts. Apareix, monstruosa i antipàtica,

LES CAMPANES I LA
FUNGIÓ BARBÈRI

88714
88715
88716
88717

16-VIII-90
FEI

Il.lustracions: FEI

0326-25960

Escriure, com a ofici

En Joan Teixidor diu: «Vaig néixer a Olot... vaig anar a Barcelona a fer la carrera i, de fet, des d'aquell moment he viscut sempre a Barcelona».

Per a un olotí en Joan Teixidor és el poeta, el periodista, l'editor, és l'assagista i el conferenciant. Amb ell associem Destino, Ancora i Delfín, la Fundació Miró, els Premis Nadal. És una imatge un xic borrosa que no sabem fins a quin punt s'ajusta a la persona que la sustenta.

Comencem la conversa dient

Vaig néixer aquí a Olot l'any 1913, al carrer Bellaire, en aquella casa on hi ha l'Orfeó Popular Olotí, i vaig viure a Olot fins que vaig acabar el batxillerat, que el vaig fer, naturalment, als Escolapis. Dels Escolapis en tinc molt bon record. Moltes vegades la gent té mal record del col·legi, de les èpoques escolars, però jo no, jo en tinc un record excel·lent, un record magnífic. Teníem de professor una de les persones més extraordinàries que he conegut, que era el Pare Profitós. Era un home de Balaguer que va estar molts anys aquí, i va tenir una influència gran sobre nosaltres. Era un home d'aquells que ens van inculcar una mena de fidelitat al país (eren els temps de la dictadura de Primo de Rivera), i a mi em va ensenyar a llegir poesia. El recordo amb una extraordinària veneració; era un home típic d'aquell món noucentista, havia publicat diversos llibres sobre lectures infantils i antologies, que estaven molt ben fets, i lamento que no s'hagin reeditat encara que fos en una edició facsimil d'homenatge. Seria una cosa molt justa perquè era una persona extraordinària. En aquesta opinió coincidirem tots els qui vàrem ser educats amb ell. Hi anàvem, amb ell, els Dou, en Capdevila, els Nadal, en Santiago i l'Eugení. Els nois Ventosa, en Cuèllar, entre nosaltres.

Després vaig anar a Barcelona a fer la carrera, i de fet, des d'aquell moment, he viscut sempre a Barcelona. El que passa és que sempre he tornat aquí, en els anys d'universitat i després de la guerra, degut a les circumstàncies de la vida. Em vaig casar amb la Pilar de Ventós, propietària del mas Ventós, i naturalment, cada any vinc i m'hi trobo enormement lligat.

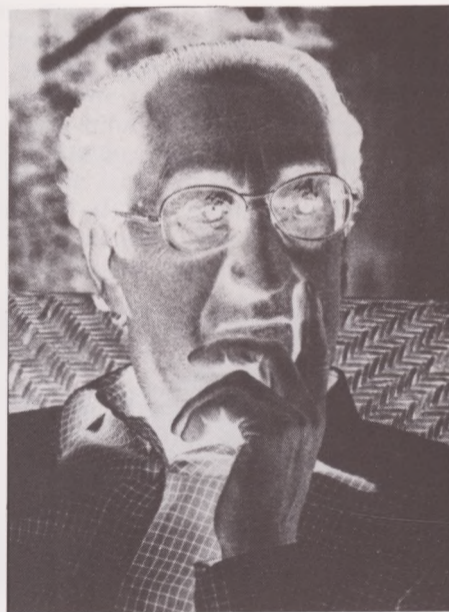
La meua vida concreta olotina, es refereix a la meua vida de nen i d'adolescent. Això sembla que sigui poc important, però per a mi ho és molt, perquè sempre he pensat que l'home va molt marcat per l'adolescència, i que en el fons de l'adolescència hi ha com el germen del que vindrà després. També és veritat que, com que la vida m'ha portat a viure altra vegada a Barcelona, he perdut contacte amb la vida olotina de cada dia, ja que he vingut aquí a l'estiu, de tant en tant, i he vingut sobretot més per a descansar i treballar particularment, que no pas a viure la vida d'aquí. Resulta que la gent que jo recordo d'aquí, són gent de la meua edat, simplement, però ja no tinc contacte massa directe amb la ciutat, encara que, naturalment, me l'estimo molt. En realitat la meua vida de treball, de relacions humanes, la meua vida activa i les meves amistats, estan a Barcelona.

Vaig començar Arquitectura, vaig fer un parell de cursos, i vaig passar a estudiar Filosofia i Lletres, especialitat romàniques.

Quant a la tasca d'editor i periodista, va ésser una cosa de després de la guerra, de quan vaig acabar la carrera. Jo, abans, quan encara estudiava a la universitat, ja escrivia, ja havia publicat llibres, coses. Vaig ésser potser un home massa precoç. El primer llibre de la meua vida, publicat l'any 1930, és un llibre d'adolescent, podríem dir de batxillerat, pràcticament. Llavors, en aquella època, vaig començar

La meua vida concreta olotina es refereix a la meua vida de nen i d'adolescent.

a escriure en la secció de poesia de La Publicitat. Vàrem fer, aquells anys, diversa poesia. Aleshores jo era un nen petit, perquè els qui m'acompanyaven eren Carles Riba, J. V. Foix, Marià Manent i Tomàs Garcés, que eren més grans que jo.

La Publicitat és una revista que recordo amb molt de gust, perquè crec que tenia una gran qualitat. Desgraciadament, com tantes coses, en el temps de la guerra va desaparèixer.

Després, acabada la guerra, vaig haver de començar a treballar, naturalment, i vaig començar a treballar d'editor, i en aquesta feina, amb la qual, doncs, m'he divertit i també he patit molt, com en qualsevol negoci, hi he passat tota la meua vida, i encara hi sóc.

Li recordo el monòlit d'En Maragall i el temps de joventut, i en Joan Teixidor recorda...

Llavors érem molt joves, però encara que fóssim molt joves, també ens interessàvem per aquestes coses. Jo, concretament, d'una manera molt directa, i ja que esmentes aquest monòlit de la Fageda dedicat a En Maragall, recordo amb una il·l·lució molt especial que precisament el varen transportar des de Begudà fins a la Fageda amb sis bous, perquè pesava moltíssim. Anàvem a peu, darrera, de Begudà a la Fageda, en Josep Mª Capdevila, en Raimon Vayreda i jo; acompanyàvem, com una mena de cos, aquest acte tan solemne. Ens feia una il·l·lució fabulosa. En Raimon Vayreda era una mica més gran que nosaltres. Nosaltres érem molt joves, però això, per a nosaltres, era com una cosa simbòlica. Llavors es va fer la inauguració. En aquella època i en aquell moment, hi havia una mica el nostre món i una mica el món d'una sèrie de pintors que passaven els estius a Olot, com en Costa, en Rafel Llimona, l'Iu Pascual, en Montsalvatje. Aquell era un món que potser ara seria impossible, però que aleshores consistia a veure'ns contínuament, a parlar de pintura, parlar d'art... Cada tarda, a peu, perquè això del cotxe era una cosa molt poc corrent, sortíem a la font, a donar una volta. La quantitat de vegades que he anat a la font amb en Rafel Llimona, és una cosa impressionant; a totes les fonts que hi ha. Un dia anàvem a la font del Corb, a la Moixina, etc.; era una cosa obligada. Recordo d'una manera molt especial en Rafel Llimona, que era una persona extraordinària, boníssima, un gran company. Era més gran que nosaltres, però és igual, era igual que nosaltres, tenia interès per a tot, i era un caminador infatigable. Una de les coses que també em fan il·l·lució quan penso en això, és precisament que després de la guerra, li van posar aquest petit record a la Moixina, i el redactat el vaig fer jo; deia simplement «A Rafel Llimona, que va estimar aquest paisatge», perquè realment el que va fer fou això: estimar aquest paisatge, anys i anys, durant tota la seva vida. Em sembla que encara que no naixés a Olot, no hi ha un olotí tan absolut com en Rafel Llimona.

Va ésser un dels qui van marxar d'Olot per a fer la seva vida a Barcelona, ja que la seva professió difícilment es podia realitzar aquí. Fou, però, una decisió entre Olot i Barcelona?

És una cosa que no se'm plantejà massa, no se'm plantejà perquè havia d'anar a estudiar allà, i llavors em va semblar que era allà on havia de fer la meua vida, tant per les aficions que tenia, com pel món que tenia, i després, més tard, per la feina d'editor. A més, també hi ha una cosa que és molt important: em va costar molt poc acostumar-me a Barcelona. És una ciutat que m'estimo moltíssim encara que sigui, actualment, tan incòmoda, encara que em dolgui molt com s'ha anat degradant, destruint. Encara ara és, per a mi, una ciutat extraordinària. Hi ha racons, llocs, barris i places que són per a mi entranyables. De vegades hi passo caminant, procurant desviar-me, naturalment, de l'excés del tràfic, oblidar-me del suburbi on es viu. Perquè, és clar, aquestes grans ciutats, no aquesta, totes aquestes grans ciutats han tingut el drama de créixer purament de ventre, i en canvi no créixer de cap. Vull dir que Barcelona, en el fons, en allò que marca una ciutat (cosa que pot ser una plaça, una catedral, o un carrer determinat), és igual com fa cent anys. L'única cosa que ha crescut, desgraciadament, és la cosa anònima; aquesta cosa anònima, encara és pitjor: ha destruït coses que tenien un sentit. A Barcelona hi ha el mateix que hi havia fa cent anys, i la resta, tot hi és afegit.

Justificació de la ciutat

Ja comprenc que la ciutat és incòmoda, però com que és allò que et toca, doncs ja em va bé. Els homes tenim molt sovint un defecte, que consisteix a intentar viure en un passat ja mort, o bé en un futur impossible, i no sabem viure exactament en l'única cosa que tenim, que és això mateix que et toca. Aquest moment, vull dir, que encara ara fa goig. No es pot viure en un passat ja mort o en un futur impossible.

El desig d'una certa pau, consisteix a acceptar allò que et toca, en el moment que et toca.

Canviem de tema i passem a parlar dels pintors, la pintura i l'Escola Olotina.

Jo crec que això de tants pintors, a Olot, més que una qüestió de paisatge és una qüestió d'ambient; són coses que s'encomanen. Resulta que hi ha famílies que, no sé què passa, però tots pinten. Podríem parlar dels Vayreda, podríem parlar dels Llimona, dels Lluca de Verrgio, Breughel, de molta gent, no solament d'aquí, i això crea una mena d'ambient. Crec que aquí, a Olot, des d'en Panyó i l'Amadeu, no sé què ha passat que hi ha hagut un ambient que ha estat favorable. L'escola mateixa, ha passat per moments més bons i moments més dolents, però és segur que ha creat un seguit de circumstàncies que han afavorit que hi hagi tanta gent que pinta.

Em refereixo a l'escola oficial. No parlo d'allò que es diu l'Escola Olotina, perquè l'Escola Olotina és una cosa que no existeix. El que existeix són unes circumstàncies a Olot, que fan que molta gent pintin, i que pintin els paisatges d'Olot. No crec que sigui el paisatge, crec que és més la circumstància humana allò que ha produït aquest fenomen. En l'Escola Olotina no hi crec perquè, si repassem els noms de la gent important d'aquí, veurem que no els hem d'adscriure a una determinada escola, amb el que podria tenir la paraula escola de pintura, de forma de fer les coses, sinó en els períodes successius en què aquests artistes es troben. Per exemple, en Joaquim Vayreda pertany a una mena de món que va des del naturalisme d'en Martí Alsina fins a una cosa pre-impressionista de tipus Barbizon. Això és una cosa de tipus molt general, i no és olotina, sinó que és de tot el món. En Domenge, que és un pintor que jo m'estimo molt, el lligaria amb una cosa que també és general, com el simbolisme, i en Francesc Vayreda mateix, és un pintor que s'ha de mirar amb tota la cosa noucentista. S'ha de mirar amb en Sunyer i l'Obiols. A cada moment, els pintors es lliguen amb una cosa que no és típica de l'Escola Olotina. Hi ha el tema, el paisatge, el model, l'ambient, això també pot ser important, també pot influir, però no és exactament un element d'escola, és una circumstància. És com,

El primer llibre de la meua vida, publicat l'any 1930, és un llibre d'adolescent, podríem dir de batxillerat, pràcticament.

Recordo d'una manera molt especial en Rafel Llimona, que era una persona extraordinària, boníssima, un gran company.

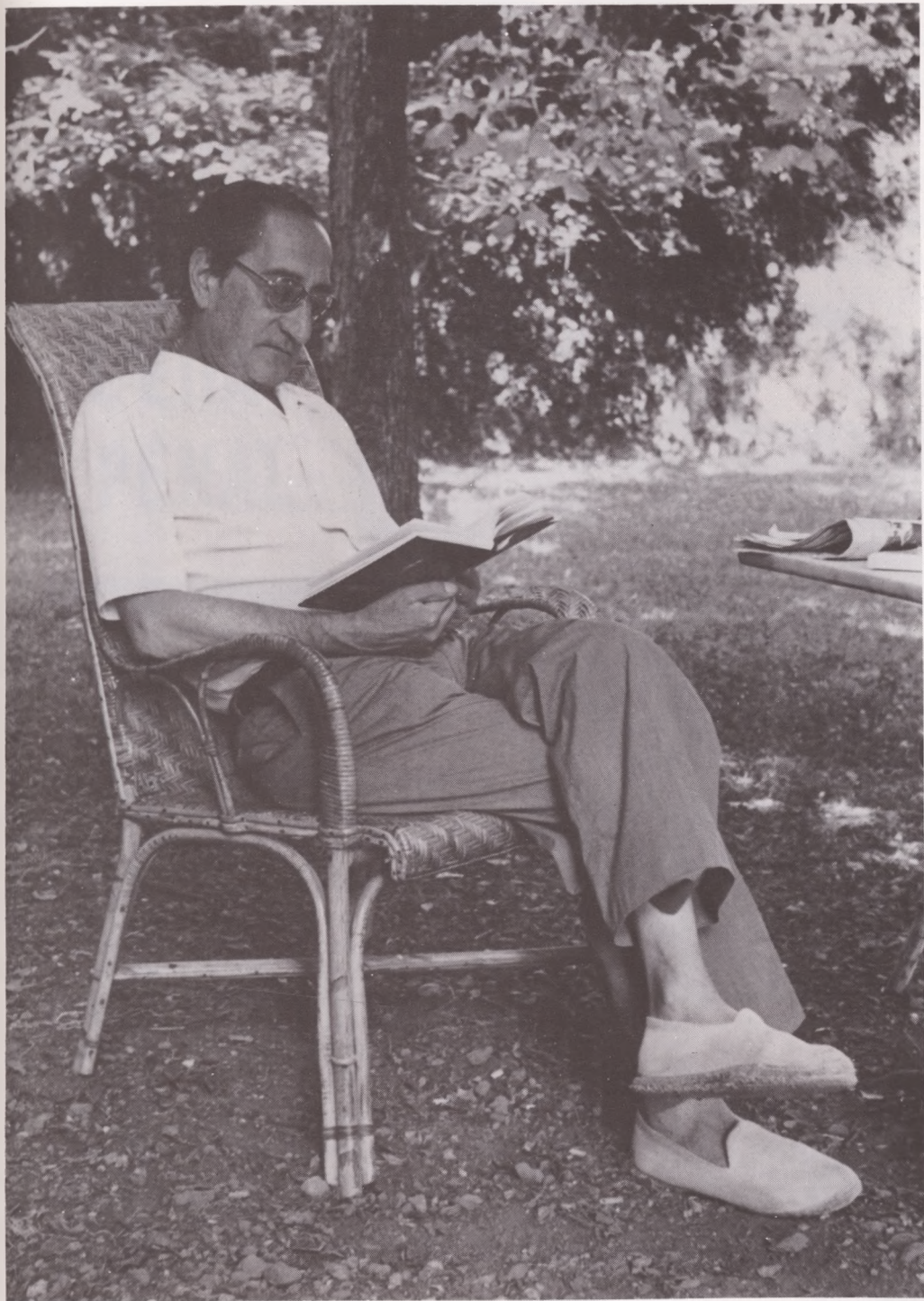
LA FAGEDA D'EN MARAGALL

Fa temps uns amics em preguntaren si encara existia la Fageda d'en Jordà que va cantar el poeta. I sí, encara existeix. En aquest moment les fulles comencen a tenyir-se de groc. Molt aviat, el bosc serà un incendi quasi salvatge de vermells, ocre i morats. Un guirigall cromàtic que ens enterboleix els ulls i ens predisposa al joc de les malenconies. Després vindrà l'hivern i els arbres sense fulles seran una filigrana de troncs platejats, una calligrafia indispensable sobre el cel esglaiat, només ara visible perquè durant els altres mesos de l'any la massa vegetal ens l'amaga. Quan vindrà la primavera començarà una vegada més el flamejar incert de la fulleta tendra, una mica d'aigua tremoladissa sobre la molsa densa i la pedra volcànica de color negrenc. L'estiu vol dir aquell verd profund i clar del poeta, estiuejant feliç en el bosc dels seus somnis.

Vaig sovint a la Fageda d'en Jordà. En el seu accés més habitual, prop de la carretera que va d'Olot a Santa Pau, hi col·locarem, fa uns quaranta anys, una pedra commemorativa de la memòria de Joan Maragall. Jo llavors era molt jove i uns versos infantils i precipitats m'havien donat el dret de figurar com a membre de la Comissió d'homenatge. Però el que recordo d'aquest fet com si encara fos avui és que un matí assolellat assistírem com religiosament al trasllat de la pedra del monument des d'una pedrera de Begudà a la Fageda. Era un bloc d'uns quatre metres d'alçària que arrossegaven lentament dues parelles de bous. En aquell recorregut de deu o dotze quilòmetres, feiem d'escolta Josep Maria Capdevila, Raimon Vayreda i jo. Com sempre, Raimon Vayreda portava un bastonet que més que per caminar li servia com a batuta ideal d'uns compassos de Bach o de Vivaldi que anava cantussejant. He dit que el matí era assolellat. I brillant, ardit, com els nostres cors.

Parlo de records, una mica de llum persistent, allò que ens impedeix d'envel·lidir d'una manera definitiva. Com la mateixa Fageda, que per a tranquil·litat dels meus amics puc assegurar que encara existeix. El faig és una planta que es reprodueix directament i en plena llibertat.

per exemple, si ets nascut a París o ets nascut a Anglaterra, tens unes circumstàncies que, senzillament, et marquen, però igual pot ser modernista, pot ser naturalista, pot ser colorista.

I parlem també dels escriptors.

Evidentment que la pintura, aquí, ha pesat més que la literatura, vist en conjunt, sobretot perquè hi ha aquest gran nom de Joaquim Vayreda. De totes maneres, potser, això tampoc no és exacte, perquè precisament el germà mateix d'en Quim Vayreda, en Marià, és més important com a escriptor que com a pintor. És un escriptor indiscutiblement important. Els «Records de la darrera carlinada» és un llibre preciós, per a mi una meravella. Hi ha un escriptor que no m'atreveixo a dir que sigui d'Olot però que va néixer a Olot: en Guerau de Liost. Hi ha en Josep Mª de Garganta, hi ha el mateix Munteis, poetes, etc. Ara, entrar a la llista no interessa massa, perquè em sabria greu oblidar-me d'algun. Com a activitat, evidentment la pintura ha pesat més en aquest país, la pintura i l'art en general.

En Joan Teixidor representa personalment l'home de la cultura. No és un que es culturalitza quan ha acabat la jornada de treball, sinó que la seva feina és produir o distribuir, fer assequibles les manifestacions culturals. És un intel·lectual..., però, què és un intel·lectual?

No sé, em sembla que d'aquesta manera tan general, un intel·lectual pot ser moltes coses, pot ser des del pur editor fins al profeta; són coses completament diferents. Hi ha gent que es dediquen a una cosa molt concreta: són erudits, han estudiat un tema, el que sigui; d'altres que fan assaig: inclús aquests que fan de profeta o intenten arreglar el món.

Jo no em posaria ni a un lloc ni a l'altre. El meu concepte del que faig no està en el concepte d'erudit, això perquè no ho sóc, però tampoc no ho pretenc gaire.

Voldria tornar a una certa unió d'ofici, potser escriure, inclús escriure (això que et diuen les senyores, i els senyors que és tan important), poesia. M'agradaria pensar que no ho és tant, pensar que és exactament igual, que és igual que qualsevol altre ofici, com el qui cultiva la terra, el qui fa terrissa o qualsevol altre, que no cal exagerar.

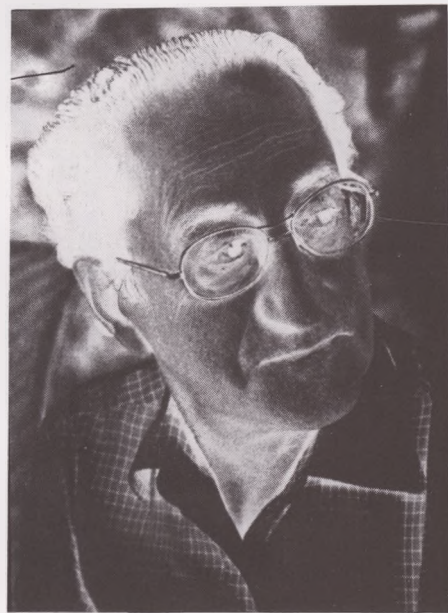
Li dic que no és el mateix un ofici despersonalitzat i despersonalitzador, que la «feina» de l'escriptor, del poeta.

Jo ho comprenc molt bé, això. Em refereixo a la manera que hom ho sent. Jo comprenc molt bé que el qui fa d'escriptor, de poeta, com que va a parar a un altre; té, naturalment, una altra transcendència, i evidentment, pel que fa a mi la cosa més agradable és pensar que quelcom que he fet, alguna cosa que he escrit, algun poema, podrà servir a algú. Però

Ja comprenc que la ciutat és incòmoda, però com que és allò que et toca, doncs ja em va bé.

En l'Escola Olotina, no hi crec.

LA FAGEDA

*Hem anat fins al cor de la fageda,
hem anat bosc endins i t'he trobat,
matí perdut de l'ànima.*

*Quan ja declina el temps i sense afany
el cor no espera un altre abril.
L'amor d'abans nasqué per a trobar
el rovell i la molsa de les pedres,
l'ensonyat pleniluni d'aquests troncs
i aquesta aigua de fulles que tremola.*

*Llavors era més jove el pas, i la fageda
naixia als ulls com el jorn primer.
Més jove encara avui potser la veus,
tu que ja habites en cambres sense temps,
mentre camino sol i sé que és vella,
fins que no arribi el vent que obre les portes.*

De «El Príncipe» 1954

RECORDS D'EMPÚRIES

*Antic amor, port de la llum,
hem amarrat la nostra barca;
no sé qui fou el constructor,
som innocents, han passat segles.*

*Érem dejuns d'aquest salobre,
fills del bon temps, de l'esperança;
naixem avui ran de la mar
on creix el mite.*

*Hores de pau ens aplegaven
en el migjorn assolellat,
mirant el mur fet or i mel
i el blau en calma.*

*Mentre navega el cos petit,
mentre la duna va creixent
i l'arrossar és verd de son
i en el canal camina l'aigua.*

*Quan a l'església dorm l'encant
d'un trist pitxer de flors de seda;
quan el llatí no té perfum
i és signe i ombra.*

*Escopetada al gavià,
aquell minyó que reia sempre;
jo m'he parat en els camins,
Cins-Claus que barren l'embranchida.*

*Venus es treia el seu cinyell
i s'ha tornat signe de pedra;
a penes riu en els camins
extraviats cap a l'encesa.*

*Hi ha correnties en la mar,
una ciutat que va clamant
en els fanals, les teranyines
que han cobejat l'escata.*

torno a repetir, sense exagerar, sense pensar que sigui una cosa tan transcendental, ara; és clar, és molt agradable que serveixi. Però tot serveix, la cosa més senzilla també serveix, i no sabem ben bé mai per a què i com servim.

Parlem de Catalunya, català, seny i rauxa –paraules emprades per primera vegada per en Vicens Vives–.

No sé si és una característica nacional catalana, potser seria una característica més general, una característica humana. Evidentment, l'home està fet de seny i de rauxa, és clar, en un país com Catalunya, amb tots els seus problemes i amb els seus drames, amb les seves institucions històriques, on aquests extrems es fan potser més aparents, més visibles. Realment, la nostra història té un punt dramàtic i, fatalment, llavors, aquestes reaccions potser són més visibles que en altres casos de països potser més alliberats, o que es pensen que són més alliberats. Però, evidentment, la història de Catalunya és així, moments de seny i moments de rauxa. En això no hi ha cap mena de dubte.

Abans ens parlava de la fidelitat al país, i es referia a Catalunya. Quina Ca-

talunya es aquesta? Una Catalunya abstracta?

No, no, quan dic Catalunya em sembla que vull dir simplement allò que som o allò que sóc.

Tu ets, et sents una cosa, i una de les coses que et sents és això: català, simplement, sense reflexionar-hi, sense reflexionar-hi.

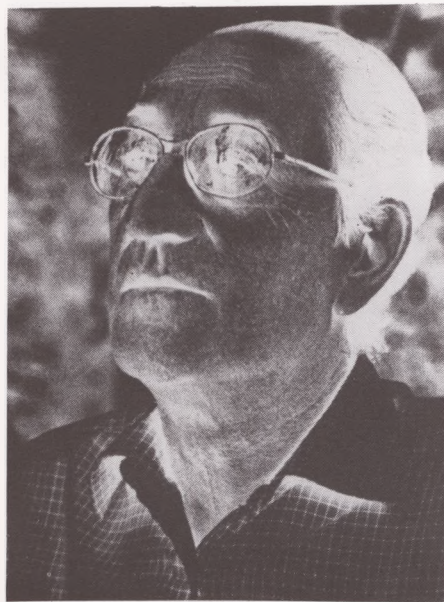
He caigut en la temptació, com a cloenda, de demanar-li que es situés políticament, ja que jo el veia un liberal.

Evidentment que em considero liberal, per formació, per edat. Ara, és clar, si aquesta paraula, liberal, té algun sentit de partit, no, no em considero de cap partit. La paraula liberal té un sentit més general, i diria no polític, té un sentit més humà, més moral, inclús més religiós.

Entrevista i transcripció
JOAN CAPDEVILA
Fotos: Mel

La cosa més agradable és pensar que alguna cosa que he fet, alguna cosa que he escrit, algun poema, pugui servir per a algú.

Em considero liberal.

Prou he dictat faules d'amor sobre cavalls de tramuntana i t'he contat el dol del món com blat que creix i ignora.

M'ha consolat en nits serenes els tamarius i aquests baladres, he pressentit dintre la fosca la gran muralla ombrívola.

Com un vaixell embarrancat en el coster de l'elegia, alga podrida en els carreus, damunt davall el cant de l'ona.

Tu has jugat, infant, a fet, en els vials de l'urbs desfeta; t'has aixecat com de puntetes fins on arriben els miracles.

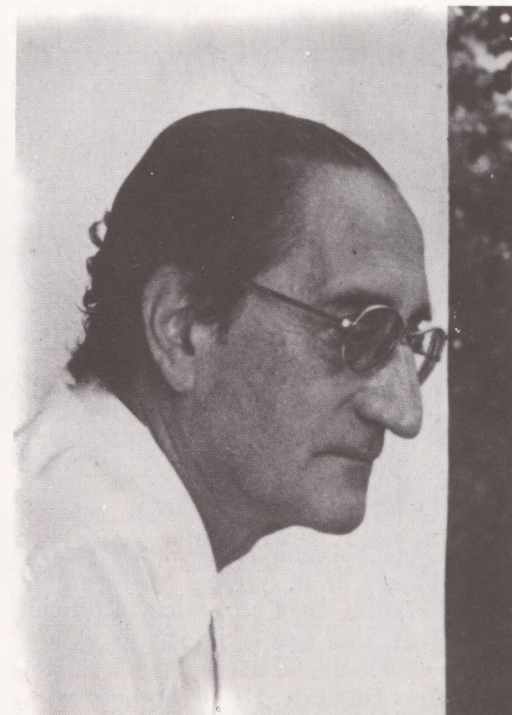
També hem viscut en el sorral, escalf de gres entre les runes que el temps abat, indiferents nosaltres i elles.

T'ho vaig contar quan ve la nit sense trepig a la terrassa, quan les estrelles s'han girat, quan tot és fosc i plora.

Quan t'adormies defallint perquè la vida espanta, i hem cobejat un camí cert i no sabíem estimar-lo.

Ho vaig aprendre en els vells llibres, ara m'ensenya l'enyorança; la voluptat del meu saber en plor fruitava.

Així són vius aquests records; la mort els persignava.

CONTRA LA REDUCCIÓ DE L'EDAT PENAL

El govern espanyol ha presentat a les Corts espanyoles no fa pas gaires mesos un Projecte de Nou Codi per tot l'Estat on hi figuren, entre altres, aquestes tres propostes:

Art. 26 -Disminuir la majoria d'edat penal als 15 anys.

Art. 148 -Que entre els 15 i els 21 anys, el Tribunal pugui substituir la pena d'empresonament per l'internament en un centre de rehabilitació social per joves delinqüents per un període indeterminat i fins a un màxim de 10 anys, per UN sol delictes. I que un cop cessat l'internament, el Tribunal pugui encara decidir l'aplicació de 5 mesures més «de seguretat» també per temps indefinit.

Art. 149 -Que l'Autoritat Judicial pugui decidir lliurement l'aplicació de totes aquestes mesures igualment als menors de 15 anys quan estimi que la seva perillositat o rebel·lia els fa incompatibles amb els tractaments assignats a aquests menors per part dels Tribunals.

El Codi Penal d'un estat recull tot allò que es considera delictes en un determinat territori.

Un delictes és tota aquella acció o omissió voluntària que la Llei considera que ha de ser castigada. Cal tenir en compte, però, que la Llei no té un valor absolut. Varia segons el lloc i l'època i expressa uns interessos determinats (generalment els de qui han elaborat la Llei).

Amb aquest Nou Codi Penal el Govern pretén solucionar i esvair la problemàtica de la delinqüència juvenil... la qual cosa es fa molt difícil de creure.

DE COM EL LLOP ÉS LLOP FINS I TOT QUAN RIU, I EL XAI UN XAI ENCARA QUE RUGEIXI

L'ofensiva del Govern contra la infància i la joventut ha començat. En comptes de preguntar-se quines són les causes de la delinqüència, es dedica a combatre-la salvatgement i adequa les lleis de tal manera que sigui possible anihilar legalment aquells elements que considera que són la xacra de la nostra societat. No saben ni de què va la prevenció ni les mesures educatives, només coneixen les garrotades. I el més fotut és que l'opinió pública, en general, aprova aquest tipus de mesures perquè se li ha inflat el cap amb allò de «la inseguridad ciudadana» i tothom va pel món veient criminals a cada cantonada.

«Jo ja no obro la porta ni que em diguin que és el carter» «Jo no acostumo pujar ningú en auto-stop... no saps mai amb qui et pots trobar, tu» «Sortir de nit pel carrer sola...? ni pensar-ho!» Frases cada cop més corrents entre els ciutadans respectables de qualsevol ciutat. L'amenaça és aquí, com un fantasma, penjant sobre els nostres caps. Qualsevol desconegut és un enemic de qui s'ha de desconfiar. I ara, la joventut en pes s'ha convertit en l'enemic potencial de la pau, la llibertat i la justícia, és a dir, els pilars bàsics en què pretén fonamentar-se l'Estat. I és per això que ens ha declarat la guerra. Com? doncs, senzillament amb la imposició d'aquestes mesures repressives camuflades per via legal.

QUÈ PASSA ALS ALTRES PAÏSOS?

Als països de l'Europa Occidental (cal tenir en compte que, si bé som americans per necessitat, tenim vocació d'uropeus) que solem agafar sempre com a model, hi ha una xarxa assistencial mínimament decent i treballen amb uns plantejaments educatius no-repressius. Que no tenen el problema resolt...? També és cert, per això s'ha d'anar molt alerta en agafar-les com a referència.

La tendència general en aquests països és anar igualant la plenitud de drets (majoria d'edat civil, a Espanya als 18 anys) a la plenitud de deures (majoria d'edat penal, o «dret» a anar a la presó, a Espanya actualment als 16 anys). A l'Estat espanyol en canvi, la tendència és al revés, rebaixant l'edat penal als 15, el que es fa és augmentar-ne la diferència.

País	Majoria d'edat penal	Jurisdicció de menors (1)	Jurisdicció ordinària	Atenuants (2)
FRANÇA	13	0-13; 13-18	18	
ITALIA	14	0-14; 14-18	18	
ALEMANYA	14	0-14; 14-18	18	18-21
SUECIA	15	0-15; 15-18	18	18-21
BELGICA	21	0-16; 16-18	18	
GRECIA	13	7-12; 12-17	17	
SUISSA	7	7-15; 15-18	18	18-25
ESPANYA	16	0-16	16	16-18

L'ANY INTERNACIONAL DEL NEN: UNA ENGANYIFA CRUEL

Els senyors de la UNICEF són infatigables. Cada any arriben puntuals a la cita de Nadal per encolomar-nos les famoses postaltes i ens carreguen el cap d'escabroses estadístiques sobre la misèria i la fam amb el propòsit d'estimular la sensibilitat dels ciutadans dels món occidental perquè col·laborin en la salvació dels nens dels països subdesenvolupats.

Arran de l'A.I.N. s'han celebrat infinitat de simposis i gales benèfiques, els governs de molts països han fet pomposes declaracions sobre el respecte als drets de l'infant, ha estat com un mea culpa general. Pobrets els nens... si són l'esperança de la nostra societat!

Gairebé tot, i sobretot aquí, a l'Estat espanyol, ha quedat en buides paraules.

D'entrada, cal aclarir una cosa important: UNICEF no s'ocupa dels problemes dels nens catalans, ni andalusos, ni aragonesos, aquest terreny no els competeix. Utilitzant demagògicament la idea de solidaritat universal, es dediquen a enviar aliments i medicines a les nacions africanes i asiàtiques. Poc importa que els governs d'alguns d'aquests països es gastin milions i milions amb armament i sumeixin conscientment el poble en la misèria. A vegades, pretenir ser neutral o emparar-se amb la idea que els nens no en tenen la culpa de les bestieses que fan els grans, en comptes d'ajudar a superar les dificultats el que fa és consolidar la situació de misèria.

Assabenteu-vos de qui són els membres de les delegacions d'UNICEF-ESPANYA. No crec que us sorprengui trobar-hi les millors famílies dels països, econòmicament parlant, està clar. La mateixa reina Sofia consta com a presidenta d'honor de no sé quantes entitats en pro de la infància marginada.

Fa tot l'efecte que quan aquesta gent parla dels nens visquin en un món de fantasia, en una mena de «mundilàndia» de cotó fluix, on uns viuen la mar de feliços i uns altres, per pura casualitat, han nascut desgraciats.

S'ho miren fora de context, com ignorant que si els nens pateixen o són explotats i manipulats, és precisament perquè viuen en funció dels tripijocs dels adults i a aquests no els dona la gana de reconèixer i respectar la infància com a un tros de vida que és important per si mateixa.

Tornant a la realitat, sembla que per compensar les fantasies de l'Any Internacional del Nen (1979), l'Any 80 hagi estat declarat a la pràctica com l'Any Internacional contra els drets de l'Infant.

LA REVENJA DEL GOVERN

Potser seria més adient parlar d'AUTORITAT que de Govern, però de fet és aquest el qui marca la pauta i el qui, en definitiva, decideix.

Parlar de l'assistència als deficients i als nens marginats és molt fàcil, i fer promeses, també. Però el fet és que la problemàtica de la infància va lligada amb moltes altres coses: les drogues, el divorci, l'esco-

Sant Ferriol, 23

Tel. 26 07 97

OLOT (Girona)

larització, l'educació del temps lliure,... i el pressupost general de l'Estat. I és amb l'actitud respecta a aquests temes on es demostra una autèntica preocupació pel futur dels infants.

En aquest país sempre s'ha arribat tard a tot arreu i lògicament, pel que fa a la cosa assistencial i a l'educació integral de la mainada, estem a les beceroles.

Aquí no interessa l'educació, sinó la domesticació dels infants. Els nens que es porten bé, que estudien i no porten problemes, són excel·lents, els altres són la purralla que no té remei. I si no tenen remei, se'ls ha de d'estacar i fer funcionar com cal i de la manera que sigui.

Això sí, els dirigents d'aquest país singular es vanaglorien macabrament de la precositat (perquè no tenen altre remei) d'alguns nens o nenes que han realitzat gestes admirables, com treballar gairebé amb el xupet a la boca per alimentar la família, tenir cura dels pares malalts, salvar la vida d'un vell que s'ofegava, etc. etc., i, a sobre, trafiquen amb les pròpies misèries per endur-se el premi de l'Operació NON PLUS ULTRA; cosa que els hauria d'averkonyir.

Com també els hauria d'averkonyir, perquè ja és el summum de la indecència i la corrupció (legals, això sí), que tots els ex-ministres cobrin mensualment de dues-centes mil a mig milió de pessetes per no fer res. Quina colla de gàngsters, redéu!!

Només aquests diners sobrepassen sobradament el pressupost general dels Col·lectius Infantils de Barcelona que l'Ajuntament socialista actual també s'ha carregat, perquè feien nosa. Una experiència única en tota Europa que posava al descobert tota la brutícia que amaguen les ciutats i situava la problemàtica de la marginació en un context real, és a dir, allà on en té el seu origen: als barris i a les famílies.

QUÈ EREN ELS COL·LECTIUS INFANTILS?

Els Col·lectius Infantils de Barri eren l'alternativa que el Centre d'Educadors de Barcelona havia posat en marxa per fer desaparèixer els internats-asils on vivien els nens i nenes amb problemes socio-familiars, a càrrec de l'Ajuntament de Barcelona.

El Col·lectiu era una unitat organitzativa que comprenia:

- Una zona o barri d'acció.
- amb capacitat de 50 nens (es).
- un equip d'onze persones (8 educadors, un assistent social, 1 psicòleg i un coordinador) amb una diferenciació de funcions complementàries i sense cap jerarquizació, articulades en treball conjunt d'equip.
- uns serveis de cuina i domèstics, acompanyats principalment per treballadors que depenien econòmicament i laboralment de l'Ajuntament.

El Col·lectiu tenia com a finalitat atendre als nens de 6 a 16 anys que presentaven problemes socio-familiars amb necessitat d'acolliment, en una zona del municipi de Barcelona.

L'equip del Col·lectiu era el responsable d'aplicar -segons la situació- la línia pedagògica del Projecte, acompanyant el contracte establert entre el Centre d'educadors i l'Ajuntament.

Per portar-lo a terme el Col·lectiu s'organitzava de la següent manera:

COMUNITAT A		COMUNITAT B	
Grup pedagògic	Grup pedagògic	Grup pedagògic	Grup pedagògic
12 nens	13 nens	12 nens	13 nens
1 educadora	1 educador	1 educador	1 educadora
1 educador	1 educadora	1 educadora	1 educador

COL·LECTIU
50
NENS
EQUIP PEDAGÒGIC
EQUIP DE SERVEIS

Els nens i nenes dels Col·lectius vivien en grups de 12/13. Tenien una parella d'educadors fixos i es relacionaven amb l'altre grup pedagògic que estava situat com si fossin veïns. Ambdós formaven una comunitat i es plantejaven junts el fet d'afrontar una sèrie de recursos així com la distribució de tasques.

Fins aquest juliol havien funcionat 8 col·lectius de 50 nens a diferents barris de Barcelona.

L'elaboració per part de l'Ajuntament d'una nova política social de la infància ha estat el motiu de la dissolució dels Col·lectius, amb uns mètodes típicament dictatorials. No s'ha comptat per res amb l'Associació de treballadors dels Col·lectius infantils i juvenils que durant tres anys havien protagonitzat aquesta tasca.

Clameu al cel, buròcrates de merda, que ha d'arribar el dia que penjareu tots d'una picota!!

ELS NENS: ENTRE EL PATERNALISME I L'AGRESSIÓ

És curiós que havent estat nens o nenes alguna vegada, no entenguem el sentit de la infància. Un cop adults (?) sembla que sentim la necessitat de purgar no sé quins pecats o de protegir amb molt de zel el futur dels infants. Molts pares es proposen evitar que els seus fills passin per les mateixes penúries per les quals ells han passat, els afalaguen exageradament o els renyen sense criteri (més aviat al so del seu humor) perquè hom es creu en l'obligació de vetllar per la rectitud i el bon comportament de llurs fills.

Per segons qui, la inconsciència -diuen- fa que els petits infringeixin les lleis de la bona convivència: No saben el que fan, pobres!

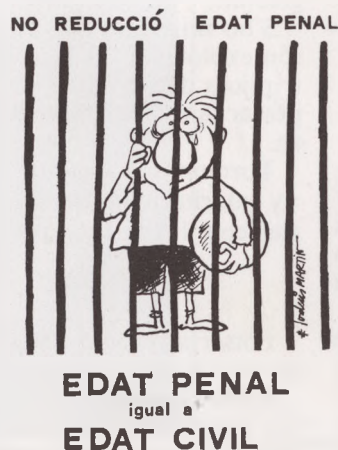
Pels altres -com diu la màxima evangèlica- estan convençuts que hi ha de tot a la vinya del Senyor: bons i dolents. No hi ha res a fer, és cosa de la fatalitat. I aquest fatalisme ha arrelat tant en la consciència dels sectors marginats, que també s'ho han arribat a creure que són dolents i que amb ells no hi ha res a fer.

A l'hora de la veritat, però, qui paga aquest desconcert, són els homes i dones petits, tan petits que les reixes de les presons s'hauran de fer a la mida, si no volen que s'escapin.

Que en són de vulnerables els nens i que escàpols a la cretinesa dels adults. Ara que tots els joves se'n riuen de les foteses dels assenyats ciutadans majors d'edat -que desagraïts, diran- se'ls torna l'atreviment amb tota la mala llet del món, això sí, colada, descremada i envasada subtilment -com saben fer els jerarques d'aquesta canilla humana.

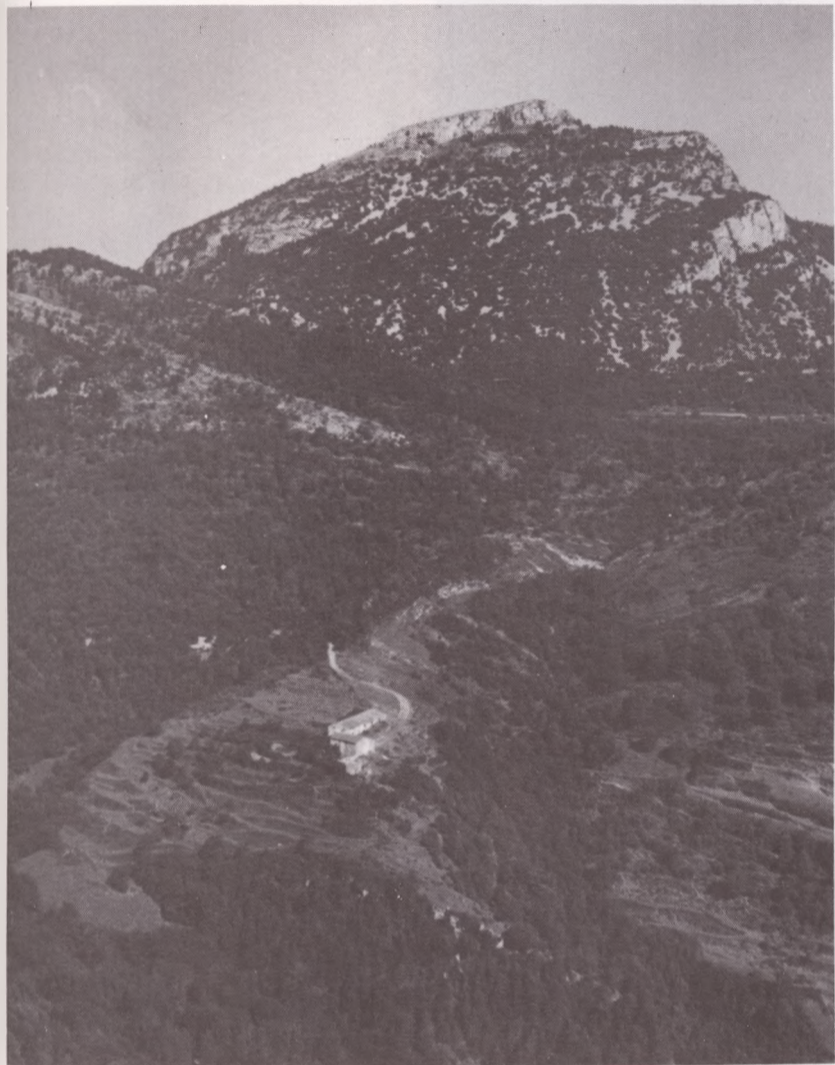
El que està fent l'Estat i totes les institucions cadavèriques que li donen «vida», amb els nens, només té un nom: GENOCIDI infantil. Que exagerat! -direu. Però negar una cosa (la infantesa en aquest cas) no equival precisament a l'extermini?

XAVIER RUSCALLEDA

0336-26160

ARQUEOLOGIA MINERA DEL BASSEGODA

Una «Mina de alcohol» a la Menera

Treballant sobre l'edició crítica del *Discurso sobre la Agricultura, Comercio e Industria del Principado de Cataluña* escrit el 1780 pel fraire premostratès Jaume Caresmar per encàrrec de la Junta de Comerç de Barcelona per dirigir-lo al Rei, trobo una referència sobre la nostra comarca. Una referència que calia aclarir tant pel seu significat com per la seva localització. Ens referim a la «mina de alcohol» que hi ha al Bassegoda. El primer problema consistia en saber què vol dir «alcohol» perquè, evidentment, no hi ha mines d'«esperit de vi» i el segon, on era aquesta mina del Bassegoda.

Alcohol prové directament del mot àrab «al-kohl» que significa galeana (sulfur de plom, SPb) que és la mena més important del plom. Aquest significat és viu a Catalunya fins a començaments del segle XIX i, ens atreviríem a dir, fins el moment en que la producció de plom queda extraordinàriament reduïda. Solventada aquesta primera dificultat, calia aclarir on era la mina o les mines del Bassegoda.

La *Punyalada* de Marià Vayreda, recordàvem, com descriu un ambient on els minaires i fargaires són uns dels oficis fonamentals. Com, per un privilegi del Tractat dels Pirineus, el mineral de ferro de la Menera, un poble de l'«altre costat», entrava sense pagar drets duaners cap a les nostres fargues -Darnius, Maçanet, Sant Llorenç, Beget-. Els mapes eren també un ajut encara que menys del que esperàvem. Una masia anomenada la Menera i algun altre topònim foren un primer ajut. Una conversa amb Mossèn Mel comença de primfilar les coses.

Les mines que han estat localitzades estan per un costat al vessant Oest del Bassegoda i per l'altre, el conjunt molt més important de la Menera al vessant del Sud. La primera sembla tenir solament una mina i està a deu minuts a peu de ca l'Agustí, en direcció al Gitarriu. Els masovers de ca l'Agustí no hi havien estat mai i l'únic que coneixien era un paratge anomenat «El Castanyer de la Mina». Això ja és un indicatiu donada la utilització d'aquest arbre a la mineria. L'explicació de l'àvia de ca l'Agustí és que havia estat abandonada per no poder treure l'aigua que la inundava. Aquesta aigua, ben visible ara, almenys si sabem fou una raó negativa a d'altres mines de la comarca. La inactivitat sembla que arribà ara fa uns cent anys. Un informe tècnic de l'època ens en diu algunes coses: «La mina *San José*, en sitio llamado *Basch d'Agustí* exploró un filón irregular de galeana acerada con ganga de *cuarzo*, que lleva pintas de *chalkosina*, con 0'30 mts. de espesor, que arma en la pizarra siluriana»

L.M. Vidal Reseña geológica y minera de la provincia de Gerona, Madrid, 1886, p.161.

De la «casa dels minerus» als italians i als madrilenys

S'hi pot penetrar en les galeries, curtes, que hi ha a peu pla, mentre que una boca inundada d'aigua impedeix conèixer-ne la dimensió. A peu de boca hi ha una pila, sobretot, i les restes d'una petita edificació. Aquestes modestes deixalles ens suggereixen una reacció semblant a la sentida pels que des de fa dècades a partir dels desperdits, coves i objectes, més o menys sencers, han reconstruït la vida de les comunitats prehistòriques. La rapidesa amb que la naturalesa desfà el treball dels homes la poguérem comprovar quan cercàrem una explotació de bauxita que ha estat treballant fins el 1968. És Sadernes amunt i més enllà encara del Pont de Valentí després de dos salts d'aigua, i en doblar l'immediat sortint. En dotze anys unes parets han quedat reduïdes a dues o tres pedres enganxades, ja parcialment, amb ciment.

El nucli de mines de plom més important del Bassegoda és a la banda del Sud. En aquests moments no en coneixem exactament ni el nombre, car sabem que n'hi ha algunes de tapades per evitar perills. 7, com diu la guia de la Garrotxa de l'editorial Alpina? 5, com diu Lluís Marià Vidal? o una desena, com ens semblà a nosaltres? Les boques estan al sota mateix de la masia de la Menera. El pagès, per la raó que més endavant direm, ens hi guià directament. També ens ensenya una casa de la que només hi queden quatre parets on vivien els minaires. És una casa de dos pisos, a la que en diu «la casa dels minerus» i que en el llinar de la porta hi ha l'any 1845. Mentre ens sentim córrer pels camins del passat, l'home de la Menera ens explica que ara hi han estat uns italians que creuen que malgrat els seus desitjos no és explotable comercialment. Els italians han deixat pas a una companyia madrilenya que ha prè el relleu en l'intent que hi tornin a treballar els minaires.

«La Bella Tomasita»

Des de les mines, es veu dalt d'un puig el que resta d'un castell. El que sabem per Botet i Sisó (*Geografia General de Catalunya*. Província de Girona, Barcelona, s.d., p.717) és que el 18 de març de 1225 Bernat de Llers vengué al Rei En Jaume tant el castell com les meneres que hi haguessin. D'aquesta manera queda confirmada la tradició viva en aquelles contrades, que les mines ja eren explotades «des de senpre». Que el castell serveix per a protegir aquesta riquesa és prou evident. Els jaciments no són solament els que ara tenen les restes de les galeries, sinó també coneixem de l'existència de cinc excavacions a cel obert. El mateix Vidal ens explica que «véase al Sur del elevado pico del Bassegoda cinco tajos o excavaciones a cielo abierto, que siguen unos filones de *Baritina*, acompañada de *cuarzo y galena*, de 0'80 a 1'20 metros de grueso, verticales y orientados al N 25°. Estas cortaduras llegan a tener 40 metros de elevación y en una de ellas empezóse una galeria en su testero». Pel que sembla, la galena apareixia en aïllades i grans bosses.

L'explotació ja en condicions capitalistes, (el que ja suggeria aquell edifici runós de 1845), és, sembla, la de les mines de la Menera si ens és permesa la redundància. La consesció tenia un nom d'Havanera, *La Bella Tomasita*. Gairebé tots els noms de mines són del mateix tarannà. *Emilia afortunada i Fortuna* a Sant Llorenç de la Muga i *Faro Industrial* a San Joan de les Abadesses *Hermosa africana* a Darnius o bé *Suerte* a Maçanet i *Copiosa* a Anglès. No solament ni principalment volem subratllar uns noms sinó posar de relleu com els «industrials i polítics catalans del segle XIX» maldaren per enfondir la nostra capacitat minera per construir una economia on la metal·lúrgia i la siderúrgia fossin importants i no tot quedés en mans de la lleugera indústria tèxtil. Si tornem a agafar el fil haurem de dir que la sort de *La Bella Tomasita* del Bassegoda anà lligada amb la societat *Alta Montaña* de Ribes de Freser. Aquesta societat explotava i forjava el ferro de la mina *Caridad* al peu mateix del Taga, però a més beneficiava els criaders de coure i antimoni de la Vall de Ribes i «per ajudar la fundició» calia la mena del Bassegoda.

El transport de la galena des del Bassegoda fins a Ribes no era pas fàcil. L'enginyer de mines L.M.Vidal ens diu que anava a dalt d'animal. Més versemblant és la versió de l'home de la Menera que ens explicà que anava dalt de mules fins a Oix i aleshores damunt de carros fins al seu destí. El mateix pagès ens deia que servia per a fer municions. Més exacte

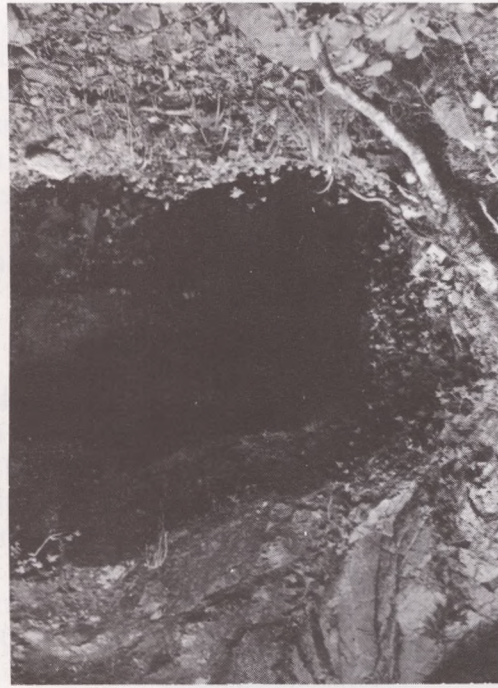
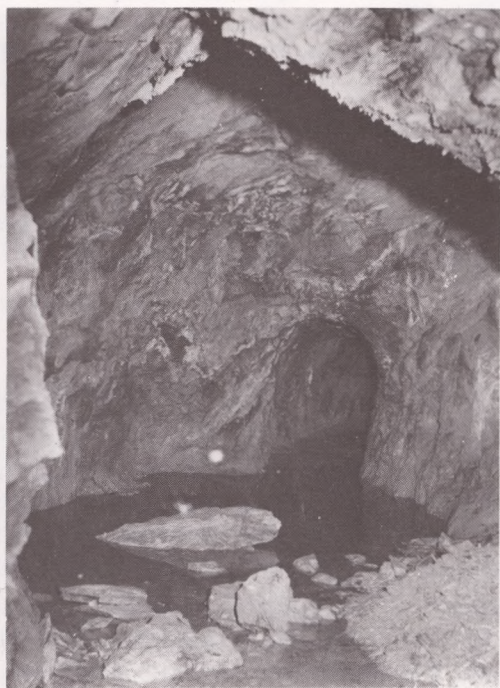
ALDI

L'estil diferent
i els preus més baixos

Ens trobareu a:

Plaça Sta. Magdalena, num. 1
Plaça Mercat (Parking gratuït)
Avda. Sta. Coloma, num. 33
Ctra. La Bisbal, num. 16

OLOT

era, pensem, l'anàlisi de l'enginyer quan diu que «ensayado este mineral tal cual sale de la mina, sin sufrir ningún lavado o concentración, ha dado 57 % de plomo y 57 gramos de plata por quintal métrico de mineral»

Encara que *La Bella Tomasita* sembla ésser la primera empresa capitalista, hi hauria hagut un intent que també ho podia ésser cent anys abans. Fou a la dècada de 1740 quan Juan Francisco Ruiz de Ubago Serrano y Martínez de Morantín, capità del Regiment de Cavalleria de Calatrava i Senyor de les mines de Rocabrúna, Pujals i Bassegoda, invertí a La Menera per tal d'obtenir el tipus de plom «vernís» que servia de «revoltura» dels metalls obtinguts a Rocabrúna (Josep M. de Solà Morales: *Las minas de plata de Rocabrúna*, «Pyrenne», 58(1956), p.(1622).

Voldríem, emperò, anar més enllà de donar compte d'unes mines gairebé oblidades i desaparegudes, per tal de posar de relleu com hi hagué una xarxa minera a la Garrotxa. Pere Molera ha dit quatre coses ben dites de la Farga de Beget, però caldria saber també més sobre la Ferreria dalt de la Riera de San Ponç, la Ferreria a Oix, els Ferrers a Bolós, cal Ferrer a la Vall del Bac o La Farga entre Sadernes i Sant Aniol. Tindríem una idea diferent d'una comarca massa interpretada pel tradicionalisme agrarista i el comarcalisme de mel i mató.

L'arqueologia de la comarca no és tan sols el romànic, tot i que aquest és molt important com lloable la tasca empresa per la seva supervivència. Fa encara no vint anys a la Gran Bretanya un fet qualsevol –l'intent de destrucció d'un pòrtic dòric d'una estació de ferrocarril– cridà l'atenció de milers de persones sobre com els objectes i els edificis on havien treballat i viscut els seus avis o ells mateixos, desapareixien. «Ciutadans de molts municipis, amb la seva càmera fotogràfica, a les seves excursions i passejades, empresaris facilitant l'entrada a les seves fàbriques i conservant les seves res-

tes, corporacions locals patrocinant iniciatives, etc. possibilitaren –gairebé com *hobby*– la formació d'un fons susceptible d'ésser registrat i historiat». L'arqueologia industrial, minera, dels transports, ha entrat ja a la Universitat amb càtedres especialitzades. Revistes especialitzades han aparegut, una metodologia particular ha estat establerta, museus muntats i molt visitats, etc.etc.

Els països de llengua catalana n'hem estat gairebé al marge d'un moviment que sortint d'Anglaterra ha arrelat a quasi tota Europa. La nostra bibliografia és tan escassa que, si no ens equivoquem havia la primera meitat d'un article d'Alexandre Cirici-Pellicer («Arqueologia industrial i observació espacial de la terra» *Serra d'Or*, març 1978, p. 49-53). Era ben poc. Afortunadament, l'Ajuntament d'Alcoi acaba de publicar la primera recerca concreta encara que els propis autors diuen és un intent incomplet i desigual, tímid i precari. La tasca de R. Aracil, M.G. Bonafè i M. Cerdà és, malgrat tot, interessant i un exemple (*Arqueologia industrial de Alcoi*, Alcoi, 1980). Nosaltres ara hem volgut fer encara una cosa més limitada amb els nostres llibres, caminades i fotografies. Sabem bé prou que hem tocat un dels molts aspectes de la Garrotxa. Una comarca que per la seva complexitat econòmica, des de les espadenyas a les «xirruques», del «blat negre» que en deien del fajol fins el faig, des de les mines de carbó i les guixeres de Maià fins aquell Olot que només era conegut pels seus «gorros» i després pels seus «sants», té totes les condicions perquè investiguem, analitzem, registrem i preservem el que ha afectat al comú dels homes amb la naturalesa i a les relacions socials entre ells per mitjà de les diverses classes.

ERNEST LLUCH
Fotos: Mel

L'arqueologia de la comarca no és tan sols el romànic. L'arqueologia industrial minera, dels transports, ja ha entrat a la universitat.

DIVAGACIONS METACIENTÍFIQUES: DE LA CIÈNCIA, L'ART I LA MÀGIA

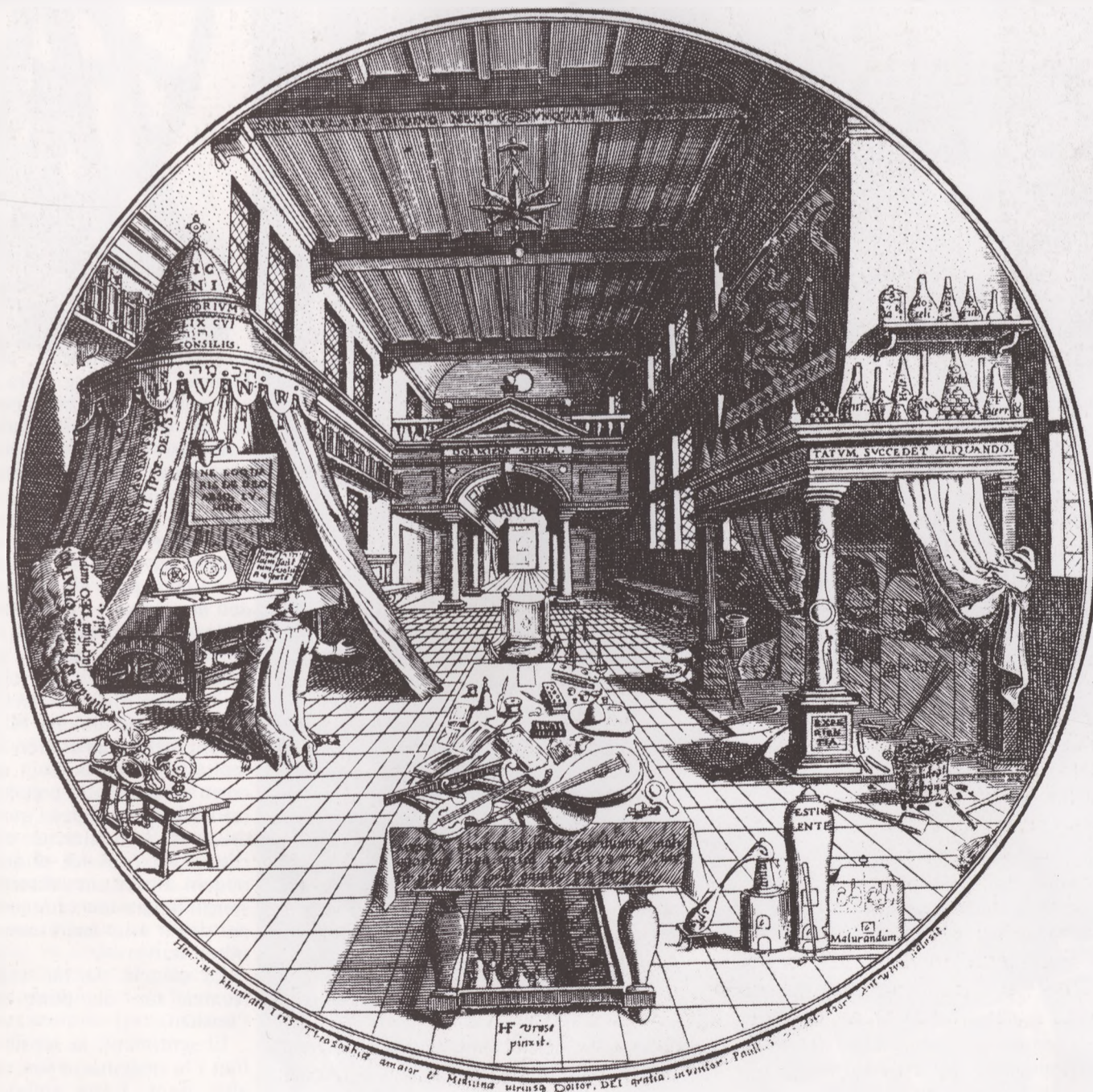
D'ençà d'Aristòtil, el nostre món -occident- ha donat categoria -status- a una de les múltiples formes de coneixement o aprehensió de la realitat. Se l'ha batejada amb el nom de científica o objectiva per oposició a altres formes metafísiques o subjectives i se l'ha encimbellada en un lloc ponderós dins l'escala de valors occidentals. Avui ningú dubte de la veritat d'una afirmació quan és científica (o almenys es diu que ho és) o ha estat dita per un savi en la matèria; cal ésser objectius i realistes, diguem; el psicoanàlisi, el marxisme etc. es disputen l'honor de poder-se dir ciència per obtenir el prestigi que tenen les matemàtiques o la física.

En nom de la santa deessa ciència es fan i es diuen bajanades a desdir, talment un sant culte en que els seus oficiants -científics- apareixen com els capellans d'aquesta estranya religió inaccessible a la gent comú i amparada en un garbull de signes esotèrics i de llibres polsegosos dels carrers prestatges de les biblioteques... L'engalipada opera a molts nivells tant en els centres de decisió de la societat, o com ja promptament en l'escola se sent a dir: «Les mate-

màtiques són molt importants» afirmació en la que s'amaga una pregona càrrega ideològica en jutjar el que és important i el que no ho és, o «Les matemàtiques són molt difícils», amb el conseqüent mite de la inabastabilitat, que redueix els problemes (les Centrals Nuclears, per exemple) a discussions bizantines entre set savis de grècia de problemes que s'escapen dels àmbits merament científics.

En comptes d'emmarcar la ciència dins d'un context més ampli, la nostra cultura s'esforça en pretendre veure-ho tot amb les ulleres miòpiques del saber científic i així obté una visió del món unidimensional i descolorida que de passada serveix per oprimir, reprimir, selectivitzar i imposar una certa concepció d'un saber totalment acrític.

La pluridimensionalitat de la realitat fa que aquesta sempre escapi afanyosament als sorruts intents d'engabiar-la amb estretes concepcions. La vida demana agilitat i fluidesa; saber-la veure amb moltes ulleres -o amb la forma nua de percepció directe- demana un nou tipus de saviesa que desborda el marc del coneixement estrictament científic.

2 ANTIENERGIA, L'ANTITEMPS I L'ANTIESPAI

Galileo fou el primer qui tingué l'acudit de posar el temps en una ratlla $t=0$, $t=1$... fins a $t=\infty$, i ho hem après tan bé, que creiem que tota experiència és d'aquesta mena. El resultat és 400 anys del racionalisme més eixorc. Ens hem oblidat de l'experiència *subjectiva de la realitat* i l'hem desprestigiada.

Quan dormo i somnio, estic vivint tan intensament o més que quan estic en estat de vigília amantent i, no obstant, estic pres d'uns mecanismes dels quals sóc totalment ignorant, talment com una fulla a mercè del vent. Poca gent escolta els somnis, són una *realitat* més aviat molesta.

En un capvespre o en una matinada es desplega una quantitat immensa d'energies que estic, en principi, capacitat per xuclar i aprofitar, però de les quals sóc un gran desconegut malgrat que balli moltes vegades al seu so. Hem *quantificat* l'energia fins a la darrera xifra decimal, però de l'experimentació d'aquesta energia (el «prana» dels orientals) som totalment a les beceroles. Dient-ho en termes de W. Blake: «Si les portes de la percepció fossin pures, totes les coses se'ns haurien aparegut com són, infinites. Però l'home es tancà a si mateix fins a veure-ho tot per les estretes escales de la seva caverna».

1 L'EXPERIÈNCIA OBJECTIVA I L'EXPERIÈNCIA SUBJECTIVA

El coneixement *objectiu* o *científic* fou configurat sobretot als segles XVII i XVIII per Bacon i Descartes (Galileo i Newton en foren els primers iniciadors). Les bases de la *manera científica de mirar el món* foren enunciades per Bacon: No parlar de res que no es pugui descriure mitjançant els sentits externs, i formular totes les descripcions en un llenguatge despullat de sentiments i emocions, dit matemàtic; s'havia pogut *quantificar* la *realitat*, es podien donar números al pes, a la calor, al color. Fou realment sorprenent, però el preu a pagar ha estat tanmateix molt elevat: d'ençà de Descartes s'ha pretès quantificar-ho tot, fins i tot l'inquantificable, això és, la vida amb les seves múltiples facetes.

La reacció a aquesta *cientificació* de tot es fa sentir i s'ha fet sentir sempre en tota època, en tot moment. La *subjectivitat* marginada colpeja per sortir del *cuarto de les rates*, on ha estat tancada. Ja en el mateix segle que parí Newton, W. Blake, en una ocasió en la qual el to massa estrictament científic que prenia la conversa en què es comentava la vastitud de l'espai, exclamà: «És fals!, l'altra nit vaig a

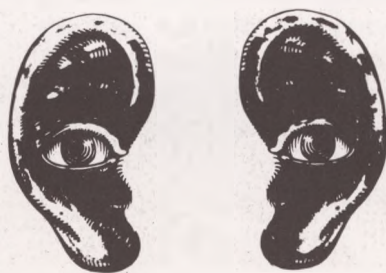
çar la mà i vaig poder tocar el cel amb el dit». Aquí tenim, per exemple, Sánchez Dragó (autor de «Una historia mágica de España») que diu que el nostre segle està tip de marxisme i demana la màgia a crits. Els aparadors de les nostres botigues ens serveixen plats combinats de tantra, ioga i zen, amanits amb residus de la vella mística cristiana de Joan de la Creu i M. Eckart.

Quan experimento o contemplo quelcom, per exemple un raig de llum de color blau, la màxima objectivitat de la meua experiència consisteix a afirmar que veig una ona electromagnètica d'una certa freqüència. Em moc en els terrenys de l'experiència *científica*, els quals caracteritzarem per tres paràmetres: *Energia, temps i espai*. I, tanmateix, no és menys cert que aquesta llum penetra pels meus ulls, emplena el meu cervell, els meus nervis, i em fa *vibrar* d'una determinada manera: em pot fer plorar o cridar, enamorar o em pot portar records, o em pot deixar indiferent; és l'experiència *subjectiva* de la *realitat*, diferent per a tothom, inquantificable totalment, i que podríem parodiari dient que es mou en terreny de la antienergia.

L'artista es va morir: el va matar el *funcionari*. L'artista copsava el món no en forma unidimensional (un punt o una ratlla) sinó en diverses dimensions (recordem Leonardo da Vinci o Ramon Llull). El *funcionari* redueix, distorsiona, empresona dins una estreta malla de conceptes la vida que flueix al seu davant, però la vida sempre se li escapa, talment com qui pesca amb xarxa foradada. Els *artistes* porten problemes: són espontanis i creadors (i per tant destructors), deslloridadors de valors. La diferència que hi ha entre l'*artista* i el *funcionari*, és la que hi ha entre el *coneixement inútil* i la *saviesa útil*. El *coneixement inútil* s'imparteix dia a dia en escoles, universitats. La *saviesa útil* resta amagada: és perillosa. És millor i més productiu tenir uns estudiants, tècnics o científics robotitzats i obedients de consignes, que no sàpiguen ni respirar

(malgrat que ho facin les 24 hores del dia) i que, lluny d'experimentar-se com una peça, se sentin a si mateixos com un garbuix una sopa de lletres o una llibreria mal arxivada.

Els primers matemàtics descobridors de l'infinit, o els primers físics descobridors de la llum, no podien deixar de mirar ambdues coses amb respecte, o més pròpiament amb enbadaliment. Avui ni una cosa ni l'altra, més aviat el contrari: l'ensenyament tendeix a enlligonar els futurs *funcionaris* del dia de demà, i marginar cada cop més la capacitat artística que, malgrat tot, és innata en l'infant. En els primers anys de vida, cada nen ens pot parlar d'un paradís perdut. Nosaltres serem suficientment hàbils per a quadricular la seva ment, embrutar la seva percepció i fer-lo un ésser llest per circular per la nacional Planeta Terra.

3 FUNCIONARIS O ARTISTES: EL RESPECTE PER L'INFINIT

4 DEL CONÈIXER CIENTÍFIC AL CONÈIXER MÀGIC

En els orígens de la vella mecànica quàntica, els Planck, Heisenberg, Dirac, es trencaren la closca per tal de donar *realitat* als nous éssers quàntics: no són ones ni corpuscles, però són una cosa i l'altra, què són, doncs? i s'inventaren un nou concepte que reabsorbia ambdós (els reconciliava) però no era cap del dos (com en les lleis d'Hegel i de Marx). Així naixeren els triangles: l'equilibri entre tres fou més fàcil que la difícil dialèctica del bo i del dolent. Més amunt he dit que el món té moltes dimensions: es creen els punts, després les ratlles, els triangles, quadrilàters i finalment els cercles (això és tot el que podem dir en unes dimensions). Serem tan cecs com per donar a un punt investidura universal.

La ciència, la raó i la tècnica són un punt en l'horitzó.

El sentiment, la sensibilitat i la imaginació són un altre punt. Entre ambdós apareix una lluita aferrissada (Urizen contra Los en la mitologia blakeana). Podem entreveure un tercer punt en cap altra direcció?

Les tradicions místiques —especialment el zen— parlen d'una modalitat de coneixement o percepció difícil d'explicar: en podríem

dir pura intuïció o percepció nua (buida de continguts) o superació de la lluita dual o... És el dit que senyala la lluna i tanmateix encega la seva visió: «Gira't cap a l'est i mira la terra d'occident, mira al sud i copsa l'estrella del nord». Fuig del terreny de la lògica, les paraules; no es pot explicar, només es pot senyalar. Joan de la Creu diu: «Este saber no sabiendo/es de tan alto poder/que los sabios arguyendo/jamás lo pueden entender/que no llega su saber/a no entender entendiendo/toda ciencia trascendiendo/. Es tracta del *coneixement subjectiu* de què parlàvem abans, en el seu grau més elevat.

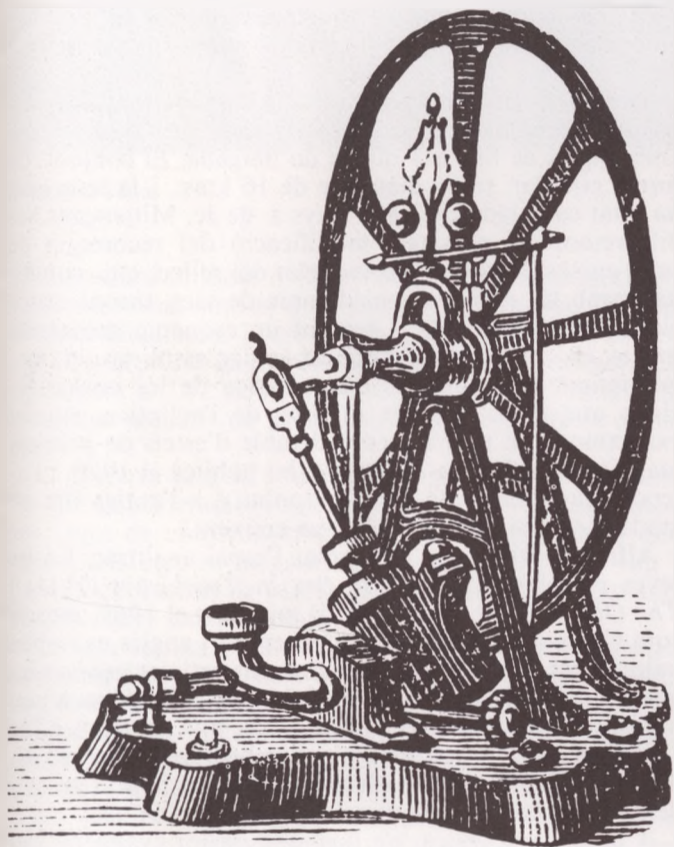
A diferència del *coneixement científic* que, per a estudiar un objecte, el mata, el divideix, l'analitza, el *coneixement subjectiu* agafa les coses d'un cop: *sintetitzo*. Diu D. T., Suzuki: «Conèixer la flor és convertir-se en flor i gaudir del sol i de la pluja. Quan es fa això la flor em parla i conec els seus secrets, les seves alegries, sofriments, és a dir, tota la seva vida vibrant dins de si mateixa. Al costat de la flor conec tots els secrets de l'Univers i em conec a mi mateix».

L'objectivació de la na-

tura és molt interessant, ha permès quantificar-la, trobar lleis, fer fàbriques, cotxes... i diu la intuïció popular que el progrés no ha portat a millor vida; i és cert, la millor o pitjor vida es mou en els àmbits de la *subjectivitat* de què continuem tan orfes com en les primigènies de la revolució industrial. Què ajuda a millor viure, analitzar la flor,

ser llum? Quan veig i sento en la llum quelcom més que una ona, entro en una esfera diferent del saber, i paradoxalment els científics de les nostres universitats, *funcionaris del saber*, estudiants de la natura a hores laborables, han estat ungit per la cultura occidental com els grans entenedors del cosmos.

5 UTOPIA FINAL: LA CIÈNCIA I LA MÀGIA DE BRACET

Però la mateixa *ciència* està donant llambregades cap a llocs d'antuvi insospitats. En un principi havia nascut per a descriure una realitat objectiva i separada de l'observador. Avui trobem en la mecànica quàntica afirmacions tals com: «En mesurar un sistema físic el perturbo de tal manera que després de la meua mesura el curs evolutiu del sistema ha canviat totalment. «Einstein diu que l'espai es torça i que el temps balla a un compàs molt estrany. La primitiva *lògica* es torna cada cop més il·lògica.

Les matemàtiques, fonamentades sobretot en la lògica d'Aristòtil contemplen impassiblement com es torcen cap a una obscura *TRANSLÒGICA*. Les partícules de la física atòmica es creen i destrueixen a si mateixes sense treva, segon a segon. Els instants moren. Em miro la mà i ja no és la mateixa d'uns moments abans. Moro cada instant, però també torno a la vida nou de trinca, energèticament carregat: prenc energia del cosmos, de la llum que em ve de galàxies llunyanes en el temps i en l'espai. Sóc emparentat

amb l'eternitat, tinc memòria còsmica de quan era només llum, de quan era estrella, de quan era planeta...

En el món de l'*art* es parla de certs estudis d'evolució en els quals desapareix l'obra d'art —i l'artista—: o tot és art o res no és art, la vida s'ha tornat art o l'art ha esdevingut vida; d'això en direm *TRANSART*. Podran la *TRANSLÒGICA* i el *TRANSART* trobar-se en un punt llunyà, enllà de l'energia i del temps, i realitzar la roda total del coneixement de què parlava Ramon Llull, i buscaren ansiosament alguns alquimistes? Fantasieig, afany o deliri: «Quan les deu mil coses es veuen en la seva unitat tornem al principi i ens quedem allà on havíem estat sempre» (prov. xinès).

XAVIER
CASAMITJANA

RACÓ DE L'EMIGRANT

Som emigrants, i és aquest món la nostra terra d'emigració; no tenim ni tan sols el consol del record del lloc d'on venim; pocs, molt pocs tenen la lucidesa i el coratge de comprendre que d'on venim, on anem, una eterna i serena dimensió de silenci que em nego que sigui pertorbada per premis i càstigs, com em negaria a escoltar el so d'una trompeta esquerdada, si després de tota una vida de pujar, amb esforç continuat, a una munfanya per a escoltar el silenci, vingués a pertorbar-lo.

No deixem més que els fruits de l'arbre del nostre esperit els cullin verds, els encaixonin i els venguin. No, fem promesa de deixar-los madurar a l'arbre, i si ningú no els recull, els deixarem caure a terra, i les nostres arrels tindran més força per a crear-ne de nous.

Lluitem contra aquest món que ens inclina a veure les coses tan sols per la seva utilitat; la realitat és molt més gran. Avui, quan un home mira un altre home, tan sols pensa en què pot ser-li útil; la nostra realitat és molt més digna.

Ahir, al bell mig del Pirineu —concretament entre la Roca i Camprodon— vaig veure una llumeneta dins del bosc; en acostar-m'hi, quina no seria la meua sorpresa, vaig trobar-me davant Diògenes i, qui sap si, impulsat per la rutina, vaig preguntar-li: què busques?, i em va respondre: Ja ho saps. I va afegir: Cada dia és més difícil de trobar.

Vegetem.

Viure de veritat és de tots els oficis el més perdut i oblidat.

Això pensava un emigrant, assegut al seu racó de l'estranya barca de la vida.

SEGUINT LA CUA DEL DRAC

La geomància i la geometria dels punts sacralitzats del territori

«Hèrcules, matant lo drac que vetlla el taronger, n'abasta el cimera. Les set germanes recorden plorant que al morir Atlas los donà per signe de les darreries de sa pàtria la mort del drac».

Jacint Verdaguer
Cant Segon. L'Hort de les Hespèrides

L'Atlàntida.

Quan el biòleg nord-americà **Edward Thoy** preparava el seu article *La geografia, esquematitzada i transformada pels homes prehistòrics* als peus dels volcans bessons de Puig Cabrioler, el materialisme dialèctic s'introduïa amb considerable retard, no cal dir-ho al nostre país, a través de dues tesis universitàries signades per sengles destacats prehistoriadors marxistes. El model conceptual del passat que l'ortodòxia científica ens ha proposat, s'afermava i modernitzava amb la hipòtesi del bidireccionalisme.

Amb acrobàcies metodològiques, malabarismes cronològics i vernís quantitatiu, de comprensible intencionalitat, hom interpreta les restes materials de les civilitzacions passades de manera que puguin encabir-se dins els motllos simplistes traçats d'antuvi, per a convèncer els nostres contemporanis de l'evolució continuada de l'espècie humana i del seu mític progrés.

Les concepcions que exposa **Edward Thoy**, en canvi, són revolucionàries però no pas originals. Que cerqui i verifiqui relacions entre les línies tel·lúriques, els monuments megalítics, les ermites romàniques i la morfologia del paisatge ha de semblar frapant a qualsevol encotillat i benpensant historiador català.

Personalment encuriosit per la trajectòria intel·lectual de l'autor: des de la cibernetica aplicada a la genètica molecular, fins a la immersió dins l'I CHING i l'estudi dels jeroglífics del Joc de l'Oca, vaig sentir-me molt aviat suggestionat per una cosmologia tradicional que permetia establir lligams directes entre l'estructura geològica de l'escorça terrestre, els corrents hídrics, les influències geofísiques terrestres associades al camp magnètic, les influències de les radiacions còsmiques i l'emplaçament i distribució dels punts sacralitzats de l'antiguitat.

Des d'aleshores he tingut l'oportunitat de continuar investigant en la línia que apuntava **E. Thoy**, i les primeres conclusions ja em confirmen l'homogeneïtat i continuïtat a la nostra terra dels mateixos principis rectoris i de similars patrons geomètrics que els que van orquestrar la implantació dels conjunts megalítics de Bretanya i Anglaterra; dels temples xinesos, hindús i khmers; de les piràmides egípcies, azteques i tolteques, etc.

La geometria sagrada a través de la terra dels nostres avantpassats, té una poderosa significació: representa un punt de confluència de la majoria de religions, filosofies i cosmogonies, bo i mantenint al llarg de diverses civilitzacions la clau de constituir la concreció funcional d'un reflex harmònic del macrocosmos. Una expressió tangible en l'organització terrestre de l'ordre celestial: «Així a la terra com es fa en el cel».

Coneixedor que la densitat i el to de l'article de referència van desconcertar nombrosos lectors ben interessats, i tement que sospitin que podria haver estat destil·lat del calaix de sastre d'alguna revista parapsicològica, crec que pot ésser instructiu repassar somerament el procés que ha seguit aquesta línia de pensament, des de l'inici, quan era qualificada d'herètica, fins avui dia, que la força de l'evidència ha obligat a admetre-la per més que contradigui els fonaments de la versió més de moda, de l'evolució històrica del coneixement científic, com és ara el concepte que resumeix la dita: «ex oriente lux».

Seguint **John Mitchel** (*A little history...*) podem situar-ne els inicis a l'Anglaterra del segle XVIIIè.

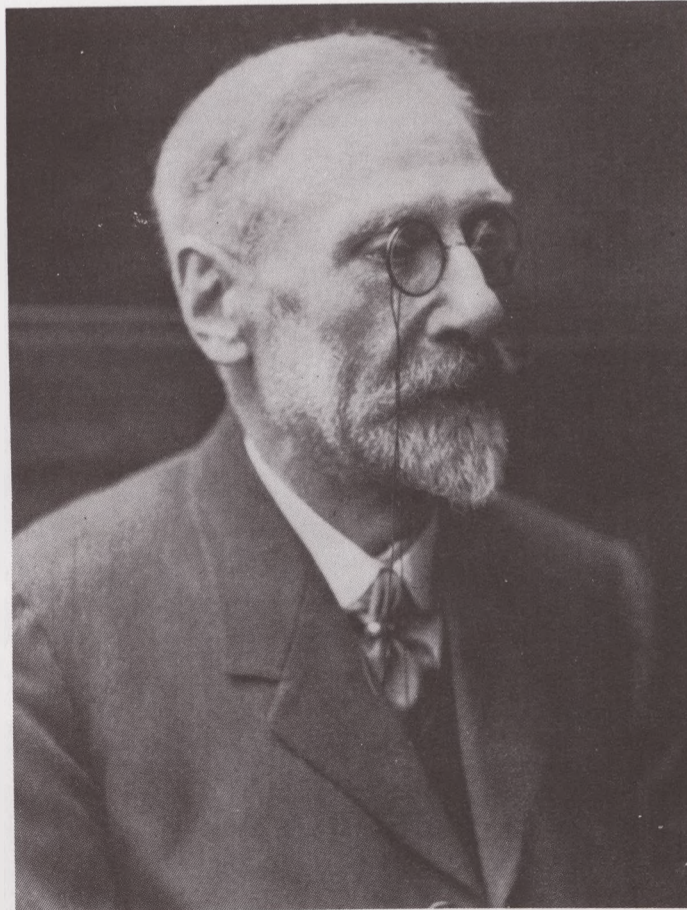
Tres autors: **William Stukeley** (1740), **John Wood** (1740-1747) i el **Dr. John Smith** (1770) publiquen diverses obres referides al cercle megalític de Stonehenge, construït 2.800 anys a. de Jc., i reedificat almenys quatre vegades fins el 1100 a. de Jc. Exposen l'existència d'alineacions astronòmiques, exactes correspondències aritmètiques i punts amb significació en els cicles solars.

El 1778, **William Chapple** publica el primer assaig de factura científica sobre el que els anglo-saxons han anomenat astro-arqueologia: *Sciatherica antiqua restaurata, or the description and exegesis of a very remarkable cromlech, hitherto preserved entire, on Shilston Farm, in the Parish of Drew's Teington, Devon: Demonstrating the surprising accuracy of its geometric and astronomic construction*, etc.

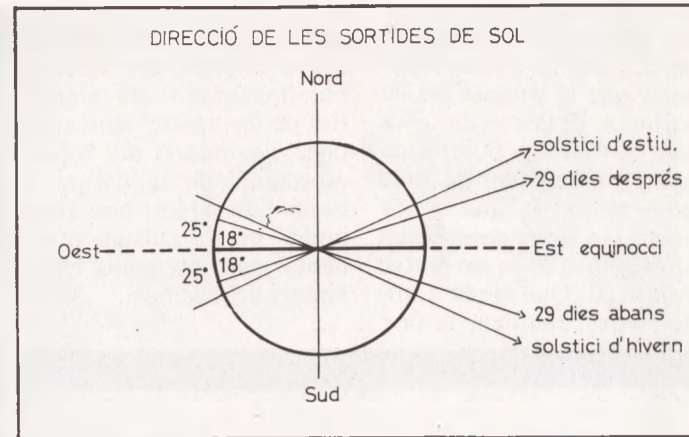
Darrera d'aquest títol inacabable, s'argumenta amb sòlides dades la possibilitat que alguns dels grans monuments megalítics no tinguessin una funció sepulcral o religiosa —en el sentit restringit que aquest terme té actualment—, sinó que constituïssin veritables observatoris astronòmics.

Durant el segle XIXè. una plèiade d'investigadors «herètics» continuaren aprofundint aquesta suggestiva hipòtesi. **Godfrey Higgins** (1829), **George Matcham** (1850), el **Rvd. E. Duke** (1846), **Masses Cotsworth**, **Magnus Spence**...

Sir J. Norman Lockyer, eminent astrònom i científic, descobridor de l'Hel·li, realitzà aprofundits estudis de les orientacions astronòmiques dels temples egipcis, per analitzar més endavant les orientacions dels reticles megalítics. Amb les seves obres cabdals: *The Dawn of the Astronomy* (1846), *Stonehenge and other British Stones and Monuments astronomically considered* (1906), obrí una nova vista de les civilitzacions anomenades prehistòriques, la qual contradeïa les constants evolucionistes que s'estaven popularitzant entre els arqueòlegs contemporanis. Molt aviat, el seu entusiasme contaminaria nodrits cercles d'estudiosos.

Alfred Watkins

L'almirall **H. Boyle Somerville** publicà l'any 1912 *Astronomical Indications in the megalith monument a Callanish*. Aquesta línia de recerca fou seguida pel lloctinent **Devoir** de la marina francesa, estudiant les orientacions dels conjunts megalítics de la península Armònica.

La prospecció aèria possibilità la descoberta d'una vasta obra d'enginyeria: el gegantí zodíac de Glastonbury, amb efigies de fins a 3 milles de llargada. El conjunt, de forma circular, té un diàmetre de 16 kms., i la seva edat ha estat calculada en 2.800 anys a. de Jc. Mitjançant hàbils retocs del paisatge: modificació del recorregut de certs cursos hídrics, micromodelat del relleu, etc., combinats amb un nombre considerable de vies, turons artificials, arrencaments..., seguint un esquema geomàntic precís, els constructors d'aquest zodíac assoliren una notabilíssima representació esquemàtica de les constel·lacions que el sol segueix al llarg de l'eclíptica, situant exactament un nombre considerable d'estels de primera magnitud. **Katharine Maltwood** ho publicà el 1920, i l'atenció que despertà per Glastonbury, a l'antiga illa sagrada d'Avalon, encara continua creixent.

Alfred Watkins, va eixamplar l'espai analitzat. En les seves populars obres *Early British Trackways* (1911) i *The Old Straight Track* (1925) reimprès el 1969, mostra com els antics punts sagrats del territori anglès es troben palesament arrencats, formant uns reticles geomètrics que els relliguen amb els principals megalits. Com a bon britànic, el ciutadà d'Hereford funda una societat: «*The Old Straight Track Club*», els membres de la qual es dediquen a recórrer els «path of the dragon» posant en evidència un gran nombre de relacions topogràfiques.

A la mateixa època, un furibund pastor evangèlic alemany, **Wilhelm Teudt**, apassionat per l'estudi dels patrons que van regir l'edificació dels primers temples al seu país, publicava una obra, *Germanische Heiligtümer* (1922), i aplegava nombrosos seguidors al seu voltant. Les seves idees havien de desplegar-se influentment ben aviat, gràcies a l'empenta del Reichführer S. S. Himmler, que les catalitzà per tal d'enfortir el nacionalisme de l'esperit germànic.

El **Dr. Heink** en *Principles of Prehistoric Cult-geography*, i el Major **H. Tyler** (1939) en *The geometrical arrangement of ancient sites*, elaboraren el cos teòric de la cosmologia que pot deduir-se'n. L'oposició anava perdent terreny. L'obra de **C. A. Newham** (1963) *The Astronomical Significance of Stonehenge* es ven des de fa anys —amb autorització oficial— als turistes que visiten el monument.

Dos anys més tard, un astrònom de la Boston University, **Gererd Hawkins**, publicava *Stonehenge decoded*. Amb l'ajuda de calculadores electròniques, havia revisat els càlculs astronòmics realitzats en el cercle megalític, efectuant les oportunes correccions degudes a la precessió dels equinoccis. Descobrí que 10 línies mestres del monument apuntaven a destacats atzimuts solars, mentre que 14 d'altres s'orientaven cap a senyalats atzimuts lunars. Concloïa demostrant com la disposició dels grans blocs de diorita constitueix una mena de calculadora que permet computar les posicions lunars i solars, preveure eclipsis, etc.

El fort impacte que aquestes rigoreses demostracions causaren en els medis acadèmics immobiliers, havia de veure's sobrepasat per les conclusions dels minuciosos estudis d'**Alexander Thom**, professor d'enginyeria de l'Oxford University. En la seva primera obra de síntesi, *Megalithic Sites in Britain*, **Thom** establí unes premisses que, des d'aquell moment, s'han considerat bàsiques per a la comprensió de les obres de la civilització megalítica:

a.— Els cercles de pedres i altres monuments relacionats que hom troba a Bretanya, són el producte d'un programa de construccions que va assolir el seu apogeu aproximadament 1.850 anys a. de Jc.

b.— Tots ells foren dissenyats meticulosament segons

Alexander Thom

un estàndard unificat o canon de geometria, el qual està molt relacionat amb el que, segles més tard, fou prè per l'escola Pitagòrica. Llurs dimensions s'expressen en termes d'una unitat de mesura comuna: la iarda megalítica, equivalent a 2'72 peus, i fou planejada per a emfasitzar números integrals de palesos significats simbòlics o màgics.

c.- La seva posició i les orientacions, foren determinades per consideracions astronòmiques i, en alguns casos, les línies de construcció defineixen una geometria dels plans dels cercles megalítics, que també apunta cap a punts significatius de la trajectòria del sol, lluna o planetes del nostre sistema solar.

En una segona obra, *Megalithic Lunar Observatories*, demostra l'habilitat dels antics astrònoms per a seguir una línia recta entre punts no intervisibles, i dedueix l'existència d'una potent escola neolítica de filosofia matemàtica, de tipus pitagòric, que mostra l'ús generalitzat d'un sol codi unificat de ciència.

Els darrers articles d'**Alexander Thom** a *The Journal for the History of Astronomy* (1974-1975) contenen una quantitat d'observacions tan gran, que les línies que relliguen els punts sacralitzats del territori han estat acceptades com una evidència històrica inqüestionable. Stonehenge i Glastonbury no són uns prodigiosos monuments isolats, sinó que constitueixen centres de vastos sistemes d'estacions emplaçades astronòmicament damunt la superfície de les illes britàniques.

Les recerques de l'**Association Archéologique Kergal** de Bretanya, publicades periòdicament a la col·lecció *Études et Travaux* des de 1977, revelen amb luxe de detalls uns fenòmens equiparables al complex megalític del golf de Morbihan: arrencaments de centenars de menhirs a Kermario, Kerlescan, Petit-Menec, Quiberon, al temple megalític de Gayr'inis, al gran dolmen de Mané Ruthual i al menhir d'Er Gah, de 21 m. d'alçada i 350 tm. de pes.

Els recents treballs de **J. Foster Forbes**, suggereixen que els cercles megalítics no només foren erigits en conjunció amb l'observació astronòmica, sinó que podien haver servit com a estacions receptores d'influències directes dels astres, especialment en determinades estacions de l'any, en què les pulsacions tel·lúriques els activen.

Cal admetre, consegüentment, que la ciència tradicional tenia com a objectiu la recerca de la base energètica dels fenòmens, i no la mentalitat que d'ella es desprèn, car hom considerava que la primera era fonament indisoluble de la segona.

Això comportava un sistema d'exploració del món material que conduïa al coneixement de la seva dinàmica energètica, gràcies a l'aprenentatge d'un ritual de treball, és a dir, una relació afinada progressivament de l'home amb l'essència de la matèria que treballava i, per analogia, amb totes les essències, fins la pregonera relació vivencial amb l'essència inicial, el principi immortal.

Segles més tard, el Principi Immortal dels Antics, rebia el nom d'un número pels pitagòrics i, configurant el nostre «mythos», els cosmòlegs pre-socràtics establien que l'«U-La-Veritat-Déu» estava separat de l'aparença, de manera que el Bé i la Veritat no són necessàriament la mateixa cosa. Els filòsofs grecs crearen, per tant, les dicotomies bàsiques que havien de bifurcar el camí de la ciència del de la religió.

Abans d'ells, però, la ciència sagrada tradicional va permetre l'assoliment d'un coneixement extraordinàriament aprofundit dels ritmes, formes i matèries, i un prodigiós desenvolupament de les capacitats sensorials de l'home, tal com ens ho ha revelat modernament l'anàlisi científica detinguda dels testimonis que resten de les desaparegudes civilitzacions.

Pels filòsofs del Món Antic, la terra era una criatura vivent, i el seu cos, com el de totes les altres criatures, tenia un sistema nerviós amb el qual es relacionava estretament el seu camp magnètic. Els centres nerviosos de la terra, corresponents en el cos humà als punts d'acupuntura de la medicina tradicional xinesa, foren guardats i santificats per un gran nombre de construccions sagrades.

Cada centre estava associat amb un planeta o estel particular, i llur influència pot ésser interpretada a través de les correspondències vibratòries amb el cos humà, per exemple en termes de color i música.

Els camins del drac, «the path of the dragon», «lung-mei», «Wouivres», etc., representen la línia d'intersecció entre els corrents tel·lúrics i les influències que provenen dels astres.

Els treballs de **Von Reichenbach** i, més llunyanament, els de **Wilhelm Reich**, confirmen la possibilitat que algunes formes d'energia natural fossin conegudes en temps prehistòrics. El coneixement i la utilització d'un mètode per a fusionar «l'esperit de la terra» (-) amb la «força del cel» (+) hauria permès disposar d'un potencial energètic, completament desconegut avui dia.

Hom ha comprovat que els centres sagrats del passat foren emplaçats seguint línies de grans figures geomètriques, les quals foren traçades en relació amb les posicions virtuals dels astres: Sol, lluna, planetes i principals estels, així com l'estructura geològica de l'escorça terrestre.

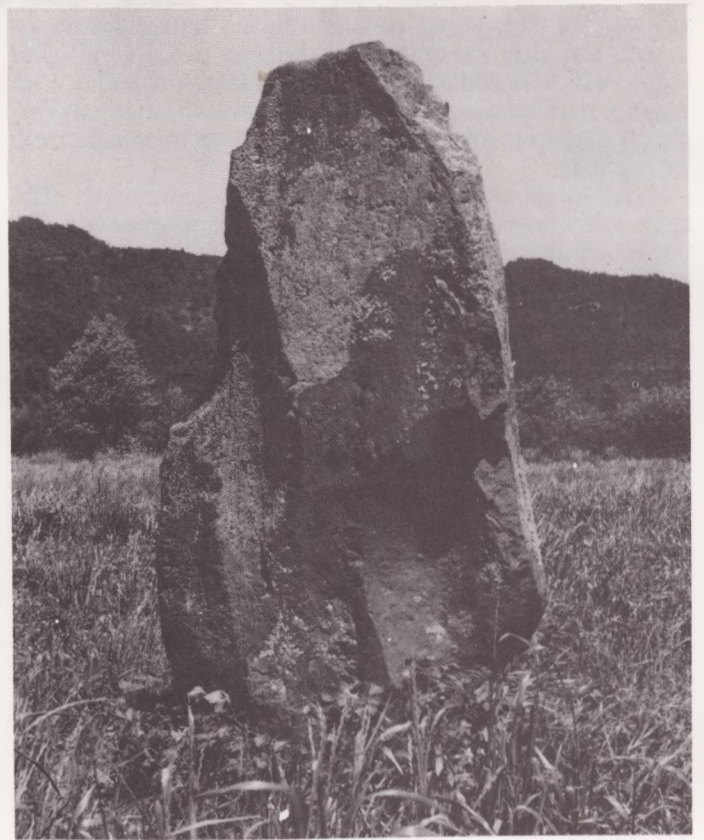
En els llocs on es creuen diverses línies, moltes vegades poden dibuixar-se cercles concèntrics, els quals revelen d'altres punts sacralitzats, equidistants del centre. Les unitats de mesura utilitzades en aquesta geometria terrestre, són basades en simples fraccions de les dimensions i proporcions del planeta, i en uns pocs paràmetres invariables (milla geomàntica, iarda megalítica, número d'or...) d'aplicació gairebé mundial.

Es reconeguda la influència del sol i la lluna en els corrents elèctrics de la ionosfera, els quals generen variacions en el camp magnètic terraquí. Aquestes variacions originen, al seu torn, corrents elèctrics els quals, utilitzant el subsòl com a conductor, hi circulen, generalment a través de línies de mínima resistència: falles geològiques, fractures, corrents aquosos, etc.

S'han quantificat aquestes alteracions, obtenint que l'influx del nostre planeta és de 4 a 5 vegades inferior que el del sol, i notant la seva influència amb un desfasament de 3 hores en relació amb el seu pas pel meridià. Hom ha comprovat, igualment, alteracions geomagnètiques associades als eclipsis.

S'ha demostrat igualment que tots els organismes vients som afectats pel camp magnètic terrestre, així com per radiacions de diverses freqüències provinents dels planetes i estels.

El biocamp relacionat amb el camp electrostàtic terrestre connecta i ens subministra de forma ininterrompuda energia suficient per a mantenir a to els nostres ritmes biològics. En els edificis sagrats de l'antiguitat, construïts seguint els canons geomàntics, aquest biocamp està modulad pels elements constructius: orientació, proporcions, materials..., i els períodes d'utilització que corresponen als pics de les pulsacions tel·lúriques estacionals.

Menhir de la Pedra del Diable. Bloc de basalt tallat de 2'80 m. d'alçada i 0'80 per 0'30 d'amplada i gruixàries màximes. Té forma de llança roma, amb els eixos principals orientats exactament cap als quatre punts cardinals -observació efectuada per J. Vayreda el 1872-. Es troba al Pla de Reixach, prop de Can Formiga, damunt de dues emissions de laves volcàniques sobreposades que recobreixen una falla geològica de direcció est-oest. És equidistant de Sant Vicenç de Sallent, Santa Maria dels Arcs i Sant Martí Vell (terme de Santa Pau).

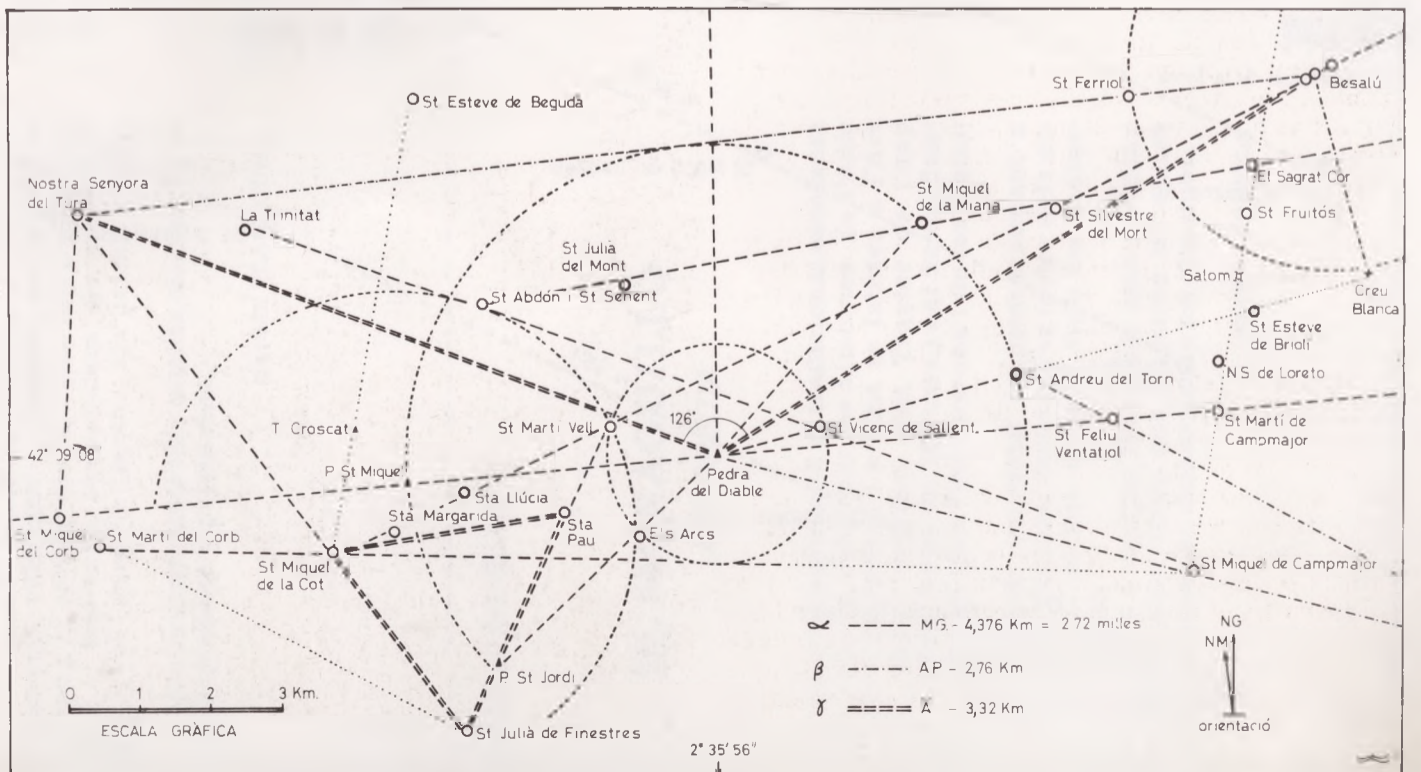
El segon estadi en l'erecció d'un temple, una vegada triat l'emplaçament, era assegurar-ne l'orientació correcta marcant una línia recta al llarg de l'eix principal, cap al punt on el sol, lluna, planeta o estel particular creua la ratlla de l'horitzó en un dia determinat, diada amb correspondència simbòlica amb l'advocació del temple. Aquesta pràctica, encara vivent avui dia a Europa entre els constructors de lògies masòniques, fou comunament acceptada pels primers cristians i plenament utilitzada per les confraries de constructors durant els períodes romànic i gòtic.

D'altra banda, l'edifici sagrat individual està incorporat a un cos constructiu d'escala superior, subjecte al seu torn, al mateix rigorós ordre matemàtic. Hom creu que podria tractar-se d'una forma per a potenciar l'activació dels centres tel·lúrics a través d'un sistema comparable als muntatges en sèrie elèctrics.

Les recerques de **J. F. Neal** i del mateix **J. Mitchell**, han demostrat com a Anglaterra, una gran part dels temples anteriors a la Reforma, es troben disposats seguint els camins del drac, en íntima relació amb els reticles megalítics.

A l'àrea de Tauton, per exemple, ultra precisos arrencaments d'orientació preferentment solsticial, vora un centenar d'esglésies disten exactament una milla geomàntica l'una de l'altra.

La imatge que configuren els punts sagrats de la zona

d'Aberdeenshire (Escòcia), correspon als esquemes de v ries constel.lacions, tal com es veurien reflectides en un mirall. Un altre exemple: una dotzena de catedrals dels segles XII-XIII dedicades a «N tre-Dame» situades a les regions de Champagne, Picardie, Ille-de-France i Neustrie, configuren sobre el pla l'esquema de la constel.lació de la Verge.

Arreu de la terra, la superposició de temples de diferents religions en els mateixos punts, és una constant. Els adeptes d'una religió nova mai no han demostrat cap escrúpol per a situar els seus centres sagrats als mateixos indrets escollits pels geomancers de la religió suplantada.

Al nostre país, un nombre considerable de temples cristians medievals –especialment els principals monestirs i catedrals– es troben situats damunt els fonaments de temples romans, edificats al damunt de temples iberics o, àdhuc, damunt de construccions megalítiques.

Igual que a Anglaterra, la milla geomàntica va regir la implantació dels centres sacralitzats, des dels megal ts fins als temples romànics i gòtics.

Aquesta unitat de mesura té unes propietats molt particulars:

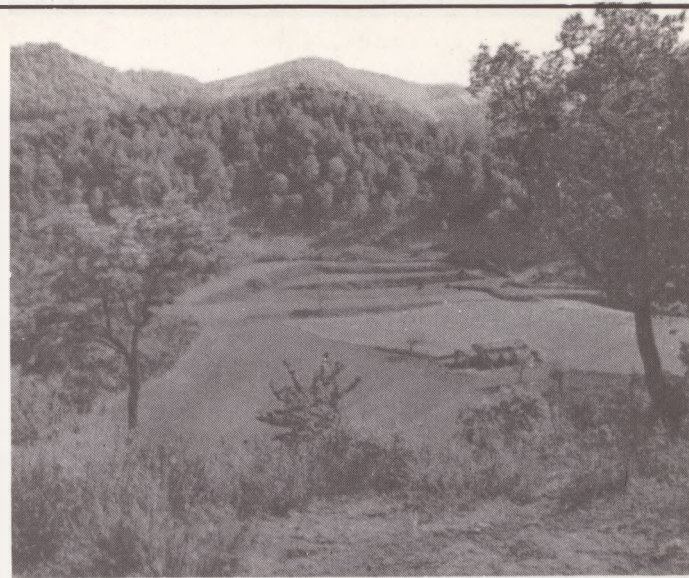
1 M. G.:
2.72 milles angleses
14.400 peus (12x1.200)
4.800 iardes (12x1.400)
5.280 iardes megalítiques (12x440)
8.400 cúbics de pir mide (12x700)

2,72 és el valor del número e, base del logaritme natural, d' s imprescindible en els càlculs de probabilitat i en els processos de creixement biològic. En termes de la geometria, el valor de la paraula HARMONIA = 272.

L'estudi dels punts sacralitzats del territori damunt de plànols a diferents escales (des de 1/50.000 fins a 1/2.000) ha mostrat com una part de les esglésies romàniques de la comarca de la Garrotxa es troben disposades seguint arrencaments d'orientacions astronòmiques paleses, i separades entre si pels mateixos paràmetres que configuren les malles de la geometria sagrada d'Anglaterra i Bretanya. En confrontar la ubicació dels emplaçaments amb cartografies de geologia estructural, han aparegut relacions directes amb les falles i els plecs anticlinals.

L'exposició d'algunes relacions geofísiques, astronòmiques i geomètriques redescobertes entre els centres sagrats de la nostra terra, serà objecte de posteriors articles.

JOSEP M  MALLARACH I CARRERA

Ermita rom nica de Santa Margarida (perla) de la Cot (pedra). Situada al centre del cr ter d'un dels volcans més notables de la regió, exactament a la cruïlla de dues falles geològiques importants, damunt les quals es situen m s de deu cons volcànics.

BIBLIOGRAFIA

ASSOCIATION ARCHEOLOGIQUE KERGAL (1977-1980) * tudes et travaux*. N  1, 2, 3, 4, 5, 6.

CARNAC, Pierre (1978) *Architecture sacr e. Le symbolisme des premières formes*. Ed. Dangles.

CURA, Miquel - FERRAN, Anna M  (1970) *Sepulcros megal ticos de la Serra de Roda*. Publ. Eventuales n  17. Instituto de Arqueologia y Prehistoria. Univ. de Barcelona.

CHARPENTIER, Louis (1968) *Les g ants et le myst re des origines*. Ed. Robert Lafont.

ESTEVA, Lluís (1965) *Sepulcros megal ticos en las Gavarres*. Revista de Gerona.

MITCHEL, John (1969) *The view over Atlantis*. Ballantine Books.

MITCHEL, John (1977) *A little history of Astro-Archaeology. Stage in the transformation of a heresy*. B.A.S. Printers Ltd.

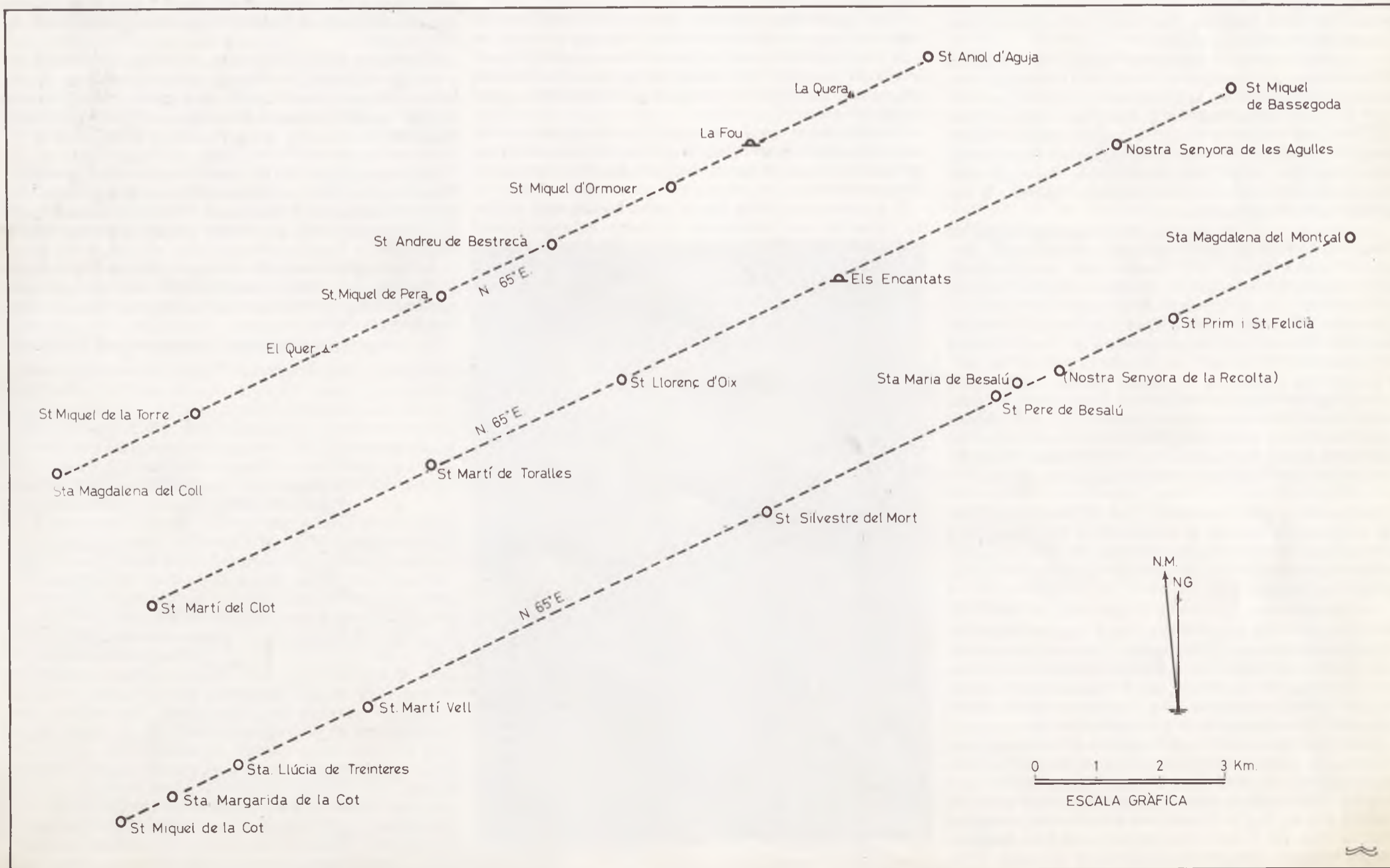
PUIGDEVALL, Narcís - SALA, Ramon (1978) *El Romànic de l'Alta Garrotxa*. Caixa d'Estalvis Provincial de Girona.

ROBERTS, Anthony et al. (1978) *Glastonbury, Ancient Avalon, New Jerusalem*. Ed. Rider & Company.

ROY DAVIS, Albert - RAWLS, Walter C. Jr. (1974) *Magnetism and its effects on the living system*. Exposition Press.

VAYREDA, Joaquim (1872) *Breve rese a de los descubrimientos arqueológicos llevados a cabo por el Centro Artístico de Olot*. La Ilustración de Madrid.

WESTHEIM, Paul (1957) *Ideas fundamentales del arte prehispanico en México*. Fondo de Cultura Econ mica.

PENSUC, DONCS EXISTEIXUT

Els lingüistes, per a classificar les diferents zones dialectals del català, es fixen, entre altres coses, en la primera persona del present d'indicatiu dels verbs.

La nostra parla està inclosa geogràficament en el que se'n diu Català Oriental, i és el que fa que aquesta primera persona, escrita amb o, sigui pronunciada amb u. Per exemple, escrivim, «jo menjo» i pronunciem «jo menju».

El garrotxí, subdialecte d'aquest, en la primera persona hi afegim una c, i més cap a l'Empordà una t. Per tant, pronunciem «jo menjuc o menjut», «jo cantuc o cantut», «jo pensuc o pensut».

Aquesta pronunciació ens retrata clarament la nostra procedència garrotxina.

JAUME PLANAGUMÀ

Gira de fajol

L'ÀLIGA DE SANT FERRIOL

L'àliga, animalot per excel·lència de la comparsa festiva, té un origen molt antic. Sempre ha estat lligada a la processó del Corpus i sabem que a Olot, abans de l'any 1834, ja n'existia una.

L'àliga olotina pertany als veïns del barri de Sant Ferriol. La feien ballar el 18 de setembre, diada del Sant.

A Olot hi ha hagut dues àligues: l'antiga, que a més de la corona duia un cistell al bec on solien posar un parell de colomins. Aquesta àliga va tenir un accésit del primer premi a les Festes de la Mercè de Barcelona, l'any 1902.

La més nova va ser inaugurada el setembre de 1949. Es va fer als tallers «Alot», de Domènec Güell, i l'escultor fou l'Albert Rosa. Balla amb música de Pere Aubert, i ja fa molts anys que no surt.

Enguany, per primera vegada després de molts anys, l'àliga ha tornat a sortir al carrer. Enhorabona!

TERESA PLANAGUMÀ

Gira de fajol

ESTRAMONI

(Datura stramonium)

Es tracta d'una planta de tamany considerable, de color verd, pràcticament sense cap pèl, amb flors grans tubuloses de color blanc i fulles igualment grans de contorn sinuós. El fruit és una càpsula amb nombroses espines que l'envolten, que conserva sempre el color verd i que, un cop madur, s'obre per a alliberar les sements. Desprèn una desagradable olor. Es pot trobar en hortes no gaire cuidades, en voreres de les cases o prop dels femers. De totes maneres és una planta relativament estranya que no es pot trobar sempre que es busca.

Les seves virtuts curatives són semblants a les del tabac de pastor. S'utilitza com a hipnòtic, contra la tos convulsiva, el reumatisme articular i, sobretot, l'asma. És perillós i poc recomanable utilitzar-la, tan internament com externa, si la pell no és sencera, degut a la seva toxicitat. Els primers símptomes d'intoxicació es manifesten ràpidament: gola molt seca i molta set, impossibilitat de vomitar, pupil·les dilatades, vista boirosa, pols intens i mareigs. Si la intoxicació és greu, hom cau en la inconsciència i en el deliri, podent-se arribar fins i tot a la mort per paràlisi respiratòria. Actualment, l'ús més corrent al qual es destina és la fabricació de cigarretes antiasmàtiques, preparades amb les seves fulles.

Text i dibuix: FRANCESC CANALIES

Gira de fajol

EL MONAGUILLO

ART CRISTIÀ

Imatge que representa el tradicional escolanet que aguanta la caixa per les almoines. És l'únic sant que s'amortitza i a Olot es fabrica a l'Art Cristià (model original d'en Trayter de l'any 1950) i alçada única de 130 cms.) i al Santo Cristo (model propi d'en Pere Bretona i de les mateixes mides).

La distribució comercial és preferentment a les esglésies i ermites, decorant-se (color dels cabells, roquet i sotana d'acord amb les indicacions del client.

S'ha arribat a equipar les caixes amb música i cèl·lules fotoelèctriques que disparen les cintes magnetofòniques en deixar caure les almoines.

JOAN CAPDEVILA

Gira de fajol

EL PAIRÉ

Seguint la carretera de Castellfollit de la Roca a Oix, en arribar al collet de Camporiol, la nostra mirada abastarà la major part del muntanyam de l'Alta Garrotxa i, en primer terme, presidint els contraforts de migdia de la serra de Bestracà, una pairalia que es destaca per la seva situació incomparable, presidint tota la vall d'Oix: el Pairé.

Un document de l'any 1275, publicat per l'historiador olotí senyor Francesc Montsalvatje i Fossas, ens fa conèixer la donació que l'abat Bernat, de Sant Pere de Camprodon, féu a Pere Pujolar, en la data esmentada, d'un tros de terra en el paratge conegut per Bestracanell. Ací fou, segurament, on Pere Pujolar bastí la masia que s'ha perpetuat fins els nostres dies. Encara avui, set-cents anys després de la donació, els seus propietaris porten el cognom Pujolar.

Fins a la guerra civil de 1936-1939, el Pairé fou habitat per la família Pujolar. Però durant aquells anys, que tant de bo no es repeteixin mai més, uns incontrolats cremaren la capella i també la biblioteca de la casa, en la qual, segons les notícies proporcionades pel propietari, es conservava, entre altres rareses bibliogràfiques, un exemplar de la primera edició del «Tirant lo blanc».

El topònim Pairé, com el del proper veïnat de Pera, prové de «pedra». En realitat, doncs, el nom del Pairé hauria de ser Pedrer, és a dir, lloc abundant en pedres.

NARCÍS PUIGDEVALL I DIUMÉ

Gira de fajol

JOAN DÉU I ROS

(Olot, 1835 - 1919)

Polític local, capdavanter de les idees federals i republicanes que conduïren a la Revolució de Setembre de 1868, dita la Gloriosa, i a la Primera República el 1873, al costat d'altres polítics gironins com Caimó, Ameller, Sunyer i Tutau. Fou alcalde d'Olot en ambdues ocasions, i hagué d'enfrontar-se als carlins durant la guerra civil, i especialment contra Savalls. Hagué d'exiliar-se un temps a França. Fundà el cos de voluntaris de la Llibertat i la Milícia Republicana del Cantó de la Muntanya, i és conegut per les seves actituds anticlericals. El seu enterrament civil fou una manifestació de dol popular sense precedents.

JORDI PUJULA

Gira de fajol

 Cromos de la Garrotxa

